

НАРИС ІСТОРІЇ

Української Студентської Громади
та
Українських Поселень
в Еспанії

1946-1996



"АЛЬМА МАТЕР"

Університетське Місто - Мадрид. В будинках приміщені факультети: Точні Науки - математика, фізика і хемія, Фармація і Медицина з усіма лябораторіями.

Володимир Яримович

Олександр Білик

Микола Волинський

НАРИС ІСТОРІЇ

УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРОМАДИ

ТА

УКРАЇНСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ

В ЕСПАНІЇ

/1946-1996/

Філядельфія-Мадрид, 1997.

**Накладом групи колишніх українських студентів
в Еспанії.**

Мовний редактор: д-р Наталія Пазуняк.

Коректор: Степан Романко.

Wolodymyr Jarymowycz

Alexander Bilyk

Mykola Wolynskyj

BREVE HISTORIA

DE LA ORGANIZACION ESTUDIANTIL

Y

DE LA COLONIA UCRANIANA

EN ESPAÑA

/1946-1996/

Philadelphia-Madrid, 1997.

Nota:

El compendio español de la presente Historia y las explicaciones de las fotografías incluidas en el libro aparecen en las últimas páginas de la edición.

ЗМІСТ

Вступне слово	7
З історії українського студентства	10
Ч А С Т И Н А І	
"...ЧОГО ВІД НАС ЖАДАЄ ЧАС"	19
На руїнах Третього Райху	20
Еспанія по Другій світовій війні	23
Поза кулісами Ватикану і Мадриду	24
Їдемо до країни Дон Кіхота - спогад О.Білика... ..	29
"Обра Католика"	32
Під патронатом св. Якова	37
Національний склад гуртожитку	43
Конфлікт з польськими студентами в Мадриді - спогад О.Білика	45
Українська Студентська Громада в Еспанії. Частина I	47
Українська Студентська Громада в Еспанії. Частина II	56
Приїзд о. ігумена Миколи Когута з Канади до Мадриду - спогад О.Білика	71
Міжнародний фестиваль пісні і танцю в Мадриді - спогад О.Білика	72
Академічне Товариство "Обнова" і духовна опіка студентів	74
Приїзд Архiepіскопа Івана Бучка до Мадриду - спогад О.Білика	90
Культурно-розвагове життя студентів в Еспанії	92
Сеньйора Інез Люна - великий приятель українських студентів спогад О.Білика	98

Українські радіоавдиції з Іспанії	100
Ще в справі авдицій в Радіо Національ та Військової Академії спогад О.Білика	103
Студенти і Українська Громада в Іспанії	107

Ч А С Т И Н А ІІ

ДЕЩО З УКРАЇНСЬКО - ІСПАНСЬКОЇ МОЗАЇКИ 131

Українсько-іспанські пов'язання в давнині	132
Українсько-іспанські взаємини в новіших часах.	135
Іспанська тематика в українській літературі і мистецтві	143
Згадуючи українське Різдво - О.Білик... ..	153
Два ювілеї двох великих університетів: Саламанка і Мадрид	155
Силуети членів Української Студентської Громади в Іспанії .	160
Іспанська преса про Україну: 1946-1996; список статей	173
Епілог	180

Ч А С Т И Н А ІІІ

СКОРОЧЕНЕ РЕЗЮМЕ ІСТОРІЇ І ПОЯСНЕННЯ ДО СВІТЛИН ІСПАНСЬКОЮ МОВОЮ 183

Breve historia de la Organización Estudiantil y de la Colonia Ucraniana en España. Resumen	184
Explicaciones correspondientes a las fotografías contenidas en varias páginas de la Historia	192

ВСТУПНЕ СЛОВО

Невдовзі по закінченні Другої світової війни в 1945 р. і протягом більше двадцяти років існувала та успішно діяла в Іспанії доволі чисельна Українська Студентська Громада. Одночасно із студентами в Мадриді перебувало кілька українських родин та поодиноких осіб, які виконували там свою, здебільша, професійну роботу. Всі вони колективно творили зорганізовану Українську Громаду, яка дала початок невеликим українським поселенням в Іспанії. Значна більшість студентів, закінчивши студії і одержавши свої дипломи, залишила Іспанію і в більшості поселилася в Канаді і З'єднаних Штатах Америки. Менш як третина рішила залишитись і продовжувати своє життя на іспанському терені.

З малими винятками, українців перед тим в Іспанії майже не було, тому прибуття і побут згаданих студентів та інших членів Громади в цій країні слід вважати важливою подією в історії нашої еміграції та поселень по закінченні Другої світової війни. І, хоч цей факт був загальновідомий серед нашого загалу на Заході, проте дуже мало було написано і згадувалось в пресі та публікаціях діаспори про життя українців в Іспанії. Сьогодні багато дечого пішло вже в забуття. Мало хто знає про заснування і початки Української Студентської Громади в Мадриді, про закулісові інтенсивні клопотання в тій справі деяких провідних осіб і, вкінці, вклад і заслуги іспанського уряду та багатьох визначних одиниць та організацій для реалізації цього благородного діла. У висліді, українська еміграційна спільнота одержала понад шістдесят кваліфікованих фахівців та інтелектуалів, серед яких подибуємо провідних осіб деяких суспільно-громадських організацій.

Історія Української Студентської Громади в Іспанії багата на цікаві події, ініціативи і факти, які заслуговують на те щоб їх зібрати, об'єктивно насвітлити та довести до відома українського загалу. Українські студенти в Іспанії не лише студіювали і здобували фахове знання, але багато часу віддавали пропаганді української справи на цьому терені. Так само декілька старших членів Громади в Мадриді працювали там майже виключно на користь України і її визвольної боротьби.

Потреба написати і зберегти історію цієї Громади в Іспанії виявилась ще більш наглядною і конечною, коли стало відомо, що весь архів та хроніка про працю і діяльність українців в цій країні випадково втратились. В обличчі такого ускладнення ще в 1984 році група ентузіастів і бувших студентів в Іспанії рішили, по змозі, точно і докладно переда-

ти зміст втраченої хроніки і записів і, з черги, використати цей матеріал для написання Історії. Процес пошуків і збирання потрібних інформацій забрав багато часу на ширшу кореспонденцію, особисті контакти і непередбачені перешкоди.

Використовуючи свої особисті і зроблені давніше, ще за студентських часів, записки та копії з архіву Громади, багато цінних інформацій зберіг покійний вже Микола Волинський, який з самого початку дав згоду бути головним автором і редактором цієї Історії. В 1991 році М. Волинський несподівано в Іспанії помер і його втрата стала прямо незаступимою. Цей болючий удар, хоч і пригнітив всіх бувших його товаришів, все ж не зневірив нас і ми далі продовжували розпочате діло. Інтенсивні пошуки за потрібними матеріалами дали, вкінці, задовільні результати і по довгих і виснажливих заходах і трудах давніше задумана Історія стала доконаним фактом.

Дивним збігом обставин написання і поява цієї Історії збіглися з 50-ою річницею прибуття перших українських студентів до Іспанії при кінці 1946 року і заснування Української Студентської Громади в Мадриді навесні 1947 року. Для нас це особлива і подвійна радість, бо сміло можемо вважати цю невелику працю за ювілейний дарунок всім тим, які цю Історію творили і своїм прикладом і чинами заповнили її рядки і сторінки. Призначена вона також і для всіх зацікавлених життям і побутом українців в Іспанії та дослідників української діаспори.

Вкінці, декілька слів вдячності і сердечних почувань для тих, які на це заслуговують. В першу чергу ми щиро вдячні покійному товаришеві нашому Миколі Волинському. Без вкладу його цінних матеріалів ця Історія була б доволі скупою. З належною йому вдячністю і тугою згадуємо його як доброго друга "по зброї" з побуту в таборі в Італії і, останньо, як вірного співпрацівника Історії.

Дякуємо всім товаришам і колишнім студентам, які зрозуміли і позитивно оцінили потребу зберегти історію нашої Громади в Іспанії і переслали свої інформації та щедрі фінансові датки для видання цієї праці. Особливе признання і подяка належаться членам Громади в Іспанії: Несторові Романикові, Теодорові Барабашеві і Ярославові Трісці - за співпрацю, одержані цінні матеріали і світлини з життя Громади. Ми рівно ж вдячні Петрові Клюкові за його обширну довідку на тему еспанських мотивів в українській літературі, що теж використано. Щиро дякуємо Українському Інституту при Гарвардському Університеті за співпрацю та деякі цінні інформації, а зокрема про поета Ю. Лободовського. Вкінці складаємо велику подяку Олександрові Якубовичеві за його безкорисний труд в технічно-комп'ютерній підготовці тексту Історії до

друку та всі його послуги і старання в полагоджуванні друкарських справ в Україні і Степанові Романкові за безчисленні поради, заохоту і перевірку кінцевого тексту Історії.

В імені всіх українських студентів в Еспанії висловлюємо нашу глибоку вдячність, пошану і любов нашому дорогому Владиці світлої пам'яті їх Ексцеленції ВПреоув. Архиеп. Кир Іванові Бучкові, який не лише ввєднав стипендії для студентів, але повсякчасно ними опікувався та заохочував їх в праці і заходах для нашого спільного добра.

Особлива подяка і хвала належаться шляхетному еспанському народові, його урядові та всім тим провідним особам, які безкорисно й у важкі для Еспанії часи виявили стільки християнської любови і співчуття ближньому в біді та дали всі послуги українським студентам, щоб могли вони здійснити їхні задушевні мрії і бажання.

Філядельфія, вересень 1996 року.

*Володимир Яримович
Олександр Білик*

Наталія Пазуняк, д-р.

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА

Перед нами праця - спогад студентів членів Української Студентської Громади в Мадриді. Є ця праця заразом свідченням про невмирущість українського свободолюбного духу, незалежно від того, куди б доля українську людину не закинула. Ідучи крок за кроком у нашій аналізі за починами і "дерзаннями" молодих adeptів науки після того, як вони ледве скинули з себе дивізійну уніформу і не згасли ще воєнним завзяттям кинулись здобувати Альказар академічної сфери, можемо повторити за одним з авторів праці у Епілозі книжки, що не перевелося ще наше козацтво; лицарскість його постави відроджується знову - як Фенікс із попелищ. Все ж Студентська Громада в Мадриді це якесь спорадичне явище. Це один із струмочків, що вливаються своїми чистими водами в широке русло студентського руху, то ж даймо стислий огляд його основ, паростків і врешті широких розгалужень із стремліннями до однієї мети - до відродження України.

Широку діяльність українського студентського руху поза межами України попереджала розвинена праця українських студентів на Рідних Землях під усіма займанщинами. Була це праця різнородна щодо своєї форми вияву, залежно від політичних обставин на території під даною окупацією. Праця та була важка і сповнена небезпек. Все ж вона проходила з патріотичною наснагою. Студентський рух в межах царської імперії проходив в університетських містах України - Харкові, Києві, Одесі та поза її межами у вищих школах Петербургу, Москви, Варшави, Дорпату. В найтяжчих обставинах праці відчувалася потреба діяти в соборницькому дусі. Так ще в 1898 р. скликано було I З'їзд Студентських Громад у Києві, на який прибули - на запрошення Громади Києва - представники західніх Громад - від Віденської "Січі" /основаної ще 1868 р./ та від Львівської "Січі". Так цей З'їзд об'єднав усю організовану студентську молодь розірваної і часто поділеної кордонами, але неподільної духом України. Вони ділилися своїм досвідом і здобутками - оскільки вдалося їм освідомити молодь, яка на очах потопала в чужому морі. Постанови I З'їзду друковано в Галицькій пресі, тому що в Україні під Росією тривала цензура.

Другий Всеукраїнський З'їзд Студентства відбувся в 1908 р. в Києві. Програма була широка, кожна громада звітувала, встановлювано рішення з національною всеукраїнською спрямованістю. В тому ж 1908 р. відбув-

ся згодом і в Галичині всеукраїнський студентський з'їзд з представниками із усіх українських земель, а в 1913 р. другий з'їзд в Галичині.

Особливе значення мали міжнародні з'їзди; перший з них - був з'їзд Слов'янської Поступової Молоді в 1898 р., а вже в ХХ ст. в 1908 р. другий такий з'їзд. Перший з них мав неославістичний характер з про-російською закраскою; все ж українська секція виступала як рівноправна. У з'їзді брали участь слов'янські національності з Австро-Угорської імперії. На II-ому з'їзді висунено політичні домагання - перетворити монархію на федералістичну державу з автономними правами для всіх меншостей. Українська секція була сильно заступлена.

Великі політичні зміни після I світової війни і після поразки Визвольних змагань і української держави по обох сторонах Збруча відбилися і на студентському житті, коли Українські Землі опинилися під чотирма займанщинами: Наддніпрянщина під большевицькою владою, т. зв. Радянська Україна; Галичина й західна Волинь з західним Поліссям і Підляшшям і Холмщиною та Засянням - під польською владою; Буковина з Басарабщиною під румунською, а Закарпаття під владою Чехословаччини. Виявилася потреба мати свою студентську централю. Наявним стало це, коли українців запрошено в 1921 р. до участі в з'їзді I-ої Міжнародної Студентської Конфедерації з осідком в Брюсселі - *Confédération Internationale des Etudiants - C.I.E.*

Участь могли брати лише державні народи. Чехословаччина визнала УНР, тому й запрошено українців. Все ж довелось перебороти супротивні сили, щоб взяти участь у з'їзді С.І.Е., через спротив сербів від Югославії - симпатиків Росії і з польської сторони.

Створення ЦеСУС'у.

Отож приступлено до централізації студентського руху, для чого використано досвід попередньої доби, зокрема широку діяльність "Січі" у Відні, в Граці та Української Академічної Громади в Празі /створеної в 1920 р./ . Саме до Праги прибуло багато студентів в 1920 р. з таборів інтернованих з Польщі, і завдяки прихильній настанові президента Чехословаччини Т. Масарика, розвинулося там академічне життя дуже широко. Спочатку проведено підготовчу конференцію в квітні 1922 р. Остаточо на з'їзді в Празі створено Центральний Союз Українського Студентства 7 липня 1922 р., в скороті ЦеСУС. Постала тоді і Централя Допомоги Українському Студентству. Для ЦеСУС'у ухвалено статут, що передбачав централізацію всіх Громад, а ідеологічно - розбудову студентського життя в національному дусі. Наступний надзвичайний з'їзд

в Данцігу в 1923 р. виявив зв'язок ЦеСУС'у з Українською Військовою організацією /УВО/*.

Спочатку було 18 правних членів, згодом 22 члени. Співпраця була в управі ЦеСУС'у гармонійна. Відчувалось моральні основи дії студентського проводу. Головною його турботою була проблема: як нести моральну поміч Батьківщині та як допомагати студентам, які залишились без засобів для життя на чужині.

II-ий з'їзд ЦеСУС'у у 1924 р. /Прага/ дав підсумки початкового періоду. Вже на цьому з'їзді проявився, однак, ідеологічний конфлікт; виникли прорадянські впливи на деякі студентські кола, що покликались на "українізацію" в Україні та на НЕП. Та цей стан вдалося перебороти. Інші політично мотивовані труднощі спали тоді в 1924 р. на Академічну Громаду. В 1923 р., як відомо, Рада Амбасадорів в Парижі признала західноукраїнські землі Польщі, нібито з правом пізнішого плебісциту, що мав би довести до автономії. Чеський уряд був польським союзником і відповідно до того дивився й на Українську Академічну Громаду як на джерело ферменту. Скликано протестаційне віче, однак, коли чехи осудили студентську акцію, Академічна Громада взяла на себе всю вину за демонстрацію. Тоді влада розв'язала цю Громаду; вдалося зберегти її тоді в Брні і в Подебрадах. ЦеСУС втримував постійно тоді зв'язки з низовими клітинами по всьому терені дії та з такими осередками як Рим, Париж, Нансі, Лондон, Льеж, Люксембург.

Особливе значення мав Відділ Міжнародних Зносин ЦеСУС'у, який підготовляв участь у всіх міжнародних з'їздах студентів, у яких міг виступати представник ЦеСУС'у. Централья видавала різними мовами брошури з інформативним матеріалом про Україну, про її політичний стан та студентство, для чого було створено референтури: англо-саксонську, романську, германську та слов'янську. В 1923-1931 р. виходив орган ЦеСУС'у "Студентський Вістник", при чому 500 примірників українською мовою, а 1000 примірників чужими мовами, заради пропагування української справи в світі. Напружені відносини тривали з російськими колами, коли ті виявляли проімперські наміри. При співучасті ЦеСУС'у оснований в Празі /1924-25/ Об'єднання студентів-емігрантів народів зі сходу Європи /"Logicut libre"/, що протиставились проімперським намірам росіян. Туди входили: українці, білоруси, грузини, вірмени, татари, дагестанці, тощо. Були й інші українські організації, що діяли в порозумінні з ЦеСУС'ом, як Союз Відродження Ук-

* Марко Антонович. Історія ЦеСУС'у у /1921-45/, УІТ, монографія; Мюнхен, - Нью-Йорк - Торонто, 1976; ст. 34.

раїнського Студентства, створений для відродження християнської моралі; діяв СВУС у Подєбрадах, Пржібрам, Празі, Брні, Відні, Варшаві, Берліні. На міжнародному форумі СВУС був членом Федерації Союзів "Відродження" /осідок в Празі/. На тім терені СВУС вів національно-інформативну працю*.

Виникла тоді потреба оснувати Український Академічний Комітет, який за старанням ЦеСУС'у увійшов до Ліги Націй, що діяла в Женеві; цей Комітет стежив за ходом світових подій і виступав в українських інтересах. В роках від 1922 до 1933 головами ЦеСУС'у були: Петро Ган /1922/, Ігор Федів /1923/, Микола Масюкевич /1924-1925/, Василь Орелецький /1925-26 і 1927-33/, Степан Нижанківський /1926-27/, Ярослав Барановський. Були діяльні в ту пору в ЦеСУС'і й такі особистості як Мирон Коновалець, Любомир Макарушка, Михайло Мухин, Роман Сушко, Володимир Мартинець, Осип Бойдуник, Олег Кандиба-Ольжич, Юліян Вассиян, Матвій Стахів і інші діячі. Співпраця цих особистостей мала дружній колегіяльний характер.

Ціле десятиліття /1924-1934/ проходила боротьба в ЦеСУС'і проти прорадянських настроїв т.зв. "зміновіхівців". Радянський Союз, хоча був поза рамцями міжнародного життя студентства Європи і ряд держав не визнавав його *de iure*, користав із своєї агентури, яка діяла в Європі /за традицією царських часів - царя Петра I і Катерини II/. Невироблений елемент піддавався тій агітації. Та намагання розложити знутри українську молодь не вдалося. Управа ЦеСУС'у прийняла тоді ясне становище: твердо стояти на своїх національних антикомуністичних заложеннях і не довіряти політичним маневрам ворога. В результаті - ворожі виступи сконсолідували студентські ряди ще більше.

Подія вбивства Головного Отамана Симона Петлюри в травні 1926 р. в Парижі советським агентом Шварцбартом вдарила по популярності просоветських груп і в Галичині і за кордоном. Процес СВУ в Харкові з масою фальшивих свідчень внаслідок тортур, а тоді дальші катаклізми - Великий Голод 1933 р., колективізація і "єжовщина", що вигублювала на місці або висилала на Сибір чільних інтелектуалів і письменників - усе це викликало бурю спротиву в рядах організованого студентства за кордоном. Ішли ноти протесту на Міжнародний форум, до урядів держав від ЦеСУС'у. Внутрі студентство працює над засобами самопомоги - створюючи кооперативи, вносячи вкладки, щоб зарадити своїм потребам, не зупиняючи своєї діяльності на зовні - на Конгресах та З'їздах у

* Марко Антонович. *Opus cit.* ст. 17.

європейських столицях. До ЦеСУС'у напливало нове студентство. На початку 1930-их років ідеологічні шукання вже завершилися, а організаційна сітка ЦеСУС'у поширилася на всю західню Європу, а також і на Америку й Канаду; до того додався ще Зелений Клинь з центром в Харбіні. Ще в 1929 р. ЦеСУС робить символічний крок - вступає в членство "Просвіти" у Львові, щоб виявити єдність з Рідним Краєм. Ідучи за християнськими етичними кличами допомоги ближньому, посилає допомогу жертвам землетрусу в Болгарії. Навіть у сфері мистецтва українські студенти мали успіхи: з-посеред 250-и проектів європейських мистців виграв українець Ф. Ємець /Берлін/ на конкурсі на відзнаку міжнародної організації С.І.Е., що виднів на всіх документах С.І.Е. до 1939 р. В тому ж 1929 р. відбулося європейське турне Українського Академічного хору під орудою П. Росіневич Щуровської з великими осягами, завдяки його майстерній поліфонічності.

На Х З'їзді ЦеСУС'у вирішено було, що кожночасним заступником голови ЦеСУС'у буде голова Громади в Галичині чим утверджено зв'язок з Рідним Краєм. Цитуємо із постанов Х З'їзду ЦеСУС'у: "Ціллю студентських організацій є виховувати українське студентство на національних основах. Воно має бути виявом прямувань, якими живе студентство на Рідних Землях"* . На деякий час органом ЦеСУС'у був "Студентський Шлях", редагований у Львові Володимиром Яновим. Своє відношення до патріотичної молоді не студентського віку виявлено тим, що прийнято до ЦеСУС'у як правного члена Пластовий курінь ім. Ф. Черника в Граці.

Великі зміни зайшли в ЦеСУС'і, коли міністерство закордонних справ Чехословаччини перебрав Едвард Бенеш. Й. Пілсудський повів пронимецьку політику і чеський уряд боявся втратити союзника в Польщі. Після переговорів Е. Бенеша з міністром закордонних справ Польщі Беком, що було саме після атентату на Перацького - Бенеш прийняв передумову Польщі щодо налагодження взаємовідносин, а саме - видалити поза межі Чехословаччини українських націоналістів, що й було здійснено: видалено з Чехії Провід ЦеСУС'у. Дехто повернувся тоді в Галичину і попав до Берези Картузької, інші переїхали до Відня, або пішли у підпілля. Очолив тоді працю ЦеСУС'у в Відні голова Я. Барановський. Архів ЦеСУС'у передано до Музею Визвольної Боротьби України в Празі. Від 1939 р. ролю ЦеСУС'у як одинокої централі перебрали частинно Краєві організації з рамени ЦеСУС'у. Старше грома-

* М. Антонович, *Opus cit.* ст. 39.

дянство підтримувало ЦеСУС також своїми датками. В 1934-1939 рр. знову виходив “Студентський Вістник” як речник ЦеСУС’у.

Після вибуху війни 1939 р. важливими центрами ЦеСУС’у стали: Берлін, Відень, Прага. В 1940 р. створено Націоналістичний Союз Українського Студентства /НАСУС/ з обсягом дії на всі окуповані німцями території Європи. В 1942 р. ЦеСУС видав Альманах 20-річчя своєї діяльності.

Після 1945 р. українське студентство скупчувалося в університетських містах західної і центральної Європи. В Німеччині студіювало приблизно 2,000 українських студентів, в Австрії 500, коло 200 в інших країнах. Центром студентського життя був Мюнхен, де було коло 800 студентів, в Інсбруку - 250, в Граці - 200, в Ерлянгені - 140, в Регенсбурзі - 120. У зв’язку з розколом єдиного ОУН в 1940 р. було багато конфліктів: прихильники ОУН під проводом А. Мельника і ОУН під проводом С. Бандери. Аж в 1947 р. дійшло до координації студентства. 31 студентська організація знову мала єдину централю ЦеСУС з різними ідеологічними організаціями: “Зарево”, Т-во Студ. Молоді ім. М. Міхновського, Т-во Студентів Католиків “Обнова” інші. Створилися й нові скупчення студентів - в Мадриді, Лювені, Римі, Швейцарії, Англії. ЦеСУС мав свій профіль у різних країнах.

ЗСА. В 1950-их роках ЦеСУС перенісся до ЗСА, де він об’єднав 50 громад. В 1953 р. основано Союз Українських Студентів Америки /СУСТА/ з осідком в Нью-Йорку. Метою визначено: репрезентацію на зовні та оборону українських інтересів на міжнародній арені; також - включити українські предмети в курікулум університетів. Створено Український Студентський Фонд, очолений Романом Смаль-Стоцьким. В 1957 р. створено Фундацію Катедри Українознавства. В 1970-75 рр. відкрито при Гарвардським університеті три катедри. Було два ідеологічні конгреси і ряд студійних конференцій. В 1959 р. проведено Конференцію Поневолених Народів СРСР - як вияв дії на міжнародній арені. Пресові органи СУСТА: “Думка” і “Горизонти”.

Канада. Ще в 1931 р. основано було Союз Української Молоді Канади /СУМК/, в який входило Товариство “Орли і Орлята” із Союзу Українських Самостійників. В 1930-их рр. було в СУМК три тисячі членів, був хор, театральна і танцювальна групи. В 1953 р. основано Союз Українських Студентів Канади /СУСК/ в Вінніпегу, чим об’єднано 30 студентських громад, в тім числі т.зв. “Альфа і Омега”, організацію православних студентів, Т-во Української Молоді ім. М. Міхновського, Т-во Українських Студентів Католиків “Обнова”, Об’єднання Академічних

Т-в “Зарево” та Т-во Іларіона. Мета СУСК: поглиблення українознавства в канадських університетах. Від 1970-их рр. СУСК займався обороною репресованих в СРСР. Займався теж боротьбою за багатокультурність в Канаді. Пресовий орган: “Бюлетень СУСК” та сторінки в українській пресі. Від 1968 р. до 1978 р. виходив двомовний місячник “Студент”.

Європа. В 1963 р. створено Союз Українських Студентських Товариств в Європі /СУСТЕ/ з осідком у Парижі. Увійшли туди громади з Великобританії, Франції, Німеччини, Австрії, Бельгії, Італії /”Обнова”/ та Іспанії /Мадриду/, разом 250 студентів. У їхню діяльність входили конференції, студійні зустрічі, товариське життя. Від 1975 р. органом СУСТЕ був “Інформаційний Листок”.

Бельгія. Визначною була Українська Студентська Громада в Лювені, у флямандському місті, в Бельгії при університеті, основаному 1425 р., одному з перших в Європі. Перші українські студенти прибули туди в 1931-32 рр. при допомозі о. Р. Журдена чину єзуїтів. Було тоді 50 студентів з Галичини. В 1937-38 рр. прибуло ще десять студентів. В 1945-49 рр. було в Лювені 60 студентів українців, що були стипендистами Бельгійського Комітету Допомоги Українським Студентам, що діяв з 1946 р. Субсидії йшли з Ватикану. В бібліотеці “Альфонсіана” оо.редемптористів є український відділ, а від 1946 р. виходить місячник “Голос Христа Чоловіколюбця”. В 1931-1962 рр. закінчило Лювенський університет 100 українців. Проявили вони значну інформативну працю в інтересах України. Відомими вихідцями університету є із давніх часів архиеп. митрополит Максим Германюк, єпископ Володимир Грипчишин, а з пізніших д-р Василь Маркусь і д-р Мирослав Лабунька, що визначилися в українському академічному житті.

Румунія. В 1929 р. створено в Румунії Союз Українських Студентських Організацій /СУСОР/, що діяв до 1940 р. Він координував працю чернівецьких Т-в: “Запороже”, “Чорноморе” та Т-во “Буковина” й Громаду в Ясах. Перед Другою світовою війною румунська влада припинила працю СУСОР, хоча він діяв, по суті, до 1940 р. Діяльність СУСОР охоплювала загально-національну активність, маніфестації проти голоду в Україні в 1933 р. В своїм органі “Студентські Вісті” /1937-40/ порушувано актуальну громадську тематику та статті про охорону здоров’я. Було тоді 160 членів у СУСОР, що входив до ЦеСУС’у.

Польща. В 1931 р. засновано Союз Українських Студентських Організацій під Польщею /СУСОП/, що був напівлегальною організацією; він діяв до 1939 р. Членами його були студенти з п’яти університетів

Польщі й мали 65 секцій. Число студентів - бл. 2,500. Засновниками були Роман Могильницький і Володимир Янів. Установчий з'їзд відбувся у Львові в 1931 р., спочатку з метою репрезентації, згодом діяльність поширено на культурно-освітню працю. Органом СУСОП'у був "Студентський Шлях", що віддзеркалював національне обличчя Союзу. Роля його була кристалізувати молоді характери. Переслідування з боку польської влади почалося в 1934 р. Арештовано провідних студентів, голів СУСОП'у і діяльних в громаді студентів. Ці арешти відбувалися головню з нагоди VII Конгресу студентства.

Данціг. Особливе місце в студентському русі займає студентство Данцігу. Союз Українських Студентських Організацій Німеччини і Данцігу /СУСОНД/ оснований в 1925 р. Данціг мав права "вільного міста", отож з того мали нагоду користати й українські студенти. Високу Технічну Школу відкрито ще в 1905 р. за цісарським рескриптом. Це була школа з німецьким порядком студій і студентського життя, до чого всі мусіли пристосовуватись*. Всі студенти належали до загальної організації "Основа". Окрім того діяли ще корпорації "Чорноморе", "Галич" і "Зарево", що гуртували молодь згідно світоглядних принципів. Було ще й об'єднання хеміків "Смолоскип". Метою корпорацій було виховання молоді на громадян із самостійницькою настановою. Хор студентів служив звеном між молодшим і старшим поколінням. За весь час до 1945 р. в Данцігу студіювало к. 200 українських студентів.

Австрія. На заході наступною студентською організацією була Віденська "Січ", основана в 1868 р. Скількість членства мінялася в залежності від політичних подій. На початку було 27 членів, у воєнних роках /1915-16/ - 200, в 1922 р. було 327, в 1930-их рр. - 46, в 1941 р. понад 100, в 1943 р. понад 200. "Січ" відстоювала майже завжди загальноукраїнські позиції: в 1900 роках включилася до боротьби за український університет у Львові; 1913 року організувала Стрілецьку Дружину для підготовки військової справи; в 1914-18 рр. допомагала в акціях Союзу Визволення України і Боевої Управи Українських Січових Стрільців; в 1917 р. проголосила резолюцію з вимогою об'єднання всіх українських земель в одну державу; в 1930-их рр. виступала проти пацифікації в Польщі. Під час Першої світової війни проводила культурно-освітню працю серед ранених українських вояків. Видавнича діяльність включала видавання альманахів і журналів: "Молоде життя" /1920-24 рр./ і "Наш Світ".

Головами "Січі" були: А. Вахнянин, Ю. Целевич, М. Подолинський,

*Володимир Шиприкевич, Українські студенти в Данцігу, "Вісті Українських Інженерів", Рік XXIV, ч. 1-2 з 1973 р., Нью-Йорк.

І. Пулюй, І. Горбачевський, Я. Окуневський, І. Куровець, М. Кордуба, В. Старосольський, Р. Перфецький, З. Кузеля, О. Бачинський, Р. Залозецький, Д. Равич, Б. Лончина, С. Наклович. Інші більше відомі, чисельні й активні центри українського студентства в Австрії були в Граці та Інсбруку.

Еспанія. Студентська Громада в Мадриді - одна з наймолодших /заснована в 1947 р./, чисельно була значно меншою від інших поданих вгорі. Все ж, за несповних двадцять років свого існування Громада ця жертовно приділялась своїм завданням і виконала подивугідну працю для добра України.

Не зупинятимемось тут на діяльності українського студентства Мадриду, тому що саме йому присвячена монографія. Наш огляд студентської діяльності, зокрема ЦеСУС'у, фрагментарний, та все ж може зацікавити якогось творчого студента, що опрацює цю важливу тему докладно.

Нехай цей вступ і сама монографія із багатим фактажем про українських студентів Мадридського університету буде удокументованням, що українські студенти-патріоти Іберійського півострова влились у одно русло життя і політично-громадської дії всього Центрального Союзу Українських Студентів.

ЧАСТИНА І



"...ЧОГО ВІД НАС ЖАДАЄ ЧАС"

(з "Дивізійного" Гимну)

НА РУЇНАХ ТРЕТЬОГО РАЙХУ

8-го травня 1945 р. закінчилася на європейському континенті Друга світова війна. Не принесла вона Україні сподіваної волі і надії на краще і свободне життя. Міста і села були в більшості зруйновані та опущені, населення потерпіло мільйони жертв, стративши в тому багатонадійний молодий елемент чи-то в рядах бойових армій, чи в затяжній організованій підпільній боротьбі. Над Україною на довший час зависло марево психічного і фізичного терору, нових переслідувань, арештів і заслань до таборів примусової праці і в сибірські каторги. Надії на тривале зберігання і плекання власної мови і культури та духових вартостей почали скоро зникати. Процес насильної русифікації зростав з кожним днем. Пророчі слова поета "...доборолась Україна..." яскраво віддзеркалювали правдиву і трагічну істину "...на нашій не своїй землі".

Дошенту зруйновані війною Німеччина і Австрія роїлись від численних збірних пунктів і таборів переповнених втікачами, здебільша, з країн східної Європи. Тисячі українських родин та поодиноких осіб, рятуючи власне життя, подались на Захід шукати безпечнішого пристановища посеред непривітного оточення розбитого Райху. Повоєнні обставини та умовини в чужому середовищі, в таборах, не були аж ніяк пригожі для нормального способу життя. Серед багатьох справ назрівала пекуча проблема дальшої долі і навчання шкільної молоді, яка тратила свій дорогий час на безділлі. Щасливим збігом обставин і у висліді заходів і старань деяких організацій, зорганізовано таборів школи і гімназії, фахові курси, культурно-мистецькі гуртки, тощо. Сотки українських студентів продовжували перервані війною студії, появились студентські осередки, спершу в Німеччині і Австрії, а згодом в Бельгії, Франції, Ірландії, Іспанії та інших країнах.

Крім цивільних втікачів в Німеччині та Австрії, на Заході перебували також члени вцілілої військової формації - Дивізії "Галичина". Беручи участь у воєнних діях на східному фронті по стороні Німеччини, спочатку на рідних землях, а опісля в Австрії, Дивізія під кінець війни піддалась британцям і понад три роки перебувала в таборах полонених: два роки в Італії, а згодом у Вел. Британії. Будучи військовополоненими, дивізійники не користали з повної свободи руху і комунікації із зовнішнім світом. Засоби будь-якої внутрішньої, а передовсім культурно-освітньої діяльності, були мінімальні і лише тверда віра і надія

на краще майбутнє єднали всіх таборовиків в незвичному пригнобленому стані сірої буденщини і безділля.

В італійському таборі полонених, поблизу міста Ріміні, між іншими, перебували близько три сотні молодих юнаків, зорганізованих пізніше в Курені Молоді, та децю більше бувших учнів вищих клас гімназій і студентів. Ці останні були, здебільша, старшини і підстаршини призначені до сотень, полків та інших груп. Старання і заходи головної команди - дати юнакам та учням гімназій можливість продовжувати навчання в таборі не були такі легкі, а, все-таки, справа вимагала негайної і позитивної розв'язки. Ініціативу, одначе, виявили студенти і почали організуватись перші. На своїх основуючих загальних зборах, які відбулися 7 серпня 1945 р., ухвалили вони проект статуту і вибрали управу Студентської Громади, яку очолив хорунжий Дмитро Маслій. Громада начисляла спочатку к. 120 членів, але незабаром це число лише подвоїлося, хоча в таборі було зареєстрованих майже 350 студентів.

Праця Студентської Громади в таборних умовах була, очевидно, доволі обмежена, але ніщо не перешкоджало студентам організувати часті реферати і гутірки на актуальні теми, включно з можливостями продовжувати студії на одному з університетів західної Європи. Не один із студентів, використовуючи вільний час, вивчав одночасно кілька чужих мов. Та, чи мріяв хоч один з них про Іспанію? Ледви.

Тимчасом, за ініціативою деяких осіб і при всецільій підтримці головної команди та в порозумінні з нашою ієрархією в Римі, створено в таборі шкільну систему, до якої увійшов Курінь Молоді та всі колишні учні вищих клас гімназій. Цих останніх зорганізовано в окрему одиницю - Матуральні Курси, яка начисляла 150 абітурієнтів 8-ої класи, поділених на чотири Відділи. Навчання почалось в вересні 1945 р. і тривало один рік. Заходами ВПреоєв. Архиеп. Кир Івана Бучка в Римі ця таборова гімназія одержала офіційне визнання колами Ватикану, що видали важні матуральні свідоцтва всім абітурієнтам, які задовільно склали всі приписані іспити зрілості. Такі іспити відбулися в червні-липні 1946 р. в присутності окремої комісії з Ватикану, яку очолювали о. др. Іван Прашко та о. др. Михайло Ваврик. Мґр. Мирослав Борисюк, директор Курсів та учитель латинської мови і мґр. Олександр Монцібович, бувший доцент Львівської Політехніки та учитель математики найбільше причинилися до успіху цілої організації. Невеликі групи цих матурантів зуміли пізніше здобути високу освіту в Мадриді, Лювені та інших центрах.

В другій половині 1946 р. до табору в Ріміні наспіли з Риму вістки

про реальні можливості продовжувати студії в університетах деяких країн західної Європи. Безумовно, це піднесло на душі велику громаду студентства, але разом породило багато сумнівів і міркувань, бо годі було очікувати, щоб усі студенти за короткий час самовільно покинули табір і опинились у високих школах та в університетах. Все-таки, вістки з Риму справдились і пізною осінню, в листопаді і грудні, невеликі групи вибраних кандидатів потайки залишили огорожі табору і подались до Риму, щоб після відпочинку, прямувати далі на захід - до Іспанії, де вже були відкриті для них двері до скарбниць знання і науки.

Не місце тут зупинятися на деталях, всіляких небезпеках та пригодах, які кожний з тих рімських одчайдухів мусів переходити, залишаючи за собою табір. Все-таки, було б доцільно подати, що наш український духовний Рим, який був тоді збірним пунктом, показався дійсним при-тулком і порятунком, наче оаза в пустелі. Все дотогочасне тут мусіло йти в забуття і вчорашній бідолаха-таборовик набував цивілізованого вигляду і презентації, а передовсім ідентифікацію нового "цівіс романус". Нові документи і паспорти, потрібні для дальшої подорожі на захід, вистарались наші духовники при допомозі кол Ватикану і Червоного Хреста.

Важко собі уявити скільки хвилювань, радісних почувань і зворушливих моментів могли пережити ті молоді люди за такий короткий час, яким раптом відкрився зовсім інший світ, світ сповнених ілюзій і мрій та нових надій. На своїх плечах вони несли подвійний тягар і відповідальність, особисту і збірну, не лише за привілей позбутися тавра воєнно-полоненого, але й неймовірну нагоду забезпечити своє майбутнє. Опинившись щасливо на волі, щоб здобувати дальшу освіту, вони також стали правдивими репрезентантами свого поневоленого народу, щоб у його імені голосити слово правди і справедливості в той час, як мало хто в світі скитальців розумів, їм сприяв і виявляв будь-яке співчуття.

В таборі в Ріміні ця виняткова і нечувана та сенсаційна подія мала великий і позитивний вплив та ефект на всіх таборовиків, бо зродила багато надій на недалеку вже свободу і піднесла морально і духово десятитисячну масу полонених. Небавом, бо навесні 1947 р. табір в Ріміні зліквідовано, Дивізія переправилась до Вел.Британії, звідкіля, дещо пізніше, нові групи кандидатів потрапили на студії до Іспанії та інших країн.

ЕСПАНІЯ ПО ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Коли українські студенти почали прибувати в 1946-47-их роках до Іспанії, країна ця переживала глибоку економічну і політичну кризу. На перший погляд здавалося, що забезпечення побуту і коштів студій українським та багатьом іншим студентам-втікачам з країн східної Європи, разом к.150 осіб, протягом довшого часу, є ділом ризиковим і важким для зрозуміння. Щоб збагнути причини і мотиви цього великого фінансового тягару держави і такої гуманної харитативної і допомогової акції еспанських кругів та уряду, слід вглибитися і зрозуміти не лише вияви і почуття християнських чеснот цього народу, але дещо й політичну кон'юнктуру тих часів, подивляти пророчу візію еспанських провідників, які твердо вірили в упадок комунізму і нову "весну народів" на сході Європи.

Важка доля, яка спіткала Іспанію по Другій світовій війні, була результатом спільної дії Західних Потуг і Советського Союзу - тодішніх союзників, які при допомозі економічної блокади і дипломатичної ізоляції бажали спонукати упадок небажаної системи і режиму генерала Ф.Франка. І, хоч еспанські горожани користали з багатьох свобод і прав та умовини в державі нормувались з кожним днем, всеодно, старі порахунки з часів громадянської війни /1936-39/ і розгром соціалізму-комунізму в Іспанії та постава її підчас Другої світової війни /ограничена співпраця з Німеччиною/ були тою "кісткою незгоди" поміж супротивними сторонами.

Але й парадокси в політиці трапляються нерідко, не забракло їх і цим разом. Ідеологічна настанова і стремління Советського Союзу заволодіти світом привели до напружень і конфронтацій поміж вчорашніми союзниками і переможцями Другої світової війни. Почалась тиха "Холодна Війна". Іспанія скоро віднайшла свій статус у світі, заговорила потужним голосом про переслідувані народи і церкви на сході Європи. Національне пониження і покора почали скоро зникати, перемога над комунізмом стала рішальним чинником у дальшій політичній грі. Поступово і без вагань уряд Франка приєднується до нового укладу сил у світі проти агресивного і безбожного марксизму-матеріалізму для рішучої з ним боротьби за дальшу долю людства. Спокійно і без фанфарів Мадрид відзначав свою велику дипломатичну перемогу.

Цей новий розвиток подій значною мірою заактуалізував питання

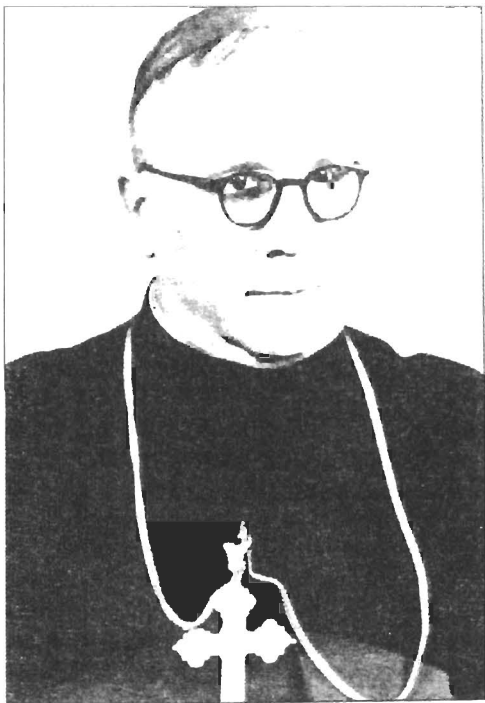
втікачів і їх поневолених народів. Особливо Іспанія, з власного досвіду, розуміла біль переслідуваних комунізмом народів і була готова дати свою допомогу. І, хоч хвилева економічна криза в державі не сприяла таким заходам, все-таки уряд пішов на мужній і відважний крок, прийняв знедолених студентів, щоб ще більше заохотити і дати їхнім народам моральну силу і витривалість у важкій і затяжній боротьбі.

Ця благородна ініціатива Іспанії не була обмежена виключно до самих студентів-втікачів. В Мадриді продовжували діяти дипломатичні місії деяких держав окупованих комунізмом: Польща, Мадярщина, Румунія, балтійські країни та ін., які були там перед 1939 роком. Інші поневолені народи, а в тому числі й українці, також користали з деяких привілеїв і не мали особливих труднощів знаходити дорогу у вищій сфері уряду.

Іншим великодушним виявом еспанського уряду було започаткування Національним Радіо в Мадриді радієвих передач в рідних мовах чи не до всіх країн східної Європи. Українські радіопередачі продовжувалися найдовше, бо цілих 22 роки. Кілька років українські студенти в Мадриді провадили інші радіопередачі, еспанською мовою, для студентів і молоді, якими інформували слухачів про боротьбу українського народу. Про ці та інші справи і питання більше деталей подано в наступних розділах і сторінках.

ПОЗА КУЛІСАМИ ВАТИКАНУ І МАДРИДУ

При кінці грудня 1946 р. прибула до Мадриду, з табору полонених в Ріміні через Рим, перша група українських студентів, щоб тут продовжувати перервані війною студії. Подібно до першої, в лютому 1947 р., прибула туди друга група. Разом в обох групах було 25 осіб. Прибуття і побут в Іспанії цих перших молодих людей і представників українського культурного світу і академічних adeptів започаткувало зовсім нову сторінку в історії української еміграції та поселень в Іспанії зокрема. Як ніколи перед тим почались, хоч в значно обмеженій формі і активності, контакти і взаємні відносини поміж обома народами. Крім студій, українські студенти розгорнули серед еспанців широку інформативну і пропагандивну діяльність, деякі студенти, закінчивши студії, почали організувати в Іспанії своє власне професійне і родинне життя. На протязі більше як двадцяти років Українська Студентська Громада при-



ВПреосв. Архиспископ
Кир Іван Бучко
/1-10-1881 - 21-9-1974/

Великий меценат української культури, приятель та опікун молоді і студентів; відвідав двічі Студентську Громаду в Мадриді.

Хоакін Руїз Хіменез
міністер освіти в уряді
ген. Франка.

Був звільнений з посади за бурхливих політичних заворушень студентів в Мадриді в половині 1950-х рр.



тягала до Еспанії все нових кандидатів на студії і то не лише з рядів бувших “дивізійників”, але також і молодших з Німеччини, Австрії та, вкінці, з Америки.

Подібно до українських, в Еспанії перебували також інші студенти з країн східної Європи. Всі вони мали запевнені кошти побуту і студій та даром користали з багатьох послуг і вигід. За весь цей час допомогою і харитативної опіки еспанського уряду і народу, к. 800 студентів, а між ними понад сімдесят українців, користали з цієї шляхетної ініціятиви і жертвности.

Постають тепер питання: звідкіля і де зародилась ідея допомоги українським та іншим студентам-втікачам в цих важких часах по війні; хто заініціював це та доложив зусиль до того і зорганізував цей почин та дав йому фінансову базу і запоруку для так успішного переведення ідеї в чин; яка була його ціль і чому в Еспанії? Відповіді на всі ці запитання слідуєть внизу, в дальших рядках і сторінках. Дещо вже було з'ясоване попередньо.

Тоді, коли в таборі полонених в Ріміні члени Студентської Громади, ізольовані від решти світу, лише мріяли про студії і свободу, а молоді матуристи в гарячій атмосфері літа склали іспити зрілости, в той час - від 20 червня до 6 липня 1946 р. відбувався в Еспанії, в містах Саламанка-Ескоріяль, черговий Конгрес “Пакс Романа” - Міжнародної Організації Католицьких Студентів та Інтелектуалів, під час якого рішалася доля неодного з тих страдальців в Італії. В названому Конгресі брала також участь українська делегація в складі: о.д-р Максим Германюк / пізніший єпископ і митрополит української католицької церкви в Канаді /, який очолював делегацію і члени: інж. А.Кішка, Ю.Карманін, П.Красноярський і О.Крижановський, які репрезентували українські академічні товариства “Обнова” і ЦеСУС із своїми осідками в Мюнхені. Багато уваги, під час Конгресу, було віддано проблемі конкретної допомоги студентам-втікачам з країн окупованих комунізмом. Але, заки прийшло до Конгресу, багато дечого в тій справі зроблено наперед шляхом особистих контактів кількох визначних осіб Ватикану та уряду в Мадриді.

Справою українських студентів-втікачів, а особливо полонених в таборі в Ріміні, занявся ВПреосв. Архиеп. Кир Іван Бучко, який стало перебував в Римі. Користаючи з добрих стосунків з деякими впливовими ієрархами Католицької Церкви і ватиканських кругів, таких як кардинал Е.Тіссеран, Кир Іван не жалів ні труду ні часу, щоб наголосити проблему українських студентів і долучити її до загального питання

студентів-втікачів, що тоді кола Ватикану, в порозумінні з “Пакс Романа” і представниками деяких держав, робили намагання позитивно і задовільно розв'язати. В тих цілях Кир Іван переговорював з американським представником в “Пакс Романа” Едвардом Кіршнером та еспанським президентом в цій організації - Дон Хоакіном Руїз Хіменезом, пізнішим міністром освіти в уряді Франка.

Рішення Конгресу “Пакс Романа” в Іспанії в справі допомоги студентам-втікачам не могли мати більшого значення і бути правосильними без одночасної згоди і запоруки держав і їх урядів, які були б готові своїм реальним вкладом причинитись до розв'язки цього складного питання. Таких держав та урядів було тоді дуже мало. Західна Європа підносила з руїн війни, отож надії на хоч мінімальний успіх Конгресу були зовсім слабкі. Тому своєрідною сенсацією для усіх було проголошення постанови еспанського уряду приділити 150 стипендій потребуючим східно-європейським студентам, а в тому числі 25 стипендій були призначені для студентів з України, що було прийняте із великим вдоволенням.

Немає сумніву, що особисті контакти, клопотання і розмови ВПреоєв. Архиеп. Кир Івана Бучка з представниками Ватикану і Руїз Хіменезом, дали добрі і позитивні висліди. В Мадриді Хоакін Руїз Хіменез з'ясував цілу справу студентів-втікачів тодішнім членам еспанського уряду, а між ними, Ібаньез Мартін - міністрові освіти, Мартін Артахо - міністрові закордонних справ і Франціско Франко - голові держави, від яких виведнав прихильність і згоду конкретної допомоги і в скорому часі взявся до діла щоб цілу ідею та ініціативу чимскорше зреалізувати.

Умову, яку узгіднено і прийнято на згаданому Конгресі, в імені уряду Іспанії підписав Руїз Хіменез, а від української делегації інж. А.Кішка. Цікаво при цьому нагадати, що спочатку еспанці вимагали, щоб п'ять українських студентів студіювали в Іспанії теологію і богословію, але коли було з'ясовано, що українці вже мають семінарії в Римі та Німеччині /Гіршберг/, всіх 25 стипендій припало на світські професії. Своім відважним і багатомовним жестом і рішенням Іспанія на слові і ділі заманіфестувала перед світом свій великий і шляхетний вчинок та неприховану поставу солідарности з поневоленими народами.

Не довго прийшлося чекати на відгуки згаданого Конгресу “Пакс Романа” в таборі в Ріміні, де вже невдовзі почались приготування для відправи вибраних кандидатів до Риму та в дальшу дорогу. Полагодивши всі справи в Римі, перша група студентів, в якій було 18 осіб, відчалила 23 грудня 1946 р. на еспанському кораблі “Валенсія” з порту в Генуї до



Члени управи Студентської Громади в Ріміні в 1946 р. Сидять в першому ряді зліва: Олександр Білик, Юрій Кекіш, Ярослав Гаврих - голова, Степан Ільницький, Олександр Марків; задній ряд зліва: Анатолій Скоробогатий, К.Рослицький, НН. Три члени цієї управи: О.Білик, Ю.Кекіш та А.Скоробогатий продовжували студії в Еспанії.



Група перших українських студентів, які в 1946 і 1947 роках прибули з табору полонених в Ріміні, Італія до Еспанії.

Еспанії. По двох днях подорожі морем, 25 грудня вони причалили до порту в Барселоні, де вже на них чекали і їх вітали проф.д-р. Рубійо і Юрій Карманін, який був перекладачем. В цій групі були такі студенти:

БАРАБАШ Теодор	БЛАВАЦЬКИЙ Володимир
БУЧОК Роман	ВАВРІВ Роман
ВАРЖАНСЬКИЙ Всеволод	ВИННИЦЬКИЙ Антін
ГИЧКА Михайло	ГЛАДУН Степан
ДАВИДКО Маріяні	ДРОЗДОВСЬКИЙ Юрій
ЗАБАРА Олег	ЗАПЛАТИНСЬКИЙ Ізидор
ЛЕВИЦЬКИЙ Ростислав	МАСЛІЙ Дмитро
ПЕТРУЩАК Ярослав	РОМАНИК Нестор
РУДАВСЬКИЙ Ярослав	УГРИН Любомир

Подібною дорогою, в лютім 1947 р., прибула до Еспанії друга, але менша група, в якій було сім студентів, а саме:

АКУЛОВ Юрій	БІЛИК Олександр
ВОЙЦЕХ Роман	КЕКІШ Юрій
МАРТЮК Лев	СКОРОБОГАТИЙ Анатолій
ФЕДЮК Семен	

Після прибуття до Мадриду всіх студентів тимчасово примістили в пансіонах, декого в дешевих готелях та інших приміщеннях. Всі почали вивчати нову мову і пригтовлятися до відмінного стилю життя і початку академічного року з приходом осени.

ЇДЕМО ДО КРАЇНИ ДОН КІХОТА...

/Спогад Олександра Білика/

На початку лютого 1947 р. наша група /7 студентів/, після цілоденної їзди поїздом, з немалими пригодами, прибула щасливо з табору полонених Дивізійників в Ріміні до Риму. Ми замешкали там у нашій семінарії при вул. Пасседжіята ді Джіаннікольо ч. 7. Після кількох днів побуту в Римі нам вручено документи /паспорт/ Міжнародного Червоного Хреста та еспанську візу і ми, не гаючи часу, подались поїздом /вже без зайвих пригод/ до Генуї, а відтак еспанським кораблем до Барселони. Там нас зустріли представники ОКАУ, які вислали нас до столиці Еспанії - Мадриду.

Прощаючись з нами перед виїздом до Іспанії, Архієпископ Кир Іван Бучко, завдяки якому ми одержали стипендії, сказав нам із батьківською любов'ю: “Ви, мої дорогі, їдете на студії до країни, про яку ви майже нічого не знаєте, ані вона не знає багато про нас. Одиною вашою зброєю, а ви, як вояки, вмієте нею орудувати, це ваші добрі поступки в науці, а другий середник - це пропагування краси нашого чудового обряду і незрівняного чару українських пісень. Тому зараз по приїзді до Іспанії ви зорганізуйте свій власний хор, вивчіть співати нашу Літургію і народні пісні, а це вам промостить шлях у цій шляхетній країні і скаже усім “хто ви і якого народу діти”.

В Мадриді нас примістили в пансіоні при Пуерта дель Соль, що мав мітичну назву “Пансіон Венера”. Власники пансіону, старше за віком бездітне подружжя, опікувалось нами як власними дітьми. Найбільшою нашою проблемою було недостатнє знання еспанської мови, але і ці труднощі ми скоро подолали на втіху нашим прибралим “батькам”...

Глибоко закарбувались у наших серцях віщі слова нашого дорогого Владика Кир Івана Бучка: “створити свій власний студентський хор”... В сусідстві нашого пансіону була невелика церковця, а в її підвалі містилась простора зала з малим піаніно. Отець Сегундо радо погодився на наше прохання, дозволивши нам переводити проби нашого хору в підвалі церкви, з вимогою, щоб наша праця була гідною поведінки католицьких студентів. Зараз по нашому приїзді до Іспанії до нас долучились ще 18-ох наших студентів, які приїхали сюди перед нами і нас усіх тепер нараховувалось 25 осіб. Це була достатня кількість осіб щоб створити наш малий, 25-членний студентський хор.

Правда, не всі з нас були досвідчені співаки. У декого, наприклад, був гарний голос, але вухо не “дописувало”. Інші мали добру співацьку заправу, будучи скоріше членами нашого Рімінського хору “Бурлака”. Тут варто б згадати прекрасного контраста “Бурлаків” Толька Скоробогатого та кількох інших співаків. Отже, співацький матеріал у нас був, а час і досвід для нас зробить своє. І так ми створили в Мадриді наш перший студентський хор - “коро укранияно”...

Диригентом хору мусів стати таки я сам. Кажу “мусів”, бо крім одного надійного піаніста Антона Винницького, нікого іншого на цю “посаду” між нами не було. Правду сказавши, я мав у цьому ділі достатній досвід, а музику любив, як рідну маму. Ще під час моїх студій на Львівській Політехніці в 1941-1944 роках, я учащав вечорами до музичного інституту ім. Миколи Лисенка на курс сольоспіву, а відтак на диригентуру. В моїх молодечих роках я провадив студентські хори в

Станиславові /Івано-Франківську/ й у Львові, а також був організатором студентських вокальних квартетів. Отож ми зорганізували в Мадриді наш студентський хор, а я, силою обставин, став його першим диригентом...

Проби хору відбувалися кожного вечора, а в день ми вчилися інтенсивно еспанської мови. На пробах ми вивчали паралельно нашу Службу Божу і світський репертуар. Ноти до нашої Літургії я одержав в нашій семінарії в Римі, але з українськими народними піснями була деяка заковика. Дещо я привіз зі собою з Ріміні, а решту треба було аранжувати самому на чоловічий хор. Праця з хором відбувалася з подивугідним ентузіазмом і дисципліною. За неповних шість місяців ми вивчили нашу Службу Божу і біля двадцяти народних пісень. Крім хору нам вдалось теж зорганізувати і танцювальну групу; це також завдяки моїм зусиллям, бо досвід у цьому я одержав в Ріміні, будучи там членом танцювальної групи при хорі “Бурлака”. Управа нашого гуртожитку св. Якова закупила для нашого ансамблю гарні народні строї, а музику до танців ми награвали з патефонових платівок, а наш хор в більшості співав “акапеля”.

З кінцем серпня ми розпочали наші студії, одні в Університеті, інші в технічних школах мадридської Політехніки і тут саме почались перші виступи нашого “коро укранияно”, у великій мірі завдяки добрим контактам наших студентів. Спочатку ми співали для студентів і професорів на різних факультетах, а відтак нас почали запрошувати різні інститути, школи, а навіть і міські театри. На наше здивування, під час концертів, залі були переповнені добірною публікою, яка нас ентузіастично вітала. І тут саме ми переконалися, який чарівний для чужинців був український фольклор наших пісень і бравих танців. Часом траплялися і досить комічні речі. Пригадую, як після одного з тих концертів в одному з музичних інститутів Мадриду до мене приступив композитор Бенедітто, що був теж диригентом великого мішаного хору в Мадриді. Він подивлявся красу і милозвучність наших пісень і просив дати дещо для його хору. Під час розмови він відтягнув мене набік і невинно запитав: “скажіть мені, дон Алехандро, чому у ваших чудових піснях є деякі погані слова?”. Ми говорили про козацькі і стрілецькі пісні, “Розпрямуйте хлопці коні” і подібні, які оспівують козаків і сповнені героїзмом. Він старався розуміти мене, а, все-таки, дораджував вибирати пісні, в яких більше романтики, а менше героїзму на конях. Доцільно тут пояснити, що слово “коню” в еспанській мові має доволі вульгарне значення.

Завдяки ініціативі нашого духовного опікуна о. Сантіяго Морілья /про нього мова на іншому місці/, ми почали відправляти нашу співану Літургію, за участю хору, у різних великих церквах Мадриду та інших еспанських містах, включно в місті Сантіяго де Компостеля, в північно-західній Іспанії, під час прощі до гробу св. Апостола Якова. Там ми вписались до пропам'ятної книги і залишили, на вічне зберігання, наш український національний прапор.

Пригадую, що однієї неділі нас запросила еспанська влада відправити нашу св. Літургію і дати концерт у місцевій тюрмі. Це була тюрма для політичних в'язнів, 200-300 осіб, противників уряду і це напевно мало чисто політичний характер, щоб їм показати нас, втікачів з окупованої московськими комуністами України. В'язні нас дуже мило прийняли. Після св. Літургії ми мали з ними спільний обід, а відтак дали для них концерт пісень і танців. В'язні прийняли наш виступ з великим ентузіазмом і вдячністю. Уряд напевно хотів показати свою гуманність до політичних в'язнів і з тієї нагоди еспанська преса багато розписувалась про поневолену Україну, національне і релігійне переслідування, про боротьбу нашої УПА та історію нашого народу. Такі виступи, для різномірної публіки, наш хор мав майже кожної суботи-неділі, а еспанська преса широко коментувала про них, переводила інтерв'ю зі студентами. Гарні козацькі строї хористів викликали завжди ентузіастичне захоплення серед публіки. Наші точки програми ми завжди переплітали бравурними "Запорожцем", "Арканом" та іншими танцями. Правду говорив наш щирий опікун Владика Кир Іван, що наш обряд і наші пісні і танці не мають рівних у світі.

“ОБРА КАТОЛІКА”

Хоч в принципі еспанський уряд дав згоду прийняти українських та інших студентів-втікачів і забезпечити їм всі кошти побуту і студій в державі, урядові кола не могли цим ділом практично займатись і ним провадити. Потрібна була відповідна організація для нагляду адміністраційних справ та інколи і для контактів з деякими урядовцями та іншими особами. Така організація постала під назвою “ОБРА КАТОЛІКА ДЕ АСИСТЕНЦІЯ УНІВЕРСИТАРІЯ”, або Католицька Організація Університетської Допомоги. В розмовній мові її звали коротко “Обра Католика”, або прямо “Обра”. Ініціатором і душею цієї Організації /скорочено ОКАУ/ був, згадуваний вже, Хоакін Руїз Хіменез.

В часі 20-23 жовтня 1957 р. перебував в Мадриді ВПреосв. архієпископ і митрополит української католицької церкви в Канаді Кир Максим Германюк і з цієї нагоди відвідав Українську Студентську Громаду. В гуртожитку студентів відбулася офіційна його зустріч з представниками хунти ОКАУ і всіма студентами. На фото внизу церемонія відкриття і привіту Достойного Гостя.



Пояснення до фото вгорі: члени хунти ОКАУ за президіальним столом; з правої сторони до ліва: Хосе Марія Могедано Гернандез, секретар хунти, Антоньйо де Корреа Веллісон, заст. президента, Хосе Марія Отеро Наваскуез, президент виголошує привітальне слово, ВПреосв. Архієпископ і митрополит Кир Максим Германюк, архієпископ Мадриду Ексц. Касіміро Морсільйо, Люїс Ечанове, член хунти, НН - невідома особа. Неохоплені цим фото, сидять з боків, інші члени хунти та директор гуртожитку. Інші фото з цієї нагоди показані на стор 66 і 86.

З його відходом на повний пост міністра освіти, він припинив всю працю зв'язану з "Пакс Романа", але далі цікавився справами студентів.

Головною ціллю і метою заснування і принципом діяльності ОКАУ було не лише придбання і вдержування житлових приміщень, матеріальна опіка і подача допомоги студентам, але, в першу чергу, ідеологічна настанова і виховання цих молодих людей на засадах християнського і західно-європейського духу, на справжніх провідників їхніх народів. Ці постулати і вимоги були записані в статуті ОКАУ і до цього принципу і зобов'язання еспанці наполегливо дотримувались і його зберігали. При кожній нагоді, під час важніших студентських зібрань і святкувань та відвідин студентського гуртожитку визначними особами, зокрема еміграційними представниками, еспанці гордо ті принципи наголошували і вказували на завдання і мотиви їх дії.

Початки ОКАУ не були легкі, вимагали великого вкладу капіталу і для будови нового житлового будинку для студентів і рівночасно для покриття коштів їх побуту в пансіонах, готелях, і т.п. і студій. В цьому критичному моменті в допомогу Організації прийшла католицька церква, яка з самих початків мала впливи і значну ролю в праці ОКАУ, а передовсім її визначні ієрархи - кардинал Толеда Ем.Енріке Пля Деніель і Архиепископ Мадриду Ексц.Касіміро Морсільйо. Церква, отже, перебрала на себе значну частину бюджету ОКАУ і для цих потреб в церквах проводили, час від часу, окремі збірки під час недільних відправ. На заклик церкви різні установи і підприємства складали одноразові дотації, або запевнювали довго-речинцеві субсидії і стипендії для студентів. Одну таку стипендію зголосив сам кардинал Толеда, зазначаючи, що вона призначена виключно для одного українського студента. Церква, однак, не могла довгий час обтяжувати свої парафії і вірних, тому ОКАУ старалась одержувати щораз більші фонди з інших джерел і від держави.

У провіді ОКАУ був ряд людей, еспанських діячів і представників церковного, культурно-наукового і політичного світу, які добровільно і безінтересовно працювали і провадили цю Організацію на протязі понад двадцять років. Хунта, або президія ОКАУ офіційно репрезентувала цілу організацію перед урядом, укладала бюджет, організувала потрібні фонди, члени хунти брали участь в головних актах, церемоніях і святах під час академічного року в гуртожитку. Хунті підлягали головний адміністратор і директор студентської резиденції. Членами хунти були такі особи:

Хосе Марія ОТЕРО НАВАСКУЕЗ - президент протягом всіх років праці ОКАУ. Людина великого стажу і наукового авторитету в Еспанії

і за кордоном. Спочатку як інженер мореплавства і дослідник, згодом був директором Головної Ради Наукових Дослідів при Інституті Оптики і постійним секретарем Королівської Академії Наук. В критичний момент заснував Раду Ядерної Енергії в Еспанії і був її головою. Обдарований не тільки здібностями і талантом, але також особливими людськими і християнськими чеснотами, він всеціло посвячувався Організації ОКАУ, у важкі для Еспанії часи робив всі можливі заходи, щоб поставити її на стійкі основи, забезпечити їй працю на довший час, здобути намічену ціль і мету.

З великим чуттям їхньої недолі, завжди прихильно ставився до всіх студентів-стипендістів ОКАУ, особливо приязні наставлення відчував до українців, цікавився їх історією, літературою і т.п., читав деякі твори, напр. Гоголя “Тарас Бульба” т.ін. Коли в жовтні 1947 р. йому, як науковцеві, пощастило побувати в ЗСА, він постановив відвідати Український Народний Союз в Джерзі Сіті, щоб особисто переконатися в організаційній праці українців в цій країні і був цим фактом надзвичайно захоплений. Один примірник “Пропам'ятної Книги...”, яку проф. Отеро одержав тоді в подарунку і на пам'ятку цих відвідин, він пізніше передав українцям в Мадриді щоб... “брати приклад від своїх братів в Америці”.

За свої особисті заходи і клопотання, як також і цілої та очолюваної ним Організації ОКАУ в користь знедолених студентів, еспанські студенти і деякі академічні кола не раз висловлювали свої негодування і критику, мовляв більше дбають про чужинців, аніж своїх. Опісля в журналі “Крістіянітас” в 1957 р. у своїй статті “Причини нашої Організації” проф. Х.М. Отеро писав:

....”Як віруючі християни ми повинні надіятись, що після цих проб, Боже Провидіння дозволить визволитись цим країнам. Тоді ці студенти з ефективним служінням стануть в процесі духового відродження своїх Батьківщин”.

В пізніших роках і часто у своїх зустрічах та розмовах з колишніми студентами і членами Української Громади в Еспанії, проф. Х.М. Отеро радо згадував про його авдієнції у Святішого Отця Папи Пія XII, який вимагав, щоб українські студенти в Еспанії мали змогу продовжувати свій обряд і церковні традиції.

За свою важку, відповідальну довголітню та успішну працю і заходи в проводі ОКАУ проф. Х.М. Отеро заслуговує на велике признання і похвалу, а передовсім від українців.

Антоньйо де КОРРЕА ВЕґЛІСОН - заст. президента. Полковник ре-

зерви, бувший губернатор провінції Каталонія, професор Військової Академії в Мадриді, член Парляменту, політик і громадський діяч. Відчував велике прив'язання до всіх знедолених студентів, особливо любив бувших військовиків і наших "дивізійників" - старшин, з якими не раз відбував довгі розмови на теми недавнього минулого. Багато знав про історію сходу Європи і Україну.

Хосе Марія МОГЕДАНО ГЕРНАНДЕЗ - секретар; за званням адвокат, людина доброї вдачі, але дещо темпераментна і рухлива. Знав добре чи не всіх студентів, а передовсім деяких ледачих, які відставали в студіях і з якими інколи мав приватні розмови і заохочував до поправки, щоб вдержувати відповідний академічний рівень і дисципліну в гуртожитку.

До хунти ОКАУ входили ще кілька інших осіб, а серед них: Рікардо САНЧЕЗ МАСА, директор одного банку в Мадриді, Люїс ЕЧАНОВЕ, військовик і архієпископ Мадриду Ексц.Касіміро МОРСІЛЬЙО, який мав голос дорадчий. Заступником архієпископа був священник-езуїт о.Сантіаго МОРІЛЬЙО, який добре знав українців, бо ще перед війною, в 1930-их роках, бував в Зах.Україні, на Волині, де вів місійну працю і викладав в духовній семінарії в Дубні; підлягав еп.Миколі Чарнецькому.

Дон Рафаель ПАХАРОН, член хунти ОКАУ і головний адміністратор студентського гуртожитку. Виконував функцію керівника студій і в тому характері полагав студентам справи реєстрації на факультетах, або високих школах і пильно слідкував за прогресом їх студій. Як адміністратор резиденції був відповідальний за фінансові розрахунки і послуги внутрі і на зовні. За професією був військовиком-старшиною і завжди приходив до гуртожитку в уніформі. Ставився особливо прихильно до бувших "дивізійників".

Крім головного адміністратора, в керівному персоналі гуртожитку був також директор, якого назначувала хунта ОКАУ і він, звичайно, відповідав за всю культурно-формативну діяльність у цій резиденції, організував академічні акти, деякі свята, а передовсім конференції, семінари, тощо.

Діяльність хунти ОКАУ не обмежувалась виключно до обговорювання поточних справ і проблем та забезпечення мінімальних потреб для справного діловодства і функції гуртожитку. Деколи хунта розглядала й окремі питання, які мали відношення до студентів. Одним з таких питань, наприклад, була справа влаштування на працю в Іспанії для одних, або еміграції для інших осіб, які кінчали студії. Для тих, які не

могли чи не бажали емігрувати, хунта ввєднала від уряду дозвіл на сталий побут і професійну працю в країні. З цієї нагоди 6 жовтня 1954 р. уряд видав окремий декрет, який звучав:

“Чужинці з країн під цю пору окупованих советськими військами, які, тобто чужинці, отримали дипломи еспанських університетів, чи високих шкіл, можуть просити міністерство освіти, щоб воно надало їх дипломам важність і, тим самим, дозволило працювати за професією в Еспанії”.

Важний на десять років, цей дозвіл, за згодою Ради Міністрів, міг бути відновлений на наступних десять років і більше. Декрет підписали Хоакін Руїз Хіменез, міністр освіти і Франціско Франко, голова держави.

Іншим досягненням хунти ОКАУ було успішне клопотання в справі еміграції студентів до інших країн, здебільша до ЗСА і Канади. 26 квітня 1955 р. мадридський щоденник “Я” надрукував вістку, що хунта ОКАУ домоглася, щоб Еспанію включили до тих європейських країн, які можуть відправляти емігрантів-втікачів із східної Європи до вище поданих країн. І, хоч вже перед тим деякі особи емігрували з Еспанії, в тому також і українці, які закінчили студії, від тепер процес емігрування відбувався за окремими квотами, відмінними від еспанських і згідно прийнятих правил.

Як організація, ОКАУ існувала і виконувала свою шляхетну і добродійну працю понад двадцять років. Коли, в другій половині 1960-их років зовсім забракло кандидатів на студії в Еспанії, які могли входити в категорію студентів-втікачів, ОКАУ в 1968 р. закінчила свою діяльність.

Українська Студентська Громада, як організація, в 1962 році начисляючи всього 5-6 членів, припинила свою діяльність, хоч в наступних роках і протягом довшого часу /к. 15 років/ в Еспанії перебували більші або менші групи українських студентів із ЗСА, які на власний коштів студіювали переважно медицину. По студіях всі повернулися до Америки.

ПІД ПАТРОНАТОМ СВ.ЯКОВА

Одною з перших і важливих проблем ОКАУ, яка вимагала негайної розв'язки, було придбання постійних житлових приміщень для прибуваючих студентів. Коли перші українські студенти прибули до Мадриду, їх тимчасово примістили в дешевих помешканнях, декого в неவிбагли-

вому готелі “Атлянтіко”, інших в пансіонах, студентському гуртожитку “Сан Пабльо” і подібних. Студенти інших національностей також перебували в таких квартирах. В міжчасі заходами ОКАУ будувався новий окремих будинок, призначений виключно для резиденції студентів-втікачів з країн східної Європи. Вкортці долучили до них також невелику групу китайських студентів з Формози /або Тайвану/ - також втікачів від комунізму.

Урочистість відкриття цього нового будинку-гуртожитку, або “колегії”, згідно з еспанською традицією, припала на день 2-го травня 1947 р. - дата національного свята в Іспанії і річниці всенародного повстання в 1808 р. в Мадриді проти окупації Наполеона. Вибір дати ледви чи був випадковий. Будинок цей знаходився поблизу Університетського Міста при вулиці Доносо Кортес ч.63. Під час церемонії відкриття і посвяти будинок цей віддано під покров св.апостола Якова /есп.Сантіяго/ і названо “Колехію Майор де Сантіяго Апостоль”, або Вища Колегія /тобто для універс.студентів/ св. Апостола Якова. Назва ця мала свою ціль і значення, бо нагадувала і пов'язувала події минулого і традиції Іспанії до подібного сучасного стану на сході Європи. У важких для Іспанії часах, під час 700-літньої неволі та окупації країни маврами, еспанські патріоти збиралися в горах і лісах далеко на півночі, щоб поблизу гробу св.апостола Якова в Сантіяго де Компостеля в провінції Галісія і під його покровом організувати боротьбу для визволення країни. Вкінці упадок Гранади в 1492 р. та інші події /головно альянс і подружжя Ізабелли та Фернанда/ довели до великого і світлого майбутнього Іспанії. Інші європейські народи, а зокрема середньовічні Хрестоносці, не раз зверталися і просили захисту і помочі св.Якова перед своїми походами на поган, відбуваючи наперед традиційні паломництва до місця поховання апостола в Іспанії. Молочний Шлях на небозводі /відомий також як “Шлях Паломництва”/ вказував їм дорогу і напрям їх мандрівок. Отже, давніша історія і традиція Іспанії стали символами і духовно поєднували студентів цього нового гуртожитку з їхніми завданнями і підготовкою у важкій боротьбі за свободу. Щоб засвідчити відданість і прив'язання своїм ідеалам і змаганням, вже в самих початках всі студенти гуртожитку відбули спільну прощу до гробу свого Патрона св.Якова в Сантіяго де Компостеля.

Фізично цей новий гуртожиток був п'ятиповерховим будинком з відповідними житловими та іншими кімнатами і приміщеннями для студентів, адміністрації, дирекції та обслуги. Всі роботи, чищення кімнат, порядкування, приготування і подача харчів в їдальні, направи, зимове

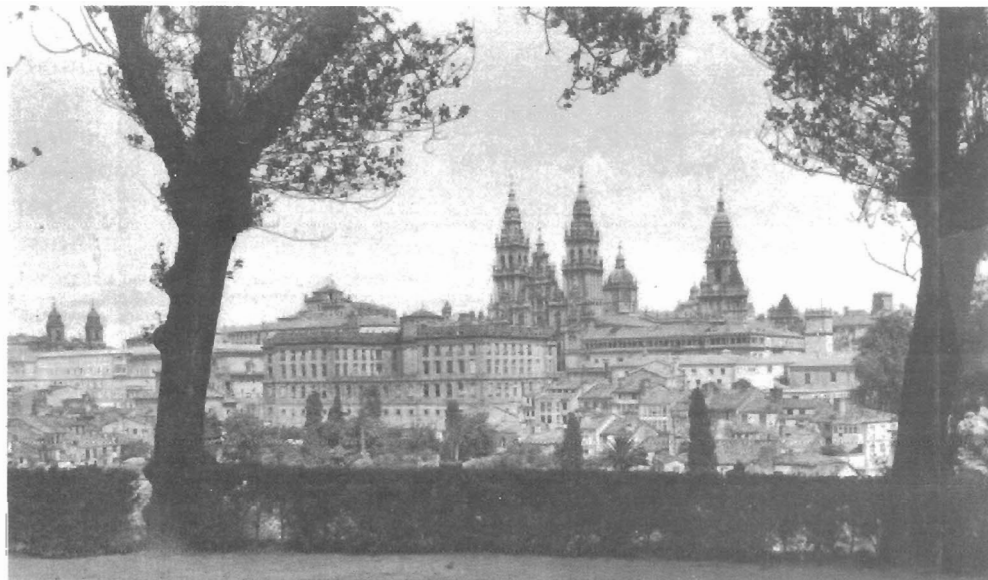


ГОЛОВНИЙ БУДИНОК
студентського гуртожитку в Мадриді при вул. Доносо Кортес ч.63,
або Вища Колегія св. Апостола Якова.

Будинок **прикрашений** прапорами різних народів ланеволеної східної Європи з нагоди національного свята одного з цих народів. Будинок також **прикрашували** під час більших національних свят **Еспанії**.



Паломництво українських студентів на чолі з Президентом ОКАУ п. Хосе Марія Отеро, в уніформі моряка, до гробу Апост. Якова.



Катедральний храм в Сантіяго де Компостеля, півн.-зах. Еспанія, де, згідно традиції, поховані мощі св. Апостола Якова.

огрівання, і т.п. виконували члени обслуги. Одним з найбільших недоліків був брак штучного охолодження повітря і його контролі. Ця аномалія понад міру гнітила і докучала студентам найбільше під час іспитової пори, в травні-червні, коли підвищена температура ночей не дозволяла на нормальний сон. Харчування відбувалося три рази денно; останні обіди, за еспанським звичаєм, подавали пізно між 9-11 год. ввечора. В початкових роках, через економічну кризу в державі, харчі були надто скромні, багато студентів купували додаткові. Пізніше стан дещо поправився. Рідко і лише з нагоди більших свят подавали типові еспанські страви /найчастіше “паелья”/ і розливне вино. Вино до обіду подавали деколи студенти з нагоди їхніх національних свят, або надзвичайних подій, закінчення студій і т.п.

Адміністрація і управа ОКАУ подбали і про лікарську опіку студентів. Хворими студентами і пацієнтами офіційно опікувався один еспанський лікар, який мав практику поза гуртожитком, але, за його дозволом, хворими могли також опікуватись назначені старші студенти медицини. На кошт ОКАУ студенти також лікували зуби.

З фондів ОКАУ кожного місяця студенти одержували невелику грошову допомогу в сумі 150 песет /вартість к.2-3 амер.дол./ для за купу річей щоденного вжитку: зубна паста, мило, кошти транспорту, поштові марки, цигарети, квитки до кіно і т.п. та закуп додаткових харчів. Рівно ж, приблизно в початкових десяти роках, всі одержували окремі посвідки-бонди, на підставі яких могли безкоштовно набувати в назначених крамницях обуву і одяги. В пізніших роках, коли на студії прибували заможніші кандидати, вони добровільно зрікались таких допомог і субсидій.

Під час літньої пори, в місяці серпні, студентський гуртожиток адміністрація закривала і вся обслуга відходила на вакації. Також і студенти залишали свою резиденцію і переходили до приватних помешкань, дехто виїздив на провінцію та дальші околиці. Рівно ж в цьому випадку ОКАУ помагала фінансово всім студентам перебувати цей час вакацій, хоч в дальших роках самі студенти мусили дбати про себе.

Велика більшість студентів в гуртожитку були римо-католицького віровизнання і духовну обслугу їм подавав священник-резидент, який кожного дня відправляв Службу Божу в каплиці колегії. Більш набожні і співані богослуження відбувалися в неділі і свята, деколи брали в них участь члени хунті ОКАУ. Українські студенти-католики часто користали з послуг цього характеру, хоч в пізніших роках еспанський священник-біритуал відправляв богослуження для вірних обох обрядів.

Студенти інших віровизнань - невеликі групи православних, протестантів і китайських буддистів не мали офіційно жодної духовної опіки. Докладніші звіdomлення про духову опіку українських студентів подані в одному з дальших розділів.

Крім резиденції, студентський гуртожиток св. Якова був також центром культурно-розвагового і товариського співжиття його жителів. Під час академічного року окремі національні групи студентів і їхні організації відбували в окремих залах свої сходини з наміченими програмами, відзначали національні свята, зустрічі та інші події. У вітальні та розваговій кімнаті відбувалися щоденні зустрічі з товаришами студій, які часто прибували до гуртожитку. В літню пору можна було тут зустрінути не раз багато туристів, нерідко й із-за океану, які дещо знали про цей гуртожиток і особисто бажали переконатись про життя і працю його жителів.

Директор гуртожитку був відповідальний за всі прояви культурно-розвагового життя в цій резиденції. Багато програм підготовляв він сам в порозумінні з хунтою ОКАУ, бо мабуть завжди були пов'язані з деякими коштами. Звичайно, були організовані часті конференції і доповіді та циклі лекцій і семінарів не раз відомих і визначних науковців і професорів еспанського культурно-наукового світу. Рідше відбувалися акти з розваговою програмою, концерти більше, або менше, відомих солістів і т.п. Часами такі імпрези організували самі студенти, чи радше, поодинокі національні групи.

Першим директором колегії св. Якова був Дон Альфредо САНЧЕЗ БЕЛЬЯ, професор університету, а пізніше директор Інституту Еспанської Культури в Мадриді і посол до Куби та міністер Інформації і Туризму. На його місце на короткий час прибув Дон Е.РІЯСА, а, з черги, д-р. Йосиф ЦЕКЕР, за званням учитель гімназії, який рівночасно був акредитованим послом від незалежної Словаччини в Еспанії. Директор колегії завжди мав свого асистента і секретаря і таким найдовше був Дон Антошйо ГАЛЯН. Він завжди зустрічався з новими кандидатами, які прибували на студії до Еспанії, вчив їх еспанської мови і приготував до академічного способу життя, давав перші інформації про життя і звичаї в цій країні.

Гуртожиток св. Якова, за словами деяких еспанців, справляв враження "малих об'єднаних націй" в цій країні, де крім студій, живо проявлялися в кожного бажання і стремління до вищих ідеалів і мети.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД ГУРТОЖИТКУ

В гуртожитку св.Якова завжди перебували більші або менші групи студентів, які, мабуть, репрезентували всі народи поневоленої східної Європи. Була, серед них, також і невелика група китайців-втікачів від комуністичного режиму і, дещо пізніше, щораз більша група еспанців. Примістити в цій самім будинку так багато національно-зрізничкованих і деяких ворожо наставлених між собою груп було справжнім викликом і пробою для управи ОКАУ та багатьох студентів. Цей факт, одначе, був вимогою часу та обставин і не могло бути тоді й мови про іншу практичну розв'язку цього питання.

Для досягнення своїх цілей і мети та вдержання задовільного академічного рівня у взаємних контактах і співжиттю поміж студентами і деякими групами, ОКАУ вимагала пристосування до загально-прийнятих форм і правил поведінки і стилю життя. Еспанці добре розуміли політичні непорозуміння поміж деякими народами і не бажали, щоб гуртожиток був тереном відновлених ворожнеч і конфліктів. Виконувати це не було легко і в гуртожитку деколи траплялися інциденти поміж деякими студентами: хорватами і сербами, румунами і мадярами, поляками та українцями. Траплялося це, переважно, в початкових роках, коли старші студенти пам'ятали ще про події на рідних землях. В пізніших роках, щораз молодші студенти, давнішою політикою не дуже-то цікавились і її розуміли і подібних випадків в гуртожитку не було.

Для загальної орієнтації про національний склад гуртожитку внизу подана таблиця, яка вказує на чисельний стан поодиноких груп в 1954-55 роках:

Національна група	Ч. резидентів	Ч. не-резидентів*
білоруси	2	-
грузини	1	-
еспанці	3	-
естонці	1	-
китайці	6	-
лотиші	1	-

* Студенти не-резиденти на кошт ОКАУ перебували або в приватних помешканнях, або студіювали в інших університетах поза Мадридом.

Національна група	Ч. резидентів	Ч. не-резидентів*	
мадяри	16	-	
поляки	18	8	
росіяни	1	-	
румуни	6	2	
словаки	12	-	
словінці	10	-	
серби	1	-	
українці	22	2	
хорвати	12	2	
разом	112	+	14 = 126

Подати характеристику українсько-польських взаємин в гуртожитку досить важко. Це можна, до певної міри, зробити на підставі особистих спостережень і переживань. Як відомо, перші українські студенти були, під час війни, вояками “Галицької Дивізії”. Більшість поляків були ветерани і приходили з рядів армії генерала Андерса. Всі вони були жертвами війни, яка нікому з них не принесла сподіваної волі ні щастя, а, навпаки, вони мали перервані війною студії і страчені молоді роки. Мабуть всі виявляли ознаки глибоких психічних переживань і одиноким бажанням кожного було чимскоріше закінчити студії і повернутись до нормального життя. В Іспанії вони відчували значну зміну і відпруження, старались оминати дискусій на тему політичних і релігійних поррахунків, суперечок “за межу” і територію, або намагались доказувати один другому “хто винен” і “де корінь лиха”. Все-таки, в обох групах не бракувало одиниць, які не приховували своїх почувань і заходили інколи в суперечки, а то й погрози. Дуже можливо, що деякий вплив на ці поодинокі інциденти мали подібні загострення поміж деякими поляками та українцями, які проживали в Мадриді - не студентами. Цікаві зауваження на тему цих обоюсторонніх стосунків подані в наступному розділі, внизу.

Початкові напруження поміж поляками і українцями почали, за деякий час, зникати. Молоді студенти, які не знали і не переживали подій на рідних землях, трактували поляків більш прихильно і приязно, а передовсім своїх ровесників студій на факультетах. Результатом цих більш приязних відносин поміж обома групами студентів було започаткування деяких спілкувань і спільних зустрічей та дозвіль. Польський

посол в Мадриді граф Потоцький почав запрошувати кількох українських студентів до своєї резиденції на новорічні забави. Поляки, в заміну, прибували на більш величаві святкування річниці 22-го січня. Один чи два польські студенти співали в українському хорі. Особливо приятні відносини були поміж відомим польським поетом, який довше проживав в Мадриді, Юзефом Лободовським і кількома старшими студентами, про що буде мова в одному з дальших розділів.

Велика приятність і дружба в'язала українців із студентами групи словінців і хорватів та з білорусами, словаками і пізніше з еспанцями. Один українець нав'язав близькі стосунки з китайцями і зовсім добре вивчив їх мову і нею з ними спілкувався. Добрі стосунки і знайомства з іншими студентами, а передовсім з еспанцями, довели до участі еспанських дівчат в українській балетній групі.

Найбільш типовим прикладом багатонаціонального характеру і виявом задовільного співжиття і толеранції поміж всіма групами в гуртожитку були моменти спільно влаштовуваних більших свят і академічних актів. На означений час, крім студентів і членів хунти ОКАУ, до колегії прибували окремі запрошені особи, деякі професори, члени уряду /дуже рідко й міністри/, ієрархи церкви, а передовсім дипломати і представники поневолених народів. Серед студентів панував тоді піднесений настрій і почуття гордості бути в колі цих визначних осіб і репрезентувати свою батьківщину. Звичайно після офіційної частини програми таких актів, слідували особисті зустрічі і розмови з деякими з цих запрошених гостей, які цікавилися питаннями боротьби на рідних землях, завжди мали кілька теплих слів розради і заохоти продовжувати дальші старання і заходи щоб одним фронтом іти проти спільного ворога.

КОНФЛІКТ З ПОЛЬСЬКИМИ СТУДЕНТАМИ В МАДРИДІ

Спогад О. Білика

Як уже згадано, в Мадриді жили, в колегії св.Якова, студенти з 15-ти різних країн, що були під московською окупацією і для них ОКАУ приділила стипендії щоб продовжувати студії. Найбільшою групою була польська, яка нараховувала в початках к. 35 стипендістів. Поляки рекрутувались переважно з середовища бувших вояків з армії Андерса, яка

воювала по стороні Альянтів, а наша група - це “Дивізійники”, що перебували в таборі полонених в Ріміні. Польські студенти втішались в Іспанії великими симпатіями і популярністю, українська група була тут, спочатку, дуже мало відома. Поляки мали в Мадриді свою амбасаду, яку визнавав еспанський уряд, отож у них був і дипломатичний захист. Про наші стосунки з поляками інші студенти і національні групи знали мало. Ми добре пам'ятали польську окупацію Галичини та їхнє наскрізь вороже наставлення до наших національних стремлень та про нашу боротьбу з польським шовінізмом. Цю лекцію польської “демократії” мені самому довелося перенести на власній шкурі в 1939 р., відсидівши два місяці в польській тюрмі за висипання могили в мойому селі під час Зелених Свят. Отже, пороху для вибуху українсько-польського конфлікту було достатньо і його треба було зліквідувати в зародку, без шкідливих для обох сторін консеквенцій. Польським амбасадором в Мадриді був тоді граф Потоцький і йому було донесено про назрівання цього студентського конфлікту. Не гаючи часу, граф Потоцький запросив нас, польську і українську групи до амбасад, яка знаходилася в гарній ділянці Мадриду. Після доброї перекуски з добірним вином, амбасадор перейшов до справи взаємовідносин між двома нашими студентськими групами. Він не щадив терпких докорів в сторону своїх земляків і пригадав їм, що часи польської окупації Галичини минули і тепер, і режимова Польща і Україна є однаково переслідуювані московсько-більшевицьким імперіялізмом. Отож, яка наша ціль? - запитав граф Потоцький і сам відповів на це питання: боротись разом з нашим спільним ворогом Москвою, а наші національні суперечки ми полагодимо самі по-дружньому, без чужих інтриг і втручань. А, звертаючись до нашої групи, додав: мої діди і прадіди були власниками великих дібр в Галичині, в районах Бережанщини. І, якщо Україна стане вільною і незалежною державою, то я радо повернув би у свої сторони і був би лояльним і повноцінним громадянином незалежної України.

Його, може по суті дипломатичні, але переконливі аргументи, притупили войовничі заміри і в нас, і в поляків і ми почали відноситись до себе з більшою прихильністю і повагою, а на форумі нашої колегії почали навіть себе взаємно піддержувати. Це виявилось особливо під час вибору управи студентів в колегії св.Якова, де ми завжди йшли одним і спільним виборчим бльоком і в управі мали більшість наших представників. В нашому хорі співали також деякі польські студенти. Від тоді взаємовідносини і співпраця між нашими двома групами була наскрізь коректною і приятельською. Це був вияв нашої виробленості і культури, про це завжди підкреслював польський поет і редактор па-

ризької “Культури” Юзеф Лободовський, який довгий час перебував в Мадриді і дуже дружив з українською студентською групою.

Один польсько-український інцидент

Вся вина по стороні еспанських репортерів і преси. Вони звикли приписувати успіх якоїсь події цій особі, яка їм найбільше до вподоби. Це трапилося з одним польським здібним студентом малярем, тоді як українська група в Мадриді була вже дуже голосною і відомою всій пресі. Ми не мали впливу на поодиноких репортерів еспанських газет, як і про кого вони мають писати. Одного разу згаданий польський студент, який виставляв свої праці в інших столицях зах. Європи, задумав зорганізувати виставку в славному музею Прадо в Мадриді. Еспанські критики образотворчого мистецтва дали високу оцінку його творів. Але мадридська преса зробила одну кардинальну помилку: передаючи похвальні коментарі про мистця, його твори і талант, повідомили, що це “пінтор украніяно” /український маляр/.... Поляки були обурені і в шоку, але цю помилку було неможливо направити, бо “що записано пером, не витягнеш і волом”. Поправки в пресі і десь на задніх сторінках мало хто читає.

УКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА ГРОМАДА В ЕСПАНІЇ

Частина І - Особовий склад

Майже з самих початків побуту в Еспанії українські студенти відчували потребу заснування своєї власної студентської організації. Потрібна вона була для вдержування контактів і загальної репрезентації цілої групи студентів перед органами ОКАУ та полагоджування справ в адміністрації гуртожитку. З другої сторони, студенти були свідомі своїх спільних завдань в системі організованого українського студентства у вільному світі і тому постановили включитися і працювати разом в організації, яка загально була відома під назвою Центральний Союз Українського Студентства - ЦеСУС, із своїм осідком в Мюнхені. Обставини також вимагали постійного вдержування контактів з деякими особами та організаціями діаспори, а передовсім з ВПреосв. Архиепископом Кир Іваном Бучком в Римі.

Українська Студентська Громада в Еспанії була заснована постановою перших загальних зборів студентів навесні 1947 р. Начисляла вона тоді 26 членів і її першим головою вибрано Юрія Карманіна, який перебував в цій країні від кількох років і приєднався до української групи після прибуття студентів з Італії. За час майже двадцятилітнього

існування ця Громада перейшла через кілька етапів розвитку і діяльності, з яких перший - протягом приблизно 6-7 років, був найбільше активний, плодотворий і успішний в кожному розумінні. Наступні періоди позначились значним спадом чисельного стану, що поступово привело до сповільнення діяльності і, вкінці, до цілковитого застою і закриття Громади.

Засновниками і першими членами Студентської Громади в Мадриді були, крім згаданого вже Ю.Карманіна, також: Акулов Ю., Барабаш Т., Білик О., Блавацький В., Бучок Р., Ваврів Р., Варжанський В., Винницький А., Войцех Р., Гичка М., Гладун С., Давидко М., Дроздовський Ю., Забара О., Заплатинський І., Кекіш Ю., Левицький Р., Маслій Д., Мартюк Л., Петрущак Я., Романик Н., Рудавський Я., Скоробогатий А., Угрин Л., і Федюк С.

Українські студенти, які прибували до Іспанії, мусіли мати відповідні кваліфікації і, або бути давнішими студентами інших визнаних в Іспанії високих шкіл та університетів, або початківці з закінченою середньою школою і відповідними рекомендаціями. Всі кандидати, які прибули з Італії, мали такі поручення і рекомендації від ВПреоєв. Кир Івана Бучка і вони зовсім легко могли починати чи продовжувати студії в Мадриді. Пізніші кандидати мусіли самі і, при деякій допомозі Студентської Громади, старатись одержати заповнення стипендії від управи ОКАУ і дозволу на в'їзд до Іспанії.

Внизу слідує прізвища українських студентів і країни, з яких вони прибули до Іспанії в пізніших роках і тих, які рівночасно з Громади вибували.

Рік	Прибули до Громади	Вибули з Громади
1947	Листок Андрій (Бельгія) Пласкач Богдан (Бельгія) Томашівський Василь (Бельгія)	
1948	Гавриш Степан (Австрія) Коструб'як Василь (Австрія) Пастущук Володимир (Австрія) Флис Ярослав (Австрія)	
1949		Карманін Юрій Томашівський Василь
1950		Левицький Ростислав Листок Андрій Флис Ярослав Білик Олександр

Рік	Прибули до Громади	Вибули з Громади
1951	Білик Михайло (Німеч.) Борачок Володимир (Німеч.) Демянчук Любомир (Німеч.) Стеткевич Ярослав (Німеч.) Гуль Мирослав (Англія) Музичка Степан (Англія) Тріска Ярослав (Англія)	Акулов Юрій Бучок Роман Ваврів Роман Гладун Степан Дроздовський Юрій Кекіш Юрій Пласкач Богдан
1952	Клюк Петро (Німеч.) Марків Богдан (Німеч.) Волинський Микола (Англія) Левкович Роман (Англія) Островський Олег (Англія) Романко Степан (Англія) Яримович Володимир (Англія)	Барабаш Теодор Блавацький Володимир Винницький Антін Гичка Михайло Забара Олег Заплатинський Ізидор Мартюк Лев Романик Нестор Угрин Любомир
1953	Горницький Любомир (Німеч.) Городиський Орест (ЗСА)	Войцех Роман Давидко Маріян Маслій Дмитро Островський Олег Петрущак Ярослав
1954	Яримович Ярослав (Англія)	Рудавський Ярослав Скоробогатий Анатолій Федюк Семен
1955	Венґер Теодор (Австрія) Олійниченко Олекс. (Англія) Якубович Олекс. (ЗСА) Бурггардт Вольфрам (Канада)	Гуль Мирослав Пастушук Володимир
1956		Гавриш Степан Коструб'як Василь Демянчук Любомир Бурггардт Вольфрам, Тріска Ярослав
1957	Кордуба Ждан (ЗСА) Ренер Юрій (ЗСА) Юркевич Ярослав (ЗСА)	Білик Михайло Борачок Володимир Волинський Микола Венґер Теодор Олійниченко Олександр
1958	Городиський Ігор (ЗСА) Бобків Юрій (ЗСА)	Варжанський Всеволод Музичка Степан Стеткевич Ярослав
1959		Левкович Роман Романко Степан Клюк Петро

Рік	Прибули до Громади	Вибули з Громади
1960	Хруцький Андрій (ЗСА)	Городиський Орест
1961		Горницький Любомир Марків Богдан Якубович Олександр Яримович Ярослав Городиський Ігор
1962		Яримович Володимир

1963-1978 - Перехідний Період. На початку цього періоду Студентська Громада начисляла лише кілька осіб і вся діяльність її припинилася. В 1968 р. ОКАУ закінчила свою працю і опіку над студентами-втікачами із схід. Європи і гуртожиток св. Якова закрили. Посилився тоді наплив українських студентів до Іспанії із ЗСА, які на власний кошт студіювали переважно медицину в університетах Мадриду, Саламанки та деяких інших містах. Загальне їх число було к. 30 осіб, всі чоловіки і кілька жінок. Окремої своєї організації вони не мали, тому реєстр цих студентів загально не відомий, але включає прізвища деяких відомих українських лікарів в ЗСА, напр.: Ренер Ю., Ренер А., Кордуба Ж., Хруцький Р., Юркевич Я., Колибабюк Я., Кізіма Ю., Кізіма Марія, Бобків Ю., брати Ворохи та ін.

СТУДЕНТИ З ДОДАТКОВИМИ СТУДІЯМИ

1. Давидко Маріян - а. Факультет Ветеринарії, Мадрид; б. Студії Теології, Рим.
2. Романко Степан - а. Факультет Фармації, Мадрид; б. мгр хемії, Унів. Пітсбург, ЗСА; в. мгр. індустр. хемії, Унів. Сан Джемс, Філадельфія, ЗСА.

ТАБЛИЦЯ І - ЧИСЕЛЬНИЙ СТАН СТУДЕНТСЬКОЇ ГРОМАДИ ЗА РОКАМИ.

Рік	прибули	вибули	стан	зак. студії	не закін.
1946-47	29	-	29	-	-
1948	4	-	33	-	-
1949	-	2	31	-	2
1950	-	4	27	4	-
1951	7	7	27	7	-
1952	7	9	25	7	2
1953	2	5	22	4	1
1954	1	3	20	3	-

Продовження табл. 1

Рік	прибули	вибули	стан	зак. студії	не закін.
1955	4	2	22	1	1
1956	-	5	17	3	2
1957	3	5	15	3	2
1958	2	3	14	3	-
1959	-	3	11	3	-
1960	1	1	11	1	-
1961	-	5	6	4	1
1962	-	1	5	1	-
1963-78*	к.30	к.35	-	20-25	не відомо
Разом:	90	90	-	к.70	11**

ТАБЛИЦЯ II - ЧИСЕЛЬНИЙ СТАН ЗА ФАКУЛЬТЕТАМИ

Факультет/Школа	закінч. студії	докторати
Агроном.Школа	2	2
Архітект. Школа	1	-
Ветеринарія	2	-
Гірнич. Школа	4	2
Економіка	1	1
Ліснич. Школа	3	2
Машин-будів.Школа	1	1
Медицина	36	2
Музика(Консерваторія)	2	-
Політичні Науки	4	1
Теле-комунік.Школа	1	1
Фармація	4	1
Філософія/Література	8	2
Хемія	1	-
Разом:	70	15

* Циферні показники за цей період не є докладні і повні.

** Із поданого числа осіб, які не закінчили студії, відомо, що приблизно половина з них доповнювали студії, або в Іспанії, або в ЗСА і одержали дипломи; деякі з них виконували важливу і відповідальну працю.

СТУДЕНТИ ЯКІ ЗАКІНЧИЛИ СТУДІЇ ДОКТОРАТОМ І ДІЛЯНКА/УНІВЕРС.

1. Барабаш Теодор	-	Гірнична Школа, Мадрид.
2. Білик Михайло	-	Факультет Економіки, Мадрид.
3. Білик Олександр	-	Школа Агроном./Інд.Хемія, Мадрид.
4. Бучок Роман	-	Факультет Медицини, Мадрид
5. Варжанський Всеволод	-	Школа Теле-комунікації, Мадрид.
6. Войцех Роман	-	Факультет Фармації, Мадрид.
7. Забара Олег	-	Машин.-будів. Школа, Мадрид.
8. Заплатинський Ізидор	-	Нотр Дам Університет, ЗСА
9. Клюк Петро	-	Факультет Філософ./Літератури, Мадрид.
10. Петрущак Ярослав	-	Факультет Медицини, Мадрид.
11. Стеткевич Ярослав	-	Університет Чікаго, ЗСА.
12. Угрин Любомир	-	Ліснична Школа, Мадрид.
13. Романик Нестор	-	Ліснична Школа, Мадрид.
14. Гичка Михайло	-	Школа Агрономії, Мадрид.
15. Федюк Семен	-	Факультет Політ.Наук, Мадрид.

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ ЯКІ ЗАКІНЧИЛИ СТУДІЇ В ЕСПАНІЇ

Прізвище та ім'я	Факультет	Рік закінч.	Поселення
1 Акулов Юрій	архітектура	1951	Венесуела/ЗСА
2 Барабаш Теодор	гірнична школа	1952	Еспанія
3 Білик Михайло	економіка	1957	ЗСА
4 Білик Олександр	агрономія(інд.хемія)	1950	ЗСА
5 Блавацький Володимир	ветеринарія	1952	Канада/ЗСА
6 Бобків Юрій	медицина	1951	Канада
7 Борачок Володимир	філософія(літер.)	1957	Еспанія
8 Бучок Роман	медицина	1951	Канада
9 Бурггардт Вольфрам	філософія(літер.)	1956	Канада
10 Ваврів Роман	ліснична школа	1951	Пуерто Ріко
11 Варжанський Всеволод	теле-комунікація	1958	Еспанія
12 Войцех Роман	фармація	1953	ЗСА
13 Волинський Микола	політичні науки	1957	Австрія
14 Гавриш Степан	медицина	1956	ЗСА
15 Гичка Михайло	агрономія	1952	Еспанія
16 Гладун Степан	політичні науки	1960	Еспанія
17 Горницький Любомир	музика(фортеп'ян)	1961	ЗСА

Продовження табл.

Прізвище та ім'я	Факультет	Рік закінч.	Поселення
18 Городиський Орест	медицина	1960	ЗСА
19 Давидко Маріян	ветеринарія-теологія	1952/61	Канада
20 Дроздовський Юрій	фармація	1951	Еспанія
21 Забара Олег	машин-буд. школа	1952	Еспанія
22 Заплатинський Ізидор	гірнична школа	1952	ЗСА
23 Івасівка Андрій	медицина	1972	ЗСА
24 Кекіш Юрій	хемія	1951	ЗСА
25 Кізіма Юрій	медицина	1972	ЗСА
26 Кізіма Марія	медицина	1972	ЗСА
27 Клюк Петро	філософія(літер.)	1960	ЗСА
28 Колибабюк Ярослав	медицина	1972	ЗСА
29 Кордуба Ждан	медицина	1968	ЗСА
30 Коструб'як Василь	медицина	1956	ЗСА
31 Листок Андрій	філософія(літер.)	1950	Канада
32 Левицький Ростислав	медицина	1950	Еспанія
33 Левкович Роман	фармація	1959	Еспанія
34 Марків Богдан	музика(скрипка)	1961	ЗСА
35 Маслій Дмитро	гірнична школа	1953	Венесуеля
36 Музичка Степан	філософія(літер.)	1958	Канада
37 Пастушок Володимир	політичні науки	1966	Еспанія
38 Петрущак Ярослав	медицина	1953	ЗСА
39 Пласкач Богдан	філософія (літер.)	1951	Канада
40 Ренер Андрій	медицина	1968	ЗСА
41 Романик Нестор	ліснична школа	1952	Еспанія
42 Романко Степан	фармація	1959	ЗСА
43 Рудавський Ярослав	медицина	1954	ЗСА
44 Скоробогатий Анатолій	медицина	1954	ЗСА
45 Стеткевич Ярослав	філософія(літер.)	1958	ЗСА
46 Угрин Любомир	ліснична школа	1952	Еспанія
47 Федюк Семен	політичні науки	1954	ЗСА
48 Флис Ярослав	філософія(літер.)	1950	ЗСА
49 Хруцький Роман	медицина	1969	ЗСА
50 Юркевич Ярослав	медицина	1968	ЗСА
51 Якубович Олександр	медицина	1961	ЗСА
52 Яримович Ярослав	медицина	1961	ЗСА
53 Яримович Володимир	гірнична школа	1962	ЗСА
54-70 інші студенти	медицина/-інші	1963-1978	ЗСА



Міністер освіти Хосакін Руїз Хіменез вручає диплом інженера гірництва Теодорові Барабашеві.



Президент ОКАУ Хосе Марія Отеро Наваскуез ґратулює новому докторантові Михайлові Біликові за його академічний успіх; побіч з витягнуною рукою стоїть секретар ОКАУ Хосе Марія Могедано Гернандез

Інформації про відомі і більш визначні докторські праці.

1. Федюк Семен, праця на тему “Політичні ідеї в творі Сервантеса “Дон Кіхот”, 1953.

2. Білик Олександр, праця на тему “Кольорантні сполуки вина”, 1953.

3. Білик Михайло, праця на тему “Україна та її економічний потенціал”, 1957. Праця появилася друком в журналі “Ревіста де Економія Політика” за січ./квіт. 1958 р. в Еспанії.

Для підготовки праці і порівняння статистичних даних використано 108 книжок і 110 журналів з ділянки економіки, які були публіковані в Москві, Києві, Мюнхені, Римі, Кракові, Нью-Йорку, Вашингтоні, Буенос Айрес. В Еспанії, в той час, публікацій про Україну майже не було. Це була головна причина вибору теми праці. Праця була виконана під наглядом професора Хосе-Люїс Сампедро і представлена перед комісією в Центральному Університеті в Мадриді, Факультет Економіки, в місяці червні 1957 р.

4. Клюк Петро, праця на тему “Еспанські мотиви в українській літературі”, 1971 р. Для опрацювання цієї теми П.Клюк зробив, наперед, переклад на еспанську мову драми Лесі Українки “Камінний Господар”, що було необхідне для одержання дозволу з Факультету для підготовки праці. Переклад зроблено під наглядом професора Карлос Хіменеза. В праці, крім твору Лесі Українки, подані і обговорені також й інші: “Війт Саламейський”, “Пригоди Дон Кіхота” і “Конкістадори” Івана Франка, “Дон Хуан і Розіта” Спиридона Черкасенка, твір Наталени Королевої “Предок” та кілька інших.

Докторська праця /293 сторінки машинопису/ подає спочатку короткий перегляд-вступ про українську літературу від її початків до Тараса Шевченка включно та докладніші інформації про Л.Українку, І.Франка, С.Черкасенка та Н.Королеву і їх твори, а зокрема ці, які заторкують еспанську тематику. До поданої праці був залучений текст перекладу драми Л.Українки /додаткових 95 сторін/ і 16 сторін бібліографії. Праця зберігається в архіві Факультету Філософії і Літератури в Мадриді. Еспанський переклад драми Лесі Українки “Камінний Господар” /“Дуеньйо де Пьедра”/ поміще-

ний в окремому виданні: ЛЕСЯ УКРАЇНКА В ПЕРЕ-
КЛАДАХ, в сімох мовах, видання Ювілейного Комітету
в честь Лесі Українки, Філядельфія, 1988, 319 стор.

Докладніший нарис і аналіза докторської праці П.Клюка
подані окремо в одному з дальших розділів цієї Історії;
гляди Еспанська Тематика в Українській літературі і
мистецтві.

УКРАЇНЬСЬКА СТУДЕНТЬСЬКА ГРОМАДА В ЕСПАНІЇ

Частина II - Організаційна праця

Роля і завдання, які припали на Українську Студентську Громаду в Еспанії, як, мабуть, на жодну іншу організацію у вільному світі, мали винятково специфічний характер, мотиви і ціль. Вся активність Громади була спрямована не лише в академічному напрямі; вона була також пристосована до вимог часу і обставин на цьому зовсім новому для українців терені. Поминаючи головну ціль і мету студентів - набуття високої освіти і професійного знання, ряд інших факторів і чинників, а передусім, нове окруження, зустрічі і знайомлення з людьми, пізнавання чужого, хоч і привітного середовища, взаємні зацікавлення, ширення інформацій і пропагування своєї культури і т.п. були також важливими засягами і об'єктами заінтересувань і тереном дії Студентської Громади.

За короткий час, після прибуття студентів до Еспанії і започаткування інформаційної та пропагандивної роботи, Студентській Громаді додатково припав обов'язок, хоч не офіційно, виконувати нелегку функцію Українського Репрезентанта на цьому терені. В цьому відношенні представники Громади почали контактуватися з деякими урядовими особами в Мадриді, полагоджувати не раз важливі справи для добра і користи українського народу та його визвольної боротьби. Роля ця продовжувалася впродовж багатьох років і після того як Студентська Громада перестала існувати. Враховуючи деякі недомагання Громади, такі як невеликий її чисельний стан і віддалення від інших українських центрів в зах. Європі /Париж, Мюнхен та ін./, ця зразкова група студентів, покладаючись майже виключно на власні сили, засоби і таланти, справлялася подивугідно із своїми обов'язками та завданнями доказом чого слідуєть внизу численні приклади та описані події і діла.

В основному, діяльність Студентської Громади була поділена на два

сектори: внутрішній - призначений, здебільша, для добра і користей своїх членів та зовнішній, в якому головною програмою дії було пропагування української справи і культури серед еспанців і чужинців.

Внутрішня діяльність Громади

Життя і побут українських студентів, в рамках зорганізованої Студентської Громади в Іспанії підлягали правилам і принципам прийнятого статуту цієї організації. Студенти були свідомі своїх особистих і національних обов'язків і завдань і мали почуття спільної відповідальності за важку долю і стан свого народу. Ця свідомість була головним стимулом і дороговказом та заохотою до реалізації всіх їхніх починів та ініціатив. Кожний український студент, який прибував на студії до Іспанії завдяки стипендії від ОКАУ, мусив зразу включатися в ряди Громади і бути її активним членом. Студенти не мали жодних більших фінансових зобов'язань, не вплачували до каси Громади жодних членських внесків, але мали обов'язок Громаду піддержувати і брати участь, індивідуально чи колективно, в її організації і праці. Одною з важливих вимог статуту було задержання і плекання зразкової приличної поведінки та гідної репрезентації імени українського студента завжди й усюди, а передовсім в чужому товаристві та публічних місцях.

За всю працю Громади відповідала управа, яку члени обирали кожного року під час загальних зборів. Тоді теж критично розглядали її успіхи та досягнення, як теж і проблеми та недоліки. Голова управи, а деколи його заступник, репрезентували Громаду перед органами ОКАУ і адміністрацією гуртожитку, полагоджуючи багато справ для окремих членів групи, реєстрації на факультетах, виведування нових стипендій, організації імпрез і т.п.

Слідуючі студенти мали почесьт бути головами Громади протягом двадцяти років: Юрій Карманін, Теодор Барабаш, Олександр Білик, Нестор Романик, Маріян Давидко, Михайло Білик, Степан Музичка, Степан Романко, Орест Горолицький, Володимир Яримович. Деякі з цих студентів були вибрані і очолювали Громаду два і більше разів.

Свою організаційну діяльність студенти плянували і виконували разом в дусі єдності і соборности цілої Громади, хоча в групі, особливо в початкових роках, було досить багато прихильників кількох політичних напрямів і переконань. В пізніших роках звеличників та ентузіястів політики української діаспори було щораз менше. Крім католиків в Громаді завжди було кілька членів православного віровизнання. Будучи становою, а не політичною напруму організацією, Студентська Гро-

мада не могла виконувати тої чи іншої ідеологічно-виховної роботи і тому вся діяльність мала, майже виключно, культурно-розваговий характер.

Програми внутрішньої діяльності Студентської Громади не раз різко мінялися в залежності від обставин, активного стану членства і, часто також від загальної програми ОКАУ. З перспективи часу, перші 6-8 років праці Громади можна уважати як час надзвичайно посиленних активностей і, разом, здобутих успіхів. В цих роках особовий стан Громади був високий і сприяв розвиткові праці в багатьох напрямках. В наступних роках стан повільно спадав, значно обмежуючи всю діяльність. Типово, на протязі одного року, крім традиційних зборів і сходин членів, студенти влаштовували одну, або дві академії з відповідними доповідями, кілька концертів хору і балету, декілька товариських зустрічей, принагідну прогулянку та деякі інші розваги. Для загальної уяви про різні роди діяльності Студентської Громади, внизу подані чисельні показники зладжені на підставі записів в хроніці цієї Громади за період 1947-54 років; інформації зібрав і опісля зберіг М.Волинський під час його студій і після вибуття з гуртожитку св. Якова.

Для кращого зрозуміння поданих цифр внизу слідує деякі пояснення. Ширші сходи відбувалися для вирішування важливих проблем Громади. Доповіді були виголошені під час академій, або окре-

Активність/Програма	1947	48	49	50	51	52	53	54	Разом
Ширші сходи Громади	3	2	7	5	1	2	4	6	30
Доповіді	4	2	2	5	3	2	6	3	27
Академії	1	1	1	2	2	1	1	2	11
Участь в зовн. імпрезах інших нац. груп	2	7	3	2	-	1	6	6	27
Концерти	9	8	4	2	-	1	10	7	41
Товариські зустрічі	8	3	1	1	1	2	3	12	31
Спільні прогулянки	3	2	1	1	-	-	-	1	8
Сходи членів Т-ва "Обнова" *	2	1	1	2	1	1	1	1	10
Співані Богослуження (хор)	10	5	2	5	6	2	2	9	41
Разом	42	31	22	25	14	12	33	47	226

* Чисельні показники подані для порівняння активностей Студентської Громади з Товариством "Обнова".

мих сходин, свят т. ін. Академії влаштовувано для відзначення січневих роковин, свята Т.Шевченка, героїв Крут і т.п. Деякі річниці 22-го січня були відзначувані в особливий спосіб і включали Богослуження в одній з кращих церков Мадриду з участю запрошених еспанських і чужинецьких репрезентантів, визначних осіб культурно-наукового і політичного світу. В таких випадках Студентська Громада приготувляла плян і вислала кількасот запрошень до всіх цих загальновідомих людей в Мадриді. Українські студенти брали деколи участь у імпрезах інших національних груп в гуртожитку в характері глядачів, або виконуючи поодинокі виступи в програмах. Концерти найчастіше були влаштовувані для еспанської публіки і включали виступи хору і балету. Час від часу хор брав також участь у Богослуженнях з нагоди Різдва, Великодня та інших свят. Про товариські зустрічі, прогулянки і т.п. цікаві деталі і подробиці подано в одному з дальших розділів.

Організаційно, Студентська Громада в Еспанії була охоплена і належала до загальної системи організованого українського студентства в зах. Європі, або Центрального Союзу Українського Студентства (ЦеСУС) із своїм осідком в Мюнхені. Між Мюнхеном і Мадридом були наладані кореспонденційні зв'язки, делегати Мадриду прибували на конгреси та з'їзди членів ЦеСУС'у до Мюнхену. Співпраця з ЦеСУС'ом, одначе, не тривала довго, бо вже в 1950 р. українці масово переселювались до Америки та інших країн. Вся діяльність студентських товариств прискорено корчилась. Приблизно в половині 1950-их років майже всі контакти з ЦеСУС'ом припинились. Деякі незначні контакти мадридська Громада вдержувала з КодУС'ом (Комісія Допомоги Укр. Студентству) спочатку з осідком в Німеччині, а пізніше в Парижі, хоча ця організація не мала жодних студентів в Еспанії, яким давала допомогу.

Постійні контакти і кореспонденцію студенти вели з ВПреосв. Архиепископом Кир Іваном Бучком в Римі. Кир Іван опікувався студентами весь час. Він цікавився їх працею і студіями, заохочував до безупинних корисних діл та ширення серед еспанців інформацій про боротьбу української церкви і народу. Для виконання тих завдань і цілей, Кир Іван радо студентам помагав, пересилаючи періодично свої невеликі датки. Два рази - в 1950 і 1951 роках студентів і цілу Громаду в Мадриді відвідав, бачив ентузіязм та висліди праці і надбань всього загалу, зустрічався з еспанськими ієрархами, членами уряду і головою держави, висловлюючи подяку і признання за їх опіку і допомогу для студентів.

Студентська Громада вдержувала деякі контакти та ограничену ко-

респонденцію з кількома організаціями української діаспори, такими як Український Конгресовий Комітет Америки (УККА) і рідше, Канадський Український Комітет (КУК), від яких одержувала даром деякі їхні публікації. На адресу Громади приходило, також даром, кільканадцять часописів і журналів з кількох зах. європейських країн і Америки, деколи з Аргентини, Бразилії чи іншої держави. Деякі провідні люди наших організацій виявляли більше зацікавлення студентами в Іспанії і принагідно їх відвідували, щоб зблизька приглянутись їхньому життю і праці в цій країні. Серед таких визначних осіб можна згадати проф. Лева Добрянського і д-ра Володимира Душника - об'я від УККА, які відвідали Громаду в 1955 році, проф. Ярослава Рудницького, Архиепископа і Митрополита з Канади ВПреосв. Кир Максима Германюка, який був в Іспанії кілька разів, о. д-ра Мирослава Марусина, який часто відвідував студентів, о. д-ра Іринея Назарка та інших. Для студентів і, безперечно, для еспанців та організації ОКАУ, такі відвідини цих провідних людей мали особливе значення і вагу. Студенти, в таких випадках, втішались не лише збільшеним престижем і значним духовним піднесенням серед цілого загалу гуртожитку, але й відчували органічну єдність з цілою діаспорою.

Для еспанців такі відвідування і зв'язки були не для того, щоб почувти скромні, але щирі слова подяки, а, радше, щоб впевнитись в доцільності їх трудів і старань.

Свою задуману і накреслену внутрішню і зовнішню діяльність студентам не завжди приходилось виконувати легко та без перешкод і пригод. Вже самі академічні обов'язки і студії вимагали поважних зусиль і посвяти, а амбітні аспірації деяких студентів ще більше вичерпували їхні сили і час. В додатку, органи ОКАУ в порозумінні з дирекцією колегії заводили щораз то нові культурно-виховні програми в гуртожитку, призначені, здебільша, для молодших студентів, які прибували на студії в пізніших роках. Студенти мали обов'язок вислухати в часі року назначене число доповідей, або циклів лекцій та рефератів на різні теми з еспанської літератури, історії, мистецтва і т.п. (один з прикладів таких лекцій і рефератів поданий в розділі про працю Т-ва. "Обнова"). Участь в таких виховних програмах мала свою користь і ціль, але ця активність значно обмежувала час на виконання і власної діяльності і роботи в межах Студентської Громади.

Крім вище поданих культурно-виховних програм, в гуртожитку час від часу відбувалися імпрези і події, академічні акти і т.п. (наприклад відкриття академічного року, свято Патрона св. Якова, відвідини гурто-

житку деякими визначними людьми і т.п.), в яких студенти також мали обов'язок брати участь. Одною з пам'ятних подій та імпрез було відзначування 10-літньої річниці відкриття гуртожитку св. Якова. В концерті, який відбувся з цієї нагоди в червні 1957 р., в одному з найкращих театрів Мадриду, українська група, а зокрема студентський хор під проводом Богдана Маркова і два солісти: Любомир Горницький - піяніст і Богдан Марків - скрипаль, заповнили значну частину програми. Рівночасно, доцінюючи значення і заслуги еспанського уряду, організацій і людей в заснуванні гуртожитку св. Якова і надання допомоги студентам поневолених народів, а зокрема українцям, Українська Студентська Громада вручила управі ОКАУ символічний дарунок в сумі к. 1000 дол., які зібрано батьками в Америці, сини яких, завдяки стипендіям від ОКАУ, перебували на студіях в Іспанії. Жодна інша національна група не виявила тоді подібного жесту признання і солідарности та фінансової підтримки для ОКАУ, що зворушило всіх еспанців та весь колектив гуртожитку.

Внутрішня діяльність Студентської Громади включала ряд інших ініціатив і діл, реалізованих деколи при тісній співпраці з клітиною товариства католицьких студентів "Обнова". Члени Громади завжди контактувались з іншими українцями та родинами, які проживали в Мадриді, влаштовували спільні зустрічі, відбували разом більші свята, помагали взаємно одні одним. Найбільше з помічі студентів користав д-р Д. Бучинський, коли він організував обширні виставки видань діаспори в залах Національної Бібліотеки в Мадриді. Багато труду і старань вложили студенти в заходи для виведення від уряду Іспанії українських радіопередач з Мадриду на Україну та, опісля, кілька студентів деякий час помагали в праці і редакції цих радіомовлень. Член Студентської Громади Юрій Карманін був відповідальний за видавання інформаційного журналу "Листи з Іспанії" - один з журналів, який окремий Комітет Поневолених Народів кожного місяця видавав різними мовами в 1950-51 роках; українською мовою появилася 13 чисел. Пізніше, в 1955 р., студенти знову пробували видавати журнал "Фіністерре", поява якого не перейшла кількох чисел. Часті персональні зміни в Громаді та вибування з гуртожитку студентів-абсолювентів і брак фондів і сил причинились до скорого закриття редакції.

Зовнішня діяльність Студентської Громади.

До зовнішньої діяльності Громади належала, в основному, вся праця зв'язана з ширенням інформацій і пропагуванням української справи і культури серед еспанців і чужинців. Завдання не було легке, бо

про Україну в початках тут ледви чи хтось чув і знав, отже, студенти були свідомі, яке велике значення матиме їхня праця і заходи, які труднощі треба побороти.

Все почалось від фольклору. Відомо, що і українці і еспанці плекають надзвичайні замилювання до своїх народних пісень і танців, народної ноші і звичаїв, тому дебютувати з українським фольклором і програмою на еспанській землі видавалось зовсім природно і доцільно. На скору мить треба було організувати хор і балетну групу, хтось мусів обняти ролю диригента і балетмайстра, потрібні були найбільш конкретні речі та виряд, народні одяги, ноти і т.п. і, вкінці, час та енергія для підготовки і вивчення програми.

Спершу, не повних п'ять років /1947-1951/ хор провадив Олександр Білик. В хорі пересічно було 25 співаків. В програмі, крім Служби Божої, були пісні світські і народні, релігійні, коляди тощо. Під час своїх виступів, які найчастіше відбувалися на факультетах, школах, інститутах та деколи і в театрах, хористи були вдягнені в народну ношу і тим втішались великим захопленням публіки. Місцева преса слідувала за виступами українських студентів і не раз подавала звідомлення і коментарі не лише про барвисту ношу і фольклор та звичаї, але також і про сучасний стан на наших рідних землях. Окремими досягненнями хору були виступи в рамках українських радіопередач в Радіо Національ з Мадриду на Україну та декілька інших, а передовсім участь в міжнародних фестивалях. Крім концертів для еспанців, хор співав в багатьох Богослуженнях для вірних деяких церков в Мадриді і у відправах для Української Громади, під час деяких свят та інших нагод.

По закінченні студій в 1951-52 рр. О. Білик і більшість студентів з Мадриду виїхали і ця так корисна і потрібна пропагандивна праця на деякий час припинилась. Щойно в наступних двох роках і з прибуттям до Еспанії студента музики Богдана Маркова і молодших студентів, зорганізовано новий студентський хор. Чисельно, хор цей був значно менший /к. 15 осіб/, програма його була доволі обмежена і у своїх виступах народної ноші не вживали. Найчастішими виступами хору були співані Богослуження, як для української Громади в Мадриді, так і частих відправ для еспанських вірних в деяких церквах. В історії цього хору занотовані декілька цікавих виступів, а зокрема участь в двох конгресах "Пакс Романа" у Фатімі, Португалія, літом 1954 і 1956 р., під час яких, крім співаних Богослужень, хор дав невеликий концерт народних пісень для учасників конгресу. Крім того, хор виступав з українськими колядами в часі Різдва в 1958 р. в Радіо Мадрид і в Клубі

Каталонців в Мадриді. Про участь хору в ювілейному святі з нагоди 10-ліття відкриття колегії св. Якова вже була мова передше. Хор цей припинив свою діяльність при кінці 1960 р., також через вибуття з гуртожитку більшості членів і диригента Б.Маркова.

Подібно до праці хору, в Громаді успішно діяла і виступала, протягом перших 5-6 років, балетна група, яку провадив також Олександр Білик. В групі спочатку були самі студенти, пізніше, в останніх двох роках, виступали також еспанські дівчата, які радо вивчили свої ролі і їх чудово виконували. Майже завжди балетна група виступала з хором. В її програмі були такі народні танці: Гопак, Аркан, Запорізький герць, Козачок та один чи два інші. Після виїзду О. Білика з Мадриду, балетна група продовжувала свою працю ще понад один рік і літом в 1952 р. своїм виступом в міжнародному фестивалі на острові Майорка, де здобула друге місце і нагороду, закінчила свою діяльність. В наступному році, в травні 1953 р., з нагоди свята св. Ізидора, Патрона Мадриду, та в час відкриття сільсько-господарської виставки, ця група, вже не як танцюристи, а як козаки на конях разом з дівчатами в українській народній ноші і на прибраному “Українському Возі”, виступала і брала участь в парадному поході вулицями міста. Масн людей: і цікавих глядачів, і туристів - приглядались, подивлялись і їх оплескували. Пресові звітодавці і кореспонденти та репортери з фотокамерами пильно сліdkували за того роду сенсаціями.

Зовнішня діяльність, одначе, не обмежувалась до виступу хору і балету.

Пропагувати українську справу і ширити інформації про Україну було зовсім легко поодиноким студентам на своїх факультетах і технічних школах, під час зустрічей із своїми товаришами та деякими професорами, які цікавились питаннями сучасного стану і боротьби поза “залізною заслоною”. Деколи студентів запрошували окремі організації чи клуби виголосувати доповіді про деякі аспекти життя і побуту, звичаїв і культури свого народу. Одну таку доповідь, наприклад, виголосив для членів Клубу Каталонців в Мадриді, в часі Різдвяних Свят в 1958 р., на тему різдвяних звичаїв в Україні, студент Петро Клюк. В програмі вечора, який досить дивно провадив амбасадор Швеції в Мадриді, з подібними доповідями виступали члени деяких інших амбасад, або інститутів в Мадриді - Франції, Італії, Німеччини і Швеції. Немалу рекляму і розголос цій події зробила мадридська преса наступного дня. При іншій нагоді цей самий Петро Клюк дав іншу доповідь про Симона Петлюру і його часи на Україні, з'ясувавши питання погромів в об'єктивному їх насвітленні. Багато його слухачів тим разом були еспанські горожани жидівського походження.

Інший студент, здібний і талановитий піяніст, Любомир Горницький, студіюючи музику не раз захоплював публіку своїм талантом і виступами, залишаючи незабутні спогади і враження чи то після власних концертів, чи в супроводі симфонічної оркестри Мадриду. Не відомо чи уявляв він собі тоді, що музика, пропаганда і політика мають часто багато дечого спільного. Це добре розуміли в давніших часах, наприклад, поляки. Цими слідами пішли також й українці, висилаючи, дещо давніше, славу Капелю Кошиця, а значно пізніше й Капелю Бандуристів пропагувати в світі українську культуру та, заразом, і права свого народу. До речі, обидві ці Капелі відвідали, у свій час, також Іспанію. Студентська Громада в Мадриді мала нагоду вітати в себе Капелю Бандуристів і брала активну участь в розголосі та організації її концерту, який відбувся в жовтні 1958 р. і пройшов з великим успіхом та був своєрідним тріумфом української пісні, танцю і культури взагалі. З Капелею виступала тоді також танцювальна група П. Дністровика з Вел. Британії.

Пропагандивна діяльність Громади вимагала деколи контактів і співпраці з деякими представниками еспанської цивільної і церковної влади, головню, коли вони організували маніфестації і вуличні походи в Мадриді на знак протестів проти утисків і переслідувань окупованих народів комуністичними режимами, і як вияв солідарности та піддержки визвольним рухам по той бік “залізної куртини”. Всі студенти гуртожитку св. Якова радо включалися до участі в такі маніфестації. Більші національні групи, звичайно поляки і українці, завжди виступали окремо. Кілька світлин таких демонстрацій подано окремо. Одні з найбільш помітних і пам’ятних демонстрацій відбулися в роках 1954-56, саме в час більших політичних заворушень в Польщі і Мадярщині та нової хвилі арештів, процесів і заслань українських патріотів.

Подібні вияви солідарности з поневоленими народами були організовані і на провінціях, і тоді кілька українських студентів wraz із своїм душпастирем-іспанцем виїздили туди, щоб там спільно з людьми та ієрархом церкви взяти участь в цих місцевих маніфестаціях, відправити Службу Божу в пам’ять жертв комуністичного режиму. Іспанці, які самі перейшли багато лиха і під час громадянської війни втратили один мільйон людських жертв, безчисленні матеріальні пошкодження і вся економіка держави була в повній руїні, добре розуміли всі наші болі і турботи і з особливим чуттям виявляли свою солідарність і піддержку в боротьбі з репресією і насиллям на сході Європи.



Члени Української Студентської Громади в Мадриді в 1947 році.

Сидять спереду зліва: Маслій Дмитро, Федюк Семен, Білик Олександр, Листок Андрій, НН-еспанець, НН-еспанець (оба урядовці ОКАУ), Барабаш Теодор і Романик Нестор.

Задній ряд від ліва: Бучок Роман, Мартюк Лев, Винницький Антін, Заплатинський Ізидор, Рудавський Ярослав, Забара Олег, Угрин Любомир, Скоробогатий Анатоль, Давидко Моріян, Кекіш Юрій, Гладун Степан, Акулов Юрій, Петрущак Ярослав, Варжанський Всеволод, Ваврів Роман, Блавацький Володимир, Гичка Михайло, Дроздовський Юрій. Позаду в дверях (частина голови) стоїть Левицький Ростислав.

На світліні відсутні студенти: Войцех Роман, Пласкач Богдан і Томашівський Василь.



Українська Студентська Громада в Мадриді приймає Митрополита з Канади ВПреосв.Архиєп. Кир Максима Германюка, який сидить спереду в центрі; зліва сидить о. Сантьяго Морільйо, справа о. Сеґундо Беніто, капелян гуртожитку св. Якова (жовтень 1957 р.).

Стоять в першому ряді від ліва: Гавриш Степан, Романко Степан, Якубович Олександр, Яримович Ярослав, Музичка Степан, Тріска Ярослав, Яримович Володимир, Борачок Володимир і Клюк Петро.

Середній ряд від ліва: дві жінки з адміністрації, за жінками стоїть Кордуба Ждан, д-р. Левицька - вдова ~~покійного~~ д-ра Левицького Ростислава, Городиський Орест, даліше високий мужчина з адміністрації, і Куцан Андрій.

Задній ряд від ліва: Варжанський Всеволод, Рудавський Ярослав, Стеткевич Ярослав, д-р. Цимбалістий Богдан - працівник українського відділу Радіо Національ, Білик Михайло і Марків Богдан.

На світліні відсутні студенти: Горницький Любомир, Левкович Роман і Юркевич Ярослав.

З побуту Патріярха Й.Бл. Йосифа Сліпого в Еспанії



Група українських студентів в Мадриді вітає Достойного Гостя Його Блаженство Патріярха Йосифа під час його відвідин Української Громади в Еспанії в 1970 р.

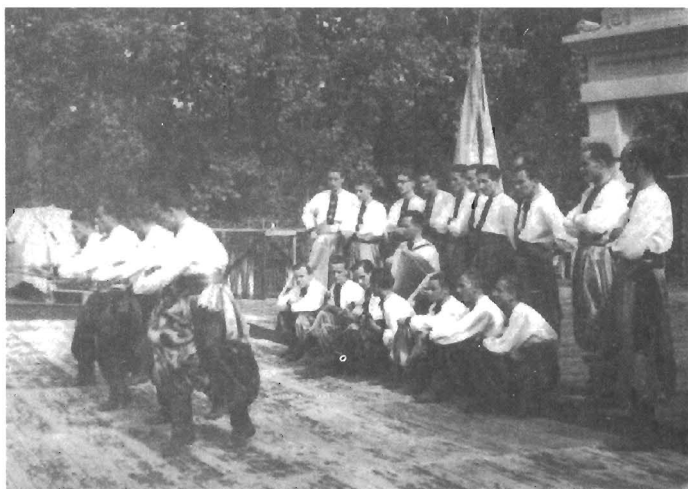


Група студентів медицини і деяких абсолювентів - лікарів гуртожитку св. Якова в 1955 році. З української групи на цій світліні є: др. Ярослав Петрущак - сидить другий справа; стоять - Ярослав Яримович - 2-ий зліва, Олександр Якубович - 5-ий зліва, Орест Городиський - 6-ий зліва і др. Ярослав Рудавський - 8-ий зліва.



Хор Української Студентської Громади в Мадриді в 1948 році; по середині спереду клячуть Олександр Білик, диригент хору.

Виступ балетної групи в програмі Міжнародного Фестивалю в Мадриді в 1949 р. Позаду стоять члени хору.



Хор і танцювальна група Студентської Громади з участю еспанських дівчат, одягнених у свої регіональні одяги. Прибл. 1950 р.



Хор українських студентів в Мадриді виступає з концертом колядок в Радіо Мадрид в часі Різдва в 1958 році. Спереду з лівої сторони стоїть диригент Богдан Марків.



Невеликий студентський хор під час свого різдвяного концерту колядок в 1956 р. в Клубі Каталонців в Мадриді. Студент Ярослав Тріска заповідає і пояснює точки програми.



Міжнародна різдвяна зустріч в Каталонському Клубі в Мадриді, 1958 р. За столом сидять представники амбасад Швеції, Німеччини, Франції та Італії, шведський амбасадор - четвертий зліва, студент Петро Клюк - другий справа, президент Клубу - перший справа.



Прапороносці під час одної з демонстрацій в Мадриді в 1954р. для вияву протесту проти переслідування вірних і церкви в східній Європі. Третій справа Я.Яримович з українським прапором.



Мовчазна вулична демонстрація з участю українських студентів в Мадриді в 1955 р.

ПРИЇЗД ОТЦЯ ІГУМЕНА МИКОЛИ КОГУТА З КАНАДИ ДО МАДРИДУ

/Спогад Олександра Білика/

Восени 1948 р. наш хор запросило Еспанське Міністерство Культури і Мистецтва дати самостійний концерт у їхній репрезентативній залі в Мадриді. Тут треба згадати, що хор не одержував винагород за такі концерти. Організатори наших виступів не брали жодних вступів, а учасники наших концертів завжди одержували особисті запрошення від них як визначні гості. Ми і наша балетна група дуже солідно підготувались до цього престижного концерту. Тиждень перед нашим виступом приїхав до Мадриду о. ігумен Микола Когут і зараз скотактувався з нами. Це була дуже впливова й енергійна людина. Сам він був канадійським громадянином та ігуменом монастиря ЧСВВ, спочатку в ЗСА, а потім в Канаді і, з цього приводу, у нього було широке знайомство із визначними діячами тих країн.

Коли ми йому згадали про наш концерт, він запитав чи ми мали б щось проти того, коли б він запросив на наш концерт декого з американської, канадійської та британської амбасад. Ми дуже радо погодились на його дивну для нас пропозицію, а річ була в тому, що в тих роках уряди Альянтів “по-тиху” бойкотували Еспанію, бо вона була союзницею гітлерівської Німеччини в часі Другої світової війни.

І так прийшов день нашого концерту, зближалась година 6-а вечора. На велике здивування еспанців, до театру почали з'їжджатися лімузини з чужоземними прапорами. Приїхали з дружинами амбасадори американський, канадійський і шарж д'афер з англійської амбасад. В їхньому товаристві був і наш отець ігумен Микола Когут... Сенсація, сенсація і ще раз сенсація... Еспанці були заскочені візитою таких достойних гостей і напевно дивувались, що “естудіантес украниянос” мають такі знайомства, бо всім було добре відомо, що ці дипломати від ряду літ оминали будь-яких контактів з еспанськими урядовими чинниками, аж ми, маленька група студентів, удостоїлась такої почеси...

Наш концерт був вдалою імпрезою. Хорові точки ми переплітали бравурними танцями, хтось із нас пояснив характер наших пісень і привітав чисельну зібрану публіку і достойних гостей, а ми, з почуттям гордості раділи, що совісно виконали наш національний обов'язок. На другий день уся мадридська преса широко коментувала про цю мистецьку подію, розписуючись рівночасно про переслідування нашої церкви і

народу, про боротьбу УПА з московсько-більшевицьким окупантом та про тисячолітню історію українського народу. До цього успіху багато причинився наш енергійний отець ігумен Микола Когут, ЧСВВ. Його запрошення на наш концерт високих дипломатичних достойників дуже піднесли престиж української групи. Про Україну почали говорити як про велику націю з тисячолітньою історією, а не про якусь там глуху провінцію Росії чи Польщі. Після концерту отець М.Когут одержав гарні листи подяки від двох амбасад за запрошення їх на “бютіфул концерт” українських студентів, а це теж мало для нас велике значення.

МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ ПІСНІ І ТАНЦЮ В МАДРИДІ

/Спогад О. Білика/

4-го червня 1949 р., в столиці Еспанії в Мадриді, відбувся європейський фестиваль пісні і танцю, який й досі продовжують влаштовувати кожного року в одній з країн Європи. Участь у ньому має престижеве значення, бо в ньому виступають визначні мистецькі сили і групи з різних країн і їм приглядаються тисячі людей. Під час них буває багато репортерів і знавців вокального мистецтва. Хори - учасники фестивалю, є поділені на різні категорії: чоловічі, жіночі і мішані, а також відносно чисельної величини цих співочих одиниць. Їх виступи оцінює міжнародне журі і найкращим одиницям вони приділяють відповідні грошові нагороди.

Знаючи про існування і якість нашого хору, еспанський діловий комітет фестивалю вислав нам запрошення взяти участь у цьому престижевому міжнародному конкурсі. Ця обставина викликала між нами сумніви і свого роду констернацію. Одна частина хористів уважала, що це для нас добра пропагандивна нагода для розголосу доброго українського імени, другі аргументували, що наш хор може ослабий до таких добірних колективів. У цій останній групі був також і я, бо, признаюсь щиро, я таки дещо боявся за виступ нашого невеличкого хору /всього 28 співаків/. Була ще інша причина мого страху. Так склалися обставини, що крім диригентури я мусів ще виконувати усі сольові партії хору, обертаючись боком до глядачів. Суперечку ми полагодили “демократичним” способом та голосуванням і тут, на мое розчарування, перемогла противна група хористів лише одним голосом. Отже, більшість рішила виступати на фестивалі. Ну що ж, такий вже принцип демократії “Вокс популі - вокс Деї”.

На чергу прийшла друга проблема - усталення програми нашого виступу. Мистецька комісія фестивалю призначила час нашого виступу на 10-12 хвилин і це дозволяло нам заспівати чотири короткі пісні і виконати два народні танці. Ми переконались, на підставі досвіду з інших наших виступів, що тутешній публіці найкраще подобаються такі пісні з нашого репертуару: “Кант про почаївську Матір Божу”, “Сусідка”, “Птичий хор” і “Донська козака”. Цю останню пісню я згармонізував на чоловічий хор і її характер завжди любила еспанська публіка. Ото ж, ми вирішили включити до нашої програми саме ці чотири пісні та два танці: “Запорізький герцж” і “Аркан”. Фестиваль відбувся 4 і 5 червня, наш хор виступав в групі чоловічих хорів до 30 голосів. У цій групі було біля 15 добре відомих хорів з таких країн як Англія, Франція, Голяндія, Німеччина, Норвегія і знаменитий еспанський хор з провінції басків. За підрахунками преси, на фестивалі було понад 20 тисяч публіки. Наш виступ був передостаннім з черги, після португальців.

Хор і танцюристи доклали максимум зусиль, не було у нас нервового напруження, в колективі панували спокій і дисципліна. Усім нам видавалось, що наш виступ був вдалим. Публіка реагувала дуже настроєво і з помітними до нас симпатіями. Ми з вдовolenням повернулись до нашого гуртожитку і, не гаючи часу, взялися знову до науки, бо в найближчому тижні нас очікували кінцеві іспити на факультетах.

В понеділок раненько нас розбудив наш “літаючий амбасадор” Юрко Карманін з газетами в руках і маєстатично проголосив “урбі ет орбі” - хлопці ми виграли!... Наш хор здобув на фестивалі друге місце у своїй категорії і одержав нагороду в сумі 10 тисяч песет. Аякже!... Нині вечером, усі як один, прийдіть до ресторану “Пачачо” на “віно коріенте” - звичайне вино. Я нині вам фундую з власної кишені, а на закуску будете мати “калямарес фрїтос”... “Аста люего, мучачос!”...

Цей наш виступ на міжнародному фестивалі і здобуття другої нагороди ще більше піднесли престиж нашої групи, а в тому також і української ідентичності. Проблема окупації і нищення України московськими окупантами щораз більше і частіше появлялись на сторінках еспанської преси і, напевно, просякала до кабінетів тутешніх урядових чинників; це ми відчували самі під час наших зустрічей з еспанськими професорами і студентами на університеті і технічних школах в Мадриді. Але наші успіхи стали також сіллю в очах інших студентських груп, співжителів в колегії св. Якова. Нам почали заздрити, а все-таки, мусіли признати, що українська група була одною з найкращих, як під оглядом студій, так і організації.

АКАДЕМІЧНЕ ТОВАРИСТВО “ОБНОВА” І ДУХОВНА ОПІКА СТУДЕНТІВ

Дещо з історії Товариства “Обнова”. Товариство Українських Студентів Католиків /ТУСК/ “Обнова”, яке діяло по Другій світовій війні в Німеччині та інших країнах, було відновлене і продовжувало діяльність Товариства заснованого давніше, ще в 1930-их роках у Львові, українськими католицькими інтелектуалами і провідними духовними людьми. Мало воно характер релігійно-конфесійний і до нього належала студентська молодь та інтелігенція. Головний осідок Товариства по війні був в Мюнхені, де було велике скупчення українських студентів та установ і процвітало академічне життя та діяльність. Менші клітини “Обнови” були в інших містах і країнах, таких, як Австрія, Франція, Бельгія, Еспанія та Англія. В Товаристві було зареєстрованих тоді к. 450 членів; довший час головою “Обнови” був Євген Перейма. Внаслідок еміграційних процесів і масового переселення українців-втікачів і скитальців з Німеччини до Америки та інших країн, вже на початку 1950-их років Товариство втратило багато своїх членів, що й позначилося поважним спадом і обмеженням його діяльності. В половині 1950-их років головний осідок “Обнови” перенесено до Лювену в Бельгії, де доволі чисельною і активною була тоді місцева клітина. Але переселення людей за океан продовжувалося, стан членства даліше різко меншав і приблизно на початку 1960-их років Товариство зовсім припинило свою діяльність в Європі.

Головною ціллю і завданням ТУСК “Обнова” було плекання і поглиблювання членами Товариства правдивих християнських чеснот, звичаїв і практик, передавати їх іншим і поширювати в суспільстві принципи і засади моралі і дійсного християнського життя, або, як вказує сама назва Товариства - оновити себе і других в Христі. Бути активним членом “Обнови” і примірним християнином означало, в першу чергу, виконувати приписані релігійні обов'язки згідно з традицією церкви і обряду. Статутові основи і заложення вказували і наголошували на ряд інших важливих завдань, головними цілями і метою яких були стремління та удосконалювання духовних вартостей людини, шукання правди і справедливого миру та соціальної розв'язки в суспільстві і серед народів, в противагу до галасливих і пустих кличів та обману диктаторських систем типу безбожного матеріалізму-комунізму і подібних.

Для осягнення намічених завдань і мети Головна Управа і поодинокі

клітини випрацьовували відповідні програми і їх систематично реалізували. Найчастіше ефективними і корисними методами і засобами ідеологічно-виховного формування членів були виголошувані окремі доповіді або їх серії під час організованих зустрічей, або з'їздів Товариства, які здебільша відбувалися в Мюнхені, а пізніше в Лювені. Один такий з'їзд "Обнови" відбувся в 1951 р. в Мадриді. Статут вимагав, щоб кожна клітина мала свого назначеного духовного опікуна, або капеляна, який міг би дбати про цю клітину і її членів; його завданням була співпраця з управою клітини в таких справах як накреслювання програм ідеологічного характеру, виголошування доповідей, релігійні практики і т.п. Присутність і співпраця та співжиття капеляна із членами клітини були найкращою запорукою успіху всієї праці.

Крім статуткової діяльності, ТУСК "Обнова", як складовий член Міжнародної Організації або Руху Католицьких Студентів та Інтелектуалів "Пакс Романа" із своїм головним осідком у Фрібургу, Швейцарія, мала обов'язок брати участь в деяких нарадах, організованих з'їздах та конгресах. Ідеологічно і практично обидві організації були близькі, мали подібні цілі і завдання. Поодинокі клітини "Обнови" вдержували зв'язки з "Пакс Романа" і періодично одержували їхні бюлетені та інші публікації, деколи й окрему кореспонденцію. Мадридська клітина і студентський хор мали також нагоду брати участь у двох конгресах "Пакс Романа" у Фатімі, Португалія, в 1954 і 1956 роках.

Клітина Т-ва "Обнова" в Мадриді. Мадридська клітина ТУСК "Обнова" була зорганізована українськими студентами-католиками на початку 1947 р. і начисляла тоді 24 члени. Опісля, кожний новий кандидат католик, який старався одержати стипендію від ОКАУ і прибував до Іспанії на студії, або вже повинен був бути членом "Обнови", або включався в ряди Товариства зараз після прибуття до цієї країни. Це не означало, що кандидати православного віровизнання не мали права набути стипендію від ОКАУ; противно, в Мадриді був короткий час, коли Громада, крім католиків, мала 20-25% членів православних і одного протестанта. Але, вони не могли бути членами "Обнови".

Згідно з статутом, клітина відбувала кожного року загальні збори, вибирала нову управу, члени обговорювали виконану працю, накреслювали пляни на наступний рік. Слідуючі студенти очолювали управу і клітину "Обнови" протягом всього часу її діяльності: Юрій Карманін, Теодор Барабаш, Олександр Білик, Нестор Романик, Маріян Давидко, Михайло Білик, Степан Музичка, Степан Романко, Орест Горощицький і Володимир Яримович. Деякі з цих членів були головами

протягом кількох років. В основному вся праця клітини в Мадриді проходила в трьох головних напрямках: ідеологічно-виховний, релігійно-конфесійний і пропагандивний. Слід при цьому мати на увазі, що українські студенти в Іспанії, які проживали серед виняткових обставин та дещо ізольовано від українських центрів зах. Європи, відчували боляче відсутність своєї церкви та установ і тому, не дивлячись на найкращі наміри і бажання, дотримати відповідний рівень релігійної традиції і практик не приходилось легко і без перешкод.

Ідеологічно-виховна праця. Ідеологічні основи і завдання ТУСК “Обнова” були одними з найголовніших аспектів діяльності Товариства і їх ціллю була духовна підготовка і, на засадах правдивих християнських чеснот і світогляду, виховання своїх членів на вартісних громадян і провідних осіб своєї спільноти. Одним із засобів для досягнення намічених цілей і мети були періодично організовані з’їзди членів Товариства, в програми яких входив ряд доповідей і рефератів на актуальні виховні теми, дискусії і гутірки; не виключені були також прогульки, дозвілля, тощо. Програми включали також духові вправи.

З’їзди “Обнови” напереміну відбувалися в різних місцевостях, звичайно в осідку Головної Управи Товариства: Мюнхені і пізніше в Лювені; один з’їзд відбувся в 1951 році в осідку клітини в Мадриді під загальною назвою “Студійний Тиждень ОБНОВИ в Мадриді”. Програма та деякі деталі цього з’їзду подані внизу. Всі інші з’їзди відбувалися за приблизно подібною програмою.

Студійний Тиждень “Обнови” в Мадриді. Відбувся цей з’їзд в днях 1-9 вересня 1951 р. завдяки прихильності та видатній допомозі проводу ОКАУ і нашого Владика ВПреоєв. Кир Івана Бучка. Щоденні сесії відбувалися в приміщеннях гуртожитку св. Якова при привітній академічній атмосфері. Участь у з’їзді брало понад двадцять членів місцевої та десять делегатів інших клітин, а також були запрошені доповідачі з різних країн: Франції, Бельгії, Німеччини, Швейцарії і Голляндії. Головними доповідачами були відомі науковці Українського Вільного Університету /УВУ/ в Мюнхені і працівники Осередку НТШ в Сарселі біля Парижа, бувши члени Головної Управи “Обнови” та сучасні члени Товариств і місцевої клітини в Мадриді.

Студійний Тиждень відкрив голова клітини “Обнова” в Мадриді і господар з’їзду, студент гірництва Теодор Барабаш, виголошуючи при цьому привітальне слово та інавгураційну доповідь. Повних п’ять днів слідували теоретичні вправи, під час яких було виголошено одинадцять дальших доповідей і рефератів. Деякі доповіді склалися з двох частин.

Головні доповіді під час з'їзду виголосили:

- проф. д-р О.Кульчицький /Париж/ - про людину в світлі структурально сприйнятної психології;
- доц. д-р В.Янів /Париж/ - про взаємини одиниці й спільноти та про розвій суспільства в Україні;
- д-р Є. Перейма /доповідь надіслано із ЗСА/ - про становище людини в економіці й християнське соціальне життя;
- mgr.P: Якимчук /Гага/ - про державноправні та міжнародно-правні гарантії прав людини.

Окремі аспекти деяких проблем порушили в доповідях д-р Б. Цимбалістий /Лювен, Бельгія/ та д-р В.Маркусь /Фрайбург, Німеччина/. Перший доповідав про сучасну кризу західного суспільства та ідеалу людини, а другий критично проаналізував індивідуалістичний світогляд та лібералізм як найважливіші похідні цієї кризи. Мгр. К. Митрович /Лювен/ порушив проблему релігійної людини в світлі сучасної філософії, а студент медицини Р.Бучок /Мадрид/ доповідав про моральний аспект професійної праці інтелектуалів.

Основну проблему і тему "Людина в суспільстві" було порушено дещо й з літературної точки зору. Зробили це д-р Д. Бучинський /Мадрид/, який насвітлив Т.Шевченка як людину, та студент філософії Я.Флис /Мадрид/, який увів учасників в досить маловідому їм ділянку, бо подав знаменитий огляд на тему "Людина в новітній еспанській літературі".

Гарним кінцевим акордом програми була доповідь о. д-ра М. Василика /Париж/ про християнське вчення про людину.

Офіційний акт закриття Студійного Тижня вшанували своєю присутністю президент ОКАУ, проф. Х.М. Отеро Наваскуез, заступник президента Антонью де Корреа Велісон, інші члени хунти ОКАУ, дирекція гуртожитку св. Якова та кільканадцять запрошених гостей та українських приятелів, еспанців і чужинців.

В доповненні до з'їзду, але вже поза програмою, відбувалися спільні зустрічі, гутірки та дозвілля, оглядини Мадриду і, вкінці, прогулька запрошених гостей та доповідачів в супроводі кількох студентів місцевої клітини "Обнова" до недалекої старинної місцевості - Толеда.

Інша ідеологічна праця.

Члени місцевої клітини "Обнова" в Мадриді та кожнорічна її управа мали статутувий обов'язок проводити свою власну ідеологічно-виховну працю. Реалізувати ці постанови не приходилось легко, вже хоч

би через многогранну діяльність студентів в інших напрямках і щораз більшу редукацію стану членств в Товаристві в пізніших роках. Цілкови́та відсутність в Еспанії українських священиків, а в тому і провідної людини і духового “батька” клітини, була одним з більших недоліків в праці Товариства. Еспанські священики-біритуали, хоч і були помічними і студенти могли виконувати свої релігійні практики згідно з обрядом, до справ “Обнови” вони не прив’язувались. Покладаючись майже виключно на власні сили, члени клітини докладали зусиль щоб, хоч в деякій мірі, придержуватись статуткових вимог і, час від часу, організували сходи́ни членів з відповідними власними доповідями в програмі. Деколи запрошували на доповідача д-ра Д. Бучинського, який радо співпрацював із студентами. Популярні теми, які він порушував у своїх доповідях, були: філософія Сковороди, Культ Богородиці в Україні, життя і творчість Наталени Королевої, Т.Шевченка, І.Франка т.ін. Рідко, бо лише раз на рік, студенти користали з послуг своїх українських душпастирів, які відвідували Еспанію і Українську Громаду, голосили слово Боже і потрібні науки.

Прогалина, яка існувала в ідеологічній ділянці, значною мірою поправилась, коли управа ОКАУ і дирекція гуртожитку запровадили власні виховні програми для студентів, які прибували в пізніших роках. Ось один із прикладів доповідей та циклів лекцій, які були обов’язковими в гуртожитку в часі 1954-1955 років:

1. Курс з шести лекцій на тему еспанської літератури часу “Золото́го Віку” - проф. Хосе Марія Могедано Ернандес, Мадрид;

2. Курс з чотирьох лекцій на тему “Теологія та історія”, проф. о. Хосе Марія Сіра́рда, Віторія;

3. Курс з шести лекцій на тему “Теологія і надприродність”, проф. Андрес Ортега, Саламанка;

4. Курс з п’яти лекцій п.з. “П’ять типів людини”, проф. Анхель Гонсалес Альварес, Мадрид;

5. Курс з п’яти лекцій “Проблеми модерної держави в доктрині папи Пія XII”, проф. Карльос Ойеро, Мадрид;

6. Курс з шести лекцій “Християнська мораль у конфронтації з великими проблемами сучасного світу”, проф. Рафаель Гонсалес Моралехо, Мадрид.

7. Курс з трьох лекцій п.з. “Рівновага європейська і рівновага світова”, проф. Хорхе Пра́т Вальєстерос, Барселона.



Учасники Студійного Тижня "Обнови" в Мадриді; вересень 1951 р. Спереду зліва сидять: Т.Барабаш, проф. В.Янів, о.д-р. М.Василик, проф. Х.М.Отеро, президент ОКАУ, проф. Кульчицький, полк. А.Корреа Веллісон і НН. Позаду студенти і запрошені гості.



Доповідачі і студенти. Студійного Тижня "Обнови" під час прогулянки до Толеда. Зліва стоять: д-р Б.Цимбалістий, мгр. К.Митрович, д-р В.Маркусь, ст. Я.Рудавський, п-і С.Янів, проф. О.Кульчицький, полк. А.Корреа Веллісан, проф. В.Янів і ст. Т.Борабаш. В центрі приклякнув мгр. Р.Якимчук.

Молоді студенти мали обов'язок вислухати кожного року назначене число таких доповідей і лекцій, старші студенти вибирали теми доповідей залежно від особистих зацікавлень і приходили добровільно.

Допоміжну роллю в ідеологічно-виховній ділянці мала українська преса, а зокрема католицькі часописи і журнали, які даром приходили з діяспори на адресу Студентської Громади. Серед таких публікацій слід відмітити: "Християнський Голос" з Мюнхену, "Шлях" з Філядельфії, "Світло" з Торонта і журнали "Біблос" та "Логос" з Канади. Вкінці, наскрізь традиційно-іспанське католицьке довкілля і зразкова академічна атмосфера в гуртожитку були доповняючими чинниками і факторами у формуванні і засвоєнні християнського світогляду і прикмет.

Релігійно-конфесійна діяльність. Духовну опіку українським студентам-католикам, з самих початків їхнього побуту в Іспанії, подавали іспанські священики-біритуали. Приблизно перших шість років студентами та іншими українцями, що проживали в Мадриді, опікувався, за згодою ВПреоєсв. Кир Івана в Римі, о.Сантіяго Морільйо, який раз у місяць відправляв Богослуження в нашому обряді в невеликій каплиці Східно-Європейського Інституту, який він провадив. В приміщеннях цього Інституту відбувалися також деколи сходи і зустрічі Української Громади з нагоди більших свят, Різдва, Великодня т.ін. Многогранна діяльність о.С. Морілья не дозволяла йому на частішу опіку і співпрацю із студентами, і в 1953 р. допоміжну роллю сповняв священик і професор-емерит старогрецької мови і звичаїв в університеті в Овієдо о. Хесус Агірре, який проживав в Мадриді. В наступному році стан значно поправився, коли до гуртожитку прибув молодий капелян о. Сегундо Беніто, також біритуал, який залишився на цьому пості більше десяти років, до часу закриття колегії св. Якова. І, хоч він був душпастирем для студентів обох віровизнань, в особливий спосіб він ставився до українців і з ними заприятелював та зв'язався на довгі роки й до наших часів, виконуючи функцію душпастиря Української Католицької Парафії в Іспанії.

Як вже було згадано, один раз на рік до Іспанії прибували українські священики, яких наш Владика Кир Іван на прохання студентів вислав, звичайно перед Великоднем, з окремою місією і дорученням - перевести реколекції і сповідь, виголосити відповідні науки, як також в більш свободній атмосфері спільно відбутися хвилини не лише духовного піднесення, але теж своєрідної приязні і дозвіль. Серед таких священиків можна згадати о.д-ра. Мирослава Марусина, який відвідав Іспанію кілька разів, о.д-ра Івана Хому, о. д-ра Іриней Назарка - всі з Риму, о. Михайла Левенця з Парижа, о. д-ра Івана Музичку з Англії та інших.

Часто до Еспанії прибували також наші священники в ролі туристів і принагідних відвідувачів і, пам'ятаючи про українських студентів, вони радо заходили до гуртожитку св. Якова щоб відправити їм св. Літургію та особисто пізнати цю студентську громаду. Одним з перших таких священників туристів був о. ігумен Микола Когут з Канади /про нього поданий окремий спогад на іншому місці/ опісля були ще о.д-р П.Миськів, о.архим.Т.Галуцинський, о.д-р А.Великий, о.Ван де Мале, та інші. Цікаво при цьому зауважити, що деякі з цих священників, подорожуючи по Еспанії, відвідували деколи поодинокі родини і колишніх студентів в далеких провінціях, куди вони поселились і де працювали.

На окрему згадку заслуговують відвідини і побут серед студентів двох наших визначних ієрархів церкви ВПреосв. Архиепископа Кир Івана Бучка з Риму, який бував в Еспанії два рази в 1950 і 1951 роках, і ВПреосв. Архiep. Кир Максима Германюка, митрополита з Канади, який також відвідав студентів в 1957 р. Також наш Патріярх Їх Блаженство Йосиф Сліпий не поминув групи студентів і тамошньої Громади в Мадриді, коли відбував свою візитаційну подорож до Еспанії в 1970 р. Безперечно, крім участі в торжественних Богослуженнях і слухання наук цих церковних провідників, студенти опісля у спільному колі переживали пам'ятні хвилини свого життя, наповнялись твердою вірою в краще майбутнє. Принагідно, українські Владики відбували також авдієнції з ієрархами в Мадриді та в інших містах, з членами уряду і головою держави, мали добрі нагоди наголошувати незavidний стан нашої церкви і народу, вкінці зложити подяку за опіку і допомогу студентам.

Одним із більш замітних аспектів релігійного життя християнина є не лише виконання щоденних церковних і обрядових практик, але й періодична перевірка пройденого шляху з думкою про майбутнє, про кращий світ після туземного. Найкращими нагодами для того можуть послужити роздумування та усвідомлювання цілей життя людини на землі, активна участь в більш набожних актах, таких як паломництва, прощі, відвідування відомих святих і чудотворних місць. Українські студенти в Еспанії мали кілька таких нагод відбутися прощу до Риму, до популярного в Еспанії міста Сантіяго де Компостеля, про що вже була мова в одному з початкових розділів, як також відвідати чудотворну місцевість Фатіму в Португалії.

Проща до Риму. В половині грудня 1950 року на закінчення відзначування Святого Року майже весь студентський колектив гуртожитку



Група українських студентів у Фатімі літом 1954 р., де відбувся Конгрес "Пакс Романа". Позаду собор Преч. Діви Марії і невелике дерево-дуб з лівої сторони, місце появи Богоматері трьом малим дітям в 1917 р.



Українські студенти беруть участь в процесії під час прощі до гробу св. апостола Якова в Сантіяго де Компостеля.



Українська делегація і студенти у Фатімі під час Конгресу "Пакс Романа". Спереду зліва сидять проф. Н. Полонська-Василенко, о. д-р І.Назарко, о. М.Ван де Мале, о. д-р А.Великий і проф. В.Янів.

св. Якова, під проводом президента ОКАУ проф. Х.М. Отера і заст. президента полк. проф. А. Корреа Веглісона та інших осіб, відбули однотижневу прощу до Вічного Міста Риму. Серед цих паломників було також 22 українські студенти. Ціллю прощі було, не так виконання християнського обов'язку з нагоди Святого Року, як, з погляду головних цілей і завдань ОКАУ, духовна підготовка молодих людей, які небавом мали закінчити студії і включатись та заповняти лави провідної еліти своєї громади, щоб її провадити і помагати протиставитись всім небезпечним викликам і течіям модерного світу.

Після дводенної подорожі поїздом всі паломники прибули до Риму. 15-го грудня, перший день прощі, був призначений властивій їй цілі і всі студенти відвідали чотири головні церкви: Лятеранську, св.Марії Маджоре, св. Павла і базиліку св. Петра, відмовляючи в кожній з них приписані молитви. Відлучившись опісля від решти своїх товаришів, українські студенти загостили до семінарії св. Йосафата, де їх радо зустрів і привітав о.д-р Марусин. Студенти бажали зложити поклін своєму великому Опікунові ВПреосв. Кир Івану Бучкові, але з жалем довідались, що наш Владика є поза Римом і виконує свої візитаційні відвідини наших вірних в зах. Європі. На спільній вечірці в одному з близьких ресторанів, куди студентів запросив о.д-р М. Марусин, серед довірливої і приязної атмосфери, гутірок і споминів про не так давнє минуле в цьому місті, закінчилася ця радісна зустріч.

Наступного дня в полудневу пору в базиліці св. Петра в присутності багатьох прочан та вірних студенти переживали радісні і пам'ятні хвилини спільної аудієнції і благословення Святішого Отця Пія XII, який, у своїм короткім привіті в чотирьох мовах до всіх присутніх, вирізнув групу студентів з Іспанії. Цього дня під вечір студенти відвідали Колісей, місце мук і страждань перших християн, взяли там участь у "Страсній дорозі" і, з черги, на хвилях Радіо Ватикану передали привіт Воюючій Україні та всій українській діаспорі, поділилися враженнями з прощі до Риму.

Третього дня, 17 грудня, прочани вислухали Службу Божу, яку відправив Святіший Отець, знову одержали благословення і після відправи подались відвідати ватиканську виставку "Церква в катакомбах", де мали нагоду подивляти гарно і дбайливо підготований український відділ, який зображував мученичий шлях Церкви в Україні. Вечором цього дня українські студенти знову прибули до семінарії св. Йосафата, де, після Молебня до Преч.Діви Марії, відбулася спільна зустріч із всіма питомцями, серед яких були також колишні "дивізійники"- при-

ятелі студентів, з якими ще недавно ділили спільну долю в таборі. Рідка і несподівана зустріч друзів перетворилася у справжнє родинне свято, скоро запанувала вояцька атмосфера, згадувались дні слави і смутку, пригод і невгод.

Програма четвертого і останнього дня побуту в Римі мала особливе значення і мету. Вранці студенти вислухали Службу Божу, яку в Катакомбах відправив ген. вікарій о.О.Миськів. Запрошені сюди були члени хунти ОКАУ і представники інших національних груп студентів, всі римо-католики. У своїй зворушливій проповіді о.ген.вікарій вказував на мужність та відвагу давніших християн, які, ось в цьому місці, ставали в обороні за віру в Христа, та порівнював ті часи до сьогоденного стану на наших землях і цілій східній Європі. Спільним св. Причастям закінчився цей торжественний і релігійний акт прощі. Під час спільного прийняття по Богослуженні, о.ген.вікарій висловив велике признання і подяку членам проводу Організації ОКАУ за їх жертвовну ошіку і допомогу студентам.

Після прийняття голова клітини Т-ва "Обнова" в Мадриді Теодор Барабаш враз з заступником президента ОКАУ п. Антоньом де Корреа Веглісоном були прийняті на аудієнції у кардинала Євгенія Тіссерана, Префекта Конгрегації для Східних Церков, під час якої Т.Барабаш вручив кардиналові від цілого Товариства "Обнова" /осідок в Мюнхені/ для Папи Пія XII гарно оформлений альбом. Кінцевим актом прощі і побуту в Римі була зустріч всіх студентів та членів проводу ОКАУ в приміщенні еспанського Посольства у Ватикані в присутності амбасадора Хоакіна Руїза Хіменеза, головного творця ідеї та організації ОКАУ перед кількома роками.

Пізнім вечором цього дня всі члени прибули на залізничу станцію і точно о год. 20-ій залишили за собою завітчаний в мільйони світел Вічний Рим. Скоро після прибуття до Мадриду Управа ТУСК "Обнова" зложила на руки президента ОКАУ проф. Хосе Марії Отера Наваскуеза щирю подяку за переведення прощі до Риму.

Обширний репортаж про прощу українських студентів до Риму, поміщений у виданні "Листи з Еспанії" ч. 6 за грудень 1950 р., і який послужив джерелом та інформаціями для написання цього скороченого звідомлення, закінчується ось таким реченням:

"Дай Боже щоб українські наломники на прощу в наступному Святому Році /треба розуміти рік 2000/ їхали як представники глибоко релігійного Українського Народу в своїй НЕЗАЛЕЖНІЙ СОБОРНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ".

Внизу фрагменти з двох мовчазних вуличних демонстрацій і протестних походів в Мадриді для вияву солідарності поневоленим народам і переслідуваним церквам в окупованих комунізмом країнах.



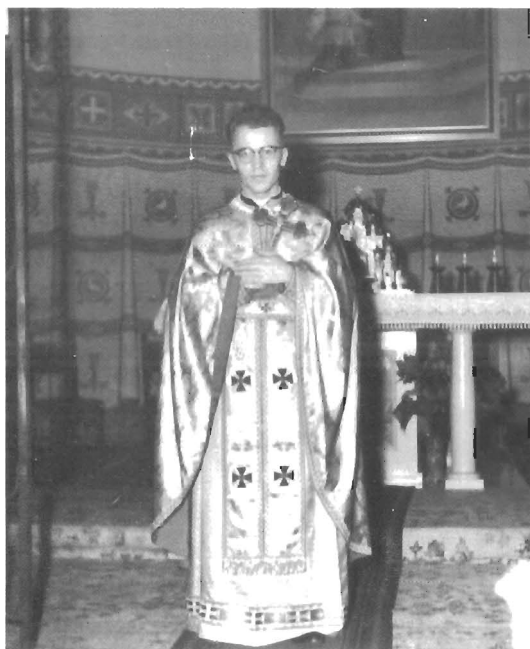
Похід українських студентів під час демонстрації в 1955 р. Спереду еспанський священник о. Хесус Агіре, Роман Левкович несе таблицю з написом Україна, Вольфрам Бурггардт - прапороносець. Позаду ідуть українські студенти.



Група українських студентів бере участь в демонстрації в 1954 р. На фото зліва: А.Скоробогатий, М.Давидко, Р.Левкович, П.Клюк, В.Борачок, Я.Тріска, Я.Рудавський, В.Яримович, Я.Стеткевич, Б.Марків.



Промовляє Митрополит з Канади ВПреосв. Кир Максим Германюк під час прийняття в його честь в гуртожитку св. Якова, 22 жовтня 1957 р. Справа сидить д-р Йосиф Цекер, директор гуртожитку, а дальше студент Михайло Білик, голова клітини "Обнова", о. С.Морільйо і д-р Б.Цимбалістий.



Нововисвячений священик отець Моріян Давидко, колишній студент Укр. Студентської Громади в Іспанії і абсолют-вент ветеринарії Мадридського Університету /1952/, зразковий студент і товариш, ревний та відданий член "Обнови", по закінченні студій пішов за покликом Творця і душі, щоб віддатись на службу людського стада і його потреб. Після висвячення в Римі прибув до Мадриду, де 5 листопада 1961р. відправив в гуртожитку св. Якова Сл. Божу перед відходом на постійну душпастирську працю в околицях Вінніпеґу, Канада.

Пропагандивна діяльність. Головною ціллю і завданнями того роду діяльності було ширення серед еспанців і чужинців правдивих інформацій про трагічний стан церкви та переслідування комуністичним режимом людей і вірних на рідних землях. Для виконання цих завдань найкраще підходили відповідні нагоди, такі як окремо організовані еспанцями маніфестації, конгреси, з'їзди та інші події, в яких українські студенти могли брати активну участь. Особливо, для наголошення українського питання в цій країні, були використовувані хвилини побуту в Іспанії наших провідних людей, ієрархів церкви, представників діячів науки, науковців та інших осіб.

Окремого і чітко з'ясованого пляну праці в тому напрямі клітина "Обнови" не випрацьовувала. Коли заходила потреба добровільно і без особливого труду включатися в будь-яку ініціативу пов'язану з поширенням інформацій або участі і вияву протестів проти советського безправ'я, студенти радо це підтримували і виконували. Невеликі потрібні фонди для покриття деяких коштів і видатків в цих заходах і праці студенти одержували від свого добродія і опікуна ВПреосв. Кир Івана з Риму. Одною з таких дещо коштовних ініціатив було приготування і видання обширної ілюстрованої брошури про переслідувану українську католицьку церкву на рідних землях. Брошура була видана в 1952 році з нагоди Евхаристийного Конгресу в Барселоні і містила багатий інформаційний матеріал про нашу церкву, засуджених ієрархів і т.п. Багато таких брошур студенти вислали всім еспанським ієрархам, членам преси і вручили вірним під час Конгресу в Барселоні.

Інша подія зв'язана з невеликими коштами - була участь українських студентів в двох Конгресах "Пакс Романа" у Фатімі в Португалії, перший з них в 1954 році, а другий два роки опісля. В обох Конгресах виступав невеликий хор студентів під час торжественних Богослужень в нашому обряді, а також дав невеликий концерт народних і релігійних пісень для учасників зібрання та української делегації. Хор провадив студент Богдан Марків.

Значну корисну пропагандивну діяльність про українську церкву і її трагічний стан на рідних землях почав поступово реалізувати капелян гуртожитку о. Сегундо Беніто. Задоволений своєю працею і добрими відносинами і співпрацею з українцями, він почав нав'язувати контакти з деякими еспанськими ієрархами, старався їх принагідно відвідувати і часто, в супроводі кількох українських студентів-хористів, відправляв еспанським вірним Богослуження в нашому обряді. Не поминув він доброї нагоди, щоб відвідати доброго добродія ОКАУ і студентів гурто-

житку св. Якова декана еспанської ієрархії і кардинала Толеда Ем. Е. Пля Деніеля, коли він відзначав світлий ювілей 80-ліття життя. В супроводі української делегації вручили тоді ювілянткові гарно намальовану картину Почаївської Богоматері, а згодом всі разом оглядали і подивлялися чудові фрески Ель Грека в славному катедральному храмі. При іншій нагоді разом з кількома студентами о.С.Беніто відвідав свою рідну Авілю, місцевого єпископа і місце побуту святої Тереси, їздив із студентами далеко на південь до Хаену де також відправляв Богослуження, в околиці Саламанки та інші місця.

Мабуть найбільше праці і труду о. С.Беніто вложив в заходи та організацію нашої католицької парафії в Еспанії з осідком в Мадриді, яка підлягає нашій ієрархії в Римі. Це зокрема виявилось корисним під час більших подій і пізніших відвідин цієї парафії та Еспанії нашим Патріярхом і Кардиналом Йосифом Сліпим в 1970 році, і відзначування світлого ювілею 1000-ліття Християнства на Україні.

Важливу пропагандивну роботу в Еспанії виконував довгий час Східно-Європейський Інститут і його український відділ, в якому працювали д-р Д.Бучинський та інж. А.Кішка. Вклад і заслуги студентів були там мінімальні і спорадичні. Не буде зайвим, одначе, відмітити, що присутність і праця українських студентів в Еспанії зацікавили багато еспанців українськими справами і проблемами, були спонукою, наприклад, для Хосе Марії Могедана, секретаря ОКАУ, зібрати більше матеріялу, написати і видати працю під назвою "Мовчазна Церква", що в дуже короткому часі вповні була вичерпана в продажі.

Інша діяльність клітини Т-ва "Обнова". Діяльність клітини Товариства "Обнова" в Мадриді не обмежувалась виключно до головних статутових завдань, накреслених попередньо. Деколи в праці Студентської Громади траплялися моменти, коли студентам було вигідніше виконувати деякі програми з рамени Т-ва "Обнова" ніж з позицій

La Asociación de los Universitarios Ucrainianos "Obnova" en Madrid

tiene el honor de invitar a Ud. a la

**¡Cíase solemnemente con motivo del 33.º aniversario de la Proclamación
de la Independencia del Estado Ucrainiano**

*se celebrará el día 22 de Enero de 1951, a las doce de la mañana, en la
Iglesia de la Buena Dicha, P. P. Secretarías (calle de Silva, 25).*

Madrid, Enero de 1951

Зпрошення "Обнови" до участі в Службі Божій з нагоди 33-ої річниці Незалежності України, 22 січня 1951 р. в церкві Доброго Щастя в Мадриді.

La Colonia Ucraniana en Madrid

Tiene el honor de invitar a Ud. a la Misa Pontifical, de rito católico ucraniano, que oficiará el Excelentísimo Señor Obispo, Dr. Ivan Buchko, Visitador Apostólico para los ucranianos de Europa occidental, el día 30 del corriente mes, a las diez de la mañana, en la Iglesia de San Francisco el Grande (glorieta de San Francisco), llegada con el autobús n.º 14 desde Cibeles y con el tranvía n.º 50.

Cantará el Coro de los estudiantes ucranianos "Obnova".

Madrid, abril de 1950.

Вгорі повідомлення про Службу Божу, яку відправить ВПреосв. Кир Іван Бучко, 30 квітня 1950 р. в храмі св. Франціска Великого в Мадриді.



Архиепископ Кир Іван Бучко під час Богослуження в Мадриді; побіч нього зліва стоїть с. Сантіяго Морільйо

світської студентської організації. В такій католицькій країні як Іспанія, майже завжди ефекти та успіхи задуманих актів, які організувала “Обнова”, були значно кращі, часто переходили межі сподівань. На форумі гуртожитку св. Якова під час академічних актів та більших зібрань студентів і виступів членів хунти ОКАУ, інколи й ієрархів церкви, еспанці майже завжди трактували українську групу як Організацію Т-ва “Обнова” і лише рідко як світську Студентську Громаду.

Значення і вагу “Обнови” приходилось використовувати в таких окремих моментах, як більш величаві святкування і відзначування роковин 22 січня, коли потрібно було звернути на це увагу і притягнути більше число визначних осіб, яким “Обнова” висилала окремі запрошення /гляди стор. 88/...

Іншим прикладом може послужити взаємна співпраця з деякими еспанськими студентськими групами, зокрема у спільному виконуванні деяких культурно-розвагових програм. Коли українські студенти задумали разом з еспанськими відбути одну товариську зустріч з виступами хорів і балетів, то зобов'язали до цього “Обнову”. Ця успішна зустріч відбулася з нагоди свята св. Арх. Михаїла 4 грудня 1949 року в залі Інституту Раміро Маезту і крім хору і балету Укр. Студент. Громади, виступав в ній хор Факультету Філософії і Літератури та хор і балетна група студентів організації СЕУ.

Дещо в пізніших роках, коли в Громаді вже не було мистецьких груп, студенти обмежувались до зустрічей із забавами з танцями, і хоч організували їх досить рідко, всіх відбулося лише кілька, але й цієї ділянки розваг та дозвіль не занедбували.

ПРИЇЗД АРХИЄПИСКОПА ІВАНА БУЧКА ДО МАДРИДУ

/Спогад Олександра Білика/

З кінцем квітня 1950 р. загостив з Риму до Мадриду їх Ексцеленція Архиепископ Кир Іван Бучко, покровитель і добродій українських студентів в Іспанії. Його приїзд був великою подією для нас - студентів, а на еспанців Кир Іван зробив помітне враження, викликав зацікавлення і вияв великого до нього респекту, бо, як відомо, церковні достойники втішаються в Іспанії особливими привілеями і авторитетом. Владика відвідав високих ієрархів еспанської католицької Церкви, а також зложив візиту голові еспанської держави Франціскові Франкові та дея-

ким міністрам його уряду. Про це широко звітували столична преса і радіо.

Кир Іван мав теж зустрічі з Українською Студентською Громадою та з групами студентів інших національностей, які жили у нашому гуртожитку св. Якова. Наша зустріч з Владикою була у дуже піднесеному настрою. Наш хор заспівав йому “Многая Літа” та кількох пісень, і ми бачили сльози радості в його лагідних очах і велике його вдовolenня. Владика добре знав про висліди нашої праці на терені Еспанії в пропагандивному відтинку і про успіхи наших студентів в науці на університетах. І ми пригадали Владиці його батьківські слова й поради в Римі, перед нашим виїздом до Еспанії: “Чар нашої пісні і краса нашого обряду промостить вам шлях у незнаній нам Еспанії і скаже хто ви і якого народу ви діти...”

Тут треба також відмітити і патріотичні почування Кир Івана. Як нам опісля стало відомим, стипендії ОКАУ були призначені для студентів католицького віровизнання, але завдяки переконливим аргументам нашого Владики, еспанські власті погодились уділити їх і для українських православних студентів, а вони становили у нас, в Мадриді, поважний відсоток / майже 25 % / членства Громади. І цей, власне, факт був виміром українського патріотизму Владики Кир Івана Бучка і його почування братньої любови. Наші православні колеги добре це розуміли і відповідно оцінювали.

Кульмінаційним актом відвідин нашого Владики в Мадриді була відправа нашої архиерейської св. Літургії 30 квітня 1959 р. в рівнокатедральному храмі столиці - Сан Франціско ель Гранде. Ця церква-пам'ятник своєю архітектурою дуже пригадує наші церкви в Україні. Вступ до церкви був лише за запрошеннями, які одержали визначні діячі науки і культури, релігійні достойники, представники урядових чинників, деяких організацій, студенти та цілий ряд політичних і військових представників. Св. Літургія в нашому обряді викликала в Мадриді певного роду сенсацію, тим більше, що celebрантом був наш архієпископ і всю відправу в цілості передавало радіо-слухачам Радіо Національ, а наш хор прикрашував св. Літургію своїм співом. Літургія тривала довго і, хоч еспанці до цього не привикли, ніхто із них не рушився з місця, чекаючи, щоб одержати від нашого Владики архиерейське благословення. Кожний із присутніх був зачарований красою нашого обряду і мелодійністю наших літургійних наспівів. Ми завоювали серця гордопишних еспанців, і це був найкращий подарунок наших студентів для свого улюбленого Владики-Добродія Кир Івана Бучка...

Заввага: Додатково слід подати, що в половині листопада 1951 р. українські студенти і вся Громада знову гостили в Мадриді ВПреоєв. Архиепископа Кир Івана Бучка, який прибув в асисті свого секретара о.д-ра Мирослава Марусина. В пізніших роках о.д-р М.Марусин багато разів відвідав українських студентів в Еспанії.

КУЛЬТУРНО - РОЗВАГОВЕ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ В ЕСПАНІЇ

Побіч студій і академічних обов'язків, які належали до щоденної рутини і занять студентів, в гуртожитку панувало також пожвавлене і многогранне товариське співжиття. Кожна група жила своїм власним і притаманним способом, але всі вони взаємно спілкувалися і вдержували відкриті і приязні зв'язки. Ще більше наявним було це поміж членами цієї самої групи. Побут на еспанському терені, все-таки, вимагав контактів з еспанським світом і людьми, що зумовлювало пристосування до місцевих звичаїв і традицій, дотримання відповідної поведінки, такту і манер. Треба було наперед пізнати ці звичаї і людей, їх психіку і загальнолюдські прикмети. Але, й сама людська цікавість диктувала і заохочувала студентів приглянутись ближче цій гостинній країні і особисто пізнати її історію і багату культуру, подивляти цінні скарби і пам'ятки - свідки довголітніх старих і новіших надбань.

Культурні скарби, пам'ятки і надбання Еспанії часово охоплюють багато століть і творять унікальну спадщину, починаючи від первісних поселень іберійців /3000 років перед Христом/, фенікійців, кельтів, картагінців, греків, римлян і маврів і кінчаючи на незлічимих зразках еспанського мистецтва, малярства, архітектури тощо. Для кожної вибагливої людини тут знайдемо чимало історичних пам'яток і мистецьких творів, велике багатство фольклору, танців і пісень, типово народної музики, взорів і прикладів делікатного ручного ремесла і творчої уяви, які спонтанно викликають захоплення і подив. Побутове життя еспанців багате і повне різких контрастів. Це виразно проявляється у різних обрядово-релігійних практиках, таких як, напр., святкування Страсного Тижня перед Великоднем, коли то в набожних процесіях, що проходять вулицями міст і сіл, беруть участь маси покутників і віруючих, а, з другої сторони, у популярних і повних мужности і героїзму, нерідко і трагізму, змаганнях з биками. Також історія Еспанії заповнена контрастами подій і критичними моментами та героїськими вчинками. Згада-

ти хоча б довгу і завзяту боротьбу з маврами, конфлікти політичні і церковні (напр. інквізиції та ін.), відкриття Нового Світу і прославлення світової імперії та її “Золотого Віку”, її упадок і, вкінці, жорстоку громадянську війну з її наслідками.

Пізнавати Іспанію кожний студент старався по-своєму, згідно із своїми власними зацікавленнями, особистими уподобаннями, з достатком потрібного на це часу і, безперечно, згідно з такою важливою справою як персональний бюджет. Мабуть, найбільше користали студенти гуманітарних наук, які, порядком студій, вивчали історію, мистецтво і споріднені предмети, отже, мали можливість безпосередньо і в деталях всі ці зразки мистецтва спостерігати і перевіряти. На місці, в самому Мадриді, мали знамениті музеї, включно з Прадом, переповненим шедеврами Гоя, Веляскеза, Рубенса та інших малярів. Дальше, в недалеких містах від Мадриду, такі як Толедо, Авіля, Сеговія, Ескоріяль та ряд інших, могли досхочу подивляти незбагненну геніяльність людського ума і творчих надбань, які знайшли своє втілення в таких монументальних спорудах як римський аквадукт, величаві палати і катедральні храми, альказари та інші будівлі, включно з музеєм Ель Греко і його унікальним мистецтвом. Студенти залюбки і принагідно відвідували всі ці місця, деколи малими групами, часами в супроводі українських туристів, маючи з того подвійну користь. Іноді траплялися декому нагоди побувати в чарівній Андалузії та подивляти зразки культури маврів, а серед них розкішну палату Альгамбру в Гранаді, церковні храми в Севільї і Кордові та уцілілі пам'ятки з римських часів.

Літні вакації, хоч і були періодом академічного відпруження та відпочинку, для багатьох студентів мали вони один недолік, а саме закриття гуртожитку в місяці серпні. Велика більшість студентів залишалася в Мадриді на приватних помешканнях, а лише деякі використовували вільний час на відпочинок в кращих околицях, серед природи, деколи в горах, а найчастіше над морем. Кілька років підряд невелика група студентів, а між ними і кілька українців, перебувала вакації у віллі над Середземним морем, в барвистих околицях “Коста Брава” недалеко Барселони (т.зв. еспанська Рів'єра), яка була власністю одного з членів хунти ОКАУ, давнішого губернатора цієї провінції. Ті, які мали нагоду хоч один раз бувати в цих околицях під час літа, не заперечать, що пережиті хвилини залишилися в пам'яті на все життя. Інші студенти шукали пригод. Один український студент філософічного факультету був “залюблений” в провінцію Галіцію і кілька років підряд спішив туди щоб, під час літа, наче Гамалія, погерцювати на своєму байдаку з могутні-

ми хвилями океану, чи помагати рибалкам ловити рибу. Він три рази денно, приготовану на всі способи рибу і морські краби, залюбки заїдав і сидрою (яблучним соком) попивав. Про різні свої пригоди розповідав пізніше товаришам в гуртожитку.

Одні з найкращих вакацій відбула група перших українських студентів на самих початках їх побуту в Еспанії, коли одна еспанська магнатка, п-і Інез Люна, зацікавившись з ними, запросила їх провести літню пору в її посіlostях в околицях старинного університетського міста Саляманка. В наступному розділі-спогаді О. Білика, подані деякі цікаві інформації про цю еспанську шляхтянку і її благородне серце.

Взагалі, багато цікавих фактів і пригод можна було б передати про переживання студентів під час вакацій. Один студент, до речі співавтор цієї Історії, настирливо студював архіви в Мадриді з надією знайти правдиві докази, що наші славні запорожці були колись в Сарагосі, або взагалі в Еспанії. Одній групі студентів трапилася нагода в 1952 р. провести вакації серед чудової природи у відпочинковій оселі еспанської партійної молоді в околицях "Коста Брава" в Каталонії; дехто бував в подібному таборі в околицях Маляги на півдні. Вкінці, наші багаті "американці" інколи відвідували своїх батьків в Америці.

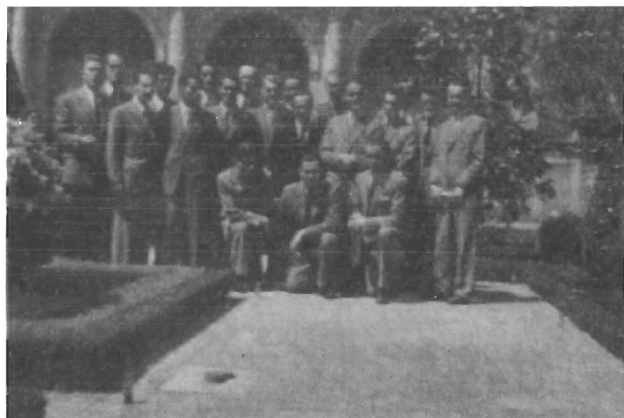
Проживаючи в Мадриді, українські студенти завжди цікавились багатими надбаннями і спадщиною мистецтва і культури Еспанії, як та кож і культурно-розваговим життям цього великого міста і столиці держави. Звичайно, тут відбувалися різноманітні і цікаві спектаклі, фестивалі, добірні виставки мистецьких творів, театральні виступи та події міжнародного, політичного і наукового світу. Отже, було досить окремих ділянок та родів розваг і сенсаційних подій, які могли зацікавити мабуть кожную пересічну людину. Відвідування театрів для багатьох студентів було свого роду традицією, і вони рідко опускали добрі репрезентативні і чарівні театральні ревії, фольклорно-музичні покази чи популярні оперетки. Мабуть, всі без винятку любили еспанські народні танці, музику і співи, барвисті "хоти" з Арагону, бравурні "севільяни", динамічно-ритмічні "фляменко" та інші танці, які захоплювали до безтями. Набутим звичаєм були також часті відвідування кіно, коли на екранах появлялися славні зірки Голівуду. Були серед студентів і такі, які заради охолодження заль в літі відвідували кінотеатри скоріше для прохолоди ніж для розваги. Бракувало в тих часах в Мадриді зорганізованого клясичного мистецтва - опери, балету і т.п. Рідко прибували сюди з виступами ансамблі з Італії або Франції, і щасливий був той студент, який міг набути квиток вступу на бажану виставу.

Популярні в Іспанії спектаклі боротьби з биками, або “корриди” українських студентів не дуже притягали, більшість цими видовищами не цікавилась, хоч і були одиниці, які пильно слідували за виступами деяких славних тореадорів і ними здобутими трофеями - вухами і хвостами биків. Деколи перемагали розлючені звірі, тореадори одержували тоді дерев'яні хрести. Багато більше заінтересувань серед студентів можна було помітити в ділянці спорту, а найбільше - в копаному м'ячі. В Мадриді завжди були дві професійні команди - “Атлетіко” і друга - “Реаль Мадрид”, які взаємно собі конкурували в змаганнях за чашу Іспанії та, деколи й Європи. Кожна з тих команд мала серед студентів своїх прихильників і відкритих критиків, які часто більшими, або меншими групами приходили на їх змагання з іншими командами, включно із закордонними. І, зовсім природно, одні студенти після таких змагань відповідно до висліду, в безконечних дискусіях раділи і насміхались з невдач противника, другі боліли і старалися знайти причини і виправдання за поразку.

Сама ділянка спорту в студентському гуртожитку була поставлена взагалі досить слабо, так як і в інших еспанських школах, гуртожитках та університетах в тих часах. Лише деякі студенти принагідно займалися спортом, організували “ад хок” команди копаного м'яча, волейболу і т.п., щоб розіграти змагання з іншими принагідними групами в гуртожитку або деякими еспанськими. Дехто із студентів вправляв плавання, фехтування, настільний теніс і т.п. Більше популярними і набутою рутинною були довші групові проходи, які студенти проводили звичайно в неділі або під час вакацій, в поближких парках, що своєю красою природи і пам'ятниками притягали чимало відвідувачів і туристів.

Товариські зустрічі, які студенти організували в гуртожитку поміж собою, або рідше з членами інших національних груп, належали, мабуть, до найбільш частих і успішних дозвіль і розваг. Звичайно, студенти сходились, щоб відзначити якусь подію: день народження, закінчення студій і прощання перед виходом з гуртожитку, вітання нового студента та ряд інших. Такі сходи давали всім добру нагоду хоч на короткий час перервати щоденну дещо монотонну академічну рутину, пригадати давніші традиції і часи з рідного краю, безжурні шкільні і пізніші воєнні переживання і, вкінці, забути... “деннее зло”. Організатори зустрічі мали обов'язок подбати про невибагливий буфет і напої, а хто курив - вживав свою власну махорку. Найбільш популярні меню мусіли мати еспанську суху ковбасу “чоррізо”, суху шинку з провінції Екстремадура, якийсь сир і пару глечиків розливного червоного вина з Вальдепень-

Українські студенти в Іспанії на дозвіллях



Літо 1950 року.
Група перших українських студентів в Іспанії під час одномісячного перебування і вакацій у віллі п-ї Інез Люни поблизу Вітігудіно, Саламанка.
На фото бракує кількох студентів.

Українські студенти і члени
Грамади на дозвіллі, 1956 р.

Сидять зліва:

д-р Д.Бучинський,

п-ї Трешневська,

Я.Тріско,

А.Скоробогатий,

В.Трешневський,

Р.Левкович,

Б.Трешневський мол.,

інж. Б.Трешневський,

позаду сидить словінець

С.Преґель /член студ. хору/

і стоять зліва

В.Яримович і П.Клюк



Група студентів прощається з
Маріаном Давидком /в центрі
фото/ перед виїздом до Риму
на студії теології, 1954 р.

Сидять зліва:

О.Якубович,

О.Городиський,

Я.Тріско,

З.Рудавський,

Я.Яримович,

М.Давидко,

Р.Левкович стоїть,

С.Музичко,

В.Яримович,

В.Бургтордт.

яс. Зустрічі починали з вимінами думок і всіляких новин, добрих і злих, відтак переходили до довших балачок, перериваних жартами і сміхами. В одному моменті, десь у куті кімнати, хтось заінтонував п'янісімо якусь ніжну пісню, щось в роді “Ставок заснув”, або “Сонце низенько”, що підхоплювали інші, переходили на пісні стрілецькі, партизанські і дивізійні, включно з ... “ой коню мій коню”, а даліше “при каноні стояв” і кінчали на “Реве та стогне”. Час до часу спів переривали, споживали накопичені ласощі, попивали вином, дехто курив і знову жартам, балачкам і співам, здається, не було кінця.

Студентські зустрічі відбувалися не раз в публічних приміщеннях і невеликих ресторанах. Це, здебільша було, коли Громаду відвідували закордонні відомі особи та деякі туристи, священники, громадські діячі і т.п. В залежності від особи хтось з управи Громади мав обов'язок приготувати і вести відповідну програму. Подібно студенти влаштували зустрічі із своїми товаришами, які після закінчення студій, поселились на провінції і деколи прибували до Мадриду. Все це взаємне співжиття і дружні відносини поміж українцями в Іспанії, витворило своєрідну атмосферу і тривкі вузли приязні, які на довгий час і до сьогодні об'єднують їх в одну спільну родину.

Коли в Іспанії, відвідайте Толедо. Загально відомо, що під час побуту в Римі обов'язково треба відвідати базиліку св. Петра і Сикстинську каплицю, подивляти фрески Мікелянджеля. В Іспанії, зате, є Толедо, яке, хоч не може рівнятися з Римом, але все-таки пишається славою, має свою цікаву історію, будівлі, літературу і мистецтво. Кожного року притягає воно мільйони туристів; не забували про нього й українські студенти та багато осіб, які прибували до Іспанії і відвідували Українську Громаду, професори, священники, мистці, науковці т. ін.

Одно із старовинних міст Іспанії, засноване римлянами /римська назва Толетум/ на початку 2-го ст. перед Христом, в 1950-х роках на числяло воно к. 40 тисяч мешканців. Положене к. 60 км. на південь від Мадриду на дещо похилій гранітній скалі, окруженій з трьох сторін рікою Тахо /рим. Тагус/, яку видно в долішній частині світлини, та оборонними мурами і баштами з мостами через ріку.



Вгорі справа славний замок Альказар, відомий з облоги під час громадянської війни в 1936 р. (більше інформації подані на стор. 125); вгорі в центрі готицька катедрa з 13 ст. - осідок кардиналів-примасів. Ціле місто, наче великий музей, має багато старих і славних будівель, а між ними хата де проживав маляр Ель Греко, в якій зберігаються деякі його картини. В близькому селі Ілльєскас проживав при кінці 16 ст. Сервантес, де почав писати свій роман "Дон Кіхот з ля Манчі"; деякі його твори написані в Толедо. В місті можна знайти сліди і зразки архітектур та спадщину трьох релігій: християнської, юдейської і магометанської. Толеданська сталь, дрібні прикраси і ювелірна штука - це сучасне ремесло багатьох жителів міста.

СЕНЬЙОРА ІНЕЗ ЛЮНА - ВЕЛИКИЙ ПРИЯТЕЛЬ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Спогад О. Білика.

Під час нашої Архиерейської Літургії, яку в Мадриді відправляв Владика Кир Іван Бучко, була присутньою разом з отцем Сантіягом Морільйою пані Інез Люна. Після Богослуження о.Морільйою представив її нам особисто, а також зацікавив з нашим Владикою Кир Іваном. Ось коротка розповідь хто така оця старша за віком жінка, що опісля стала доброю приятелькою і добродійкою українських студентів в Еспанії.

Сеньйора Інез Люна була дуже багатою людиною еспансько-французького походження, яка постійно проживала в Еспанії і час-від-часу

виїжджала на вакації до Франції, або Швейцарії де, як нас інформував о.Морільйо, мала дуже коштовні маєтності. В Іспанії, поблизу Вітігудіно, на захід від старинного університетського міста Сальяманка, сеньйора Інез Люна мала великі земельні добра, де вирощували збіжжя і виноград, а також, на багатьох тисячах гектарів пасовиськ випасали расову худобу, а зокрема “торос бравос” /жваві бики/, яких вона постійно доставляла організаторам “коррідає де торос” - тобто видовищ боротьби з биками, по цілій країні. На її маєтках знаходились кілька сіл і присілків, у яких жили люди, що були її слугами і працювали, за доброю винагородою, для пані Інез Люни на її добрах.

В центрі її маєтків пишалась чудова палата, а біля неї невеличка капличка уладжена і розмальована в нашому стилі, з гарним іконостасом і навіть із мініатюрною дзвіницею з трьома дзвонами. Як нам опісля стало відомо, пані Інез Люна, перебуваючи у Франції, мала добрі зв'язки з давнішою російською еміграційною аристократією, а, між ними, високопоставленими урядниками українського походження. І це було джерелом її знайомства зі східним церковним обрядом і, з черги, защепило в неї великі симпатії до наших пісень і народного фольклору. Вона стала гарячою супутницею і прихильницею нашого хору, учащаючи на наші літургійні відправи і концерти. Одним словом, пані Інез Люна стала великим приятелем української студентської групи в Мадриді.

Не можна тепер дивуватись чому пані Інез Люна запросила наших студентів перевести свої вакації на її посіlostях біля Вітігудіно. Це були одні з найкращих вакацій, які наша група мала під час нашого перебування в Іспанії. Кожної неділі ми відправляли нашу Літургію в каплиці резиденції пані Інез, а вечорами, після обильної вечері, при акомпаньяменті гітари ми співали наші народні пісні, якими вона прямо захоплювалася. Того року, коли ми перебували в неї на вакаціях, я кінчав студії на мадридській політехніці і працював над дипломовою тезою. Коли про це довідалась пані Інез, вона запропонувала мені залишитись довше і працювати над тезою в її домі.

Одного разу, під час наших розмов, вона зрадила мені свої наміри побудувати в Мадриді українську церковцю, яку опісля міг би розмалювати один з наших талановитих еміграційних малярів, але цього моменту вона вже не діждалась. З кінцем 1950 р. вельмишляхетна пані Інез Люна померла, забравши зі собою в могилу любов і пошану до нашого обряду, культури і чарівної української пісні. Нехай цей короткий про неї спомин буде квіткою вдячності для нашої щирої добродійки, незабутньої Сеньйори Інез Люни.

УКРАЇНСЬКІ РАДІОАВДИЦІЇ З ЕСПАНІЇ

Велика і благородна ідея та ініціатива заснування організації ОКАУ, побудови студентського гуртожитку і приділювання стипендій що дало змогу так багатьом студентам-втікачам безкоштовно здійснити свої мрії, не були самотнім великим ділом і виявом шляхетности еспанців, за що вони вповні заслуговують на нашу вдячність, признання і похвалу. Подібних прикладів по Другій світовій війні в Еспанії було більше. Еспанський уряд завжди ставився прихильно до всіх поневолених народів, піддержував їх морально і тим заохочував до постійної боротьби з окупантами за здобуття втраченої волі. Найкраще таку прихильність відчували дипломатичні представництва цих поневолених народів, користаючи з усіх прав і привілеїв. Українці та деякі інші групи також відчували ту приязнь, яка не раз приносила їм несподівані і позитивні висліди.

По кількарічних інтенсивних заходах і розголосу та пропаганди української культури на еспанському терені і, у висліді, здобуття і закріплення бажаних позицій, українські студенти поступово почали переходити на вищий рівень контактів з вищими державними чинниками Еспанії з метою здобуття ще більших успіхів у загально-політичній сфері. Як не диво, але також і тут здобуті результати в скорому часі перейшли всі їхні сподівання. Одним з таких великих успіхів було видення, при допомозі заходів Організації Українських Націоналістів /ОУН/ в Мюнхені, українських радіоавдицій в Радіо Національ в Мадриді, які довший час передавались на Україну і на цілий Советський Союз. Докладніші деталі, як дійшло до цього важливого рішення еспанського уряду, подані в наступному розділі і спомині О.Білика. Внизу наведені деякі цікавіші факти про працю редакції радіопередач на Україну.

Коли в квітні 1951 р. еспанський уряд дав дозвіл на започаткування українського Відділу в Радіо Національ, самі студенти не могли власними силами провадити цей Відділ. Треба було притягнути відповідних осіб з-поза Еспанії. Для оформлення редколегії і започаткування радіопересилань до праці в цім Відділі приступили: Дмитро Штикало з Франції - голова редакції, д-р. Дмитро Бучинський - редактор, п-і Іванна Бучинська - дикторка, Володимир Пастущук - диктор, інж. Андрій Кішка - редактор, Лев Мартюк - співпрацівник. Отже, лише два студенти - Пастущук і Мартюк, були в цій групі. Перше пересилання українською

мовою пішло в ефір 20-го квітня 1951 р. Спершу українська програма тривала 15 хвилин і, по короткій перерві, її повторяли. Авдиції висилали тричі на тиждень у вечірні години. По деякому часі впроваджено щоденні передачі, і їх повторяли два рази, тобто кожного дня передавали по 45 хвилин.

Крім української мови, Радіо Національ передавало авдиції іншими мовами до, мабуть, всіх країн східної Європи. Праця української редакції відзначалася тим, що вона мала широку автономію в укладі тексту новин і коментарів, і керівництво не наполягало на тому, щоб конче і завжди був виготовлений еспанський переклад зладженого українського тексту. Таким чином, особливої цензури не було, стиль, дух і політична лінія програми залежали від українських редакторів. Вони використовували повірену їм автономію, але робили це в межах лояльності до своїх працедавців.

Українські радіопересилання з Мадриду, хоч і були сильно заглушені советськими апаратами, проникали на рідні землі. Редакція передач мала декілька прихильних відгуків від слухачів з України; один такий відгук був з Одеси про різдвяне послання митрополита Мстислава Скрипника. Доцільно було б, при тому, відмітити один цікавий випадок, який трапився у зв'язку із заглушенням українських авдицій. Один чужинецький автор споминів про своє перебування в советських концентраційних таборах мимоходом згадав про свою зустріч з білоруською жінкою, яка працювала в заглушувальній станції. Її судили і заслали до табору за це, що спізвившись на працю одного дня, вона почала заглушувати українську авдицію з Еспанії дві хвилини запізно.

Хоч праця в українському Відділі Радіо Національ, на загал, проходила справно і були наявні успіхи, все-таки не бракувало і недоліків. Одною з більших проблем був брак задовільних платень не лише українським, але й всім іншим працівникам і співробітникам чужомовних редакцій. За одержувану платню могла вижити самотня людина і то при доволі скромних вимогах побуту в тодішніх часах в Еспанії, але в ніякому разі родина з дітьми. Тому знайти відповідних людей, які могли б виконувати працю в редакції радіопрограм довший час, було дуже важко. Особовий склад редакцій, отже, часто мінявся, а це приводило часом до напружених відносин і непорозумінь, особливо в початкових роках. Ці аномалії можна було оминати при деякій фінансовій допомозі з боку українських організацій діаспори. Часи, одначе, були несприятливі, більших фондів на ті цілі наші організації не мали і свою допомогу обмежували лише до незначних і рідких дотацій.

Внаслідок такого стану і непередбачених обставин, головний редактор Д. Штикало по одному році зрезигнував і виїхав з Еспанії. На його місце прибув відомий в діяспорі поет Леонід Полтава, але і він за короткий час, по кількох місяцях, залишив редакцію і Еспанію. З черги, новим головним редактором був д-р. Богдан Цимбалістий, який прибув з Бельгії, де закінчив студії психології. В скорому часі і він зрезигнував з посту головного редактора, хоча залишився даліше працювати в українському Відділі. Короткий час редакцію очолював студент Лев Мартюк, але в липні 1952 р. він з Еспанії емігрував до Америки і цю позицію остаточно перебрав д-р. Д. Бучинський, який провадив цей Відділ довгий час, через десять років, до своєї передчасної смерті в листопаді 1963 р. По смерті д-ра. Д. Бучинського редакцію українського Відділу очолював мгр. Володимир Пастушук, який виконував цю функцію протягом наступних десяти років, до часу закриття українських радіоавдицій в Мадриді в 1973 р.

Для кращої уяви як еспанці трактували українські радіомовлення, слід додати ще кілька фактів в цій справі. Коли в 1961 р., з уваги на загальнополітичний стан і деяке тимчасове відпруження поміж Заходом і Сходом /тобто Америкою і її Союзниками та Советським Союзом/ і на припоручення еспанського уряду, Радіо Національ зреформувало свої міжнародні пересилання, в українських та інших східноєвропейських редакціях наступили радикальні зміни. В додатку, бюджетові проблеми уряду прискорили рішення зредукувати, а то й зовсім припинити працю деяких редакцій. Серед таких, що зазнали редукції частинної або повної, були радіоавдиції мовами: польською, російською, угорською, литовською, латиською, естонською та ще одною чи двома, тоді як програму українського Відділу поширено до однієї години денно з подвійним повторюванням. Продовжувалися вони, як подано вище, до 1973 р., коли, у зв'язку з дальшими змінами в курсі еспанської закордонної політики, радіоавдиції на Україну припинено. Тривали вони повних 22 роки. Дружина покійного д-ра. Бучинського, п-і Іванна Бучинська, і мгр. Володимир Пастушук були самотніми вірними і відданими працівниками українського відділу від першого до останнього дня.

Заввага: Крім повищих радіопересилань на Україну, два студенти: Володимир Пастушук і Михайло Гичка вивідали в 1953 р. в Мадриді дозвіл для ведення коротких радіопередач еспанською мовою для молоді і студентів, в яких інформували слухачів про події та культуру й історію України. Продовжувалися ці авдиції до 1957 р., коли М.Гичка з Мадриду вибув і почав працю інженера в провінції Арагон і Сарагосі.

ЩЕ В СПРАВІ АВДИЦІЙ В РАДІО НАЦІОНАЛЬ ТА ВІЙСЬКОВОЇ АКАДЕМІЇ

Спогад О. Білика

17 січня 1951 р. в Мюнхені відбувався Конгрес Товариства Українських Студентів Католиків “Обнова”. Наша студентська громада і клітина ТУСК “Обнова” в Мадриді, якої я був тоді головою, виделегувала мене на цей Конгрес як свого представника. Після Конгресу я залишився ще кілька днів в Мюнхені і мене запросив тоді п. Ярослав Стецько, президент АБН / Антибольшевицький Блок Народів / на розмову. Він теж згадав, що Степан Бандера, Голова Проводу ОУН, бажає зі мною бачитись. Ці запляновані зустрічі мене трохи збентежили, бо я ніколи перед тим не мав нагоди зустрічатись з такими визначними людьми українського революційно-визвольного руху, хоч ще від 1938 року я теж був його членом.

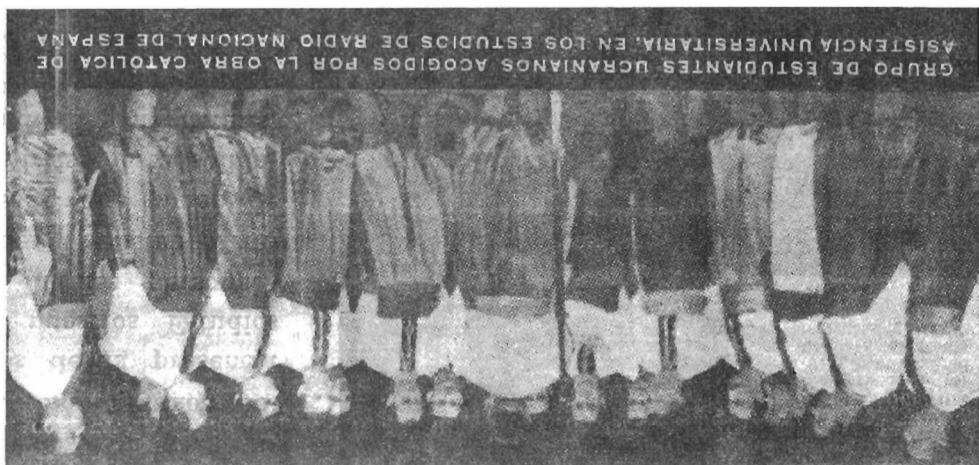
Моя зустріч з п. Я. Стецьком була дуже щира і наскрізь ділова. Йому йшло про дві засадничі справи: виеднати в еспанському уряді дозвіл на відкриття українських радіоавдицій в Радіо Національ та перевірити можливість доступу і прийняття до еспанської Військової Академії кількох українських кандидатів. Знаючи добре еспанські умови і звичаї, я відразу висловився до цих справ дуже песимістично. В Еспанії, аргументував я, полагоджувати такі справи могли б тільки церковні достойники, або люди, що мають відповідні шляхетські титули, але в жодному разі не ми, звичайні українські студенти. Пан Стецько зрозумів мої застереження і авторитетно заявив: у нас така людина є і це - князь Токаржевський-Карашевич, який зараз проживає в Англії. Він бувший амбасадор України за уряду гетьмана Павла Скоропадського. Сам він з переконання є гетьманцем, але також є нашим великим прихильником та членом управи АБН. Пан Стецько запевнив мене, що князь Токаржевський може в скорому часі приїхати до Мадриду, а нашим завданням буде постаратись і полагодити для нього потрібних урядових авдицій з умовою, що один, або двох із нас мусітиме бути присутнім на них. АБН покриватиме всі кошти пов'язані з місією князя Токаржевського-Карашевича.

Повернувши до Мадриду, я зараз сконтакувався з колегами Андрієм Листком, Дорком Барабашем і Володею Пастушукком і розповів їм про мої розмови з п. Ярославом Стецьком та про його “еспанські пляни”. За два чи три тижні мене повідомили з Мюнхену, що князь Токаржев-

Д-р Дмитро Бучинський - 9.IV.1913-4.XI.1963 видатний журналіст і головний редактор українського Відділу Radio Nacional в Мадриді.



Хор Української Студентської Громади в Мадриді під час виступу в програмі радіопередач Radio Nacional на Україні. Диригує Олександр Білик.



ський приїде до Мадриду десь біля 15 березня. Отже, нам треба було діяти негайно. Андрій і я зустрілись з о. С. Морільйо, духовним опікуном нашої студентської громади, який працював теж в одному з департаментів зовнішніх справ, і розповіли йому про наші пляни; він пообіцяв нам в тому допомогти. Дещо допоміг нам і Володя, який мав добрі зв'язки з еспанськими урядовими чинниками.

Тиждень перед приїздом князя Токаржевського до Мадриду ми вже мали замовлену зустріч з міністром заграничних справ Еспанії Мартином Артахом. Це була високоосвічена людина і один з найздібніших дипломатів в тодішньому еспанському уряді, права рука голови держави ген. Франціска Франка. Декілька слів про князя Токаржевського-Карашевича. Сам він високого росту, сухорлявий, зі західноєвропейськими манерами поведінки. Студював у Швейцарії, дипломатичну службу сповняв у Відні і Царгороді. Плинно володів 12-ма мовами, в тому числі арабською і турецькою. Був, мабуть, найздібнішим політиком в уряді гетьмана Павла Скоропадського, великим українським патріотом-самостійником з помітним дипломатичним хистом і притаманним йому тактом.

Після приїзду князя Токаржевського, ми примістили його в одному з найкращих готелів в Мадриді, в готелі Ріц. На другий день він мав призначену зустріч з міністром Артахом, під час якої ми з Андрієм Листком були теж присутніми, як представники нашої студентської громади, від якої ми вручили міністрові гарно вирізьблений альбом з деякими знімками з життя українських студентів в Мадриді. Князь з'ясував міністрові ціль нашої зустрічі з ним. Як це, мабуть, вимагав дипломатичний протокол, Артахо розпочав розмову з князем французькою мовою, якою прекрасно володів наш князь, а відтак перейшов на свою рідну еспанську. Нас дуже дивувало знання міністра Артаха про нашу історію та про боротьбу нашого народу за своє незалежне життя. Очевидно, йому були добре відомі мотиви прибуття наших студентів на студії до Еспанії. Час минав, а міністер не спішив закінчити нашу зустріч. Ми завважили, що наш князь припавав йому дуже до вподоби і він подивлявся його блискучу інтелігенцію і культуру. Міністер щиро приобіцяв прихильно поалагодити справу українських радіоавдицій в Радіо Національ, а щодо справи прийняття українських кандидатів до Військової Академії, то це досить складне, але він вистарає нам авдиєнцію в міністра оборони ген. Хосе Москарда. Розмова міністра з князем велася то еспанською, то французькою мовами, а ми слухали цей дружній

діалог цих двох дипломатів, були горді з того, що у нас є такі особи як ось достойний князь Токар-Токаржевський-Карашевич.

Міністер Артахо виконав свою обіцянку. За два дні князь повідомив нас телефонічно з готелю, що генерал Москардо чекає на нас завтра пополудні у своєму бюро. Нас з Андрієм опанувало почуття неприхованої нервозности. Бо ж, ніде правди діти, але зустрітись з героєм Альказару Толеда, про якого писали поезії і накручували фільми, який на жертвовнику боротьби із комуністичною навалою віддав своїх двох синів, це щось неймовірне і подивугідне /про подвиги ген. Москарда мова на іншому місці стор. 141/. Генерал Москардо прийняв нас у своєму бюро в дуже дружній атмосфері. Князь Токаржевський з'ясував йому коротко про суть нашої зустрічі з ним, а він сказав, що дещо про це його вже інформував міністер Артахо. Заки ми прийшли до властивої справи, ген. Москардо запитав нас, чи наша УПА ще далі діє в Україні?... Князь поінформував його коротко, що так і на це ми маємо конкретні докази. По хвилині мовчанки генерал сказав, що він одержав деякі матеріяли з Німеччини та Англії про боротьбу нашої УПА. Він подивляє їх стратегію і тактику та просив нас переслати йому дещо про їхні боєві дії, бо він у цьому дуже зацікавлений.

Щодо справи прийняття наших кандидатів до еспанської Військової Академії, то на думку генерала, тут можуть зайти певні труднощі. Річ в тому, що існуючі закони Еспанії не дозволяють вступу до Академії негромадянам цієї країни, хоч можна зробити виняток. Але змінити закон може лише еспанський парламент - Кортес Еспаньйоляс. Генерал Москардо був дуже прихильно наставлений до цієї справи і, маючи добрі зв'язки з послами в парламенті, він надіється, що і цю складну проблему йому вдасться полагодити позитивно. Це був би перший випадок, що негромадяни держави були б студентами еспанської Військової Академії.

За кілька тижнів ми одержали від обох міністрів добру вістку, а саме: 20-го квітня 1951 р. буде впроваджена українська програма в Радіо Національ. Це був для нас символічний день - перший день Великодніх Свят. Редакторство цих радіоавдицій перебрав присланий АБН-ом ред. Дмитро Штикало з Парижу. Нас також повідомлено, що еспанська Військова Академія в Мадриді може прийняти на науку двох наших молодих кандидатів. Про діяльність наших радіоавдицій в Радіо Національ обширно поінформовано в попередньому розділі цієї історії. Продовжувалися вони повних 22 роки, до їх закриття в 1973 р. Але з кандидатами до Військової Академії виникла досить неприємна для нас

справа. Не враховуючи цього факту, що вік кандидата до Академії не може перейти 18 років життя, наші політичні чинники в Мюнхені вислали до Іспанії двох наших бувших старшин “Дивізії”, вік яких перейшов 23 роки життя, і вони не відповідали стандартам Військової Академії. Молодих кандидатів не знайшли. Отже, цю нагоду ми прогавили таки з власної вини. Цю аферу коментував опісля сам голова АБН п. Ярослав Стецько, що ...”це була одна з більших наших невдач на зовнішньому відтинку нашої політики”...

СТУДЕНТИ І УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В ІСПАНІЇ

Крім українських студентів, в Мадриді перебувало також кілька родин та поодиноких осіб, які прибули сюди в 1948-51 роках виконувати окремі завдання і професійну працю. Всі вони разом із студентами творили Українську Громаду в Іспанії, яка не була формальною і зареєстрованою організацією, не мала вона окремого статуту ні управи, але всі її високоосвічені члени відчували органічну єдність між собою, спільно змагались і старались чим-будь прислужитись для добра української національної справи і питання в цій країні. Протягом майже 50-ти років своєї діяльності ця мініатюрна Громада, не більше як 50 осіб, перейшла через кілька етапів розвитку і змін не лише в її особовому складі і характері виконуваної праці, але також в її ролі репрезентанта інтересів українського народу на іспанській землі. Функція ця, одначе, помітно змінилася в останніх роках, вже після подій в 1990-91 р. на рідних землях, із започаткуванням нормальних міждержавних і дипломатичних стосунків поміж Україною і Іспанією.

Розглядаючи діяльність Громади в Іспанії протягом поданого часу, можна її краще усвідомити і зрозуміти, вирізняючи наступні головні періоди:

1. Період років 1946-62 - Коли домінувала Студентська Громада.
2. “ “ 1962-90 - Пору вичікувань, надій і сподівань.
3. “ “ 1990-96 - Зв'язки і допомога вільній Україні.

В кожному з цих періодів, крім звичайних природних і соціальних процесів, в Громаді траплялися деколи події особливої ваги з участю визначних і провідних людей, репрезентантів діаспори, а пізніше й вільної незалежної України, тому видається кінечною і потрібною докладніша їх аналіза і характеристика.

1. Період років 1946-62 - Коли домінувала Студентська Громада

Інтенсивна діяльність Української Студентської Громади, накреслена в попередніх розділах, виразно вказує на незаперечний вклад і заслуги студентів в їх намаганнях започаткувати і закріпити в Іспанії корисні і тривалі стосунки поміж обома народами. Своїми здібностями, організаційним хистом, зразковими прикладами та успіхами в студіях вони зуміли здобути багато признань і похвал, з'єднати собі чимало приятелів і прихильників, нерідко й серед впливових осіб еспанської еліти та вищих урядовців, яких принагідно використовували для окремих цілей і мети. Типовими прикладами можуть тут послужити старання для виведення українських авдіцій в Радіо Національ або численні статті в пресі на актуальні українські теми. Неповний список таких статей поданий в другому розділі цієї праці.

Виконувати культурно-пропагандивну працю українським студентам не завжди приходилось легко і вигідно. Треба було її плянувати, а нерідко і спонтанно ставати в обороні своїх інтересів, наводити правдиві і переконливі історичні факти. Відомо, що скрізь у світі, як також в Іспанії, було досить давніших емігрантів, аристократів, дипломатів і псевдополітиків з-поміж сусідніх нам народів, які спритно метушились довкруги недавнього минулого і, коштом українського народу і землі, вигідно накреслювали карти нової Європи. Потрібно було обстоювати свою історію і минуле.

Слідом за студентами пішло кілька старших членів Української Громади, тодішні працівники Східно-Європейського Інституту та українського відділу Радіо Національ в Мадриді. Крім своєї щоденної праці, багато вони трудилися пропагуючи боротьбу і стремління українського народу. Їхні контакти з багатьма працівниками Радіо Національ та з журналістами ідеально сприяли їм в їхніх заходах і здобуванні корисних і догідних позицій серед еспанців, незважаючи на складність і не раз наявну протидію нам деяких підозрілих сил у цьому міжнародному середовищі.

Одним з більш помітних проявів життя студентів у цьому періоді були їхні приятні стосунки і близька співпраця з рештою українців в Мадриді. Взаємоповага і толеранція поміж всіма членами Громади, без різниці на їх політичні чи релігійні приналежності, єднали усіх наче в одну велику і житу родину. Найбільше з такої приятні користали молоді члени Громади, які зуміли собі з'єднати прихильність і товариство серед багатьох студентів і часто прибували до студетського гуртожитку для спільних розваг та дозвіль. Періодично, кілька разів річно, всі

члени Громади сходились разом, щоб відзначити більші релігійні свята, національні роковини, або коли Громаду відвідували церковні ієрархи чи інші відомі в діаспорі люди. Доцільно тут завважити, що значну допомогу Громаді давав тоді своїм приміщенням Східно-Європейський Інститут, а своїми послугами і порадами його довголітній директор отець Сантіяго Морільйо. В цей спосіб Громада могла реалізувати свої задумані програми і пляни.

Провідна роля студентів в Українській Громаді в Мадриді з кожним роком поступово меншала і, коли в 1962 р. з уваги на малий чисельний стан, Студентська Громада припинила свою діяльність, всю українську репрезентацію в Еспанії перебрали на себе члени Громади, здебільша колишні студенти і молоді фахівці, які залишилися на постійно в цій країні і плянували організувати своє родинне і професійне життя.

З черги годиться згадати дещо про людей та перших членів Української Громади в Еспанії, які деякий час перебували в цій країні, трудилися та одночасно виконували важливу громадську працю для добра українського народу.

До одних з перших, які прибули до Еспанії на запрошення еспанського уряду в 1948 році, належать відомі науковці-дослідники в ділянці ботаніки-біології проф. др.Олександр Архімович і його дружина проф. Кіра Архімович. Вони перебували п'ять років в північній Еспанії, в околицях Памплони, де вели свої дослідження для збільшення врожаїв і боротьби із шкідниками в сільському господарстві та городництві. Про свої досягнення часто дописували до еспанських наукових журналів, влаштовували конференції, тощо. Їхні контакти з українськими студентами в Мадриді були мінімальні. Закінчивши свою п'ятилітню працю, обоє емігрували в 1952 р. до ЗСА, поселились в Нью-Йорку, де проф. О.Архімович деякий час був президентом УВАН та Укр. Техн. Інституту.

Одним з найбільш енергійних, активних і заслужених членів Громади був покійний вже д-р Дмитро Бучинський. До Еспанії прибув з Німеччини в 1950 р. враз із своєю дружиною Іванною і двома малолітніми дітьми - дочкою і сином. Спочатку працював у Східно-Європейському Інституті, а згодом також і в редакційному складі українського відділу Радіо Національ, де по двох роках праці прийняв функцію головного редактора цього ж відділу. Крім того, розгорнув широку журналістичну і культурно-пропагандивну роботу, нав'язав контакти з багатьма культурно-науковими діячами, письменниками, поетами та іншими людьми, яких усвідомлював і переконував в доцільності і потребі

виступати на захист переслідуваної церкви і правозахисників в Україні. Дещо займався літературною діяльністю, зокрема при допомозі мовознавців робив переклади з української мови на еспанську /напр. “Слово о полку Ігореві” та ін./ . Його журналістичний дорібок включає близько тисячі статей здебільша на літературно-філософські та історичні теми, які найчастіше появлялися в українській пресі та журналах в Канаді і ЗСА, близько двох сотень еспаномовних статей для преси і журналів в Іспанії і, к. 1500 довідок для радіомовних авдіцій українського відділу Радіо Національ.

Плекаючи особливі замилювання до українського друкованого слова і видань діаспори, д-р Д.Бучинський, користаючи з допомоги студентів, організував в Мадриді кілька імпазантних виставок літературних творів та інших друкованих праць, включно з пресою та журналами. Третя і остання виставка, яка відбулася в 1958 р., була присвячена темі “Українська жінка і дитина” отже включала дитячу літературу. Всі виставки були влаштовані в гарних і декоративних залах Національної Бібліотеки в Мадриді. З нагоди цих двох перших виставок д-р Д.Бучинський опрацював докладні та обширні бібліографічні довідники видань діаспори за роки 1945-55. Дещо пізніше він опрацював окремий довідник і каталог видань за роки 1945-61, який появился друком заходами НТШ в Канаді в 1962 р. та займає 60 сторінок з довшим вступом “Минуле і сучасне української книжки”. Великою заслугою цих виставок в Мадриді було те, що частина книжок і видань залишилися опісля в згаданій Бібліотеці і значно збагатили її український відділ.

Перебуваючи в Мадриді, д-р Д.Бучинський удержував весь час близькі контакти з українськими студентами, часто їх відвідував в гуртожитку, завжди приносив їм нові і цікаві журнали, пресу, книжки, деколи виголошував реферати і доповіді на літературні та інші теми. Часто приходив, щоб прямо погугорити, або зустрінути когось з відомих відвідувачів з-за кордону. Літом 1956 разом із студентами відбув спільну подорож на Конгрес “Пакс Романа” до Фатіми. Осінню 1963 р. д-р Д. Бучинський тяжко захворів і 4 листопада дуже передчасно, бо на 51-ому році життя, помер. Похоронений в Мадриді.

Дещо відмінним суспільно-громадським і політичним діячем в Мадриді був інженер Андрій Кішка, який прибув до Іспанії з Бельгії враз із своєю дружиною бельгійського походження і двома малими дітьми. Він також спочатку працював в Східно-Європейському Інституті, а від квітня 1951 р. - в українському відділі Радіо Національ. Додатково виконував функцію представника від Екзильного Уряду Укр. Нар. Респуб-

ліки та УНРади в Іспанії і в тому відношенні нав'язував і вдержував контакти з деякими іспанськими і чужинецькими дипломатами і політиками в Мадриді. В цілях наближення та співпраці поміж обома народами заснував в 1956 р. Товариство Українсько-Іспанської Приязні, яке не проявило особливої діяльності і по кількох роках завмерло. З українськими студентами вдержував радше обмежені і спорадичні контакти, деколи відвідував їх у гуртожитку з нагоди академічних актів і свят. Коли, при кінці 1950-их років, стан Студент. Громади прискорено зменшувався і перспективи розвинути ширшу діяльність в Іспанії також змаліли, інж. А.Кішка емігрував на постійний побут до Канади.

Одним з працівників українського відділу Радіо Національ був д-р Богдан Цимбалістий, який також прибув до Іспанії з Бельгії, де попередньо закінчив студії психології. Був тоді ще відносно молодим і самітним, тому нав'язав близькі і дружні відносини з деякими студентами, часто прибував до гуртожитку на зустрічі і дозвілля з ними. Шукуючи, одначе, кращої розв'язки свого майбутнього і професійного життя, він в 1959 р. емігрував до ЗСА.

На окрему увагу і згадку заслуговує родина інженера-геолога Богдана Трешневського. До Іспанії прибув як працівник одної американської фірми в цілях пошуків за нафтою, газом та іншими мінералами. Довший час проживав в 1950-их роках в Мадриді разом із своєю дружиною чеського походження і трьома дорослими синами. Два старші сини: Богдан /Бодь/ мол. і Вальдемар, який студіював тоді економіку, нав'язали особливо дружні зв'язки із студентами, часто прибували до гуртожитку і проводили спільно час на дозвіллі, гутірках, тощо.

Крім вищезгаданих родин та осіб, в Мадриді проживало ще кілька інших, а між ними фільмовий продуцент Євген Деслав, прес-репортер Петро Демчук і одна жінка-вдова пані Сіак-Брунер із своїм сином та внуком. Є. Деслав працював в 1943-53 роках у фільмовій індустрії, накрутив ряд фільмів з іспанського побутового життя і опісля переїхав до Франції. П. Демчук дописував до швейцарської газети "Die Taat". Одного дня в 1950 р. поліція знайшла його мертве тіло, імовірно, викинуте з п'ятого поверху одного будинку. Слідство і судовий процес нібито виявили, що причиною смерті був заколот під час якоїсь любовної пригоди, але були сильні підозріння, що вбивство було вислідом шпигунської афери проти Іспанії. Контакти вищеподаних осіб з українськими студентами були рідкі і короткі.



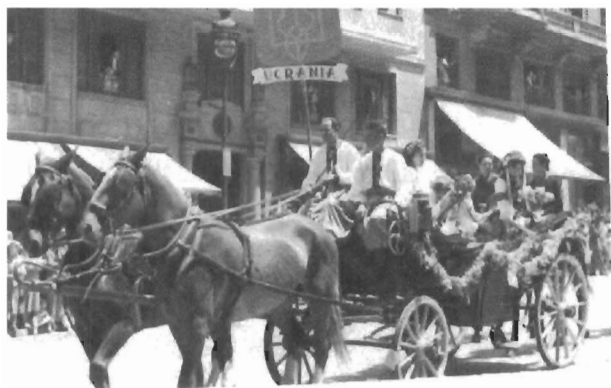
Фото вгорі:
Українські студенти в Мадриді зібрані
з нагоди вінчання Несгора Романика.
Стоять в центрі спереду справа
Н.Романик, молода наречена і
Л.Угрин - дружба. 1954 р.



Фото зліва:
Вінчання Теодора Баробаша з панною
Марі-Кармен Бустелью. 1952 р.
Вінчання довершив о. д-р Мирослав
Марусин з Риму.



Великдень 1952 року.
Зустріч всіх українців, що проживали в Мадриді, після Служби Божої в Східно-Європейському Центрі. В центрі фото стоїть о. С. Морільйо та інж. А.Кішка, а далі з правого краю д-р Б.Цимбалістий та д-р Д.Бучинський.
На фото багато студентів і кілька молодих еспанок - майбутніх дружин студентів.



"Український Віз" бере участь в парадному поході в Мадриді під час Міжнародної Хліборобської Виставки в 1953 р. Попереду воза були чотири вершники-козаки на карих конях.



Великдень 1954 р.
Студенти і члени Громади із своїм духовним опікуном о. Сегундо Бенітом перед головним входом до гуртожитку св. Якова. В центрі дверей родина д-ра Д.Бучинського з дітьми.

2. Період років 1962-90 - Пора вичікувань, надій і сподівань.

Цей черговий і довгий період в житті Української Громади мав своєрідний характер і стиль зумовлений деякими обставинами і фактами, а передовсім кількома важливими подіями. Як сказано, з початком 1960-их років Студентська Громада почала прискорено маліти і згодом припинила свою діяльність. І хоч, в Іспанії ще довгий час /к. 15 років/ і на власний кошт перебували більші або менші групи студентів із ЗСА, окремої організації вони не мали. Участь їх в житті Української Громади в Мадриді була доволі обмежена, а закінчивши студії, всі повернулися до Америки.

В листопаді 1963 року Громада потерпіла велику втрату - смерть заслуженого члена-сеньйора д-ра Д.Бучинського, який садинокий вдержував контакти з багатьма організаціями діаспори, визначними особами, ієрархами церков, науковими установами /напр. УВУ, УВАН, НТШ т.ін./, пресою і т.п., отже, був зв'язковим поміж Громадою в Іспанії і організованим українським життям у Вільному Світі. Після його смерті частинно цю функцію перебрали на себе молодші члени Громади.

Два важливі факти могли б насвітлити найбільш характерно стиль життя і побут українців в Іспанії в цьому періоді: по-перше, це мініатюрний особовий склад Громади, який включав не більше як 15 високоосвічених людей, інженерів, магістрів і т.п. та членів їх родин /майже всі жопати з еспапками/, разом не більше як 50 осіб. По-друге, це їх розпорошеність. Половина з них проживали в Мадриді, друга частина в дальших містах і провінціях, з того троє - в Барселоні. На перший погляд могло б здаватися, що в таких умовах і стані та через брак достатніх людських і матеріальних засобів про якусь організовану діяльність ледви чи можна й згадувати, але вже на кількох прикладах, поданих внизу, можна перекопнатися, що, в міру можливостей, Громада ця вповні і гідно виконувала свої завдання і репрезентувала український народ в Іспанії.

В першу чергу, члени Громади пам'ятали про своє походження і спадщину, пильно дбали про свій релігійний обряд. Для духової опіки переважної більшості Громади /к. 80-85% були греко-католики, інші - православні/ за стараннями Архиепископа Мирослава Марусина в Римі, започатковано в Іспанії "Католицьку Місію для Українців", або окрему парафію, яку очолив попередній капелян студентського гуртожитку св. Якова о. Сегундо Беніто. Вроджений еспапонець, священник-біритуал, багато зручніше міг сповняти ролю посередника поміж українцями та еспапською церковною і цивільною владою та дбати про добро повіреного йому стада.

Великих успіхів добилися всі члени Громади в ділянці професійній, що значною мірою піднесло їхній престиж - індивідуальний і цілої групи серед еспанського оточення. Більшість з них, здобувши вищі академічні титули і докторати та, прийнявши еспанське громадянство, влаштувалася на догідних і відповідальних позиціях в індустрії, в деяких урядах і міністерствах, двоє стало професорами вищих технічних шкіл, дехто займався комерцією і бізнесом. Здобуті позиції і становища давали їм добру нагоду проникати у вищі сфери еспанського наукового і політичного світу, нав'язувати контакти з визначними людьми, включно з членами уряду і міністрами /напр. Х.Руїз Хіменез, Х. Ібаньез Мартін, М.Льора Тамайо, т. ін./ і б. прем'єром Леопольдом Кальво Сотельом, які не приховували своїх приязних почувань до українців і з повним розумінням ставились до їхніх наболілих проблем і турбот. Сама Іспанія, однак, не могла і не була в силі зробити багато в користь переслідуваних народів на сході Європи, тому ще досить довго і настирливо приходилось продовжувати боротьбу і домагатись нового і справедливого порядку і свободи на рідних землях. Силою злочасних обставин мала Громада, як зрештою і ціла діаспора, були приречені на роки вичікувань, надій і сподівань кращого завтра. Члени Громади звернули тоді увагу на духову сторінку і соціальне співжиття та внутрішні зв'язки щоб таким чином зберегти свою ідентичність і самобутність на чужині. З уваги на нечисленність Громади і, не маючи змоги проявити себе організаційно, наприклад провадити дитячий садок, школу, влаштувати імпрези, тощо, поміж членами та їхніми родинами й приятелями завівся звичай і традиція, які продовжувалися довгими роками, а передовсім під час більших свят і з нагоди окремих подій, спільно відбувати зустрічі, дозвілля і розваги. Така практика зміцнювала вузли приязні поміж ними, об'єднувала їх духово та піддержувала у їх дальших змаганнях на шляху до спільної мети.

Не забували вони також і про своє минуле та пережите за і після воєнного часу. Колишні вояки Дивізії "Галичина", зорганізували на терені Іспанії окремий відділ, приналежний до Організації б. Вояків Українців у Великій Британії /ОбВУ/ і в тому напрямі співпрацювали з іншими відділами й виконували деяку патріотичну роботу. Між іншим, займалися доглядом могил своїх товаришів, поляглих у боротьбі з ворогом в місцевості Фельдбах в Австрії. Був час, коли майже кожного року вони ці могили відвідували та віддавали поляглим честь за їхню найвищу жертву - своє молоде життя за вільну і незалежну Україну.

Останні роки цього періоду позначились важливими змінами в політиці Радянського Союзу. З започаткуванням "гласности" і з подумом

свободи назрівали надії на відновлення свободного і кращого життя в країні, яка поступово і безповоротно котилася до свого невідкличного кінця. Політична відлига породила нові хвилі відвідувачів зі сходу; неодні з них не бажали вертатись додів. Були випадки, коли українці в Еспанії вставлялися за них, помагали виєднувати їм потрібні документи для тимчасової резиденції, або виїзду за океан.

Відгомін щораз то більших і безнастанних змін і предтеч свободи з далеких рідних земель насторожував все людство і цілу Українську Громаду в Еспанії, яка з напруженням і надією вичікувала ще невідомих та великих і радісних історичних подій в Україні.

Побут Патріярха Йосифа Сліпого в Еспанії.

Після свого звільнення в 1963 р. з заслання в Сибіру, львівський Архиепископ і Митрополит галицький Кир Йосиф Сліпий прибув до Риму, де за короткий час папа Павло VI іменував його кардиналом. Як Верховний Архиепископ, Кир Йосиф почав старання виєднати для Української Католицької Церкви статус самоуправи і помісности на чолі з патріярхом. В такому характері він почав відвідувати центри українських поселень в діаспорі і в часі від 27 квітня до 4 травня 1970 року перебував в Еспанії, щоб з близька пізнати місцеву Українську Громаду, її життя і проблеми та одночасно пригадати еспанцям, що мовчазна і переслідувана Українська Церква продовжує нерівну боротьбу за своє буття.

В Мадридi Блаженніший Йосиф був надзвичайним гостем архиепископа Казимира Морсіля і перебував у його палаті. Всі члени Української Громади з ентузіазмом вітали свого духового Провідника і, крім загального релігійного піднесення та радісних переживань, подія ця мала не малий пропагандивний і політичний характер та успіх. Для членів Громади Блаженніший Йосиф відправив два Богослуження, під час яких співав невеликий хор. З черги відбулися зустрічі із усіма вірними парафії і групою студентів. Окремо влаштовано було авдієнції Блаженнішого з еспанськими достойниками, ієрархами церкви, головою держави, деякими членами уряду та визначними особами.

Протягом одного тижня Блаженніший Йосиф відвідав кілька відомих монастирів: в Ель Ескоріялю біля Мадриду, в Авілі - місці побуту святої Тереси і в Монтсеррат біля Барселони, катедру і Альказар в Толедо, катедру і місце поховання св. апостола Якова в Сантіяго де Компостеля та славну палату Альгамбру в Гранаді.

Під час своїх зустрічей і розмов з членами Громади, з архиепископом Мадриду та іншими еспанськими достойниками, Блаженніший підкрес-



Архиепископ Мадриду Ексц. Касіміро Морсільйо - справа і парох католицької Місії для Українців о.Сегундо Беніто - зліва, вітають Патріярха Йосифа Сліпого на летовищі. Позаду справа Теодор Барабаш, голова Громади і о. Петро Стецюк, асистент Патріярха.



Члени Української Громади в Мадриді вітають у себе Патріярха Йосифа Сліпого.

лював конечну потребу зберігати і розвивати український обряд і традиції в Іспанії та прив'язання до рідної Церкви. У своїм посланні до Громади, після відбутих відвідин, він писав..."і прихильна державна влада творять якнайбільше пригожу атмосферу для плекання і утвердження дальших приятних зв'язків та вдержання постійного українського осередку на Іберійському півострові. Дуже прихильний нам архієпископ Мадриду.... бажає піддержати будову нашої церкви зі школою в Мадриді при великій жертвовності державних чинників".

Українська Громада і її парох о.мітр. Сегундо Беніто робили всі можливі і наполегливі старання і заходи, щоб мати власний церковний храм і школу з домівкою в Мадриді. Зверталися з проханням до митрополита ВПреосв. Кир Максима Германюка в Канаді, щоб дозволив отцеві Маріянові Давидкові, давнішому членові Студентської Громади, повернутись до Іспанії і віддатися душпастирській праці в користь цієї Громади. Але перешкод було понад міру, включно з браком потрібних фондів та зміною уряду в Іспанії. Як виявилось, новий режим та уряд не був спроможний виконувати давніших обіцянок допомоги для Громади, тому справа відійшла на дальший плян, а далше й зовсім завмерла.

Побут Блаженнішого Патріярха Йосифа в Іспанії був широко описуваний і коментований в еспанській пресі та мідії. Мадридський щоденник "АБЦ" від 28 квітня 1970 р. помістив на передовій сторінці велику світлину з привітання Патріярха Українською Громадою і церковною ієрархією на місцевому аеропорті. Інший щоденник "Я", з 26 квітня, опублікував його біографію та коротку історію переслідування Української Католицької Церкви в цьому столітті. Часописи "Інформаціонес", "Ель Паїс" і "Вангуардія" також помістили репортажі.

Міжнародна Конференція в Мадриді

В 1980-83 роках в Мадриді відбулося кілька сесій Міжнародної Конференції для Справ Безпеки і Співробітництва в Європі, або т.зв. Гельсінської Комісії, яка діяла на основі принципів Міжнародної Деклярації Прав Людини і останнього акту Гельсінських договорів з 1 серпня 1975 року. Під час Конференції, крім справ політичного характеру і неконтрольованого зброєння та загрози сусіднім та іншим країнам, розглядалися також питання людських прав і їх зневаги в поодиноких країнах, отже і в Советському Союзі.

Українцям, зокрема, йшлося про використання цієї нагоди для наголошення, вже під час першої сесії Конференції, яка почалася 11 листопада 1980 р., незавидної долі дисидентів і політичних в'язнів, як рівно ж і переслідування церков на рідних землях та цілковите нехтування і за-

перечення основних прав людини в Сов. Союзі. Для досягнення намічених цілей і мети потрібна була наперед підготована інформаційна акція серед дипломатів і державних представників поодиноких країн Західного світу, щоб їх переконати і вказати на доцільність їх інтервенцій і виступів на захист українських патріотів та оборонців релігійних та цивільних прав і свободи. Важливим був також пропагандивний аспект цього питання та використання чужинецьких та еспанських кореспондентів і засобів комунікації, щоб показати світові правдиве лице Сов. Союзу, звернути увагу на його фальшиву облудність і підступні миролюбні затії, його порушення людських прав і наругу над судочинством і над невинними людьми.

Справою персональних контактів з представниками різних державних делегацій та обговоренням питання нехтувань прав людини і переслідування церков в Сов. Союзі зайнявся, на доручення Синоду Української Католицької Церкви, митрополит з Канади ВПреосв. Кир Максим Германюк. Користаючи з послуг папського представника на Конференцію, архиеп. Сільвіо Люоні, наш митрополит відбув, під час свого побуту в Мадриді від 4-10 грудня 1980 р., ряд розмов з головами делегацій наступних держав:

- амбасадор Раппе, голова Шведської делегації;
- амбасадор Вільберфорс, голова Бритійської делегації;
- амбасадор Ліон, голова Бельгійської делегації;
- амбасадор Роджерс, голова Канадійської делегації;
- амбасадор Руперез Рубіо, голова Еспанської делегації;
- амбасадор, Ван Дуген, голова Нідерляндської делегації;
- амбасадор Кальпенмен, заст. голови Американської делегації.

Майже всі ці зустрічі і розмови відбувалися в палаті Конференції на дипломатичному рівні та згідно з прийнятим протоколом і, як виявилось, всі амбасадори були добре підготовані до своїх виступів під час сесій і готові домагатись від Сов. Союзу дотримуватись давніше підписаних угод, які гарантували свободу релігії та інших прав людини на їх території. Зокрема; митрополит висловив признання і особливу подяку Американській делегації за доволі сильний виступ її члена Спенсера Олівера під час сесії 5-го грудня, де цей делегат поіменно назвав українських дисидентів Миколу Руденка і Олексія Тихого та Українську Католицьку Церкву, як приклади советських знуцань і наруги. Між членами Американської Делегації митрополит мав змогу познайомитись з американським українцем адвокатом Мирославом Смородським

та деякими іншими особами - знавцями советської дійсности, тому не було дивним, що ця делегація найкраще обороняла потоптані права людей в Україні.

Крім згаданих дипломатів, митрополит Кир Максим мав змогу зустрінутися з двома еспанськими ієрархами католицької церкви - архиепископом Мадриду і кардиналом Віценте Г. Таранконом та єпископом Авілі Феліпе Фернандез Гарсією. Зустрічі ці були подиктовані ще й тим фактом, що на початку Конференції цих ієрархів відвідала советська церковна делегація, в цілях доказування свободи релігії в їх країні. Оба еспанські ієрархи відкидали їхні твердження, а, зате, в розмові з нашим митрополитом заявляли йому повну солідарність з переслідуваною церквою і вірними в Україні.

Для вірних Української Громади в Мадриді митрополит Кир Максим відслужив, в неділю 7-го грудня, Архиерейську Св. Літургію, під час якої виголосив проповідь про трагічний стан нашої церкви в Україні та наш священний обов'язок у Вільному Світі ставати в її обороні. Кілька членів цієї Громади і української католицької парафії в Мадриді, а зокрема о. мітр. Сегундо Беніто та більш активні особи - Теодор Барабаш, Нестор Романик, Ярослав Тріска і Володимир Пастушук, радо служили митрополитові і помагали йому в його нелегкій місії в Еспанії. Про цю місію докладно звітував 10-го грудня 1980 р. на стор. 19, мадридський щоденник "Я" /"Вже" /.

Другою важливою акцією пропагандивного характеру була успішна маніфестація, яку zorganizував і провів провід ОУН і АБН, при допомозі місцевої Української Громади 10 і 11 листопада в Мадриді. Кілька днів перед тим до Еспанії прибув голова Проводу ОУН і ЦК- АБН п. Ярослав Стецько з дружиною Славою Стецько і пару десятків української молоді з Великої Британії, Німеччини та Бельгії. Особливо ці останні, не тільки що чисельно збагатили українську групу в маніфестації, але, значною мірою, допомагали в її організації. Головний тягар і відповідальність за успішне проведення цієї акції все-таки спадав на невелику місцеву Громаду і її членів, які приготувляли програму, трудилися над дозволом від уряду тощо. Дуже корисними виявились особисті зв'язки голови Громади Т. Барабаша з б.прем'єром уряду Кальво Сотельом, завдяки яким одержано не тільки дозвіл, але також догідну площу поблизу Палати Конгресів і Комунікації, де відбувалася згадана Конференція.

Спочатку, 10 листопада і напередодні відкриття Конференції, провід ОУН-АБН зорганізував зустріч з прес-репортерами і журналістами. В просторій залі готелю Мінданао зібралося к. 25 представників преси і мідії, кілька десятків осіб, які репрезентували поневолені народи, деяке число еспанців і чужинців. Ярослав Стецько прочитав спочатку письмо в еспанській мові про становище його Організації до Мадридської Конференції і подав вимоги українців, які бажають повалення советської імперії та відновлення окремих незалежних держав. Подібно виступали також представники Болгарії і Румунії. На запити журналістів відповідали представники окремих народів. Модератором і перекладачем прес-конференції був українець і член місцевої Громади Михайло Гичка. Особливо корисною для членів преси і мідії виявилась окремо приготована і цікаво написана обширна брошура про Україну, її історію і боротьбу за своє незалежне життя і буття. Брошуру написала Соня де Асенсіо.

Публічна маніфестація відбулася наступного дня, 11 листопада 1980 р. на призначеній площі, де крім інших груп, доволі чисельною була українська, яку очолювали Голова ОУН-АБН Ярослав Стецько з дружиною Славою Стецько, прапорonoсці з головним транспарантом і написом "VIVA UCRANIA LIBRE". Українська молодь та діти членів Громади роздавали глядачам відповідно приготовані летючки в еспанській мові, пояснювали ціль і мотиви маніфестації. Для еспанців подія ця була справжньою несподіванкою та дивним явищем, бо це перший раз від закінчення Другої світової війни в Мадриді демонстрували чужинці, в тому числі й українці.

Після маніфестації, яка тривала три години в полудневому часі і закінчилася співом "Ще не вмерла Україна", до півночі слідувала мовчазна голодівка. Результатом цих вдалих протестних виявів проти переслідувань в Сов. Союзі і рівночасно солідарности з поневоленим народом в Україні, був широкий їх розголос засобами масової комунікації з телебаченням не лише в Іспанії, але і в інших країнах. Дуже прихильні інформації та коментарі подала еспанська преса в Мадриді, як також і місцеве телебачення. Через деякий час Українська Громада одержала додаткові інформації про подібну реакцію в Німеччині, Вел. Британії, Швеції, Франції і в ЗСА.

Як видно, значення і заслуги маленької Української Громади в Іспанії в користь української справи на цьому терені виявились справді подивугідними і вартісними, що заслуговує на признання і похвали.

Святкування 1000-ліття Християнства Руси-України в Іспанії

/Подано скорочено на підставі опису ювілейних святкувань в Іспанії одержаного від інж. Нестора Романика з Мадриду, члена ювілейного комітету/.

Святкування цього величного Ювілею в Іспанії відбулися в неділю 26-го червня 1988 р. в Мадриді, а дещо пізніше, 22-го жовтня, в Барселоні. Організацією і приготуванням програми зайнявся окремий комітет, головою якого був інж. Теодор Барабаш. Багато праці доклав також парох Української Громади в Іспанії о. С. Беніто, який, з рамени цієї Громади, написав і вислав багато листів з відповідною брошурою про Ювілей та загальні інформації про Українську Церкву до всіх іспанських єпископів та визначних людей, а зокрема в Мадриді, запрошуючи до участі в цьому святі. Верховний архієпископ і кардинал Мирослав І.Любачівський прислав з цієї нагоди з Риму на адресу Української Громади в Мадриді особливий привіт і благословення для членів Громади; текст цього листа поданий на слідуючій стор. Окремого листа Верховний Владика вислав також до архієпископа Мадриду і кардинала Анхеля Сукії Гойкочеа, який проголосив неділю 26 червня днем молитви за Українську Церкву.



В програмі святкувань в Мадриді була торжественна Служба Божа в катедральному храмі св. Ізидора, яку відправив наш єпископ з Аргентини ВПреоув. Кир Андрій Сапеляк в асисті о. мітрата І.Музички з Риму і пароха о. С.Беніта. На початку св. Літургії архієпископ Мадриду пояснив присутнім значення Ювілею та подав інформації про наш обряд і церкву. Глибоку проповідь іспанською мовою виголосив Кир Андрій. В ній він накреслив історичний шлях нашої Церкви, зупиняючись на деяких важливих подіях в минулому і сьогодні. Відтак Кир Андрій прочитав текст листа до архієпископа і кардинала Сукії, в якому Блаженніший Мирослав Іван вітав Їх Величність короля і королеву Іспанії, всіх ієрархів, членів уряду і весь іспанський народ. Під час св. Літургії співа-ли члени Громади з допомогою двох справжніх дяків, які прибули на це свято з Англії. Після богослуження відбулася зустріч з прийняттям всіх гостей, понад двісті осіб, серед яких було багато іспанських та чужинецьких представників та українських приятелів. Українська Громада мала свою окрему зустріч, під час якої вітала прибулих гостей - Кир Андрія, о. мітрата І.Музичку та колишніх студентів, які прибули до

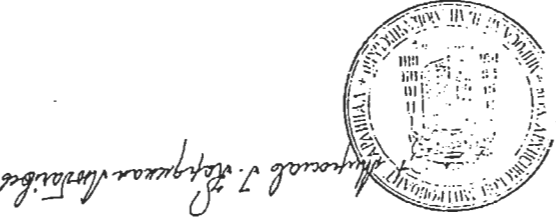
2

Ставши чваном Христової Церкви, наш нарід скоро підніс себе кумльгурно, скріпив духом своєю державою і з певністю це сталося даряжчаним Божого провидіння, бо невдоволяючись тим, що наші старі зоборили для християнської Європи перед обрами з Азії, і це тривало впродовж кількох сторічч.

Тому така велика наша радість в цей святяна наш Новаля, то радість всього християнства, до чого і закликає Святий Отець папа Іван-Павло II в листі до мого Лопердунька Патріарха Йосифа кардинала Силіого, якого так торжественно вітали Ви враз з еспанським Народом в травні 1970 року.

Наша ця Новаля припадає нам про сину і безмежну благоголю на велику св. Хрещеня, яке «дало нам змогу вітчим Божим стави» (Ів. І, 12), Народів Європи.

Хімаю цю радістю Хрестової благодаті, берешім наші великі прадідівські духовні вартості Володимирового Хрещеня і будьямо світлом серед народів – бо ми Сими Народу, що відзначує великий Юваля, який наш Нарід став, був і сьогодні є Народом Мучеників і Ісповідників в обороні Хрестової віри.



Митрополит Іван-Миколай Савицький

Копія листа Первозерарха Української Католицької Церкви кви ВПрессе. Архиеп. і Кардинала Кир Івана Любачива-ского до Української Громади в Еспањи з нагоди святкування 1000-літнього Ювілею Християнства України-Руси.

Слава Ісусу Христу!



Рим, 17 червня 1988

До Української Католицької Громади
Метрлія – ЕСПАНИЯ
Дороті Моті Братів і Сестри!

Вітаю Вас – малу але живую Христову Духом Українську Громаду, що поселилась на західній околиці Європи в гостинних краях Еспањи! Сьогодні шляхотського католицького народу, який прийняв Вас по останній війні як іароле і поділився з Вами убогим тоді своїм куском хліба, напои Вас вітчим Христу і притулок.

Вітаю з нагодом радості і благоословеної події – Юваля тисячоліття Хрещеня Русь-України.

Вітаю з великим почуттям вірності еспанську католицьку Церкву і величність Короля Хуан Карлоса з нагородою Королевою Софією і весь Нарід Лопердунька та цілий еспанський Нарід з вірністю до їхні Імолтив за національну радість, якою є подія тому тисячу років, коли великий наш Отець і брати з інших народів Європи могли казати Божої:

Тому тисячу років наш народ і наша земля, до князя Володимире, прийняв офіційно охрещення до Західної християнської Європи, коли християнство творило одну велику нову родину в Христі. Хрестова радісна вістка була вже на побережжю нашого Чорного Моря на Українських землях в першому сторіччі, як це можна б відгадуватися зі старіччя св. Павла про наших прадідів ксїтій (Кол. 3, 11), в прикінці першого століччя наша земля була скроплена кров'ю наших мучеників св. Ксїмента, Константина, наше християнство з маленького гірничного селеня вросло у велике місто і інші народи приймалися згодом на його гілках (Мат. 13, 32).

Мадриду на цей Ювілей. Репортаж про ці святкування в Мадриді і дещо про історію Студентської і сучасної Громади в Іспанії, пера о. мітр. І.Музички, був поміщений в лондонській "Українській Думці" від 11 серпня 1988 р.

Відзначування Ювілею в Барселоні включали також торжественну Службу Божу, яку відправив ВПреосв. Кир Платон Корниляк з Німеччини в суботу 22-го жовтня в храмі Непорочного Серця Пречистої Діви Марії в асисті монс. Йосифа Казанови, пароха українців в півн. Німеччині, який також виголосив проповідь. Під час Богослуження співали два каталонські хори "Іріні" і "Марторель", присутній був архієпископ і кардинал Барселони Ем. Юбані. Організацією програми зайнялися чотири українські родини, які проживають в цьому місті і недалеко околицях та Група Іріні - орієнтальна секція Екуменічного Центру Каталонії. Крім Богослуження, проф. др. Дмитро Злепко з Німеччини виголосив в залах місцевого університету дві доповіді про історію і початки Християнства в Україні. Всі ці святкування і в Мадриді і в Барселоні мали широкий розголос і коментарі в пресі країни. Крім святкувань в Іспанії, члени Громади відбули подорож до Риму, щоб взяти участь у величних відправах діаспори 8-12 липня 1988 р.

Період років 1990-96 - Зв'язки і допомога вільній Україні.

Великі історичні події, які відбулися в 1990-91 роках в Україні, та відновлення української держави, Українська Громада в Іспанії прийняла з почуттям безмежної радості і задоволення. Вся українська діаспора пильно слідкувала за драматичним розвитком подій у збанкрутованій советській системі, з гордістю подивляла мужні та відважні дії і рішення уряду в Києві. Але, вслід за початковим захопленням і тріумфом, прийшла реальна дійсність, показали наслідки довголітньої облуди, фальшиві і обману спотвореного режиму. Негайно були потрібні заходи і таланти з новими ініціативами та ідеями, майстри і будівничі держави, яка тільки-що піднімалась з попелу духовної, культурної і господарської руїни. Глибока травма Чорнобиля і цілий ряд недоліків і проблем кликали весь затурбований світ до рішучих дій, а не скарг і жалів та галасливих обіцянок і слів деяких держав.

Великі недомагання і потреба негайного виходу з кризи в Україні турбували всіх закордонних українців. Невелика Громада в Іспанії також відчувала своїм моральним обов'язком в міру своїх можливостей, допомагати молодій українській державі. Деякі конкретні заходи і допомога вимагали контактів з офіційними чинниками, тому виникла по-

треба формальної реєстрації Української Громади в Мадриді, яка від 1994 року існує і діє вже як Українська Асоціація в Іспанії. Згуртувалося біля неї 54 члени дотеперішньої Громади і одним з її головних цілей і завдань є посилювання стосунків, дружби і культури поміж Іспанією і Україною. Подібно до цієї Асоціації в Мадриді, кілька українських родин, які проживають в Барселоні та її околицях, зорганізували Асоціацію Приятелів України в Каталонії, яка з самих початків була доволі активною, а більшість її членів - це місцеві каталонці.

Загально відомо, що одною з найбільш наболілих проблем в Україні є наслідки жакливої аварії в Чорнобилі та збереження молодого покоління і дітей від пошкоджень радіації та смертельних випадків. Багато таких дітей даром користали з відпочинків та лікувальних закладів деяких Західних держав, а, завдяки успішній співпраці членів Асоціації в Мадриді з місцевими харитативними організаціями, кілька груп дітей могли перебувати також в Іспанії. А, коли один з членів Асоціації, підприємець Ярослав Тріска, вибирався разом із своєю дружиною, вперше на відвідини свого рідного Львова і взагалі України, він забрав із собою одного еспанського лікаря-спеціаліста, який на місці жертвував свої послуги та лікування "чорнобильських дітей".

Невдовзі після відродження Української Держави і не гаючи часу, всі старші члени Асоціації почали відвідувати свої рідні сторони, щоб не лише побачити родинні села і міста, деяку рідню і споріднених, нагадати молоді літа, але також нав'язувати контакти з професійними людьми і подібними до них фахівцями, ділитись з ними довголітнім набутим досвідом і знанням, служити порадами і потрібними інформаціями. Зокрема, тут годиться згадати професора Вищої Школи Телекомунікації в Мадриді д-ра Всеволода Варжанського, який був запрошений у Києві до Інституту Теоретичної Фізики ім. М. Боголюбова, щоб дати доповідь на тему "Підхід до теорії відносности".

Більш практичним аспектом допомоги Україні слід уважати старання і заходи інженера-гірника Теодора Барабаша в започаткуванні офіційних контактів та співпраці поміж Державним Комітетом Геології /ДКГ/ України та кількома підприємствами й Геологічним Інститутом Іспанії в справі технології деяких метод видобутку золота з відповідних сульфідних руд, охорони доквілля, тощо. В тих цілях Т. Барабаш був запрошений відвідати золотоносні родовища України в Мужієві на Закарпатті і в Клинці на Кіровоградщині, де мав нагоду передати свої знання і практику у видобуванні золота. Опісля, за стараннями членів

Асоціації в Мадриді, кілька інженерів з ДКГ прибуло до Іспанії, щоб особисто запитатися з тутешніми методами видобутку і продукції золота в підприємствах Ріо Тінто, Боліден-Апірса і Каледонія-Фільон Сур. Результатом цих контактів і початкової виміни досвідом було підписання договору з Геологічним Інститутом Іспанії в цілях дальшої співпраці в майбутньому.

Кілька членів-інженерів Української Асоціації в Іспанії - М. Гичка, О. Забара і Т. Барабаш, як також члени благодійного еспанського товариства СЕКОТ, яке співпрацює в програмі Європейського Союзу ТАЦІС, беручи з рамени свого товариства участь в нарадах "Європартнерства", мають там нагоду зустрічатись з підприємцями з України і знову обговорювати їхні проблеми та обмінюватись професійними порадами, знанням, тощо.

Інші члени Асоціації - Н. Романик, В. Пастушок т.ін. також вкладають немало свого часу і труду для добра і користі України. Спочатку робили старання і пошуки за відповідним приміщенням для осідку Посольства України в Мадриді, яке офіційно було відкрите в 1995 р. і з яким обидві Асоціації в Іспанії вдержують дуже добрі стосунки та співпрацюють. Раніше, коли вперше до Іспанії прибув міністер закордонних справ Анатолій Зленко, члени Української Громади були одинокими тоді українськими репрезентантами, які служили посередництвом та іншими потрібними послугами. А. Зленко, між іншими, виголосив тоді цікаву доповідь для еспанської провідної еліти та урядовців про стан і проблеми в Україні; між численними його слухачами був також великий приятель українців б. прем'єр уряду Кальво Сотельо.

Як видно з повищих прикладів, українці в Іспанії, старші і молодші, безупинно приділяють чимало уваги і старань, щоб допомогти Україні розв'язати її складні питання, вдержуючи і рівночасно підсилюючи свої зв'язки з нею. В початках українські представники з Іспанії були заступлені у Всесвітньому Форумі Українців в Києві /1992 р./ та інших ініціативах. Останньо один з молодших членів Асоціації, Михайло Волинський, відбув однорічні студії мови в Університеті Івана Франка у Львові.

В загальному, сучасну діяльність і напрямні праці Асоціації Українців в Іспанії, можна схарактеризувати словами одного з її членів:

"Тепер, коли наша Батьківщина є незалежною державою і має нормальні зв'язки з Іспанією, ситуація змінилася. Нашій Громаді вже не

потрібно вивчати еспанцям - хто ми, як це було в давніших роках. Діяльність обох Асоціацій /в Мадриді і Барселоні/ є спрямована в іншому напрямі, а саме: допомагати Україні, щоб вона була міцною, політично стабільною, економічно розвиненою, соціально справедливою і екологічно захищеною”.

Президент України Леонід Кучма в Іспанії.

В днях 7-8 жовтня 1996 р., на запрошення іспанського короля Хуана Карльоса, перебував з офіційною візитом в Іспанії президент України Леонід Кучма. Це була велика історична подія, бо перший раз в історії обидвох народів відбулася вона на такому високому рівні. В почоті президента, крім його дружини п-ї Людмили Кучми, були члени кабінету - міністер закордонних справ Геннадій Удовенко, міністер оборони генерал Олександр Кузьмук та ряд інших осіб з державної адміністрації. Всіх їх приймали з найбільшими почестями і згідно із встановленим протоколом.

Першого дня, 7 жовтня вранці, прем'єр іспанського уряду Хосе Марія Азнар, зложив нашому президенту візит. Під час їхньої зустрічі були обговорені питання співпраці обидвох країн в різних ділянках та підписані відповідні договори. Паралельно з цими досягнутими угодами про будучу дружбу і співпрацю поміж Україною та Іспанією, працювали над цими питаннями також міністри закордонних справ та оборони - Г. Удовенко і О. Кузьмук із своїми контра-партнерами з іспанської сторони. Їхні переговори закінчилися підписанням чотирьох документів про взаємовідносини і майбутню співпрацю, що є корисними для обох країн.

Вечором цього дня в королівській палаті відбувся бенкет в честь запрошених гостей з України. З іспанської сторони, крім короля Хуана Карльоса та королеви Софії, присутніми були також члени уряду та визначні достойники іспанських політичних, економічних і культурно-наукових установ. Слідуючого дня іспанська преса повідомила, що у своїй промові під час бенкету король заявив, що Іспанія сприятиме Україні в її наближенні до Європейського Союзу та Організації НАТО.

Програма дводенного перебування президента України в Іспанії включала покладення вінка на могилі поляглих у війнах іспанців, зустріч з іспанськими підприємцями, відвідини парламенту - Конгресу і Сенату, де президентові вручено медалі обох цих законодавчих палат, та відвідини в Миській Раді, де під час парадної церемонії мер Мадриду вручив президентові ключі міста.



Президент України Леонід Кучма з Українською Громадою в Мадриді, 1996 р. Справа біля президента - мер Мадриду Хосе Марія Альварез дель Монзано.



Виміна досвідом. Інженери з України Микола Макаренко, головний гідрогеолог, і Петро Андреев, Директор ляборатарії дослідів ДКГ, в Еспанії при устаткуванні відбору зрізів родовища "Фільон Сур", продукція якого сягає 1000 кілограмів золота в році.

На вістку про відвідини Еспанії президентом України, Українська Асоціація в Мадриді почала через Посольство України робити старання, щоб домогтися з ним зустрічі. І хоч час був дуже обмежений і програма візити такої зустрічі не передбачала, президент радо погодився зустрінутися з місцевими українцями в рамках відвідин Міської Ради.

“Нашій радості не було кінця і ми дуже бажали привітати достойного гостя та його співробітників і побажати їм великих успіхів у їхній праці для добра України” - заявив опісля один з членів Асоціації.

Голова Асоціації в Мадриді Теодор Барабаш привітав президента Кучму і в короткій промові з'ясував йому історію Української Громади в Еспанії та довголітні мрії всіх її членів про вільну і незалежну Батьківщину, як також і їхні сучасні намагання, щоб цю незалежність кріпити і берегти. Опісля вручив президентові окремі письма з докладнішими даними про Українську Асоціацію в Еспанії в Мадриді і Барселоні.

Представники молодшого покоління - Наталія Тріска та Михайло Барабаш вручили президентові китицю цвітів з національними кольорами та скромний подарунок на пам'ятку з Еспанії. Вкінці всі заспівали “Многая літа” на мелодію “Ми гайдамаки”, що особливо сподобалося мерові Мадриду, який з цікавістю приглядався і слідкував за цією двадцятьхвилинною сповненою емоцій і переживань церемонією.

“Для нашої малої української громади в Еспанії присутність найвищого представника незалежної України була найбільшою і найщасливішою подією за весь час майже 50-річного нашого побуту в цій країні. Це була мрія, яка нарешті сповнилася; маємо незалежну Батьківщину, з якою числяться всі інші держави, маємо також почуття гордості і престижу, доказом чого є трактування представників нашої держави усюди, як також і тут в Еспанії, де живемо” - в безмежній радості і з вдовolenням висловлювались члени Асоціації.

Під кінець зустрічі і церемонії в Міській Раді президент привітався із всіма українцями - приблизно двадцять осіб - старших і молодших, поставив декілька питань про життя і їхній побут в Еспанії. Це були справді пам'ятні і незабутні хвилини, про які ніхто з присутніх учасників не забуде ніколи.

Еспанська преса, радіо і телебачення приділили велику увагу цим подіям та візиті президента України в цій країні. Перед своїм поворотом президент Кучма публічно подякував Еспанії за її поставу і сприяння та бажання допомогти Україні в її заходах приєднатись до Європейського Союзу та в інших ініціативах.

ЧАСТИНА II



**ДЕЩО З УКРАЇНСЬКО - ЕСПАНСЬКОЇ
МОЗАЇКИ**

УКРАЇНСЬКО-ЕСПАНСЬКІ ПОВ'ЯЗАННЯ В ДАВНИНІ

Переглянувши сторінки цієї Історії та описані події останніх п'ятдесяти років, можна поставити питання: чи в інших і давніших часах були які-будь зв'язки поміж Україною і Іспанією, чи є щось спільне, що наближує і поєднує та залишає тривалі сліди між народами цих обох країн? Зразу постають сумніви, бо що могло б лучити ці два такі відмінні народи, положені на зовсім протилежних кінцях Європи. А в тому й історія українського народу не була надто сприятлива для нав'язування і вдержування взаємних контактів і стосунків у минулому. Над цими питаннями українські студенти в Іспанії не раз заходили в дискусії, намагались знайти відповіді нерозгаданих для них таємниць. Нестерпно відчувався брак потрібних наукових праць, зокрема з історії України, тому всі дискусії кінчалися на здогадних і сумнівних заключеннях. Щойно по деякому часі у ЗСА, користаючи з потрібних наукових праць і публікацій, багато з цих давніших сумнівів і питань вдалось відгадати, уточнити ряд важливих подій і фактів.

Серед питань, які найбільше цікавили студентів, були два:

1. Чи дійсно наші давні предки - скити і алани, зайшли аж до Іспанії?
2. Чи були коли-небудь наші козаки в Сарагосі, або взагалі в Іспанії?

З інших питань, якими цікавились студенти були такі, як стосунки між Україною і Іспанією перед і після Першої світової війни, відгуки до справи митрополита Шептицького і його звільнення з неволі та про виступи Капелі О.Кошиця та інші.

Питання перше. Іспанські історики і дослідники старовини, базуючись на творах греків і римлян /Геродот, Тацит, Пліній, Страбон та ін./, твердять, що був час, коли частину Іспанії завоювали кочові племена вандалів, які разом з іншими прибули із сходу Європи. Ось що пише Антонью Пардо, один із сучасних авторів, у своїй праці "Світ старинної Іспанії" /праця появилася в англійському перекладі в 1976 р. і є доступна в бібліотеках ЗСА/: "...При кінці 4-го ст. по Хр., існування імперії /тобто римської, яка тоді включала Іспанію/ було під загрозою...;...імператор Теодозій був останнім її оборонцем... По його смерті в 395 р. суміш племен - алани із степів Росії(?), вандалі і свеби з Німеччини - прорвалися до західних окраїн імперії. В 409 р. вони добились до Іспанії."

Наш історик Михайло Грушевський у своїй великій “Історії України-Руси” /том I, стор. 126/ дослівно пише: “Якийсь час аланське ім’я панувало на просторі від Дунаю до Межириччя /за Аральським морем/. Але не довго. В 2-3 ст. по Хр. із західної частини чорноморських степів витискає кочовничу іранську людність германська міграція. А зі сходу в 3 ст. напірає гунська орда і під напором її та інших орд, що слідом посунули нашими степами на захід, розбилася аланська група племен... одна частина їх прилучається до мандрівки вандалів і свебів...”

У багатьох наукових та деяких популярних виданнях, енциклопедіях і т.п. можна натрапити на інформації про побут вандалів на сучасних західно-українських землях і їх втечу перед напором гунів, перехід до Франції та Іспанії. Не маємо на меті інсинуювати чи доводити якісь кровні споріднення поміж українцями і еспанцями, але є фактом, що ті самі племена були якийсь час на землях обох народів. Деякі еспанські автори згадують також і скитів.

Питання друге. Здогадний побут козаків в Іспанії найбільше цікавив, під час його студій політичних наук у Мадриді в 1950-их роках Миколу Волинського. Одного літа він перевіряв, хоч і без успіху, деякі місцеві архіви, але вже не мав змоги заглянути до старої і славної військової академії в Сарагосі; виходило це понад міру його скромного студентського бюджету.

Аж по багатьох роках у ЗСА і, користаючи з наукових праць і публікацій, вдалось нам натрапити на вірогідні інформації, які щораз більше вказують на позитивну відповідь на це питання.

Одним з найбільш вірогідних доказів побуту козаків в Іспанії є джерела, які стосуються опису “Тридцятилітньої війни” в Європі /1618-1648/, в якій значну і активну участь брали загони і з’єднання козаків, воюючи на стороні “Католицької Ліги” і Іспанії проти союзу протестантських сил. Зокрема праця Ю.Гаецького і О.Барана “Козаки в тридцятилітній війні”, видана оо.Василіянами в Римі в серії “Записок ЧСВВ” 1969 р. в англійській мові, описуючи події і битви в 1619-1624 роках і кампанію за Рейном, подає участь в ній і еспанських з’єднань під проводом генералів Спінолі і Кордови, як також і козацьких частин, якими командували здебільша польські старшини. Слід нагадати, що козаків до війни вербував на прохання цісаря польський король. З інших джерел, включно з Енциклопедією Українознавства проф. В.Кубійовича, відомо про участь козаків на чолі з Богданом Хмельницьким в облозі Дункерки в 1645 р., де також виступали еспанські і французькі з’єднання. В одній популярній публікації /Календар-Альманах з 1963 р./ знахо-

димо статтю, яка інформує, що після битви під Дункеркою одна частина козаків пішла на службу Франції, а друга - Іспанії.

Більше цікаву, хоч дуже коротку інформацію подає англійська Енциклопедія України /п'ятитомник під ред. Д.Струка/ під гаслом "Спейн", з якої довідуємося про найманих козаків, які брали участь у війні Іспанії проти турків, імовірно в славній морській битві під Лепанто /зах. Греція/, де іспанська фльота дощенту розгромила турецьку в 1571 р.

Всі повищі та ряд інших публікацій і статей у нашій пресі в минулому /напр. "Америка" з 5 жовт. 1979 р., стаття "З козацького минулого" / нав'язують до вище поданих подій і війни в Європі. Бракує, однак, конкретних доказів про побут козаків в Іспанії. Питання це, на нашу думку, ще не зовсім і вповні досліджене і заслуговує на докладніші пошуки в деяких європейських, а зокрема в іспанських архівах.

Деякі інші з давніших часів.

Загально відомо, що багато мандрівників, а між ними і деякі відомі письменники та історики, серед них і Геродот, відвідували і деякий час перебували на наших землях в давніх часах. В своїх творах залишили вони згадки про життя, мандрівки і контакти наших давніх предків з народами тодішнього світу. Український відомий журналіст д-р Д.Бучинський, проживаючи в Мадриді і висилаючи свої статті до нашої преси у Вільному Світі, в одній із таких статей, поміщених в Ювілейній Книзі Українського Народного Союзу, 1954 р., згадує про арабського письменника-мандрівника Аль Масуді, який жив в половині X ст. і, розказуючи про слов'ян, наводить назву "русів" і згадує про їх торговельні зв'язки і мандрівки до "країни Андалус" /Андалюзія в Іспанії/, "Румії" /Риму/, Кустантії /Царгороду/ і до хозар. В іншому місці цієї статті д-р Бучинський наводить ім'я сотника французької армії Івана Стрільбицького, мабуть нащадка козака з-під Дункерки, який серед недобитків армії Наполеона замандрував з-під Москви аж до Іспанії, одружився в Барселоні з Доротеею Мастай, повернувся до рідної Галичини і поселився біля Коломиї, де його самотній син став священником, а Доротей виховувала п'ятеро внуків і доживала віку.

УКРАЇНСЬКО - ЕСПАНСЬКІ ВЗАЄМИНИ В НОВІШИХ ЧАСАХ

Двадцяте століття в історії українського народу позначилося великими подіями, такими як відновлення державності в 1918 р., нове поневолення і боротьба / Карпатська Україна, дивізія “Галичина”, УПА та ін. / за повернення до свободи, волі і незалежного життя та, вкінці, друге відродження в 1991 р. Маючи, здебільша, політичний характер, закономірно події ці привертали увагу інших держав. Цікавилась ними також і Іспанія. Поминаючи події останніх років, звернемо більше уваги на часи Першої світової війни і наступні періоди. Зокрема, тут годиться пригадати кілька таких важливих подій і фактів, як заходи еспанських чинників для звільнення з російського ув'язнення і неволі митрополита А. Шептицького, дипломатичні стосунки України з Іспанією, концерти українських хорів в Іспанії та деякі інші.

Іспанці в обороні митрополита Андрея Шептицького.

Інформації, які тут подаємо, були давніше опубліковані в одній-двох статтях у нашій пресі в ЗСА і Канаді, а передовсім у книжці “Царський в'язень”, яка появилася у Львові в 1918 р. З цих небагатьох джерел відомо, що російський царський уряд арештував митрополита А. Шептицького у Львові і кілька років / вересень 1914 - березень 1917 / тримав його під наглядом, спочатку в Києві, а коли й це стало небезпечним, його заслали в глиб Росії, де часто міняли місце його побуту - Курськ, Суздаль, Ярославль, Новгород. Екуменічні ідеї митрополита і його заходи і старання для наближення та еventуального поєднання церков на наших землях нерадо сприймали російські урядові кола і ставили всі перешкоди в тому напрямі.

Долею митрополита А. Шептицького турбувалося багато людей в Галичині і, очевидно, Австрія, але, тому що Австрія була у війні з Росією, за її тихою згодою, прямі переговори з Петербургом, в справі звільнення митрополита з неволі, вів еспанський посол у Відні де Кастро. Ось що читаємо про це у виданні “Царський в'язень”: “Знаємо, що еспанський король / тобто Альфонсо XIII / старався рівнож о свободу для ув'язненого Митрополита, але всі ті заходи розбивалися, відай, о Сазонова, міністра заграничних справ, неначе морські хвилі о камінну скелю. Він був великим противником освободження Митрополита. Не хто інший, тільки він стремів до того, щоби нашого Князя Церкви поставити перед воєнний суд”.

Коли вкінці і майже напередодні революції в Росії в 1917 р., митрополит вийшов на волю, він невдовзі відбув подорож до зах. Європи і, в тому пляні, загостив також до Швейцарії. Там Кир Андрей мав нагоду застрінути графа Михайла Тишкевича / пізнішого посла до Ватикану / і брата еспанського короля, які при допомозі о. Климентія Шептицького / брата митрополита / виготовили, у свій час, меморіял до короля Еспанії в справі ув'язненого митрополита А. Шептицького. В Швейцарії, крім особистої подяки для короля і еспанських чинників, яку висловив згаданим особам, наш митрополит наголошував потребу і заохочував деяких духовних провідників і настоятелів монаших чинів пізнавати східну церкву, поширювати студії про неї. В кількох державах зараз почали тоді виходити релігійно-наукові журнали. В Еспанії появився такий журнал під назвою "Обра дель Оріенте Крістіяно".

Відновлення державности в 1918 р. і дипломатичні зв'язки.

Короткі роки відновленої української державности в 1918 р. були заповнені багатьома драматичними подіями і безчисленими критичними моментами. Змінні обставини і часто змінювані уряди, воєнні події та інші причини не давали змоги молодій українській державі нормалізувати всі відтинки життя внутрі і назовні. Контакти і дипломатичні зв'язки з іншими державами були найперше налаштовані в сусідніх країнах і там, де цього вимагали інтереси України та міжнародна ситуація. Еспанія в Першій світовій війні участі не брала і була неутраальною державою, але, коли Україна здобула свою незалежність, король Альфонсо XIII уповноважив свого консула в Одесі Й.М. Сампере і Оліварес нав'язати і тимчасово вдержувати зв'язки з урядом у Києві. Згодом Україна назначила свого посла до Еспанії в особі Є. Кулішера, але через збіг обставин, до відкриття української місії в Мадриді не дійшло. Втрата державности на довгий час відложила ці обопільні стосунки на найвищій міжурядовій площині.

Українська Республіканська Капеля в Еспанії.

Досвід короткотривалої української державности по Першій світовій війні вказав на ряд недоліків внутрі і назовні, а також те, як слабо підготованим на міжнародному форумі було питання, бути чи не бути Україні. Довговікова неволя призвела до майже цілковитого зникнення українського фактору серед політичних кіл багатьох держав світу. Потрібна була нова і більше агресивна мобілізація українських сил в краю і діаспорі та посилена пропагандивна діяльність на зовнішньому відтинку, щоб показати світові, що Український Народ існує і веде неупинну боротьбу за свої права, культуру і незалежне життя. З тими

намірами і ціллю в 1919 р. вирушає у світ відома тоді і новозорганізована Українська Республіканська Капеля під проводом Олександра Кошиця, що в наступних роках, вже по упадку української держави, залишилася на Заході і відбула турне по країнах зах. Європи та обох Америк, даючи багато концертів і пропагуючи українське народне мистецтво і культуру.

При кінці січня 1921 р., проводячи турне по західній Європі, О. Кошиць і його Капеля загостили до Іспанії. Кілька деталей і подробиць про концерти Капелі в Іспанії подав сам О. Кошиць у своєму Щоденнику, який появився дещо пізніше, в 1970 р., окремим виданням “З піснею через світ”, видання Осередку Укр. Культури й Освіти у Вінніпегу. В частині II-ій, стор. 42-50 описані ці події, які передаємо в скороченні.

Після прибуття Капелі до Барселони, її привітали представники місцевого хорового товариства “Орфео Каталя” - ... “найбільшого в Іспанії і найкращого в Європі...” Концерти в Барселоні відбулися 29 і 30 січня в залі згаданого товариства, акустика якої, як твердить О. Кошиць, перевищувала все, що він “дотепер чув”. Про реакцію публіки Кошиць пише: “Такої аудиторії я ще зроду не бачив: перед концертом в залі був такий крик, що здавалось, наче пожеар зчинився, або кого убили, - це вони звичайно собі так розмовляли. Наш концерт був “закритий” - тільки для членів “Орфео Каталя” - це був другий з черги концерт. На першому концерті я вже зрозумів, що то таке “іспанський темперамент” - так гучно й гаряче реагувати на музичне захоплення навряд чи хто в світі може. Заля тріщала від гromу оплесків”. У програмі концерту були також дві каталонські пісні, за які виконавці одержали гучні аплявзи і вигуки, і всі директори “Орфео” з диригентом Міллетом на чолі не знаходили слів подяки.

Кілька днів пізніше, 3, 4, 5-го лютого, відбулися концерти в Більбао. “Успіх, як і в Барселоні, був надзвичайний. Співали одну баскійську пісню, чим задовольнили публіку дуже. Концерти відбувалися у прекрасній залі “Колізео Альбіо”, що належить хоровому товариству. Акустика чудова, публіка теж. Як тут, так і в Барселоні всі рецензії й статті про нас виходили на перших сторінках часописів”. Після Більбао Капеля концертувала в Овієдо, в півн. Іспанії. Концерт в Овієдо відбувся 7 лютого в залі місцевого оперного театру. На наступний день місцева газета “Ель Карбайон” писала, між іншим, таке: “...Вчорашній концерт перетворився в найбільшу артистичну подію, якої нам ще не доводилось переживати в нашій житті. Бо відколи пам'ятаємо себе, не бачили ми ще величнішого концерту, більшого захоплення, більшого збігу народу, як учора”.

Після концертів у Барселоні, Більбао і Овієдо турне Капелі по Іспанії закінчилося. Чому ж тоді не було жодного виступу в Мадриді, столиці держави, де було згуртоване все політичне, культурно-наукове і мистецьке життя, а передовсім, де перебував ще тоді король Альфонсо XIII, який так прихильно ставився до України? Чи зайшла якась помилка в підготовці турне, не можна було підняти відповідної залі, або щось інше? До цього питання ще повернемося після перегляду концертного турне іншого українського хору по Іспанії, що слідує.

Турне хору ім. Леонтовича по Іспанії.

Після турне Капелі Кошиця до Іспанії загостив в листопаді 1921 р. хор ім. Леонтовича. Інформації про турне цього хору знаходимо в двох невеликих звідомленнях газети "Соборна Україна" з Відня, перше датоване 30 лист. 1921 р., а друге з 8 лютого 1922 р. Переписуємо вповні перше з цих двох звідомлень з 30 листопада: " В часі між 7 і 21 листопада дав український хор ім. Леонтовича в своїм турне по Іспанії концерти в таких містах північної Іспанії: Сан Себастьян, Памплона, Бургос, Паленція, Овієдо, Оренсе, Віґо, Корунія, Ферроль і Валлядолід. 21 листопада приїхав хор до Мадриду і дав дня 21 і 23 два концерти в театрі "Комедія". На обох концертах була присутня королева Вікторія Євгенія і кілька баварських принців та принцес /відомо, що королева була німецького походження/. Королева і баварські гості розписалися в пам'ятній книзі товариства. В розмові з представниками хору королева висловилася, що в Англії чула багато гарних річей про український хор і поставила собі за ціль його почути. Тепер бачить, що оповідання її не завели: хор справив на неї велике враження. Як на провінції, так і в столиці хор мав надзвичайний успіх. Публіка раз-у-раз домагалася повторення "Щедрик-Щедрик" Леонтовича і "Ой у полі Баришполі" Лисенка-Кошиця. Скрізь хор співав в найлучших театрах, оперових або драматичних, часто більших ніж віденська Гофопер. Про успіхи хору свідчать також численні рецензії в провінційній і столичній пресі. При хорі є т. зв. благодійна комісія, що займається збиранням пожертв між публікою на український червоний хрест і голодуючих українців. Комісія вже вислала тисячу нім. марок як шкільну плату за двох українців - студентів Ляйпцігської Консерваторії. Досі зібрано вже понад 600 песет /в Іспанії/. Рівночасно продаються фотографії хору. Після Мадриду хор їде в полудневу Іспанію".

З другого звідомлення видно, що хор мав концерти в містах: Кордова, Маляга, Севілья, Кадіз, Херес і Гранада. Згодом, концертами у Валенції

і в Сабадель коло Барселони, 22 грудня 1921 р. закінчилися виступи в Іспанії. В Барселоні хор виступав 18 грудня в цій самій залі “Орфео Каталя”, де співала Капеля Кошиця. Рецензія на цей концерт в газеті “Вангвардія” від 21 грудня, була дуже прихильна і похвальна. Хором диригував тоді Ю. Кириченко. 23 грудня хор виїхав до Парижу, де залишився на десять концертів в театрі “Шамп Елісее”.

Концерти хору ім. Леонтовича в Мадриді і в присутності королеви Вікторії та її спостереження мають для нас особливе значення. Королева напевно поділилася своїми враженнями з королем Альфонсом XIII та іншими визначними особами. Чому тоді не могло чогось подібного статися з гостинюю Капелі Кошиця в Мадриді, якої, мабуть, ніхто не плянував і вона не відбулася. До речі, слід подати одну цікаву і багатовимовну заяву О. Кошиця з його Щоденника, де він пише, що після концертів в Більбао він бажав дати ще один виступ, але “імпресарій Шурман вперся й тягнув до Овієдо”. Для Мадриду чомусь вже не було часу /?/.

Концерти Капелі Бандуристів в Іспанії.

Понад тридцять п'ять років пройшло від виступів українських хорів в Іспанії до нових радісних переживань, коли в жовтні 1958 р. до Мадриду прибула з Дітройту, ЗСА відома Капеля Бандуристів під проводом диригентів Григорія Китастого і Володимира Божика. Крім виступу Капелі, в концертах також брала участь балетна група Петра Дністровика з Англії. В Іспанії відбулися два концерти: перший в середу 22 жовтня в 11-й год. вечора в залі “Паляціо де ля Музіка” в Мадриді, а два дні пізніше концерт був повторений в Барселоні. В порозумінні з організаторами концертів та членів управи Капелі, Студентська Громада в Мадриді приготувала еспанський текст і видала ілюстровану брошуру-програму, в якій додатково були включені інформації про український фольклор, бандуру, народні танці, тощо. Концерт в Мадриді відбувся під патронатом американського амбасадора до Іспанії Джон Дейвіс Ладжа, який із своєю дружиною і двома дочками були присутні під час виступу наших мистецьких груп. Особливо, своєю присутністю звеличала концерт дружина генерала Франка - Кармен Польо де Франко враз із своїм почтом та численними представниками уряду, еспанської еліти, дипломатами та іншими особами. В програмі концерту були відомі українські пісні: “Почаївська Божа Мати”, “Закувала та сива зозуля”, “Пісня про Байду Вишневецького”, “Пісня про Тютюнника”, “Тихесенький вечір”, “Ой дівчино шумить гай” та ряд інших. З народних танців до програми входили: Коломийка, Козачок і Гопак.

Наступного дня по концерті, вся ранішня і вечірня преса столиці

/АБЦ, Я, АРРІБА, Ель ПУЕБЛЬО, МАДРИД/, а кілька днів пізніше і в Барселоні /ВАНГУАРДІЯ та ін./ помістила обширні звіdomлення і надзвичайно прихильні і похвальні коментарі і рецензії про цю рідкісну подію, яка стала дійсним тріумфом української культури і мистецтва та, безперечно, мала великий пропагандивний успіх в Еспанії. Концерт цей на довгий час залишив зворушливі і незабутні враження в багатьох людей.

Побут проф. Ярослава Рудницького в Еспанії.

Широко відомий в діаспорі український науковець і професор Манітобського Університету, громадський і політичний діяч, д-р. Ярослав Рудницький загостив у квітні 1955 р. до Еспанії. В рамках довшої подорожі по західній Європі в наукових цілях, він взяв участь і виступав з доповідями в Міжнародному Конгресі Назвознавства /Ономастики/ в Саламанці і, опісля, прибув до Мадриду, щоб ближче приглянутись праці і познайомитись з місцевою Громадою та полагодити кілька важливих справ.

У програмі Конгресу, який відбувся в днях 12-15 квітня в старому університеті Саламанки, проф. Я. Рудницький виголосив доповідь на тему "Топономастичні неологізми в Канаді" англійською мовою і другу на тему "Еспанська топо- й антропонімія в українських версіях Дон Хуана" еспанською мовою. Про свій побут в Еспанії та участь в поданому Конгресі проф. Я. Рудницький коротко згадує у виданій ним книжечці "З подорожі навколо півсвіту", в якій, між іншими, читаємо: "Велике зацікавлення викликала доповідь про еспанське назовництво в українських версіях Дон Хуана. Я торкнувся в ній еспанських назв у двох українських драмах: "Камінний Господар" Лесі Українки й "Дон Хуан і Розіта" Спиридона Черкасенка. В дискусії відмічено деякі структуральні подібності в еспанських і українських хресних іменах, зокрема, заторкнено справу французької форми "Дон Жуан" у Лесі Українки /не Дон Хуан/ як у Черкасенка, згідно з еспанською вимовою.

З українців участь в цьому Конгресі брали також проф. Ганна Наконечна з Німеччини та інж. А. Кішка з Мадриду. На пам'ятку з Конгресу для бібліотеки університету проф. Я. Рудницький передав деякі наукові українські видання. Після Конгресу проф. Рудницький прибув до Мадриду, щоб в товаристві д-ра Д. Бучинського відвідати Українську Студентську Громаду. На жаль, візита ця без попереднього повідомлення не мала успіху бо лише кілька студентів були присутні в гуртожитку і мали нагоду їх зустрічати.

З черги проф. Рудницький загопив до Східно-Європейського Інституту, де цікавився українським відділом і його бібліотекою, мав нагоду зустрічати працівників українського відділу Радіо Національ і відвідав Національну Бібліотеку в Мадриді, яка, не зважаючи на її слабкий український відділ, пишається одним примірником “Острозької Біблії”.

Одна подія, одначе, має важливе значення і вагу у зв'язку з побутом проф. Я.Рудницького в Іспанії, а це передача вірша українського поета Богдана І. Антонича “Слово про Альказар” славному Музеєві-Альказар в Толедо.

Загально відомо, що одним з найбільше прославлених епізодів громадянської війни в Іспанії, в 1936-39 роках, була облога республіканськими і прокомуністичними силами твердині і колишньої Військової Академії в Толедо, або популярно званого Альказару. Залога твердині під командою полк. Хосе Москарда впродовж 70-и днів серед скрутних обставин, браку харчів, води, ліків і т.п. по-геройськи давала відсіч всім нападам ворога. Критичним моментом облоги була телефонна розмова сина з батьком, яким був сам Москардо. Молодого сина схопили “червоні” і вимагали від батька окупу і здачі зброї та Альказару. Коли це не вдалося, молодого сина Москарда розстріляли. Кілька тижнів пізніше наступ війська ген. Франка звільнив Толедо і всю залогоу /понад дві тисячі осіб/ в Альказарі. Серед паніки червоні ватажки при втечі підмінували і підірвали одну частину твердині.

Захоплений відвагою і чинами оборонців Альказару, наш поет Б. І. Антонич написав тоді у Львові свій вірш “Слово про Альказар” і присвятив його хоробрим героям тих подій. Копію цього вірша привіз із собою до Іспанії проф. Я.Рудницький, шкільний товариш і приятель із студентських часів поета Б. Антонича. Завдяки заходам д-ра Д. Бучинського було зроблено гарно виконані тексти українського оригіналу та іспанського перекладу цього вірша, оправлено в рамки і, після отримання дозволу в генерала Москарда, поміщено на одному з краших місць Альказару, яке легко побачити від входу.

Український текст вірша Б.І.Антонича “Слово про Альказар” поданий внизу:

СЛОВО ПРО АЛЬКАЗАР

Б. Антонич

День сороковий полум'я й погуби догоряє в славі,
день сороковий брат на брата накладає хижу руку.
Війна злочинна, братогубна. Сонце ранене кривавить.
Незламна тисяча обранців здавлює в серцях розпуку,
б'ючись, хто-зна, чи не із друзями недавніми віч-на-віч.
День сороковий без спочину й сну, в дощі вогненнім зливнім.
Вже голод скручує кишки в сухе мотуззя. Далі навіть
порепані з гарячки губи вимовляти слів забудуть.
Не шкура вже - кора на пнях, на людських пнях шорстких із сажі,
зів'ялі язики телепають в устах просохлим листям,
лиш очі, очі сяють молодо, натхненно й променисто.

Задиханий, вривчастий токіт мітральез на мить не щухне.
До сонця стіп скривавлених вітри один по однім ляжуть
і ніч, мов чорний лев, пробуджена на шанці віє глухо.
Тоledo на сімох узгір'ях, на червоній кручі Тахо,
це місто до хреста пустелі цвяхами ста башт прибите.
Земля - червона бляха, місяць в обрій вгруз найгрубшим цвяхом,
пустиня, мати вітру, від людей бере за проїзд мито.
В мереживі крутих провулків горде місто ювелірень,
де сонце з патини століть застигло аж зелено-сіре,
тепер в трояндах пострілів зміняє ніч у день багровий.

Хаші димів, багаття буре, сірі й бронзові діброви,
трава колюча - ворса на кожухах скель слизька від крові.
Лежать покошені тіла - рясні джерела з них булькочуть,
джерела струменів червоних. В перегуках хрипнуть дула,
в акордах мітральез повзуть танкети, жалять оси-кулі,
фонтан піску плює петарда, крові млява, тьмяна п'янкість,
на гусеницях кручених коліс горбатий тулуб танка.

Пустиня, мов червона ліра, під долонею вітрів
видзвонює покутню псальму, свій пустельний "Dies irae"
і хор гармат, виригуючи з гирл свій олив'яний спів,
погуби заповідь оповіщає в сторони чотири.
На морі полум'я міцне судно - незламний Альказар
в тюльпанах тисячі експльозій, в квітах зрослих з динаміту,
в короні із карточів, очервонений, сповитий в жар
на наших ось очах проходить прямо з дійсности до міту.
В росі вогненній миє мармурово-кам'яне обличчя,
щоб дати ще одне свідцтво людській тузі за величнім.

Жовтень, 1936.



ЕСПАНСЬКА ТЕМАТИКА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ І МИСТЕЦТВІ

Заввага: Розділ цей в більшості присвячений питанню еспанської тематики в українській літературі і написаний на підставі матеріалів з докторської дисертації члена Студентської Громади в Іспанії Петра Клюка. За одержані від нього матеріали складаємо нашому другові Петрові щиро подяку.

В дальшій частині розділу подані інші літературні пов'язання з Іспанією та є коротка довідка про поета Юзефа Лободовського.

1. Еспанські мотиви в українській літературі.

Головним твором для опрацювання докторської праці повищої теми послужила драма Лесі Українки “Камінний Господар”, в якій авторка своїм способом розглядає і змальовує відому в еспанській літературі тему і постать Дон Хуана, головного героя багатьох творів і в інших європейських літературах. Тема Дон Хуана вийшла з Іспанії, коли вперше в 1630 р. появилася друком комедія славного еспанського драматурга Тірсо де Моліни “Бурлядор де Севілья і конвідадо де п'едра”. Коротко її звали “Бурлядор де Севілья”, або українською мовою “Сивільський обманець”.

Сюжетом комедії є всілякі пригоди, а найчастіше підступні вчинки, надужиття, обман і глум над молодими жінками зі сторони Дон Хуана Тенорія, який, коштом пустих обіцянок подружжя, їх всеціло використовував для задоволення своїх сенсуальних бажань. Вкінці, коли він в одній церкві в Севільї натрапив на статую комендатора дон Гонцая, якого давніше убив на дуелю і дочку якого також обманув і збезчестив, статуя запрошує Дон Хуана в гробівець на вечерю, де у взаємному потиску рук Дон Хуан відчув пекельний вогонь і злякався, передбачаючи смерть, бажав сповідатися, на що статуя відповіла, що вже запізно, і Дон Хуан помирає.

Комедія трактує два елементи: обман /бурлядор/, моральний занепад, вільнодумство і т. п. та зіткнення з надприродними силами, в цьому випадку пригода в кам'яному гробівці /конвідадо де п'єдра/, які логічно і взаємно себе доповнюють, приводять до повчального фіналу.

Донхуанською тематикою цікавилися й інші еспанські письменники та драматурги: М. Сервантес, Льопе де Вега, Зоррілья, Замора та ін., які залишили свої власні твори. Легендою дон Хуана почали захоплюватися інші європейські літератори, спочатку італійські, а згодом французькі /Молієр/, англійські /Байрон/, німецькі /Гофман/, у Відні Моцарт, в Росії Пушкін, а в Україні П.Куліш, Леся Українка та ін. Безперечно, кожний з цих авторів в різний спосіб представляв і змальовував свого головного героя, його ролю і характер. В Молієра "Дон Жуан у ле фестін де Пієр" Дон Хуан, дещо атеїстичний, представляє французького аристократа 17-го століття /лібертенс/, які відрізнялися свободою думання в поєднанні із свободою інстинктів. У Байрона, в його поемі "Дон Хуан", головний герой є дещо відмінний, який в ролі еспанського аристократа подорожує морем і є замішаний в авантурницькі пригоди. Німецький Дон Хуан живе ідеалом краси, який жевріє в його душі. Кожна зустріч з іншою жінкою є надією; в цій жінці втілений його ідеал. Пізніше приходить розчарування, нові пригоди і переконання, що в житті ніколи не можна здійснити снів і мрій. Дон Хуани у Байрона, Моцарта, Пушкіна і Гофмана мають романтичний характер і не кінчаються трагічно, як в комедії Тірсо де Моліні.

В драмі Лесі Українки "Камінний Господар" дон Хуан є доволі модерний, ідея влади, подібно до "Макбета" В. Шекспіра, є головною темою твору Лесі, в якому герой не рятується, а є покараний. Дієві особи є ті самі що в еспанській легенді: Дон Хуан, донья Анна, Дольорес, комендатор дон Гонцаго де Мендоза та ін., з тим, що головну ролю в драмі Лесі грає донья Анна, а не дон Хуан, вона перебирає ініціативу і робить

рішення. Дон Хуан приневолений повинуватись бажанням Анни стати комендадором і за плащ та палицю тратить свою свободу. Дієвих осіб Леся представляє на тлі сучасності ХХ-го століття, вони є символами української дійсності. В драмі підкреслені ідеал жінки та ідеї політично-соціальної.

В українській літературі маємо другий твір з донхуанською тематикою - драма Спиридона Черкасенка "Дон Хуан і Розіта", в якій головним героєм є дон Хуан, подібно як і в усіх світових донхуанських творах, і за свої провини дон Хуан тратить життя. Твір написаний білим /неримованим/ віршем, так як в Лесі Українки.

Іван Франко залишив кілька творів з еспанської тематики: "Війт Саламейський" - адаптація твору еспанського письменника Кальдерона де ля Барки, який написав свій твір віршем, а Іван Франко перелицював його на прозу в драмі і пристосував до українських обставин. У творі є намагання позитивного розв'язання політично-соціальних проблем, які непокоїли Франка. Головним персонажем тут виступає селянин, для якого правда і справедливість є ціллю життя. Драму цю ставили на сценах Зах. України. В іншому творі "Пригоди Дон Кіхота", написаному у вільній віршованій формі, Іван Франко описує еспанський краєвид, гори і ріки та пригоди свого героя. "Конкістадори" це історична поема, в якій Франко, використовуючи героїчні моменти з чужої історії, бажав збудити бойовничий дух в народі для боротьби за свободу. Крім цього, у Франка є ще два романи "Добра дочка" і "Вірна жінка", в яких Франко підкреслює глибоку жіночу мораль, вірність своєму чоловікові, навіть по його смерті. Віршована побудова романсів подібна до романсів еспанських.

Останнім твором докторської праці П. Клюка є біографічний твір "Предок" Наталени Королевої. Як відомо, сама письменниця вроджена еспанка, народилася в місті Бургос в 1888 р. в родині мішаного подружжя; мама звалася Марія-Кляра Фернандез де Кордоба, батько був граф Дунін-Борковський, мама якого проживала на Волині. Батько майже весь час перебував у Франції, був ентомологом, членом Академії Наук і подорожував по світі. При породі мама Наталени померла і бабуня виховувала її на Волині. По п'яти роках Наталена вернулася до Іспанії і вчилася напереміну в Іспанії, Франції, Італії, Києві і Петербурзі. Закінчила медицину, археологію, драматичне мистецтво і спів /опера/, знала добре багато мов європейських та орієнтальних. Була добре заприятенена з королем Іспанії Альфонсом XIII, з яким змалку виховувалась на королівському дворі. Деякий час була одружена за перським

Зразок перегляду драми Лесі Українки "Камінний Господар" на еспанську мову д-ром Петром Клюком. Подія, яка відбувається, є кінцем драми.

DON JUAN. *(Entrando en la frase.)*

¿Según vos, es fácil ahogarse en este mar profundo de caballeros, que se llama el código de los honores caballerescos?

ANA. ¡Basta de palabras vanas, Juan!

¿Qué significa "hipocresía"? Reconozcáis, que vos no lo hacíais todo sinceramente, y algo disimulabais también,

para poder seducir algunos ojos bonitos, ¿De dónde viene ahora esta escrupulosidad?

¿Acaso el fin para vos aquí es demasiado alto?

DON JUAN. *(Pensando.)* Entonces ¿tendría que recoger la herencia del dueño de este castillo?...

¿Qué extraño... el caballero de la libertad hereda en sus manos un ariete pesado para conquistar las ciudades y castillos...

ANA. Vos sois el caballero de la libertad. Cuando fuisteis desterrado, erais bandido.

DON JUAN. Lo tenía que ser.

ANA. ¿Así teníais que ser? Entonces ¿dónde estaba vuestra voluntad, cuando teníais que matar y robar, para que no os matara el hambre o la gente? No veo en esto libertad.

DON JUAN. Pero reconocéis que tuve el poder.

ANA. ¡No, no lo reconozco!

Era "mutua caza" solamente, recuerdo como vos lo matasteis.

¿Ser perseguido no es gran honor!

¿Vos aún no sabéis qué significa poder, qué significa tener no solamente la mano derecha, sino miles de caballeros armados listos a la lucha, que pueden fortificar y destruir los tronos mundiales y también conquistarlos!

DON JUAN. *(Entusiasmado.)*

¿Es un sueño orgulloso!

ANA. *(Acercándose hacia él, le susurra con pasión.)*

¡Sí, conquistar el trono!

¿Vos debéis poseer la herencia y el sueño de ser comendador!

(Corre al armario y saca de allí la capa blanca del Comendador.

Don Juan de repente se estremece, pero no puede apartar la

vista de ella, entusiasmado por las palabras de Ana.)

¡Juan, mirad! ¡Esta capa blanca es el traje de comendador! ¡Ella es como una bandera que reúne alrededor de sí a todos los valientes, a todos los que no temen ni con la sangre, ni con las lágrimas unir las piedras de la fuerza y del poder para la eterna construcción de la gloria!

DON JUAN. ¡Ana!

Hasta ahora no la conocíais, como si no fueráis una mujer, y vuestros encantos son mayores que los de todas las mujeres!

ANA. *(Se acerca a don Juan con la capa.)*

Aceptad esta capa.

DON JUAN. *(Quiere cogerla, pero se detiene.)* ¡No, Ana, veo sangre sobre ella!

ANA. Esta capa es nueva, no fue estrenada aún.

¿Y si fuera así? ¿Y si fuera sangre?

¿Desde cuándo la teméis?

DON JUAN. Es verdad, ¿por qué voy a tener miedo?

¿Por qué no tomar esta capa, cuando estoy tomando toda la herencia?

¡Ya seré el dueño de esta casa!

ANA. ¡Oh, cómo lo dijisteis de una manera nueva!

¡Deseo lo más pronto posible veros así, y como tal tenéis que quedaros para siempre!

(Le entrega la capa. Don Juan la viste. Ana le da la espada, el bastón del Comendador y el casco con plumas blancas, que estaba colgado de la pared.)

¿Que majestuosidad! ¡Miraos al espejo!

(Don Juan se acerca al espejo y de repente grita.)

ANA. ¿Qué os pasa?

DON JUAN. ¡É!... ¡Su cara!

(Deja caer la espada y el bastón y tapándose la vista con las manos.)

ANA. ¡Qué vergüenza!

¿Qué pasó! ¡Miraos otra vez!

No se debe dejar uno de impresionar por la fantasía.

DON JUAN. *(Con temor quita la mano de la vista. Mira con temor. Con una voz anormal apretada y con mucho terror):*

¿Dónde estoy? ¡Etoy perdido... Es él... de piedra!

(Se va del espejo y se dirige a la pared, apretándose a ella con la espalda, temblando con todo el cuerpo. Mientras tanto, del espejo se separa la estatua del Comendador, tal como estaba en el cementerio, solamente sin la espada y el bastón. Sale del marco, y se acerca a don Juan con paso lento y firme. Ana se echa entre don Juan y el Comendador. El Comendador con la mano izquierda pone a Ana de rodillas, y la mano derecha pone sobre el corazón de don Juan. Don Juan se inmóviliza, chocando con el estupor mortal. Ana grita y cae a los pies del Comendador.)

князем, а значно пізніше, в 1919 р. перебуваючи в Празі, вдруге вийшла заміж за д-ра В. Королева, члена української дипломатичної місії. Там почалася її літературна діяльність. Д-р В. Королів помер в Празі в 1941р., Наталена проживала там до своєї смерті в 1966 р.

Твір “Предок”, в якому Наталена описує свій родовід, використовує матеріали з архівів, трактує багато історичних фактів та еспанської традиції, звичаїв і т.п. Для навітлення родоводу батька вона переходить на Україну, на Волинь. Наталена має ще іншу автобіографічну повість “Стежками і шляхами життя”, переклад з еспанської мови “Дорога досконалости” св. Тереси Великої, “Легенди старокиївські” - розповіді-легенди, “Без коріння” - оповідання про побут письменниці в Києві та щонайменше 10-12 інших творів, повістей, оповідань, перекладів, тощо. Тематика її творів різноманітна, письменниця цікавиться стариною і античним світом, в основу її творів покладений християнський світогляд, шукання правди, самопізнання, добра і краси - первнів, що ушляхетнюють духовність людини. Події в її творах відбуваються в багатьох місцях: Україна, Іспанія, Свята Земля, Єгипет, Індія, Кавказ та ін. Мова творів і стиль витримані на високому естетичному рівні, характерні багатством висловів, її твори можна зарахувати до справжніх мистецьких перлин літератури. Українцям, без знання еспанської історії і звичаїв, читати деякі з них не легко. Деякі її твори видавалися у Львові в 1930-их роках, деякі були перевидані пізніше в Канаді.

2. Інші літературні пов'язання з Іспанією.

Належать сюди, в першу чергу, твори перекладної літератури, яких сьогодні є досить багато. Сама бібліографія є обширна. Це окрема більша тема, обговорення її вимагало б більше місця і часу від наших обмежених намірів у цій праці. Все-таки, для загальної цікавості доцільно подати хоч кілька прикладів.

Багато українських перекладів з еспанської літератури появлялося в Україні по Другій світовій війні; одним з кращих перекладачів був Микола Лукаш, який також перекладав з мови німецької /Гете, Шіллер/ і англійської /Шекспір/. З еспанської мови виконав він переклади драм Лопе де Вега, поезії Гарсії Льорки та сонетів Сервантеса, які є частиною твору “Дон Кіхот Ламанчський”.

Поезією Гарсії Льорки цікавився також відомий літературний критик, журналіст і поет Михайло Осадчий, який, перебуваючи в концтаборі в Мордовії, перекладав там його вірші. Пізніше деякі з цих перекладів продісталися на Захід і були включені в Збірник “Лихо з розуму” В'ячеслава Чорновола, що появилася у Франції в 1968 р. /“Українське Слово”/.

Фрагмент з твору "Дон Кіхот Ламанчський"

РОЗДІЛ VIII

Про славу перемогу, здобуту доблесним Дон Кіхотом у страшній і досі нечуваній битві з вітряками, а також і про інші події, про які ми не без приємності згадаємо.

Тут перед їхніми очима постало чи то тридцять, чи то сорок вітряків, що стояли серед поля, і як тільки побачив їх Дон Кіхот, то звернувся до свого зброєносця з такими словами:

— Доля керує нами якнайкраще. Подивись, друже Санчо Панса: он там видно тридцять, коли не більше, дивовижних велетнів,— я маю намір вступити з ними в бій і перебити їх усіх до одного, а трофеї, які нам дістануться, будуть основою нашого достатку. Це війна справедлива: стерти погане насіння з лиця землі — значить вірою і правдою послужити богам.

— Де ви бачите велетнів? — запитав Санчо Панса.

— Та он вони, з величезними руками,— відповів його пан.— У деяких з них довжина рук сягає майже двох миль.

— Годі-бо, сеньйоре,— заперечив Санчо,— те, що там видніється, зовсім не велетні, а вітряки; а те, що ви вважаєте їхніми руками,— це крила: вони крутяться од вітру і рухають млинові жорна.

— Оразу видно недосвідченого шукача пригод,— зауважив Дон Кіхот,— це велетні. І коли ти боїшся, то від'їжджай убік і помолись, а я тим часом вступаю з ними в жорстокий і неврівняний бій.

З останнім словом, не слухаючи голосу Санчо, який попереджав його, що не з велетнями іде він битися, а, поза всяким сумнівом, з вітряками, Дон Кіхот дав Росинанту шпори. Він був цілком певен, що це велетні, а тому, не звертаючи уваги на крики зброєносця і не бачачи, що перед ним, хоч був зовсім близько від вітряків, голосно вигукував:

— Стійте, полохливі і підлі тварюки! Адже на вас нападає лише один рицар!

У цей час повія легенький вітерець, і, помітивши, що величезні крила вітряків починають крутитися, Дон Кіхот вигукнув:

— Махайте, махайте руками! Коли б у вас їх було більше, ніж у велетня Бріаррея, і тоді довелось б вам поплатитися!

Сказавши це, він цілковито віддався під захист пані своєї Дульсінеї, звернувся до неї з благанням допомогти йому витримати таке тяжке випробування і, затулившись шитом і пустивши Росинанта галопом, устроїв спис у крило ближчого вітряка; але в цей час вітер з такою скаженою силою повернув крило, що від списа залишилися самі тріски, а крило, підхопивши і коня і вершички, який опинився в дуже жалюгідному становищі, скинуло Дон

Кіхота на землю. На допомогу йому на всю ослину силу поскакав Санчо Панса і, наблизившись, переконався, що пан його не може поворухнутися,— так важко упав він з Росинанта.

— Ах ти, господи! — вигукнув Санчо.— Чи не казав я вашій милості, щоб ви були обережнішими і що це всього-на-всього вітряки? Іх ніхто б не переплутав, хіба тільки той, у кого вітряки в голові крутяться.

— Помовчи, друже Санчо,— сказав Дон Кіхот.— Треба зауважити, що немає нічого більш мінливого, ніж воєнні обставини. До того ж, я гадаю, і не без підстав, що мудрий Фрестон, той самий, який викрав у мене книжки разом з приміщенням, перетворив велетнів на вітряки, щоб позбавити мене плодів перемоги,— так він мене ненавидить. Але рано чи пізно злі його чари не встоять перед силою мого меча.

— А це вже як бог дасть,— зауважив Санчо Панса.

Він допоміг Дон Кіхотові підвестись і посадив його на Росинанта, який теж був ледве живий. Продовжуючи обмірковувати недавню пригоду, вони поїхали по дорозі до Ушеліни Лапісе, бо Дон Кіхот не міг проминути безліч різноманітних пригод, які, за його словами, чекали їх на цьому людному місці; одне лише засмучувало його — те, що він втратив спис, і, повідавши горе своє зброєносцеві, він сказав:

— Пам'ятаю, читав я, що один іспанський рицар на ім'я Дієго Перес де Варгас, загубивши в бою свій меч, відламав од дуба величезний сук і віддубасив та перебив того дня стільки маврів, що його потім прозвали Дубас, і відтоді він і його нащадки іменуються *Варгас-Дубас*. Усе це я кажу до того, що я теж маю намір відламати сук од першого ж дуба, який трапиться мені по дорозі, однаково — звичайного чи камінного, такий же завбільшки, який я собі уявляю, мусив бути у Варгаса, і з допомогою цього сука звершити такі подвиги, що ти визнаєш себе обранцем долі, бо удостоївся честі бути очевидцем і свідком діянь, які згодом можуть здатися неймовірними.

— Все в руках божих,— зауважив Санчо.— Я вірю всьому, що каже ваша милість. Тільки сядьте пряміше, а то ви все ніби з'їжджаєте набік,— певне, від того, що забилися, коли падали.

• • • • •

Деякі поети і письменники української діаспори також були зацікавлені творами еспанської літератури і виконали переклади. Приблизно в 1970 р. в Америці появилoся чепурне видання перекладів поезій Гарсії Льорки; преса деколи повідомляла про інші переклади, зроблені в Аргентині чи Бразилії.

З мотивів загального зацікавлення не можемо промовчати факту появи перекладу славного твору і першого роману в світі “Дон Кіхота Ламанчського” Мігеля де Сервантеса-Сааведри. Переклад українською мовою був виданий в 1955 р. в Києві, видавництвом “Молодь” в 30 тис. примірниках. Переложили цей твір, на жаль, з російської мови, В. Козаченко і Є. Кротичева. Вірші, здебільша сонети, яких в Пролозі є десять, небагато в інших розділах, переложив М. Лукаш. Безперечно, появу цього перекладу слід повітати і радіти, що врешті українські читачі могли познайомитись із змістом цього твору, в якому М. Сервантес подивугідно описав пригоди свого героя і рицаря Дон Кіхота та його слуги і зброєносця Санчо Панси. Прикрим негативом перекладу є типовий советський звичай писати слова Бог, Господь, Богородиця та ін. з малої літери, прикро вражають деякі зукраїнізовані русизми, власне тому, що переклад зроблений з російської мови. В українському перекладі є також поміщені ілюстрації/картини виконані славним французьким малярем та ілюстратором Густавом Доре. Один фрагмент з перекладу цього твору поданий на стор. 148.

Українцям було б цікаво знати, що по Другій світовій війні в Аргентині проживав визначний маляр та ілюстратор Борис Крюков, який помер в 1967 р. та здобув славу тим, що робив ілюстрації до видань - “Дон Кіхота”, “Божественної комедії”, “Казки 1001 ночей”, до творів еспанського письменника Ф. Кеведо та ін. За ілюстрації до “Дон Кіхота” Б. Крюков одержав в 1964 р. першу премію на світовому конкурсі “Кодексу” в Мадриді.

3. Юзеф Лободовський і його творчість.

У час, коли українські студенти, по Другій світовій війні, перебували в Іспанії, також жив там і працював відомий польський поет і великий приятель українців Юзеф Лободовський. Був також письменником і журналістом, працював в редакції і писав багато до журналу “Культура”, який поляки довгий час видають в Парижі. Особливо цікавили його польсько-українські стосунки і проблеми та конфлікти, які стрався докладніше перевірити, знайти суттєві і дійсні їх причини, подати можливі та логічні розв'язки непорозумінь. Деколи його статті пов'язалися також в українській пресі діаспори і в Америці.

JÓZEF ŁOBODOWSKI

PIEŚŃ O UKRAINIE

z przekładem na język ukraiński

ŚWIATOSŁAWA HORDYNSKIEGO

I

Oglądam się na trupy tylu lat,
na młodym zielen zarośnięty cmentarz...
I z drogi spycha wsteczny wiatr
i noc kołuje, wiatrem wniebowzięta.
Jak pachną wokół piołuny i mięta,
jak zachłystuje się krtań neczujwitem...

Ręcznikiem strugi usta wytrę,
postawię na mogiłkach dymiące świece brzoź...
Niech oplakują krwawe żniwa.

Wiatrowi czas, by w nowe dzieje wrósł
i mnic już nowy dzień przyzywa :

Zapomnieć, co mi gorzkie serce struło,
znów Dniepr i Wisłę związać pieśni stulą,
wprostować ścieżki młodym dzieciom;
twardo w ziemię wbić zwycięską stopę
pod Kłuszynem i pod Konotopem
i sztandary rozprostować...

Niech więcej!

II

Krew zakpiła w czarnym poemacie,
północny śnieg rozstajne drogi zaniósł.
I powtarzaliśmy za paną-matką pacierz
o beresteckim polu i Humaniu...
I jedną ręką duszono Zaporozże,
a drugą podawano poświęcone noże,
by wrogość rosła strutym ciastem w nieckach.
Łukasieńskiemu wsłuchanemu w ciszę
jék odpowiadał...

To w ślad za Kalniszem
szła w brzęku kajdan ziwa solowiecka.

I

На трупи давніх позираю літ,
на цвинтар, в зілля молодого шатах...
В дорозі вітер спугує мій слід
і ніч кружляє, вітром внебовзята.
Як душно пахнуть полини і м'ята
і як захлистує горлянку нечуйвітром...

Уста платком потоку витру,
заткну в могили свічі димляних беріз...
Хай плачуть над кривавим урожаєм.

Час вітрові, в історію щоб вріс,
і день новий мене вже викликає:

Забути все, що серце горем тисло,
знов пісню Дніпро з'єднати й Вислу,
в майбутнє юний випрямити шлях;
втиснути в землю переможні стопи
під Клушьяном і Конотопом
і стяги піднести...

Хай мають на вітрах!

II

В поемі чорній закипіла кров,
північний сніг замів дороги сумом.
Під шепіт материних молитов
ми згадували Берестечко й Умань...
Одна рука козацтво руйнувала,
а друга ніж свячений в руки пхала,
щоб тістом у ночвах ріс злób ворожих трут.
І Лукасінському, заслуханому в тишу,
зйк відгукався...

Це, вслід за Кальнишом,
йшла хуга соловецька з брзлком пуг.

Вгорі поданий початок поеми Ю.Лободовського "Пісня про Україну", wraz z паралельним przekładem поеми Святослава Гординського. Взято з журналу "Культура", том XXXVIII, Париж, 1959.

Дещо з його біографії. Народився 19 березня 1909 р. в селі Пурвішки, повіт Сейни, сьогоднішня Литва. Під час війни в 1914 р. перебував у Москві, а пізніше на Кубані. В 1922 р. повернувся до Польщі, закінчив в Любліні гімназію та почав там же університетські студії. В той же час почалася його літературна діяльність, коли він співпрацював з місцевими часописами і журналами. В 1934 р. відбув військову школу в Рівному на Волині і напередодні війни в 1939 р. був мобілізований до армії; опинився в таборі інтернованих на Мадярщині, а опісля в таборі б.польських вояків у Франції. В серпні 1941 р., правдоподібно нелегально, прибув до Іспанії, був арештований і 18 місяців перебув в тюрмі у Фігуерас в півн. Іспанії. В лютім 1943 р. був звільнений і прибув до Мадриду, де поселився і працював до кінця свого життя. Помер 18 квітня 1988 р.

Літературна спадщина Лободовського дуже багата; в польській літературі охоплює 16 томів включно із збірками поезій; у нього є переклади з російської мови, два твори Солженіцина, поезії Пастернака та ін. Будучи в Мадриді, написав еспанською мовою обширну політичну довідку “За нашу і вашу свободу; Польща продовжує боротьбу”. З черги написав, також еспанською мовою, хрестоматію “Слов'янські Літератури”, в якій є окремий розділ про українську літературу; видана в 1946 р. З написанням і виданням цієї праці було багато шуму, особливо з боку росіян, але Лободовський не уступив і переміг.

Багатим є також доробок Лободовського в ділянці поезій на українські теми і мотиви. Крім багатьох статей, які появлялися періодично в “Культурі” та інших польських виданнях /часами і в Польщі/ та деколи і в українській пресі та журналах діаспори, особливо слід відмітити його поезії, які вийшли збіркою “Золота грамота” /Париж 1954/, а передовсім поему “Пісня про Україну”, яка появилася в “Культурі”, паралельно з українським перекладом Святослава Гординського, в 1959 р. Крім того, Лободовський переложив публікацію І. Кошелівця “Україна 1956-1968”, яку видано польською мовою в 1986 р. і в Парижі і у Варшаві.

У збірці “Золота грамота” головними і дійсно експресивними віршами можна уважати такі: “Похвала Україні”, “Волинські думи”, “Тарас Шевченко”, “Українським поетам”, “Кінь отамана Лободи”, “На смерть повішеним українцям”, “Дума про отамана Петлюру”, “Киселівка”, “Пані Соломія”, “Наші Границі”, окремий вірш “Золота грамота” та ін. На українську мову ці вірші переклали Святослав Гординський, Леонід Полтава і Яр Славутич. Збірка появилася друком також в Америці.

В поемі “Пісня про Україну” поет розглядає польсько-українські взаємини в минулому, з'ясовує доцільність спільної дії обох народів, висловлює жаль, що такої співпраці не було. На кінець поет пророкує польсько-українську дружбу, яка приведе до світлого майбутнього обох народів. Деякі ознаки цієї дружби можна було зауважити вже в Мадриді під час багатьох зустрічей поміж українськими студентами і поетом і з нагоди його літературних вечорів.

4. Еспанська тематика і пов'язання з українським мистецтвом.

Писати будь-що на цю тему не легко, ще важче, ніж про літературу, а це з уваги на брак відповідних інформацій і знання, а передовсім потрібних джерельних видань і праць з цієї ділянки, на підставі яких можна було б встановити поодинокі події і факти. Тому наші всі інформації, подані внизу, є доволі скупі та обмежені часово і лише до людей наших часів, до вісток, які спорадично появлялися в нашій пресі, журналах і небагатьох публікаціях діаспори. Серед таких можна згадати журнал “Нотатки з Мистецтва”, що понад двадцять років видавався у Філадельфії, і публікацію Олекси Грищенка “Мої зустрічі і розмови з французькими мистцями”, появилася в Нью-Йорку, імовірно в 1962 р.; рік видання не подано.

На підставі цих обмежених інформацій можна здогадуватись, що до Еспанії прибувало і її відвідало досить багато українських мистців, а особливо малярів в цьому столітті. Звідтіля вивезли вони чимало своїх праць і цікавих полотен з еспанського побуту, краєвидів, фольклору і т.п. Відомо, що Еспанія це одна з небагатьох країн світу, де сильно розвинулося мистецтво, а зокрема малярство. Картини славних малярів /Гоя, Веляскес, Ель Греко, а пізніше Пікассо, Далі та ін./ заповнили галерії і музеї Еспанії та інших держав світу. Це стало спонукою і притягальною силою для численних мистців, включно з українськими, які хотіли запізнатись в Еспанії зблизька з творами славних своїх попередників і самим пробувати виявляти свій талант.

Олекса Грищенко бував в Еспанії кілька разів. Перший раз вибрався туди в 1924 р. на поручення самого Пікассо, якого добре знав з побуту в Парижі. Його полотна на еспанські мотиви, фольклор і краєвиди частинно зберігаються в колекціях деяких музеїв, або у приватних людей в Європі і Америці.

Любослав Гуцалюк, один з більш експресивних малярів української діаспори, відвідував Еспанію по Другій світовій війні. В 1956 р. зустрічався в Мадриді з українськими студентами. Намалював багато картин на еспанські теми, одна з більш цікавих це “Вітряки в Ля Манча”.

Іванна Нижник, талановита малярка зі Львова, школи О.Новаківського. Від 1946 р. перебувала у Франції, звідкіля відвідувала Іспанію, весь південь, Мадрид, Толедо та ін. місця. Виконала кількадесят олій, а між ними цікаву картину “Ферія в Севільї”.

Крім поданих, був ще ряд інших малярів, які, здебільша проживаючи в Парижі, або на французькій Рів'єрі, час-від-часу вибирались до Іспанії, щоб з поворотом привезти зі собою десятки праць, пейзажів та інших картин, які опісля виставляли в Парижі. Серед таких були, наприклад: Андрій Сологуб, Петро Андрієнко, Олекса Климко та ін. В останній час в околицях Маляги кілька років перебувала відома у Філадельфії мисткиня Роксоляна Лучаковська-Армстронг враз із своїм чоловіком скульптором, де також виконали багато праць.

На закінчення цього розділу було б доцільно не поминути й музики, але, на жаль, не маємо, чи радше невідомі нам українські композитори, які були зацікавлені еспанськими сюжетами, тематикою і т.п. для написання окремих творів та композицій типу “Каприччо Еспаньйоль” Корсакова, тощо. Можемо бути горді за те, що кілька видатних наших мистців-вокалістів і оперових співаків гостювало з виступами в Іспанії, а зокрема в оперових виставах в Барселоні. Приходить на думку Євгенія Зарицька, яка знаменито виконувала ролю Кармен в опері Бізе. В березні 1948 р. з російським оперним ансамблем з Парижу, бували в Мадриді д-р Василь Тисяк і Мирослав Старицький /Міро Скаля/. Крім офіційних виступів, вони також виступали приватно, співаючи українські народні пісні для університетських студентів і в гуртожитку св. Якова. Українські студенти в Мадриді мали також нагоду вітати в себе відому солістку Іру Маланюк, яка в 1956 р. виступала в одному театрі з нагоди 200-ліття народин Моцарта.

ЗГАДУЮЧИ УКРАЇНСЬКЕ РІЗДВО...

спогад-гумореска

Кожного року, у Навечеря Різдва Христового, пригадується мені одна, мало що не національна “трагедія”, яка до глибини душі зворушила всю нашу студентську громаду в столиці Іспанії, Мадриді. Як ви довідаєтесь пізніше, цей болючий випадок був зумовлений не якимось там політичним шантажем, чи ворожою провокацією, а просто тим, що відповідають українські чинники зовсім зігнорували наше красне жіноцтво, виср та ючи на студії до Іспанії самих тільки представників чоловічої ста

Ось вам, шановні читачі, коротка історія тієї неславної події, що трапилась у студентському гуртожитку св. Якова в Мадриді на сам український Свят-Вечір, року Божого 1948...

Наближалось торжество Різдва Христового. Управа нашої студентської громади скликала надзвичайні сходи своїх членів, на яких одностайно рішено, щоб використати цю святочну okazji для пропагування нашого обряду, наших чудових коляд, а особливо - познайомити наших приятелів з традиційними українськими різдвяними стравами. Аякже!... Рада-в-раду і ми запланували включити до звичайної вечері в гуртожитку, на день 6-го січня, нашу національну страву в а р е н и к и, так точно - наші неперевершені в а р е н и к и !...

Але перед нами стало рубом одне проблематичне питання: Хто ж наробить отих, принаймні, тисячу пропагандивних вареників?... Тут у пригоді нам стали наші близькі сусіди - польські студентки, які погодились нам у цьому ділі допомогти в ім'я українсько-польської співпраці. Пригадую докладно, це була соняшна субота. Голова нашої громади, безкомпромісовий ватажок Андрій, вже зранку бігав по кімнатах і стягав з ліжка наших заспаних студентів до національної роботи. За неповну годину ми всі солідарно і соборно зібрались в бурсацькій кухні і слухняно оббирали з лушпини картоплю для продукції наших традиційних вареників... Все йшло за пляном, без зайвих протестів і перешкод. За короткий час зварена і пом'ята картопля була доставлена студенткам-полькам, як головний сирівець для виробу нашої національної страви - смачних вареників...

Поки на небі показалась перша зірка, перша стадія нашої продукції була закінчена. Студентка панна Кася дала куховарці Карменсіті короткі інструкції для завершення цієї кулінарної події:- наповніть водою два великі баняки, підведіть вогонь і зваріть добре оті "пиріжки", а на кінець вечері подайте кожному на тарілку по шість штук з присмаженою на маслі цибулькою... Все було ясне і зрозуміле. За годину наші колеги студенти, що репрезентували п'ятнадцять різних націй, засядуть до святкового столу і подивлятимуть чудеса української кулінарної штуки - нашої традиційної страви... О, благословенний хай буде той, що винайшов оті наші безсмертні в а р е н и к и ...

Почалась святочна вечеря. Президент еспанського товариства опіки над чужинецькими студентами зайняв почесне місце при святочно прибраному столі. Запанував поважний настрій, в їдальню завітала різдвяно-святочна атмосфера. Голова нашої громади урочисто засвітив ялинку, а наш славний хор гримнув фортіссімо нашу прабатьківську коляду "Бог

предвічний народився”. Пан президент у піднесених словах побажав усім щасливого українського Різдва, а нам, українцям, скорого повороту до вільної і незалежної України. В такому ж дусі складали нам побажання представники інших студентських груп.

Після тих святочних церемоній кожний забрався до їдження нормальної вечері і, безперечно, гострив свій апетит до кінцевої української традиційної страви - в а р е н и к і в !... Нарешті прийшов історичний момент. Офіціантки в парадних фартухах підходили до святочно прибраних столів і кожному підсували тарілку, наповнену, як було подано в інструкціях, традиційною українською стравою... І саме тоді почалась наша національна трагедія... Замість наших принадних, пухкеньких вареників ми побачили на тарілці купу безформної мішанини пшеничного тіста з бараболяною масою...

О, Господи, за які гріхи нам ця кара?... Зразу у наших головах промайнула зловісна думка: Саботаж!... Справу вияснила дещо пізніше перелякана чорноока куховарка Карменсіта, оправдуючись невинно: “Я зробила так, як мені наказала сеньйоріта Кася: наповнила два баняки холодною водою, всипала до них оті ваші “пахарітос” /пташки/ і все те наставила під вогонь. Як усе покипіло пів години, я витягнула усе на стіл, покряяла на куски, посмарувала смаженою цибулькою і подала кожному на тарілку до їдження. Сі, сеньйор!...

Не веселе було для нас Різдво в Мадриді цього Року Божого 1948, і на цьому, мабуть, дуже потерпіла українська національна справа... А один з наших колег, киянин Василь Петрович, скоментував цей випадок так: “Воно, бачите хлопці, вийшло у нас все по-українськи... Ми заплянували вареники, а нам зварилась бараболяна каша!.. Але й за це подякуймо Господеві і заспіваймо разом наші прабатьківські коляди, бо сьогодні “Христос Родився”, тож “Славім Його”!!!...

Олександр Білик

ДВА ЮВІЛЕЇ ДВОХ ВЕЛИКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ: САЛЯМАНКА І МАДРИД

В 1993 році, коли ми збирали матеріяли і писали цю Історію Студентської Громади в Іспанії, з Мадриду наспіли вістки про відзначування величних ювілеїв: 700-ліття Університету в Мадриді і 775-ліття від заснування Університету в Саламанці. Тому, що майже всі

українські студенти студіювали в Мадриді і кілька з них в Саламанці, ми уважали за доцільне подати коротку історію цих двох престижових наукових установ в Іспанії.

Університет в Саламанці. Заснований в 1218 р., є найстаршим університетом в Іспанії і четвертим за старшиною в Європі, після першого в Болонії /1158 р./, другого в Оксфорді /1163 р./ і третього в Парижі. /1170 р./. Всі вони постали як т.зв. “Студіум”, або університетські школи, в яких вивчали теологію, право, мистецтво, мови, медицину, геометрію і математику, астрономію та інші предмети. В Саламанці цей науковий центр був заснований за часів короля Альфонса IX. Його наслідник Альфонс X Мудрий видав “Сім Законів” /Сіете Партидас/, на підставі яких було унормовано все навчання, обов'язки і привілеї студентів, професорів, гонорари, платні за студії, пенсії та інші справи. Довгі роки цей закон обов'язував також і в інших університетах Іспанії. Як водилося в тих часах, університет був визнаний папою Римським Олександром IV, який дав дозвіл вживати окрему печать на видаваних дипломах.

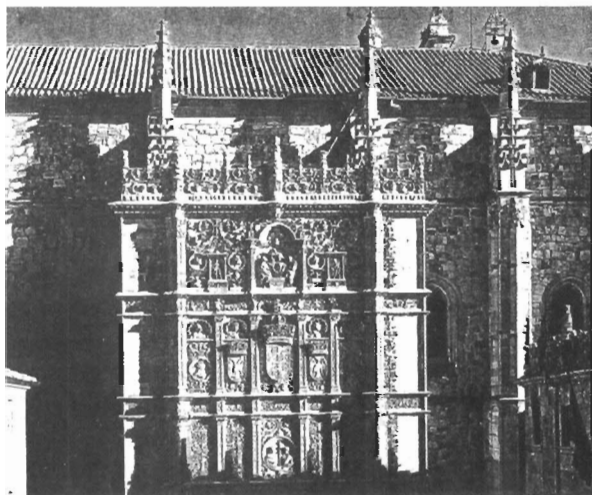
Незабаром цей університет почав свій блискучий ріст і став одним з кращих в світі, а головню тоді, коли Іспанія “володіла світом” після відкриття Америки. На бажання королів Ізабелли і Фернанда, професори цього університету розглядали проект подорожі Колумба до “Індій”, бо йшлося про велике фінансування ризиковного діла. Дещо пізніше з університету вийшла ідея оборони рівності і пошанування прав “індіян” в Америці. Науковці університету обороняли ідеї Коперника, тоді як в інших університетах Коперника засуджували. Саламанка стала взірцем для заснування подібних інституцій в Новому Світі, в Мексико і в Ліма.

В університеті Саламанки навчали славні еспанські особистості: Антоньйо де Небріха, автор першої граматики і словника еспанської мови /1492 р./, Фрай Люїс де Леон /16 ст./ і вкінці філософ Мігуель де Унамуно на початку 20-го століття. До славних студентів університету належать два великі святі: Ігнатій з Льйойлі, засновник чину єзуїтів /16 ст./ і Хуан де ля Круз - реформатор чину кармелітів. З Саламанки вийшли відомі еспанські літератори: Кальдерон де ля Барка /17 ст./, Люїс де Гонгора та інші.

Сьогодні в університеті навчається 27 тисяч студентів; 4 тисячі чужинців прибувають кожного літа на курси еспанської мови, літератури, історії тощо. При університеті є 13 факультетів і 11 окремих шкіл. Студії відбуваються в 30-и різних ділянках науки. Понад 500 осіб приготовляється кожного року до докторських дисертацій. Стара бібліотека з часів Альфонса X начислює 2800 оригінальних рукописів з 11-18 століть,



Факультет медицини
мадридського
університету.



Фасада одного
будинку
університету Саламанки.



Головний будинок
Вищої Школи
Інженерів гірництва
в Мадриді.

кожний факультет має свою модерну бібліотеку. Університет співпрацює з іншими в Іспанії та в світі. В 1955 році університет відвідав проф. Ярослав Рудницький з Канади, про що вже була мова попередньо. В 1960-их роках тут студювало кілька українських студентів медицину.

Університет в Мадриді. Справа історії і заснування Мадридського Університету є дещо контроверсійна. Хоч в Мадриді парадно і майже цілий рік відзначали 700-літній ювілей з нагоди заснування там університету, який в Мадриді має ще іншу назву - "Комплутенський", оригінальний університет, знаходиться в недалекому від Мадриду містечку Алькаля де Генарес, відомому ще з римських часів під назвою Комплутум. Маври перейменували його на Аль-Каля-ен-ель-Угар. Іспанці цю назву змодифікували на Алькаля де Генарес, і коли в 1293 році король Санчо IV заснував там університет, Мадрид не мав більшого значення, ні адміністративного, ні політичного чи економічного, хоч маври збудували там твердиню, яка пізніше приваблювала деяких королів. Щойно Филип II в 1561 р. зробив Мадрид столицею держави.

В Мадриді тоді почали появлятися вищі наукові інституції. В 1545 р. єзуїти заснували "Студії св. Ізидора", які перейменовано дещо пізніше на "Імперську Колегію Мадриду", яка в 1624 році дістала рангу університету.

Університет, заснований в Алькаля де Генарес, вже перейшов кілька століть свого розвитку і досягнув вершка своєї слави. Толеданські кардинали піклувалися і допомагали цій інституції, а зокрема найбільш відомий кардинал в Іспанії - Франціско Хіменез де Ціснерос /1436-1517/, який, після смерти королеви Ізабелли, не лише правив Іспанією, займався політикою і війнами, але присвятився науці, звернув найбільше уваги на університет в Алькаля, заснував Колегію /факультет/ для студій старинних мов /грека, латина і гебрійська мова/, сам добре знав ці мови і два роки перекладав Святе Письмо, щоб опісля видати славному "Біблію Поліглота Комплутенсе" в чотирьох мовах: гебрійській, грецькій, арамейській і латинській. Перед смертю кардинал Ціснерос передав в завіщанні всі свої скарби та майно для університету, що його пізніше королі розтратили для фінансування воєн імперії.

В Мадриді заздрісним оком споглядали на славу та успіхи Комплутенського Університету в Алькаля де Генарес, де після смерти Ціснероса почали назривати проблеми і конфлікти, втеча студентів і професорів до сусідніх інституцій в столиці держави. Скоро прийшла загроза цілковитого закриття університету в Алькаля де Генарес, але в справу втрутилися інші університети в Іспанії /Саламанка, Валядолід.../ та

навіть римські папи і лювенський університет в Бельгії, які противились замірам Мадриду заволодіти і перенести цілу комплютенську інституцію до столиці. Боротьба тривала ще кілька століть і аж 29 жовтня 1836 р. згідно з королівським декретом університет в Алькаля закрили і перенесли до Мадриду. Але назви “Комплотенський” в Мадриді офіційно не уживали. Її вкінці адаптували, коли ректором університету був Хосе Ботелья Льюсія /1968-72/, а дотеперішню назву “Університет Центральний”, яку прийнято ще в 1812 р. в часах т.зв. французької реформи /часи Наполеона в Іспанії/, перестали вживати. Так мадрридський університет став спадкоємцем історії і традицій старого університету в Алькаля де Генарес. Сьогодні ще можна деколи почути вістки про інтенції уряду відновити університет в Алькаля, але як буде з назвою - невідомо.

Університет в Мадриді переходив, під час своєї історії, через кілька важливих періодів, змін і реформ. Важною реформою була “французька”, коли створено “Центральний університет”, хоча назви цієї не вживали аж до 1850 р. Університет мав тоді шість факультетів /філософії і літератури, точних наук, фізики і природи, фармації, медицини та права і теології/. Зареєстрованих тоді було 2465 студентів, отже 40 % всіх студентів в Іспанії. В наступних роках появлялися нові Факультети і Школи: Центральна Школа Агрикультури /заснована в 1855 р./, Королівський Інститут Індустрії, до якого увійшли Школа Механічних Інженерів та Хеміків, Вища Школа Торгівлі і Консерваторія Мистецтва. Окремо засновано Королівську Академію св. Фернанда, яка включала Школу Малярства, Скульптури і Гравюри. До Центрального Університету належали також Школа Дипломатична /1856 р./, Школа Інженерів Архітектури /1844 р./, Школа Ветеринарії /1792 р./ та інші.

Приблизно сто років тому трапився особливий випадок в Університеті - ліберальним професорам заборонили висловлювати під час викладів їхні думки і погляди на деякі питання, правдоподібно політики, церкви та ін. З іншого боку в Університеті появилися великі і славні особистості, про яких було багато мови ще за часів, коли українські студенти студіювали в Мадриді, а це С.Рамон-Кахаль /медик, лавреат премії Нобеля/, Х.Ортега-Гассет /філософ/, Рамон Менедез Підаль /історик-філолог/, Грегорію Мараньйон /медик/ та ін. Великі зміни наступили в Університеті по Першій світовій війні, коли заплановано т.зв. Університетське Місто і побудовано нові і модерні будинки, факультети і Школи. Сьогодні в Університеті зареєстровані 130 тисяч студентів, знову 40% всіх студентів в Іспанії.

СИЛУЕТИ ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРОМАДИ В ЕСПАНІЇ

Заввага: Внизу по черзі і за азбучним порядком поданий список бувших студентів Української Студентської Громади в Еспанії wraz з їхніми академічними, професійними та суспільно-громадськими успіхами та деякими даними з особистого і родинного життя. Бракує тут деяких молодших студентів з останнього і переходового періоду студій /1963-78 роки/, інформації про яких невідомі.

АКУЛОВ Юрій. Прибув до Еспанії разом із студентами другої групи з табору полонених в Ріміні, в 1947 р. Закінчив архітектуру у Вищій Школі Інженерів Архітектури в Мадриді і емігрував до Венесуелі, де поселився і працював за фахом. Після кількох років переселився до ЗСА. Дальша його доля невідома.

БАРАБАШ Теодор. Був у першій групі студентів, які прибули до Еспанії в 1946 р. з Ріміні. Студіював у Вищій Школі Інженерів Гірництва, яку закінчив в 1952 р., а дещо пізніше одержав ступінь доктора. Одружився з еспанкою і поселився на постійно в Еспанії. Працював директором копалень міді, золота, срібла і піритів, а згодом, також на відповідальному становищі, у комбінаті фабрик хемічних добрив. Як спеціаліст і знавець брав участь в наукових з'їздах і конференціях в Еспанії і за кордоном. В половині 1980-их років відійшов на пенсію. В Українській Громаді був доволі активний, очолював відділ Об'єднання б. Вояків Українців в Еспанії, яке зорганізувало відзначення 1000-ліття Християнства в Україні, очолював Громаду в деяких починах та ініціативах, використовуючи добрі зв'язки і родинні посвоячення його дружини з провідними особами еспанського уряду. Родина виховала четверо дітей, які закінчили вищу освіту.

БІЛИК Михайло. Прибув до Еспанії з Німеччини в 1951 р. Студіював на факультеті економіки в Мадриді, що його закінчив і в 1957 р. здобув ступінь доктора. Згодом емігрував до ЗСА і поселився у Філядельфії. Одружився з українкою, родина виховала троє тепер дорослих дітей. Довгий час працював як ексекютивний директор в Берліц-Макміллян Корпорації у Філядельфії, а останньо, як керівник імпорт-експортного відділу в головній квартирі цієї компанії. Активний в українській місцевій громаді, учитель "Рідної Школи", член хору "Прометей" та деяких організацій. В 1988 р. померла його дружина Оксана.

БЛИК Олександр. До Еспанії прибув з табору полонених в Ріміні в 1947 р. разом з другою групою студентів. Студії розпочав на Львівській Політехніці /1941-1944/, а завершив у Мадриді у Вищій Школі Інженерів Агрономів /Відділ Індустр. Хемії/, які закінчив у 1950 р., одержавши опісля ступінь доктора. В 1953 р. виїхав до ЗСА, поселився у Філядельфії, одружився з українкою, родина виховала троє дітей. Весь час працював як науковий дослідник в ділянці органічної і полімерної хемії. Брав участь у численних наукових з'їздах в ЗСА і за кордоном, виголошуючи доповіді з ділянки своїх дослідів. Написав 52 наукові праці, що були публіковані у різних наукових журналах, а також має 5 патентів. Протягом довгих літ є активним членом української спільноти в ЗСА, виконуючи різні важливі функції: в роках 1968-92 займав пост заст. головного предсідника Союзу Українців Католиків "Провидіння"; від 1978 р. займає пост президента найбільшої в світі української допомогової установи Злученого Українського Американського Допомогового Комітету /ЗУАДК/; в 1968-90 р. був одним із віце-президентів Українського Щадничого Банку; довгі роки був членом управи Т-ва Українських Інженерів Америки; член Наукового Товариства ім. Т. Шевченка; член чол. хору "Прометей" та член багатьох товариств і установ, в тому теж і американських. Він багато дописує до української преси /"Свобода", "Америка", "Гомін України", "Українська Трибуна", "Лис Микита" та інші/. За свої репортажі і фейлетони одержав другу нагороду від Спілки Українських Журналістів Америки в 1971 р.

БЛАВАЦЬКИЙ Володимир. Належав до першої групи студентів, які прибули до Еспанії в 1946 р. з Ріміні. Студював і закінчив ветеринарію в 1951 р. і емігрував до Канади, де поселився і працював за професією. По кількох роках переїхав на постійний побут до ЗСА, до стейту Монтана, де досі проживає і продовжує свою професійну працю. Докладніші інформації про нього невідомі.

БОРАЧОК Володимир. Прибув до Еспанії в 1951 р. з Німеччини. Студював і закінчив факультет Філософії і Літератури в Мадриді. Залишився на постійний побут в Еспанії, одружився з еспанкою і поселився в провінції Каталонія, поблизу Барселони, де одержав працю в американській радіостанції "Фрі Юрон". Родина виховала троє дітей.

БОБКІВ Юрій. До Еспанії прибув із ЗСА у 1958 році. Студював і закінчив медицину та повернувся до Америки. Одружився і поселився в одному з північних стейтів /імовірно Н. Дакота/, де веде свою лікарську практику. Ближчих інформацій про нього немає.

БУРГГАРДТ Вольфрам. Прибув до Мадриду з Канади в 1954 р. на

однорічну спеціалізацію в еспанській мові і літературі. Крім студій, він інтенсивно працював над коректою і підготовою до видань творів свого батька - поета Освальда Бурггардта-Клена. Цікавився творами Ортеги-Гассета і пізніше переклав на українську мову його твір "Бунт мас", який вийшов друком в 1965 р. в Нью-Йорку. Після побуту в Іспанії він повернувся до Канади і, закінчивши студії, одержав працю при Університеті в Лондоні, Канада.

БУЧОК Роман. До Іспанії прибув разом з першою групою студентів з Ріміні в 1946 р. Студіював і закінчив медицину докторатом в 1952 р., одружився з еспанкою і виїхав на постійний побут до Вінніпегу, Канада. Після відбуття всіх приписаних лікарських практик і вишколу в ділянці загальної медицини і хірургії, відкрив свою власну практику, яку вів до 1996 р. Був також засновником медичної клініки "МкГрегор Мед. Центр" у Вінніпегу, співпрацював з кількома місцевими шпиталями. Тепер вже на пенсії, він добровільно і безкорисно даліше опікується тяжко хворими людьми своєї громади. Увесь час був активний в Громаді, є членом кількох місцевих організацій. Був президентом Укр. Католиків Канади, Медичної Християнської Фундації Канади та Медичного Кат. Т-ва Манітоби. Брав участь в багатьох з'їздах і конгресах, останньо в Науковому Конгресі в Харкові в 1992 р. /Світовий З'їзд Укр. Лікарів/. Родина виховала п'ятеро дітей: три сини і дві дочки, одна з них лікар.

ВАВРІВ Роман. Також був у першій групі студентів, які прибули до Іспанії з Ріміні в 1946 р. Студіював у Вищій Школі Інженерів Лісництва, яку закінчив в 1952 р. /давніше студіював лісництво у Львові/ і в тому ж році емігрував до ЗСА. Одружився, родина виховала одного сина і дочку. Спочатку проживав у стейті Вірджінія; доповнював студії в університеті в Сиракузах. Переселився і до сьогодні перебуває в Пуерто Ріко, де довгий час працював як генеральний директор в бюрі Електро-Компанії в Сан Хуан, Відділ нагляду і утримування силових ліній. Як дослідник співпрацював з університетом в стейті Віскансин в ділянці застосування презервативних речовин до стовпів електричних ліній. Деякі його праці появилися друком. Час-від-часу відвідував своїх товаришів в Іспанії.

ВАРЖАНСЬКИЙ Всеволод. До Іспанії прибув разом з першою групою студентів з Ріміні в 1946 р. Студіював у Вищій Школі Інженерів Телекомунікації, яку закінчив з успіхом і кілька років опісля одержав титул доктора. Залишився на постійно в Іспанії, одружився з еспанкою і досі проживає в Мадриді. Родина виховала двох синів. В 1957-75 роках

працював в Раді для справ Ядерної Енергії, і був керівником в ділянці консервації електронної апаратури. В 1967 р. здобув позицію професора у своїй Альма Матер, керуючи катедрою електрично-комунікаційних контурів і систем, а опісля Відділом Електромагнетизму та Електричних Мереж, як також і Відділом електроніки і логічних контурів на факультеті Інформатики при Політехнічному Університеті в Мадриді. В 1974-81 роках був там заступником директора для дослідів і студій. Автор підручників “Аналіза контурів”, 5-е видання 1977 р., “Методи синтези лінійних мереж”, 4-е видання 1975 р., “Аналіза контурів з допомогою компюторів”, 1985 р. та співавтор декількох інших праць. Доповідав на міжнародних з'їздах інженерів електриків та електроніків в Торонто і Нью-Порт /Каліфорнія/. Його ім'я поміщене в Маркіз ХТО Є ХТО в світі, 1980-81 рр. та інших міжнародних альманахах 1980-их років. В Мадриді має славу дуже строгого і вимогливого професора серед академічних кругів. Змагав до піднесення рівня і репутації студій, щоб дорівнювати передовим науковим закладам світу. Від 1985 р. додатково займався теоретичною фізикою в галузі теорії відносности, намагаючись спростувати помилки Айнштейна і його послідовників. На цю тему доповідав під час міжнародних з'їздів в Політехнічній Школі в Кіото /1989 і 1990 р./, Повітряно-Космічному Інституті в Мадриді в 1992 р. та в Інституті Теоретичної Фізики в Києві в 1993 р. В 1996 р. видав працю під назвою “Засади релятивістичної механіки і теорії поля”. Від 1990 року перебуває на пенсії.

ВОЙЦЕХ Роман. Прибув до Іспанії з другою групою студентів з Ріміні в 1947 р. В Мадриді студіював і закінчив факультет фармації, де опісля одержав також титул доктора. В 1954 р. одружився з еспанкою і емігрував до ЗСА; поселився в Чікаго, де весь час працював у фармацевтичній індустрії і наукових дослідах. При кінці 1960-их років тяжко захворів і в 1969 році помер. Родина виховала двоє дітей.

ВОЛИНСЬКИЙ Микола. До Іспанії прибув з Англії, де перебував після звільнення з полону. Студіював і закінчив факультет політичних наук. В 1957 р. одружився з мексиканкою і виїхав на працю американської розвідчої агенції СІА на острів Кипр. По кількох роках переїхав до Відня, де продовжував працю для СІА до часу свого відходу на пенсію в 1989 р. Переселився на постійно до Іспанії, але в скорому часі захворів і в квітні 1991 р. помер. Похований в Півн. Іспанії в провінції Астуріяс. Залишив дружину і двох дорослих синів та багато товаришів з часів полону в Італії і студій в Іспанії. В таборі полонених в Ріміні вже проявив свій журналістичний хист, дописуючи до таборової газетки-щоденника “Життя в Таборі”. Останніх шість місяців в таборі був

головним редактором тижневика "Батьківщина". Опісля, в Англії, перебував у Лондоні і працював у редакції "Української Думки" до часу виїзду на студії до Мадриду. Студіюючи, часто дописував до кількох українських газет в зах. Європі і ЗСА. Співпрацював з Управою Братства 6. Вояків Дивізії для видання обширного Збірника "РІМІНІ - 1945-47", який вийшов друком в 1979 р. в Нью Йорку. Під час студій в Мадриді цікавився питанням можливого побуту козаків в Іспанії і в тих цілях перевіряв документи кількох архівів. Передбачаючи виїзд на довший час з Іспанії, досліджував архів Студентської Громади в Мадриді і зробив цінні записи й статистичні дані, які зберігав довгий час і які використано в цій Історії.

ГАВРИШ Степан. Прибув до Іспанії в 1948 р. з Австрії. Студіював медицину, яку закінчив в 1955 р., одружився з еспанкою і емігрував на постійний побут до ЗСА. В останніх роках студій опікувався деякими хворими студентами в гуртожитку, хоч і сам він часто бував пацієнтом і потребував сталої опіки. По кількох роках праці як лікар, він передчасно помер.

ГИЧКА Михайло. До Іспанії прибув з першою групою студентів з Ріміні в 1946 р. Студіював у Вищій Школі Інженерів Агрономії, яку закінчив в 1952 р., а дещо пізніше одержав титул доктора. Одружився з еспанкою і поселився в провінції Арагон у Сарагосі. Родина виховала семеро дітей. В ділянці агрономії спеціалізувався в кормових і пастівних рослинах, лугах і пасовиськах, а зокрема, під час побуту в Тексасі, ЗСА. Був науковим дослідником у Верховній Раді Наукових Дослідів експериментальної станції /Aula Dei/ в Сарагосі. Відвідував різні наукові центри сільськогосподарських дослідів в Європі, Австралії та Новій Зеландії. Написав три книжки на теми пастівного господарства, п'ять монографій і понад п'ятдесят статей. Довший час вів щотижневі півгодинні програми в радіо Сарагоси на теми сільського господарства для місцевих фермерів. Брав активну участь в суспільно-громадському житті провінції Арагон, був технічним керівником одної з найбільших кооператив цієї провінції.

ГЛАДУН Степан. До Мадриду прибув з Ріміні в 1946 р. разом з першою групою студентів. Студіював політичні науки, які закінчив в 1954 р. Переїхав до провінції Сантандер, де працював кілька років в одній фірмі деревно-обробної промисловости. В 1959 р. поселився в Барселоні і одержав працю в автомобільному заводі СЕАТ, очоливши один з його відділів. Одружений з еспанкою, родина виховала двоє дітей.

ГОРНИЦЬКИЙ Любомир. До Еспанії прибув з Німеччини в 1953 р., де попередньо студіював музику у Високій Музичній Школі в Мюнхені. В Мадриді продовжував студії музики, а зокрема гри на фортепіано у професора Андраде де Сільва. Час до часу виступав як соліст в окремих концертах, або разом з симфонічною оркестрою Мадриду. Закінчивши студії, емігрував до ЗСА і поселився в Нью Йорку. Був викладачем музики при університеті в Лонг Айленд, Н.Й. та одночасно давав лекції гри на фортепіано в Українському Музичному Інституті в Нью Йорку; був заступником президента цього Інституту. В 1970 р. захворів і по короткій та важкій недусі помер на 42-ому році життя. Був самотнім.

ГОРОДИСЬКИЙ Орест. Був першим кандидатом, який прибув на студії до Еспанії із ЗСА в 1953 р. Студіював і закінчив медицину і в 1960 р. повернувся до Америки. Одружився з україркою і поселився в околицях Дітройту; родина виховала двоє дітей. Довгий час і до сьогодні провадить свою лікарську практику, є активним в місцевій українській громаді, належить до Товариства Українських Лікарів Півн. Америки.

ГУЛЬ Мирослав. До Еспанії прибув з Вел.Британії в 1951 р. з наміром вступити до Військової Академії в Мадриді, а після невдачі старався, хоч також без успіху, про вступ до Вищої Школи Гірництва. Залишив дальші заходи студій і почав працювати, як інструктор чужих мов при Інституті Берліц в Мадриді. Одружений з еспанкою, вдержує деякі зв'язки і контакти з українцями в Еспанії.

ДАВИДКО Маріян. До Еспанії прибув з першою групою студентів з Ріміні в 1946 р. Студіював і закінчив студії на факультеті ветеринарії в Мадриді в 1952 р. Небавом, одначе, зазнав розчарування і невдоволення із вибору професії і, після деякої надуми, в 1954 р. виїхав до Риму на студії теології в українській семінарії, яку закінчив в 1961 р. Незадовго став священником і прибув до Мадриду, щоб в каплиці гуртожитку св. Якова відправити Службу Божу і попрощатися з колишніми товаришами перед виїздом на постійно до Канади. Поселився у Вінніпегу, де на кількох парафіях обслуговував наших вірних. В 1985 р. захворів і помер на 60-ому році життя.

ДЕМ'ЯНЧУК Любомир. До Еспанії прибув з Німеччини в 1951 р. В Мадриді почав студії хемії, а по двох роках переїхав до Каталонії продовжувати студії в Текстильній Школі поблизу Барселони. В половині студій, одначе, поважно захворів і довший час лікувався. Після видужання одружився з еспанкою і виїхав до ЗСА; поселився у Філядельфії. По деякому часі почав студії економіки на Пенсильвенському Університеті,

які закінчив з успіхом і одержав працю викладача в одному коледжі. В 1988 р. знову захворів і небавом помер. Залишив троє дорослих дітей.

ДРОЗДОВСЬКИЙ Юрій. Прибув до Іспанії в 1946 р. разом з першою групою студентів з Ріміні. Студіював на факультеті фармації в Мадриді, який закінчив в 1951 р. Одружився з іспанкою і поселився на постійно в місті Хаен в півд. Іспанії, де весь час провадив власну аптеку. Родина виховала дев'ятеро дітей.

ЗАБАРА Олег. Прибув до Іспанії з табору полонених в Ріміні в 1946 р. Студіював і закінчив Вищу Школу Інженерів Машино-будування в 1952 р., а дещо пізніше одержав також звання доктора. Після студій одружився з іспанкою, поселився в Мадриді, родина виховала шестеро дітей. По десяти роках подружнього життя дуже тяжко захворіла і в скорому часі передчасно померла його дружина, залишивши малолітніх дітей. Весь час працював в ділянці металозварювання, виконуючи безліч проектів і праць та консультацій. Протягом 8-и місяців спеціалізувався в "Атомик Інтернешинел" у ЗСА при будові реакторів для атомної енергії. Після повороту брав участь в конструкції тих апаратів в Іспанії. Нав'язав широкі контакти з науковим світом в Мадриді і став викладачем у своїй Альма Матер.

ЗАПЛАТИНСЬКИЙ Ізидор. До Іспанії прибув також з табору полонених в Ріміні в 1946 р. Студіював на Вищій Школі Інженерів Гірництва в Мадриді, яку закінчив в 1952 р. і відразу емігрував до ЗСА. В короткому часі одержав стипендію від Університету Нотр Дам, де здобув докторат з металургії. Спочатку працював як науковий дослідник у фірмі Ду Понт у стейті Делавар, а опісля переїхав до Клівленду в стейті Огайо, де одержав працю, також як науковий дослідник, в ділянці ракет і погінних матеріалів в одному з відділів державної фірми НАСА /Нац. Аеронавт. Адміністр. Простору/. Як науковець і дослідник брав участь в багатьох з'їздах, виголошував доповіді в ЗСА і за кордоном. Одружений з українкою; час до часу відвідує товаришів в Іспанії.

ІВАСІВКА Андрій. Один з наймолодших членів Студентської Громади в Мадриді. До Іспанії прибув із ЗСА, студіював і закінчив медицину. Приблизно в половині 1970-их років повернув до Америки і в Нью Йорку почав приписаний медичний вишкіл і вправи в одній з лічниць. Несподівано захворів і помер. Був одружений з українкою.

КЕКІШ Юрій. Прибув до Іспанії з табору полонених в Ріміні разом з другою групою студентів в 1947 р. Студіював і закінчив студії хемії, які почав ще давніше у Львові. В 1952 р. емігрував до ЗСА і поселився на

кілька років в Нью Йорку, а опісля в Чикаго. Довгий час працював як хемік і дослідник, а останньо, як керівник хем-водного відділу у фірмі Налько, поблизу Чикаго. Вислідом його дослідної праці є 28 патентів. Член Товариства Українських Інженерів Америки та деяких американських професійних т-в. Активний в місцевій українській громаді, в Організації “Пласт” і “Провидіння”. Одружений з українкою, родина має одну дочку - лікарку.

КЛЮК Петро. До Мадриду прибув з Німеччини в 1952 р. Студіював і закінчив студії на факультеті філософії і літератури в Мадриді. В 1959 р. емігрував до ЗСА і кілька років був викладачем еспанської і німецької мови в Мерсер Університеті в стейті Джорджія. В 1968 р. знову повернувся до Еспанії продовжувати студії для одержання докторату, який здобув в 1971р. Повернувся до ЗСА і поселився у Філядельфії. Працює приватно як мовознавець. Деякий час працював як викладач чужих мов у Вест Ноттінгем Академі в стейті Мериленд. Активний в українській громаді у Філядельфії: голова Літер.-Мистецького Клубу /1975-87 рр./, секретар Відділу УККА, секретар при парафії Укр. Автокеф. Правосл. Церкви св. Покрови, а відтак і голова, учитель шкіл українознавства та ін. П.Клюк одружений з українкою.

КОЛИБАБЮК Ярослав. Один з останніх українських студентів із ЗСА, який студіював і закінчив медицину. Приблизно в половині 1970-их років повернувся до Америки і поселився коло Філядельфії, де досі працює як лікар і веде свою приватну практику. Одружений з українкою.

КОРДУБА Ждан. До Еспанії прибув з Америки в 1957 р. Студіював і закінчив медицину, повернувся до ЗСА і поселився в Нью Йорку, де спочатку відбув приписаний вишкіл і практику, а згодом вів своє приватне бюро. Більше деталів про його життя і працю не маємо.

КОСТРУБЯК Василь. Прибув до Еспанії з Австрії в 1948 р. Студіював і закінчив студії медицини. Одружився з еспанкою, товаришкою студій і також лікаркою, з якою емігрував до ЗСА і поселився у Філядельфії, а дещо пізніше у Вашингтоні. Весь час обоє працювали на стейтовій і державній посаді. З початком 1990-их років відійшли на пенсію і виїхали на постійно до Еспанії та Португалії.

ЛЕВИЦЬКИЙ Ростислав. До Мадриду прибув з табору полонених в Ріміні разом з першою групою студентів в 1946 р. Продовжував студії медицини, які почав ще давніше у Львові. Закінчив студії в 1950 р. і залишився на постійно в Еспанії. Відкрив власну практику і в скорому

часі став відомим лікарем і здобув добірну клієнтелю в Мадриді, включно з еспанською елітою. По деякому часі почав хорувати і в 1970 р. помер у відносно ще молодому віці. Був одружений із товаришкою студій, також лікаркою, яка після смерти Ростислава продовжувала вести лікарську практику.

ЛЕВКОВИЧ Роман. Прибув до Іспанії з Вел.Британії /Шотляндії/ в 1952 р., де перебував після звільнення з полону. Студіював і закінчив факультет фармації в Мадриді. Одружився з еспанкою і поселився на стало в Іспанії, в Барселоні, де весь час працював професійно, а останньо як технічний директор у заводі виробів інсектицидів і фунгіцидів, Лаінко. Родина має четверо дорослих дітей.

ЛИСТОК Андрій. Переїхав до Іспанії з Бельгії в 1947 р., де також студіював. Закінчив студії на факультеті філософії і літератури і в 1952 р. емігрував до Канади. За деякий час, не маючи доброго здоров'я, він передчасно помер. Був самотнім.

МАРКІВ Богдан. До Іспанії прибув з Німеччини в 1952 р., де попередньо студіював музику в Мюнхені. В Мадриді продовжував студії музики, а зокрема гри на скрипці. Закінчивши студії, в 1961 р. емігрував до ЗСА і поселився в Нью Гейвен, стеїт Конектикат. Був членом місцевої симфонічної оркестри, викладав музику і давав приватні лекції гри на скрипці та в Українському Музичному Інституті. Був диригентом хору при місцевій католицькій парафії. Час до часу дописував до української преси на музичні теми, писав рецензії на відбуті концерти і т.п. Одружений з україркою, родина має двоє дорослих дітей.

МАРТЮК Лев. Прибув до Іспанії з табору полонених в Ріміні в 1947 р. разом з другою групою студентів. Студіював медицину, але раптом на останньому році студій виїхав до ЗСА. Деякий час працював в медичній лябораторії і, під час праці, перебув нещасливий випадок, зазнав деякого фізичного пошкодження, зокрема зору. Був змушений залишити працю і від довшого часу перебуває серед невеликої української громади на Флориді. Одружений, родина виховала двоє дітей.

МАСЛІЙ Дмитро. До Іспанії прибув в 1946 р. разом з першою групою студентів з табору в Ріміні. Студіював у Вищій Школі Інженерів Гірництва, яку закінчив в 1953 р. На кілька років залишився в Іспанії і пробував свої таланти в бізнесі та заложив імпор-експортову фірму, яка мала дуже добрі можливості і вигляди зазнати значного успіху. По році, чи двох, одначе, внаслідок непорозумінь та особистих конфліктів з деякими важливими людьми, а передовсім з владою, був змушений за-

лишити Іспанію і виїхав до Венесуели. Поселився в Каракас, де довгий час працював професійно в гірничій ділянці, був викладачем і т.п. В 1988 р. захворів і помер.

МУЗИЧКА Степан. Прибув до Іспанії в 1951 р. з Англії, з Лондону, де перебував після звільнення з полону. Студював на факультеті філософії і літератури. Студії закінчив, одружився з еспанкою-лікаркою і в 1958 р. емігрував до Канади. Поселився в Ст. Джонс, Нова Фундландія, де одержав працю викладача еспанської мови і літератури в тамошньому університеті. Крім професійної праці, писав гуморески і пересилав періодично до “Лиса Микити”, який виходив в Дітроїті. Його слабкий організм помалу підупадав і у вересні 1985 р. він помер на 59-ому році життя. Залишив четверо дорослих дітей.

ПАСТУЩУК Володимир. Прибув до Іспанії з Австрії в 1948 р. Почав студії на факультеті політичних наук, які тимчасово через недугу і лікування залишив. Студії закінчив дещо пізніше. Під час студій і лікування працював дещо в редакції українського відділу в Радіо Національ; був заповідачем понад десять років, а після смерті д-ра Д. Бучинського прийняв функцію і головного редактора, яким був протягом других десяти років. Був одружений з еспанкою, яка померла в 1992 р. і залишила двоє дорослих вже дітей. В Іспанії нав'язав і вдержував приятні зв'язки з багатьма чільними еспанськими особами, діячами та членами уряду і ці знайомства деколи використовував для добра української справи, виєднував авдієнції в голови держави ген. Ф. Франка /для: ВПреоєв. Кир Івана Бучка, голови АБН Ярослава Стецька/, під час яких він сам виконував функцію перекладача. Опісля, по смерті ген. Франка, продовжував подібну функцію при дворі короля Хуана Карльоса /був наприклад перекладачем під час авдієнції в короля б. міністра закорд. справ ССРСР А. Громика/, працював як державний робітник в міністерстві інформації і туризму, був перекладачем та інструктором мов у генеральному штабі армії, керівником секції для справ Далекого Сходу в головній квартирі еспанської консервативної партії Народний Союз /Альянса Популяр/, писав статті, перекладав і т.п. Причинився і зробив найбільше для наголошення і пропаганди українського питання в Іспанії.

ПЕТРУЩАК Ярослав. До Іспанії прибув з табору полонених в Ріміні в 1946 р. разом з першою групою студентів. Студював і закінчив медицину; опісля доповняв студії, які закінчив докторатом. Одружився із своєю товаришкою студій, також лікаркою, і обоє емігрували до ЗСА. На стало поселились в Пітсбургу. Довгий час працював при університетському

шпиталі в ділянці анестезії і як викладач та інструктор. Родина виховала двох синів. Деякий час вже на пенсії, обоє часто відвідують Іспанію.

ПЛАСКАЧ Богдан. До Іспанії прибув з Бельгії в 1947 р. Студіював і закінчив факультет філософії і літератури. Емігрував в 1951 р. до Канади і поселився в Оттаві, де одержав працю викладача в університеті. В половині 1980-их років пішов на пенсію; помер в 1992 р.

РЕНЕР Юрій. Прибув до Іспанії з Америки в 1957 р., студіював і закінчив медицину. Одружився з еспанкою-філологом, родина якої перебувала в Гондурасі, тому обоє виїхали на постійно до цієї країни. Скоро, однак, переїхали до ЗСА і перебували на Флориді, де впродовж кількох років він працював як лікар-психіатр дитячих недуг у Гейнсвіл. Там народилося в них двоє дітей. По кількох роках Юрій захворів на лімфатичного рака і в 1976 р. помер на 36-ому році життя.

РОМАНІК Нестор. До Іспанії прибув в 1946 р. разом з першою групою студентів з табору в Ріміні. Студіював у Вищій Школі Інженерів Лісництва, яку закінчив в 1952 р., а дещо пізніше одержав титул доктора. Одружився з еспанкою і поселився в Іспанії; стало проживає в Мадриді. Родина виховала двоє дітей. Впродовж довгого часу працював при міністерстві лісництва і сільського господарства, займаючись контролею рослинних шкідників та лісових паразитів. З черги і, як керівник секції при міністерстві, був відповідальний за санітарний стан лісів в Іспанії. Був автором численних фахових публікацій, екологічної газети, брав участь в багатьох наукових з'їздах, конференціях і т.п. Одержав нагороди, давніше від ген. Франка і останньо від короля Іспанії. Особливо активний в невеликій українській громаді в Мадриді.

РОМАНКО Степан. Прибув до Іспанії в 1952 р. з Англії, де перебував після звільнення з полону. Студіював і закінчив факультет фармації в Мадриді і в 1961 р. емігрував до ЗСА. Поселився в Пітсбургу, де продовжував студії /одержав титул магістра з хемії/ і спеціалізувався в ділянці процесів і технології копіювальних машин. Опісля переїхав до Філядельфії, де також студіював хемічні процеси /одержав другий диплом магістра з унів. Ст. Джозеф/ і зорганізував своє підприємство копіювальних процесів. Одружений, є батьком двох дорослих дітей. Активний в українській громаді у Філядельфії, зокрема в Товаристві Укр. Інженерів та Укр. Культ. Освітньому Центрі.

РУДАВСЬКИЙ Ярослав. До Іспанії прибув з табору полонених в Ріміні в 1946 р. разом з першою групою студентів. Студіював і закінчив медицину. Одружився з чужинкою і обоє емігрували до ЗСА. Поселився

на постійно у Вільмінгтоні, стейт Делавар. Родина виховала троє дітей. Весь час працював як лікар за спеціальністю гінекології і вів свою приватну практику. Є членом Т-ва Укр. Лікарів в Америці.

СКОРОБОГАТИЙ Анатолій. Прибув до Іспанії з табору полонених в Ріміні в 1947 р. разом з другою групою студентів. Студював і закінчив медицину. Одружився з іспанкою і обоє емігрували до ЗСА. Поселились в Нью Йорку. Як лікар спочатку працював у місцевих шпиталях, а згодом відкрив свою власну практику. В другій половині 1980-их років відійшов на пенсію.

СТЕТКЕВИЧ Ярослав. До Іспанії прибув з Німеччини в 1951р. Студював і закінчив студії на факультеті філософії і літератури, спеціалізація - арабська мова і література. В половині студій був один рік в Єгипті на доповненні програми. По студіях одружився з іспанкою і обоє емігрували до ЗСА. Поселились в Чикаго, де Ярослав продовжував студії у місцевому університеті і здобув звання доктора. З черги працював викладачем в декількох університетах. Є батьком дорослих дітей.

ТРИСКА Ярослав. До Іспанії прибув в 1951 р. з Вел.Британії, де перебував після звільнення з “Дивізійного” полону. Будучи старшиною в “Дивізії”, мав намір вступити до Військової Академії в Мадриді, але, після невдачі, студював економіку. Одружився з чужинкою і є батьком двох дочок. Заложив і веде підприємство плястикових виробів. У місцевій Українській Громаді є добрим організатором і дуже активним членом.

УГРИН Любомир. Був у першій групі студентів, які прибули до Іспанії з Ріміні в 1946 р. Студював і закінчив Вищу Школу Інженерів Лісництва; дещо пізніше одержав титул доктора. Одружився і поселився в Іспанії. Довгий час працював у великій шведсько-іспанській фірмі деревообробної промисловости ТАФІСА поблизу міста Валядолід. В давніших роках пережив родинне горе - втрату одної з його двох дочок. Час до часу відвідував товаришів в Мадриді. В 1993 р. захворів і помер на 70-ому році життя.

ФЕДЮК Семен. До Іспанії прибув в 1947 р. разом з другою групою студентів з Ріміні. В Мадриді студював політичні науки, які закінчив докторатом в 1954 р. Незабаром емігрував до ЗСА і поселився в Нью Йорку. Довгий час аж до його смерти в 1984 р. працював у публічній бібліотеці міста Нью Йорк. В останніх роках свого життя був одружений з українкою. Був особливо активним ще давніше, в часах побуту в таборі в Італії, де редагував і видавав тижневик “Батьківщина” та був редактором щоденних вістей передаваних гучномовцем в таборі. В ЗСА співпрацював з управою Братства Кол. Вояків Дивізії.

ХРУЦЬКИЙ Роман. Прибув до Іспанії з Америки в 1961 р. Студіював і закінчив медицину та, опісля, повернувся до ЗСА. Поселився в Нью Джерзі, де працював як лікар. Докладніших інформацій про нього немає.

ЮРКЕВИЧ /Юрій?/ Прибув до Іспанії з Америки в 1961р. Студіював і закінчив медицину та повернувся до ЗСА. Поселився в околицях Нью Джерзі. Докладніші інформації про його працю і життя невідомі.

ЯКУБОВИЧ Олександр. До Іспанії прибув в 1955 р. з Америки. Студіював і закінчив студії медицини. В 1961р. повернувся до ЗСА, одружився з україночку і почав лікарську працю в Клівленді, Огайо. Спеціалізувався в ділянці радіології. По деякому часі переїхав до стеїту Нью Йорк і в місті Скенектеді продовжував працю з радіології і радіотерапії, був партнером невеликої клініки. Був активним в українській громаді в обох містах, зокрема в Т-ві Укр. Лікарів, Організації “Пласт” та ін. Родина виховала троє синів.

ЯРИМОВИЧ Ярослав. Прибув до Іспанії в 1954 р. з Англії, де перебував після звільнення з полону. Студіював і закінчив студії медицини. В 1961 р. емігрував до ЗСА і поселився у Філядельфії, де весь час працює як інтерніст і веде власну практику. Одружився з україночку, родина виховала троє синів. Весь час активний в місцевій українській громаді, а зокрема в Товаристві Укр. Лікарів /б.голова і член управи/ і в Українському Культ. Освітньому Центрі /член управи/.

ЯРИМОВИЧ Володимир. До Іспанії прибув в 1952 р. з Англії, де перебував після звільнення з полону. Студіював і закінчив Вищу Школу Інженерів Гірництва. В 1962 р. емігрував до ЗСА і поселився у Філядельфії. Спочатку, як металург, працював в кількох місцевих фірмах, а від 1974 р. в місті Йорк, в стеїті Пенсилвенія, де у фірмі Аліс Чалмерс був зайнятий при будові ядерних реакторів для амер. воєнної фльоти. Від 1991р. на пенсії. Був активний в Т-ві Укр. Інженерів у Філядельфії /член управи/, член хору “Кобзар” та ін. Довший час збирав матеріали про життя українських студентів в Іспанії для використання і написання цієї Історії. Одружений з україночку, в родині є одна дочка.

ЕСПАНСЬКА ПРЕСА ПРО УКРАЇНУ 1946-1996

Україна для пересічного еспанця перед Другою світовою війною, як і по її закінченні в 1945 р. була цілком незнапою країною, хоч наша Батьківщина була членом Організації Об'єднаних Націй.

Після громадянської війни в Іспанії в 1939 р., коли ген. Франко цілковито зірвав зв'язки з комуністичним урядом Радянського Союзу, еспанські журналісти не мали ніякої змоги одержати прямі інформації про події в республіках цієї імперії, а між ними й України.

Для еспанців, включно з журналістами, цілий Радянський Союз це була "Росія". Винятком була релігійна католицька преса, в якій час-від-часу появлялися протести проти переслідувань на Україні греко-католицької церкви. Джерелом інформацій в таких випадках був Рим, точніше Преосвящений Іван Бучко і його співробітники.

Групою перших українських студентів в Мадриді еспанська преса дуже зацікавилась. Журналісти мали нагоду зустрічатись і говорити з людьми, які могли їх поінформувати про дійсний стан в Україні, з людьми, які були свідками переслідувань національних, релігійних та людських прав і боротьби за волю своєї Батьківщини.

Відразу по приїзді українських студентів до Мадриду і після першої зустрічі з пресою в 1946 році, контакти з журналістами були щораз частіші, інші члени Української Громади також пішли слідами студентів. Деякі з них, і студенти і старші члени, нав'язали особисті і приятельські зв'язки з деякими визначними журналістами, і це влегшувало можливість публікувати в пресі статті про боротьбу українського народу, про УПА і т.п.

Під час побуту Кардинала і Патріярха Йосифа Сліпого в Іспанії в 1970 р. та його зустрічі з ген. Франком, тема України зайняла перші сторінки усіх часописів не лише в Мадриді, але також в більших містах країни. Крім обширних інформацій про переживання Кардинала на засланні, преса також підкреслювала права українського народу на свободне і вільне життя, чого вимагав Блаженніший в усіх його розмовах та інтерв'ю.

Дуже прихильно поставилася еспанська преса до Маніфестації Української Громади проти поневолення України Московією, яка відбула-

ся в 1980 р. з нагоди Міжнародної Мадридської Конференції для Справ Безпеки і Співробітництва в Європі.

В 1986 році появилось багато звідомлень і коментарів про катастрофу в Чорнобилі, а два роки опісля - про 1000-ліття Хрещення України. Зокрема цікаву статтю написав тоді про історію християнства на Сході Європи б. міністер освіти Мануель Льора Тамайо.

Проголошення Незалежности України здивувало, мабуть, усіх еспанців. Обширні статті появились в усіх часописах, які не лише віщували упадок імперії, але подавали також важливі інформації і показники про індустріальний та економічний потенціал України, населення, продукцію і виробу, а передовсім наявність ядерної зброї. Еспанці довідалися, що країна досі знана для них як шпихлір Європи, є великою потугою і має можливість стати одною з найважливіших держав цього континенту.

Обширні і дуже приязні статті та інформації появились в пресі і телебаченні під час побуту в Еспанії Анатолія Зленка - міністра закорд. справ. Подібно було також в жовтні 1996 р., коли Еспанію відвідував президент України Леонід Кучма, якого з найбільшими почестями приймав король Хуан Карльос з королевою Софією та членами уряду і Конгресу та Сенату.

Список важливіших статей та репортажів у різних часописах та журналах в хронологічному порядку.

* "SIGNO". 28.12-1946. "La Europa que han visto y vivido los estudiantes ucranianos llegados a Madrid". Звідомлення журналіста Франціска Галлярдо про приїзд українських студентів до Мадриду.

* "ABC". 1948. Rezos y cantos de Ucrania. "Молитви і пісні України. Звідомлення про виступи хору Студентського Товариства "Обнова".

* "ORIENTE". 1949. "Ucrania. Sus vicisitudes historicas". Стаття Д-ра Ярослава Маленчука про історію України.

* "ORIENTE". Mayo-Junio 1950. "Misa Pontifical ucraniana en San Francisco el Grande". Архиерейське Богослуження в церкві Св. Франціска Великого. Обширне повідомлення Сх. Европ. Інституту про відвідини Еспанії Архиепископа Івана Бучка.

* "ORIENTE". Julio-October 1950. Ціле число присвячене Україні. Статті Д-ра Дмитра Бучинського про переслідування Української Католицької Церкви та Юрія Карманіна про українське теологічне навчання на еміграції.

* "YA". Sept. 1951. "Semana de estudios de universitarios ucranianos". Укра-

їнський Студійний Тиждень зорганізований Федерацією “Обнова” в Мадриді.

* “SEMANA”. 6.2.1951. Інтерв’ю з українськими студентами в бурсі Св. Якова.

* “CHRISTIANITAS”. 1957. “Boletín de información de la Obra Católica de Asistencia Universitaria”. Стаття Хосе Марія Отеро про завдання і цілі Католицького Чину допомоги студентам Східної і Центральної Європи.

* “YA”. 12.2.1963. “Tras dieciocho años de cárcel y deportación en Siberia, ha sido puesto en libertad por Rusia”. Обширне звітання про звільнення Митрополита Йосифа Сліпого та його зустріч із папою Іваном XXIII.

* “ABC”. 14.2.1963. Juan XXIII y el Arzobispo Sliyu. Папа Іван XXIII і Архієпископ Сліпий.

* “PUEBLO”. 2.6.1963. “La increíble aventura del Arzobispo Sliyu”. “Desde los campos de concentración soviéticos a la paz de Roma”. Репортаж агенції Fiel Successo про переживання Архієпископа Сліпого; від советських концентраційних таборів аж до Риму.

* “PUEBLO”. 3.6.1963. “Hazte ortodoxo y podrás llegar a ser sucesor del Patriarca de Moscú”. Перейди на православ’є, тоді зможеш бути наслідником патріярха Москви.

* “PUEBLO”. 4.6.1963. “He aquí nuestra estrella de Oriente dijo Juan XXIII”. Тут є наша зірка зі Сходу, сказав Папа Іван XXIII.

* “YA”. 27.6.1970. “Hoy llega a Madrid el cardenal José Sliyu. Pan sal y flores le ofreció la colonia ucraniana”. Сьогодні приїхав до Мадриду кардинал Йосиф Сліпий. Хлібом, сіллю і цвітами вітала його Українська Громада..

* “ABC”. 28.4.1970. “Cardenal Sliyu en Madrid”. Обширне повідомлення про приїзд Кардинала Йосифа Сліпого до Мадриду.

* “YA”. 29.4.1970. “Sliyu, un heroe de la Iglesia del Silencio”. Сліпий, герой Мовчазної Церкви. Стаття Петра Пасквалія.

* “ECCLESIA”. 6.12.1982. “Sínodo de los obispos de Ucrania. La Iglesia reclama su libertad”. Стаття Ельоя Гарція Діяз про Синод українських католицьких єпископів та про домагання свободи.

* “VANGUARDIA”. 11.11.1981. Carlos Monge. Звіт про маніфестацію українців під час Мадридської Конференції Безпеки і Співробітництва.

* “CORREO DE ANDALUCIA”. 23.11.1980. “Ucranianos denuncian la represión rusa”. Обширна стаття про Україну кореспондента з Гуельви Вікторіяна Руїзгомеа і повідомлення про маніфестацію в Мадриді.

* "CAMINOS DE LA LIBERACION". 1982. Orden de la Merced. "Con los cristianos de Ucrania". Ціле число (8 сторінок) присвячене Україні й кардиналові Йосифові Сліпому та переслідуваній Церкви.

* "ABC". 8.9.1984. "Murio el cardenal Slipu, una de las grandes figuras de la Iglesia del silencio". Повідомлення про смерть Кардинала Йосифа, однієї з найбільших постатей мовчазної церкви.

* "YA". 8.9.1984. "Ha muerto el cardenal Josef Slipu". Подається звіт про смерть українського Патріярха, його біографію та заповіт.

* "ABC". 18.9.1984. "El papa defendió en Canadá los derechos de las minorias étnicas". В обширній статті журналіст Фернандо Міньоне описує зустріч папи Івана Павла II із 200 000 українцями в Торонто, де він обороняв права етнічних меншин.

* "ALCAZAR". 3.3.1985. "Ucrania: las catacumbas del siglo XX". Досить обширна стаття Педро Родрігеза про історію переслідування України.

* "ABC". 6.9.1985. "Condenado a prision el presidente del Comité de católicos ucranianos". Кореспондент цього щоденника звітує про засудження Йосифа Терелі на 12 літ за "протирадянську пропаганду". Той самий кореспондент в числі від 16.3.1987 року пише про його голодування.

* "ABC". 12.6.1988. "Algo esta cambiando en la URSS". Щось міняється в Радянському Союзі. В статті Хавера Фернандеза, написаній з нагоди відзначення в Мадриді 1000-ліття Хрещення України, подається інтерв'ю з членами Української Громади в Іспанії, інженерами Нестором Романиком і Теодором Барабашем. На питання про значення християнства для українців Іспанії вони відповіли: "Тисячоліття пригадує нам, що ми були піонерами християнства на Сході Європи. З Києва воно поширилося аж поза Урал. Це тисячоліття дозволяє нам розглянути нашу історію, історію нашої релігії. І ми горді з цього, що, незважаючи на страшні переслідування нашої Церкви, вона живе і з великою силою розвивається. Крім того, це тисячоліття дало нам нагоду пригадати світові, що ми існуємо і маємо право разом з іншими народами на свободу".

* "ABC". 10.8.1988. "OCAU". Колишній міністер освіти і професор хемії університету Севільї пише про 1000-ліття хрещення України і про працю та успіхи студентів колишніх стипендістів католицької допомогової організації OCAU та про її президента Хосе Марія Отеро.

* "ЕРОСА". 10.9.1990. На статтю про коротку історію України, поміщену в цьому журналі, подає деякі спростування Теодор Барабаш. Неточності були виправлені.

- * "EL MUNDO". 28.1.1991. "Y ahora Ucrania"... А тепер Україна.
- * "ABC". 31.3.1991. "El cardenal Lubachivsky regresa a Ucrania". Репортаж Сантіяго Мартіна зі Львова про поворот на Україну кардинала Любачівського.
- * "ABC". 1.4.1991. "El cardenal Lubachivsky pide la soberania plena para Ucrania". Сантіяго Мартін пише зі Львова, що кардинал Любачівський вимагає повного суверенітету України.
- * "ABC". 2.4.1991. "El nuncio en la URSS cree posible un viaje del Papa a Ucrania, en 1992". Сантіяго Мартін пише про можливість подорожі Папи на Україну в 1992 році.
- * "LA VOZ DE ASTURIAS". 19.5.1991. "Una familia que une Asturias y Ucrania". Журналістка з Астуріяс на підставі розмови з Марією дель Кармен Бустельо і Теодором Барабашем пише про українську Громаду в Іспанії, про Україну як шпихлір Європи, про Чорнобильську аварію та про мрію на поворот до "коренів народження".
- * "ABC". 28.8.91. "Mucho más que un golpe". Стаття колишнього еспанського посла до Радянського Союзу, Люїс Тіллермо Перінат про розвал Советської імперії. "Значно більше як удар", пише він.
- * "EL PAIS". 25.8.1991. "La República Soviética de Ucrania se declara independiente de Moscú". Українська Радянська Республіка проголошує свою незалежність від Москви.
- * "EL PAIS". 8.9.1991. "Ucrania, la puerta a Europa". Репортер цього щоденника пише про радість населення України з нагоди проголошення її незалежності. Подає короткі дані про її економіку та її етнічний склад. Заголовок статті "Україна - брама до Європи".
- * "EL MUNDO". 4.9.1991. Подає дуже цікаве інтерв'ю з поетом і головою "Руху" Іваном Драчем. Поет боїться, щоб не пролилася кров. Інтерв'ю провів Андреа Бонанні.
- * "ABC". 27.6.94. "Kravchuk y Kuchma dilucidarán el futuro de Ucrania en una segunda vuelta". Кравчук і Кучма вирішуватимуть майбутнє України в другому раунді. Кореспондент Енріке Сорбето пише про численну участь українського населення у президентських виборах.
- "PAIS". 12.5.1995. "EEUU respalda "la fortaleza e independencia" de Ucrania como factor de estabilidad de Europa". ЗСА підтримують силу і незалежність України як фактор стабільності Європи. Антоніо Каньо, кореспондент в Києві, говорить про гарні висліди зустрічей в Києві президента Кучми з президентом ЗСА Клінтоном.

* “ABC”. 8.10.1996. “El Rey apoya el acercamiento de Ucrania a la Unión Europea e a la Alianza Atlántica”. Король підтримує зближення України до Європейського Союзу і до Атлантийського Пакту. Часопис пише про приязні зустрічі Президента України з Еспанським Королем, Головою Уряду, його візиту до Парляменту та згадує його зустріч з Українською Громадою.

* “EL PAIS”. 8.10.1996. “Leonid Kuchma. Presidente de Ucrania”. Журналіст Борха Рієра подає до відома інтерв'ю з Президентом України. “Найбільшою небезпекою для нас тепер є саркофаг 4 реактора Чорнобиля”, сказав президент України. На питання журналіста про відокремлення України від країн СНД Президент Кучма відповів: “Україна виявила свій намір бути невідчужуваною країною, поза мілітарними блоками. Але в цьому стремлінні до миру ми не будемо самі, бо ми відчуваємо підтримку Європейського Союзу. Всі ми повинні працювати, щоб Україна мала своє місце на мапі. Є народне прислів'я, яке каже: хто має страх, хай не йде до лісу. У нас немає страху в продовжуванні будови української нації”.

**Додатковий список важливіших статей
в еспанській пресі в Мадриді періоду проголошення
Суверенітету і Незалежності України в 1990 і 1991 р.**

* “YA”, 17.7.1990. “Ucrania se declara soberana”. Україна проголошує суверенітет.

* “ABC”, 17.7.1990. “La república soviética de Ucrania proclama su soberanía”. Советська республіка Україна проголошує суверенітет.

* “EL PAIS”, 17.7.1990. “Ucrania, otra república de la URSS que afirma su soberanía”. Україна, друга республіка СРСР потверджує суверенність.

* “EL PAIS”, 23.8.1991. “Ucrania quiere una moneda y una guardia nacional...” Україна хоче своєї валюти і національної охорони.

* “EL PAIS”, 25.8.1991. “La República Soviética de Ucrania se declara independiente de Moscú”. Советська Республіка Україна проголошує незалежність від Москви.

* “EL PAIS”, 25.8.1991. “La independencia de Ucrania coloca a la URSS al borde de la desintegración”. Незалежність України ставить СРСР на грані розвалу.

* “ABC”, 28.8.1991. “Ucrania teme que Rusia herede el sentimiento imperialista soviético”. Україна боїться, що Росія успадкує почуття советського імперіялізму.

* "ABC", 30.8.1991. "Rusia y Ucrania firman un acuerdo de cooperación política, económica y militar". Росія і Україна підписують угоду про політичну, економічну та військову співпрацю.

* "ABC", 30.8.1991. "Ucrania se declara Estado independiente". Україна проголошує державну незалежність.

* "EL PAIS", 4.9.1991. "El Sóviet Supremo de Ucrania discute su futuro como Estado confederado". Верховна Рада України дебатує про майбутнє як федеративної держави.

* "ABC", 10.9.1991. "Ucrania y Polonia establecerán relaciones diplomáticas". Україна і Польща нав'язують дипломатичні стосунки.

* "ABC", 28.10.1991. "La secesión de Ucrania". Відокремлення України.

* "ABC", 30.11.1991. "Bush da el golpe de gracia a Gorbachov y se dispone a reconocer la independencia de Ucrania". Буш завдає кінцевого удару Горбачову і є готовим визнати незалежність України.

* "ABC", 30.11.1991. "Yeltsin advierte que Rusia no se integrará en la Unión de Estados Soberanos sin Ucrania". Єльцин оголошує, що Росія не увійде до складу Союзу Суверенних Держав без України.

* "ABC", 1.12.1991. "Ucrania: el nacimiento de una nación". Україна: народження нації.

* "ABC", 1.12.1991. "El alumbramiento de una nueva potencia militar europea". Поява нової європейської військової потуги.

* "ABC", 1.12.1991. "Gorbachov esgrime el riesgo de inestabilidad mundial para rogar a George Bush que no reconozca a Ucrania". Горбачов наголошує ризик світової нестабільності, прохаючи Джорджа Буша, щоб не визнавав України (як держави).

* "ABC", 3.12.1991. "Ucrania, una nueva potencia europea". Україна, нова європейська потуга. - Коментар про вислід Референдуму і готовність багатьох держав нав'язати дипломатичні стосунки з Україною.

* "EL MUNDO", 3.12.1991. "Rusia reconoce la independencia de Ucrania y EEUU califica el referéndum como positivo". Росія визнає незалежність України; ЗСА уважають референдум як "позитивне явище".

* "EL MUNDO", 3.12.1991. "Polonia reconoce a Ucrania". Польща визнає Україну.

ЕПІЛОГ

Переглянувши оцю Історію Українських Студентів і членів Громади в Іспанії по Другій світовій війні, можна подумати, що, подібно як це було ще не так давно з нашими емігрантами в Америці, Канаді, Аргентині, Бразилії і т.д., українці в Іспанії станули твердою ногою на цьому новому для них терені і діяльність та історія цієї Громади забезпечені для них на довгий час. Доля емігранта чи примусового політичного втікача, на загал, всім добре відома. За пів століття свого побуту в Іспанії ця невелика Громада росла, дозрівала, працювала і мала значні успіхи, закріпила ім'я України серед зовсім чужого середовища, здобула признание і похвали від своїх і чужих. Але час і життя на місці не стоять. Закон природи диктує зміни, добрі чи лихі. І так їх мусимо сприймати.

Як можна збагнути з попередніх розділів цієї Історії, сьогоднішня мініатюрна Громада дійшла свого сивого віку, в останніх роках ряди її почали маліти. В Іспанії не було "Рідної Школи", ні своєї відповідної церковної організації, не було також таборів для виховання молоді в національному дусі. Все, що нове покоління знає про Україну, навчилося від батьків, які старалися прищепити своїм дітям любов до країни, в якій виростали вони самі. В таких обставинах годі очікувати, щоб ця молодь вповні розуміла і засвоїла спадщину своїх батьків, хоч велика більшість дітей виявляє патріотичні почування і є горда за свою прив'язаність до "козацького роду".

Сьогодні, дякувати Богу, обставини змінилися. Україна стала незалежною державою і не лише батьки, а й молодша генерація має нагоду відвідувати рідні сторони, оглядати "...лани широкополі і Дніпро і кручі", милуватись красою зелених Карпат. Емоційні переживання, а особливо перша зустріч молодих людей з Україною ще більше усвідомлює їх у їхньому походженні, назавжди закріплює їх ідентичність і любов до Батьківщини, яка знову відродилась і чарує та притягає їх до себе.

Вкінці, в Мадриді почало діяти українське посольство, з яким Українська Громада вдержує близькі і постійні зв'язки та співпрацю. На Захід, а в тому також до Іспанії, починають прибувати нові емігранти, відвідувачі і т.п. Є надія на значне посилення контактів з ними та рівночасно оживлення організованого життя українців в Іспанії. Є також підстави вірити, що молодші підуть слідами своїх батьків і далі продовжуватимуть їхню працю та зберігатимуть традиції для наступних

покоління. Треба вірити, що оця Історія послужить заохотою до їх змагань і діл, буде потрібним дороговказом на шляху, який поєднує близьку їм Україну і Іспанію.

Оце були головні мотиви, які спонукали нас до того діла - записати і зберегти картини і події наших "временних" часів та діяльність цієї жменьки українських "запорожців" з Ріміні та інших "спів-козаків", щоб тим разом вже не було сумніву, як колись: чи були запорожці в Сарагосі? Можливо, їх там не було. Та, напевно, не буде сумніву, і ця Історія потвердить, що дійсно "Рімінські запорожці" були в Мадриді і все своє життя зберігали любов до України і трудилися для неї.

ЧАСТИНА ІІІ



**СКРОЧЕНЕ РЕЗЮМЕ ІСТОРІЇ
І ПОЯСНЕННЯ ДО СВІТЛИН
ЕСПАНСЬКОЮ МОВОЮ**

PARTÉ III



**EL RESUMEN ESPAÑOL DE LA HISTORIA Y
LAS EXPLICACIONES DE LAS FOTOGRAFÍAS
CONTENIDAS EN EL LIBRO**

BREVE HISTORIA
de la Organización Estudiantil y de la Colonia Ucraniana en
España
1946-1996

RESUMEN*

El año 1997 marca el cincuenta aniversario de la inauguración del Colegio Mayor Santiago Apóstol. La publicación de este libro pretende informar, ante todo a las comunidades ucranianas en general, sobre la historia de su origen, como también la historia de la organización estudiantil y de la colonia ucraniana en España, dejando constancia, al mismo tiempo, de su profundo agradecimiento al gobierno y al pueblo español por su gran generosidad y hospitalidad por haberles permitido realizar los estudios universitarios en un ambiente muy acogedor y amistoso, como también por haberles apoyado en su labor por la libertad de su patria de origen, de Ucrania.

La historia de la pequeña colonia ucraniana en España comienza con la llegada a Madrid de un escaso grupo de jóvenes ucranianos procedentes del campo de prisioneros de guerra de Rimini, Italia. Es importante tener en cuenta, que, al finalizarse la Segunda Guerra Mundial, la Europa occidental estaba repleta de grandes masas de refugiados procedentes principalmente del Este de Europa que, huyendo del régimen comunista, se quedaron en el Occidente. Fueron distribuidos por una serie de campos especiales, llamados campos para D.P. (Displaced Persons), mantenidos principalmente a base de la ayuda americana. Otros, que por haber formado unidades militares que luchaban contra el ejército rojo, desgraciadamente fueron destinados a los campos de prisioneros de guerra.

Tanto entre los refugiados civiles como entre los ex-combatientes militares se encontraba un número considerable de jóvenes estudiantes que aspiraban a la posibilidad de poder continuar sus estudios. Unos y otros esperaban solucionar su futuro emigrando a los países democráticos, especialmente a los

*) El Resumen de la presente Historia ha sido preparado por Stepan Romanko, Nestor Romanyk y Teodoro Barabash.

Estados Unidos, Canadá, Australia, Argentina y otros. Para los conjuntos estudiantiles las posibilidades de continuar los estudios eran mínimas, ya que para los países europeos con gravísimos problemas económicos, como consecuencia de la guerra, la cuestión de poder financiar la estancia y los gastos de estudios para los jóvenes extranjeros parecía imposible. Sin embargo, una serie de acontecimientos cambió la situación, por lo menos para los más afortunados.

En el año 1946, entre los días 20 de junio a 6 de julio, en Salamanca y en El Escorial, bajo la iniciativa de Don Joaquín Ruiz Giménez, profesor universitario y futuro ministro de Educación Nacional de España, se celebró el Congreso de la Organización Internacional de Estudiantes e Intelectuales “Pax Romana” que, entre otros asuntos, trató el urgente y agudo problema de los estudiantes refugiados. En el Congreso participaron delegaciones de numerosos países y entre ellas la delegación ucraniana encabezada, en nombre del arzobispo Mons. Ivan Buchko, Visitador Apostólico para los ucranianos de Europa occidental, por el reverendo padre Dr. Maksym Hermaniuk, futuro arzobispo de la iglesia ucraniana en Canadá. Durante el Congreso ninguna de las representaciones se decidió a ofrecer ayuda para la solución del grave problema. La representación de España, encabezada por el profesor Ruiz Giménez, fué la única que se comprometió a financiar 150 becas para los estudiantes universitarios del Este europeo.

Así, a finales del mismo año 1946, empezaron a llegar a Madrid los primeros afortunados. El primer grupo, de 18 estudiantes ucranianos, llegó desde Italia el 25 de diciembre de 1946 por vía marítima a Barcelona, trasladándose luego a Madrid. Pocos meses más tarde, en febrero de 1947, a este grupo se unieron otros siete estudiantes, también procedentes de Italia, alcanzando de este modo, el número inicial de estudiantes ucranianos en España al 25. Aproximadamente al mismo tiempo llegaron también a España estudiantes de otros países del Este de Europa: polacos, húngaros, bielorusos, rumanos, croatas, eslovacos, eslovenos, etc., formando así, según algunos periodistas, ...“una miniatura de naciones unidas en Madrid”.

El Organismo encargado de la acogida y de todos los problemas relacionados con este complejo grupo de refugiados universitarios fué la O.C.A.U. (Obra Católica de Asistencia Universitaria). Aparte de las cuestiones económicas, de los trámites de matriculación y de los estudios de los becarios, la O.C.A.U. se preocupó también de su adaptación al nuevo ambiente, diferente al que

habían conocido antes de su llegada a España, inculcándoles sobre todo la normativa moral y cristiana del Occidente.

La junta de la O.C.A.U. se componía de un presidente, un vicepresidente, un secretario, un administrador y varios vocales, entre ellos el arzobispo de Madrid-Alcalá Mons. Casimiro Morcillo. El cargo de presidente lo desempeñaba Don José María Otero Navascués, conocido científico, personalidad de gran prestigio, integridad y honradez, que siguió dirigiendo la O.C.A.U. durante casi 20 años, hasta que a mediados de 1960 dejaron de llegar a España los estudiantes refugiados con derecho a becas.

A lo largo de su infatigable existencia la O.C.A.U. tuvo que enfrentarse con muchos problemas, sobre todo de índole económico. En España todavía quedaba la huella de la guerra civil de 1936-1939. Después de la Segunda Guerra Mundial la situación económica empeoró debido al bloqueo de España por los países occidentales que pretendían la caída del régimen del general Franco. En tales circunstancias los gastos de ayuda a los 150 estudiantes becarios suponían una importante carga y responsabilidad. La O.C.A.U. a veces, tuvo la necesidad de buscar apoyo en otras partes y casi siempre lo encontraba en las jerarquías eclesíásticas (que de vez en cuando organizaban colectas especiales para este fin) y en las donaciones de muchas personas particulares, de bancos, empresas, etc.

Gracias a la O.C.A.U. se consiguió un edificio de cinco plantas para el alojamiento de todos los becarios, en la calle Donoso Cortés 63 de Madrid, que se inauguró el 2 de mayo de 1947 como “Colegio Mayor Santiago Apóstol”, donde vivían y estudiaban los estudiantes de unas quince nacionalidades de Europa Oriental y un pequeño grupo de chinos, también refugiados y procedentes de Formosa. Ciertamente sería muy difícil encontrar otro país, otro pueblo que, en las condiciones tan precarias, se volcára en la ayuda a unos extranjeros, aunque desafortunados, dándoles la oportunidad de realizar sus estudios universitarios, mientras muchos estudiantes españoles no podían hacerlo por falta de medios.

Inmediatamente después de su llegada a España, los estudiantes ucranianos vieron la necesidad de crear una organización estudiantil con sus propios estatutos. En consecuencia, tomaron la decisión de formar parte de la ya existente Organización de Estudiantes Ucranianos Católicos llamada “OBNOVA” (“Renovación”) con su sede en Alemania Occidental y que era miembro de “Pax Romana”. Entre los fines más importantes de la misma, además de la

formación intelectual y espiritual de sus miembros a base de los principios de la doctrina cristiana, destacó también la divulgación entre los círculos universitarios y entre el pueblo español en general, de la triste realidad de Ucrania, donde por completo se ignoraban los derechos humanos y las aspiraciones nacionales y se perseguían las iglesias, especialmente la católica.

La Organización “Obnova” representaba todo el grupo estudiantil ucraniano ante la junta de la O.C.A.U., tratando de resolver ciertos problemas de sus miembros y tomaba parte en las actividades académicas en el Colegio y fuera de él. La tarea de “Obnova”, en cuanto a la información sobre Ucrania, no ha sido fácil. En España; realmente, se sabía muy poco sobre Ucrania. Para muchos españoles Ucrania no era más que una de las repúblicas soviéticas, o una provincia de Rusia y el granero de Europa. Mientras que los estudiantes de otros países (Polonia, Hungría, los países Bálticos, etc.) tenían en Madrid sus representaciones diplomáticas, por parte ucraniana no existía más que la Organización estudiantil “Obnova” que asumió, aunque no oficialmente, los deberes de representar la causa ucraniana en España. Y los miembros de “Obnova” se tomaron muy en serio su responsabilidad, explicando a lo largo de los años a la gente y sobre todo a los periodistas e intelectuales, como también a sus amigos en las facultades, la verdadera situación detras del “telón de acero” y que Ucrania, esclavizada por la Unión Soviética, tiene su propia historia, su propia cultura y que anhela su independencia y lucha por ella. De vez en cuando algunos estudiantes eran invitados a dar conferencias a los miembros de ciertos círculos y clubes sobre algunos aspectos de la vida, de las costumbres y de la cultura ucraniana.

Con el propósito de llegar a interesar más eficazmente a los sectores más amplios de la población española y de la prensa, “Obnova” organizó el coro y el grupo de danzas populares ucranianas, que posteriormente fue ampliado con la participación de jóvenes españolas. Sus actuaciones con típicos trajes nacionales muy vistosos, obtuvieron pronto mucho éxito. Actuaron en varias facultades de la universidad, en las escuelas e institutos, en la radio y también en algunos teatros. En total dieron 41 conciertos en España. Ganaron dos premios en los Festivales Internacionales que se organizaban en España. El coro dió dos conciertos en Fátima, Portugal, durante los Congresos de “Pax Romana” en 1954 y 1956 y cantó, al mismo tiempo, dos misas de rito bizantino. El coro se hizo particularmente popular, sobre todo en Madrid, por su participación en las solemnes misas cantadas que se celebraban durante las impor-

tantes fiestas religiosas y nacionales y con motivo de las visitas a España de las altas jerarquías eclesiásticas ucranianas. La prensa, aparte de elogiar sus actuaciones, siempre añadía algún comentario sobre la trágica situación de la población ucraniana y la lucha por su libertad.

Además y aparte de los estudios y actividades cotidianas, los estudiantes ucranianos incesantemente dedicaban su tiempo a la “causa ucraniana” manteniendo relaciones con la prensa, con las jerarquías eclesiásticas, con algunos miembros del gobierno español, con los representantes diplomáticos de ciertos países, con los organismos ucranianos en el mundo libre, participaron en varias manifestaciones de protesta contra la persecución de la iglesia católica en los dominios del imperio soviético, etc., aprovechando así cualquier ocasión para alcanzar sus objetivos.

Las relaciones de los estudiantes y de los miembros de la colonia ucraniana con las jerarquías eclesiásticas españolas fueron excelentes. Siempre podían contar con su apoyo y en especial con el entonces arzobispo de Madrid-Alcalá Mons. Casimiro Morcillo, con el cardenal y arzobispo de Toledo S.Em. Enrique Plá y Deniel y, posteriormente, con el cardenal y presidente de la Conferencia de los Obispos Españoles S.Em. Angel Suquía.

La mayoría de los estudiantes ucranianos en el Colegio Santiago Apóstol eran católicos de rito bizantino y solo algunos eran ortodoxos. Puesto que en España no había sacerdotes ucranianos, fué el padre Santiago Morillo, sacerdote español birritualista, el que al principio se ocupó de los asuntos religiosos de los estudiantes y de los miembros de la colonia ucraniana en Madrid. A mediados de 1950 llegó al Colegio Mayor Santiago Apóstol un nuevo capellán, sacerdote español birritualista, padre Segundo Benito Galindo. Hombre joven y excelente persona, pronto comenzó con mucho entusiasmo y dedicación su labor sacerdotal. Simpatizó especialmente con los estudiantes ucranianos, ayudándoles de una u otra manera en sus tareas y aspiraciones. Posteriormente, gracias a él y al arzobispo ucraniano Mons. Myroslaw Marusyn, Secretario de la Congregación de las Iglesias Orientales, el arzobispo de Madrid-Alcalá cardenal Tarancón creó la Misión para los ucranianos católicos en Madrid. La parroquia Personal Ucraniana para toda España fué creada por el arzobispo Ivan Buchko a finales de los años cuarenta. Actualmente, Monseñor Segundo Benito Galindo sigue al frente de esta parroquia. Lleva más de cuarenta años con el grupo ucraniano, goza de gran aprecio de todos y a sus misas asisten no solamente los católicos, sino también los ortodoxos.

A pesar de sus preocupaciones por los estudios y otras actividades, los estudiantes ucranianos en España siempre mantenían relaciones con otras agrupaciones estudiantiles y organizaciones ucranianas expatriadas y dispersas por diversas partes del mundo libre. En cambio, varias personalidades de la diáspora ucraniana venían, a veces, a visitar a los estudiantes en Madrid. Mostraban su interés por la vida de los colegas, expresando al mismo tiempo su admiración y gratitud por la magnífica labor de la O.C.A.U.

De vez en cuando venían a España sacerdotes ucranianos de Francia, Italia, Estados Unidos, Canadá y otros países occidentales para conectar con el grupo estudiantil y reforzar su fe en la religión de sus antepasados. A partir de 1950 empezaron a visitar a los estudiantes ucranianos en España algunos intelectuales y políticos para prestarles el apoyo y la ayuda en su labor a favor de Ucrania. Gracias, por ejemplo, a la iniciativa de la organización política ucraniana OUN (con su sede en Alemania Occidental) y a las gestiones de los estudiantes, con la ayuda de un eminente político ucraniano de Londres, el grupo consiguió del gobierno español el permiso para iniciar las emisiones de la Radio Nacional de Madrid a Ucrania. Las emisiones ucranianas comenzaron en abril 1951 y se transmitían regularmente hasta 1973. Al comienzo eran dirigidas por varios especialistas ucranianos que venían de otros países, luego por un periodo de diez años por el Dr. Dmytró Buchynsky y finalmente durante otros diez años por el ex-becario de la O.C.A.U. Wladimiro Pastuschuk.

La Organización estudiantil “Obnova” duró y desempeño su trabajo hasta 1962. En total pasaron por el Colegio Mayor Santiago Apóstol más de setenta estudiantes ucranianos, de los cuales el 90% terminaron los estudios universitarios. La mayor parte, después de conseguir sus diplomas, emigraron, preferentemente a los Estados Unidos y a Canadá, donde permanecen bien situados. Algunos ampliaron sus estudios, especializándose en su profesión y gozan de gran prestigio. Quince de ellos se quedaron en España, donde consiguieron trabajo de acuerdo con su profesión, se casaron y, de este modo, formaron la primera colonia ucraniana en España. A causa de la escasez numérica, como también por la falta de medios, las actividades de la colonia resultaron bastante reducidas, no obstante la misma tuvo la oportunidad y un gran placer de tomar parte, de cuando en cuando, en algunos acontecimientos de significado histórico.

Así, en el año 1970, la colonia tuvo gran alegría de poder recibir en España al más eminente jerarca y la cabeza de la Iglesia Católica Ucraniana, el arzo-

bispo y cardenal Joseph Slipy, que después de 18 años de cautiverio, fué liberado de los campos de concentración en Siberia y vino a visitarla y agradecer al gobierno español y a las jerarquías eclesiásticas la ayuda prestada a los ucranianos.

En 1980, con motivo de la Conferencia de Seguridad y Cooperación Europea que se celebró en Madrid, los residentes ucranianos en la capital, junto con otras representaciones ucranianas nacionalistas de afuera, prepararon una impresionante manifestación contra las persecuciones en Ucrania y otros pueblos de la Unión Soviética. Los acontecimientos fueron comentados ampliamente en todos los medios de comunicación, no solo en España sino también en otros países europeos y en América.

En 1988, con el gran apoyo de la jerarquía eclesiástica española, la entera colonia ucraniana celebró el milenio del Cristianismo en Ucrania. El día 26 de junio fué proclamado por el cardenal Angel Suquía “Día de Oración” por la libertad religiosa en Ucrania. Ese día, bajo la presidencia del mismo cardenal Suquía, el obispo de los ucranianos católicos de Argentina Andrés Sapelak, asistido por los Monseñores Ivan Muzychka y Segundo Benito Galindo, cantó la solemne misa en la catedral de san Isidro en Madrid. Participó en la misa el coro de los ucranianos residentes en España. La presencia del público español fué multitudinaria.

En octubre del mismo año y de una manera similar dicho milenario se celebró también en Barcelona. Gracias a una iniciativa del Grupo Irini, que es la sección oriental del Centro Ecuménico de Cataluña y con la colaboración de la pequeña comunidad ucraniana de Cataluña, fué organizado el acto de celebración de la cristianización de la Rús de Kiev. Con este motivo hubo una misa pontifical de rito bizantino celebrada por el exarca y obispo de los ucranianos católicos de la RFA y de la Escandinavia, Platón Kornylak, asistido por monseñor J.Casanova, sacerdote birritual catalán. Durante la misa cantaron dos coros catalanes. Posteriormente, en la Universidad de Barcelona hubo dos conferencias sobre la Cristianidad en Ucrania a cargo del profesor Dr. D.Zlepko de la Universidad de Bonn.

La labor desarrollada a lo largo de los años resultó impresionante y fecunda. La “causa ucraniana” estaba de moda en España. Pero para la pequeña colonia ucraniana en España, igual que para todos los ucranianos en el mundo, la culminación de sus ensueños llegó con la caída de la Unión Soviética, seguida por la libertad y proclamación de la independencia de Ucrania el 24 de agosto de 1991.

A partir de estos momentos hubo que cambiar las actividades. En vez de protestar contra las persecuciones, se imponía la colaboración con el estado independiente, procurando ayudar en la reforma de sus instituciones y en la elevación del nivel de vida de la población. Con este fin los miembros de la comunidad ucraniana en España se organizaron en dos Asociaciones: “Asociación Ucraniana en España” con su sede en Madrid y “Associació d’Amics d’Ucraïna” con su sede en Barcelona. Aparte de estas dos, en España existe también otra organización hispano-ucraniana que fué registrada bajo el nombre de “Asociación de Amistad Hispano-Ucraniana”.

Los fundadores de la Asociación Ucraniana en España fueron los primeros becarios de la O.C.A.U. Como el fin de su nueva actividad, la Asociación se propuso... “estrechar los lazos culturales y de amistad entre España y Ucrania” y, sin tardar, empezó a dar los pasos necesarios para conseguir la colaboración entre los organismos estatales y empresas privadas españolas con Ucrania, aprovechando las oportunidades que brindan los distintos programas de la Unión Europea. Tres miembros de la Asociación, ya jubilados, pertenecen a la asociación española de “Seniors” que voluntariamente ofrece su ayuda técnica a las pequeñas y medianas empresas de Ucrania dentro del programa TACIS de la Unión Europea. Ellos también participan en las ferias europeas llamadas “Europartenariat” y organizan visitas a Ucrania y España para el intercambio de conocimientos y experiencias.

Para finalizar, la presente Historia incluye una lista, aunque no completa, de los antiguos colegas y becarios ucranianos de la O.C.A.U. que pasaron por el Colegio Mayor Santiago Apóstol, indicando algunos datos personales de su vida profesional, de su familia, etc.

También está incluida una lista de los más interesantes artículos y selectos reportajes sobre los estudiantes ucranianos en el Colegio Mayor Santiago Apóstol y sobre Ucrania en general, que a lo largo de cincuenta años, en orden cronológico, aparecieron en la prensa española, principalmente en Madrid.

En resumen, al ojear las páginas de esta breve Historia, se aprecia un sentimiento de admiración por la gran labor realizada por la O.C.A.U. y un profundo agradecimiento al admirable pueblo español por su generosidad y la amistad, que todos los ucranianos gozaron durante el tiempo de sus estudios y en los años posteriores. Este sentimiento de gratitud lo manifiestan tanto los que se quedaron en España, como los que emigraron y con añoranza recuerdan su estancia bajo el techo del Colegio Mayor Santiago Apóstol.

**EXPLICACIONES CORRESPONDIENTES A LAS
FOTOGRAFÍAS CONTENIDAS EN VARIAS PÁGINAS
DE LA HISTORIA**

Página	Explicación
25 arriba -	El arzobispo ucraniano Excmo. y Rvdmo. Mons. Ivan BUCHKO principal personalidad de la Iglesia Católica Ucraniana en Europa occidental después de la Segunda Guerra Mundial, en cooperación con las Jerarquías del Vaticano, la Organización “Pax Romana” y los representantes de algunos países, en particular con Don Joaquín Ruiz Giménez de España, consiguió la ayuda y las becas de la O.C.A.U. para los estudiantes ucranianos.
25 abajo -	Don Joaquín Ruiz Giménez, profesor universitario y más tarde diplomático y ministro del gobierno español, gracias a sus empeños y gran determinación promulgó la idea de ayuda para los estudiantes exilados de Europa oriental. Logró el apoyo y la aprobación del gobierno de España para la creación de la O.C.A.U. y del establecimiento del Colegio Mayor Santiago Apóstol en Madrid.
28 arriba -	Miembros de la directiva de la Organización de Estudiantes Ucranianos en el campo de Rimini, Italia, en 1946.
28 abajo -	Un grupo de los primeros estudiantes ucranianos que llegaron a España en 1946 y algunos en 1947 de Italia.
33 -	Varios miembros de la junta de la O.C.A.U. reunidos para dar la bienvenida al arzobispo ucraniano de Canadá Excmo. y Rvdmo. Mons. Maksym HERMANIUK (sentado en el centro) con la ocasión de su visita al Colegio Mayor Santiago Apóstol en 1957. El presidente de la junta Don José Maria Otero Navascués abre el acto y saluda al ilustre jerarca acompañado por el arzobispo de Madrid-Alcalá Mons. Casimiro Morcillo.

Página	Explicación
39	- El edificio principal del Colegio Mayor Santiago Apóstol en la calle Donoso Cortés, 63, en Madrid; fue inaugurado el 2 de mayo de 1947.
40 arriba	- La peregrinación de los estudiantes ucranianos a Santiago de Compostela; Don J.M.Otero Navascués (en uniforme) les acompaña.
40 abajo	- La vista general de la catedral de Santiago de Compostela.
54 arriba	- Teodoro Barabash recibe su diploma de ingeniero de minas de las manos de D.Joaquín Ruiz Giménez, ministro de Educación.
54 abajo	- El presidente de la O.C.A.U., D.J.M. Otero Navascués felicita a Michael Bilyk por su éxito - doctorado en ciencias económicas.
65	- Los estudiantes ucranianos, primeros becarios de la O.C.A.U. en España; 1947.
66	- Los estudiantes ucranianos saludan al ilustre huésped el arzobispo de Canadá Mons. Maksym Hermaniuk (sentado en el centro); a la derecha del arzobispo aparece el joven capellán del Colegio Mayor Santiago Apóstol el padre Segundo Benito Galindo, a la izquierda - el padre Santiago Morillo, 1957.
67 arriba	- S.Em. el cardenal Joseph Slipy, el más eminente jerarca de la Iglesia Católica Ucraniana, entre los estudiantes ucranianos en Madrid durante su visita a España en 1970.
67 abajo	- Un grupo de estudiantes de medicina en el Colegio Mayor Santiago Apóstol en 1955.
68 arriba	- Los miembros del coro de estudiantes ucranianos vestidos de trajes nacionales; 1948.
68 centro	- El grupo de danzas populares de Ucrania (con el coro detrás) toman parte en un Festival Internacional en Madrid en 1949.
68 abajo	- Los miembros del grupo folklórico de Ucrania con las jóvenes españolas y participantes en algunas actuaciones de danzas populares ucranianas; 1950.

Página	Explicación
69 arriba -	El coro estudiantil ucraniano cantando villancicos en los estudios de Radio Madrid; Navidad de 1958.
69 abajo -	Un grupo de estudiantes ucranianos actuando en el concierto de villancicos en el Círculo Catalán en Madrid en 1956.
70 arriba -	Un encuentro amistoso en el Círculo Catalán en Madrid durante la Navidad de 1958. Sentados a la mesa son representantes de varios países: Francia, Italia, Alemania, Suecia y de Ucrania.
70 centro -	Los estudiantes con sus banderas nacionales participan en una manifestación en Madrid en 1954, para protestar por las persecuciones en los países de Europa oriental por el comunismo.
70 abajo -	Los estudiantes ucranianos toman parte en una manifestación en Madrid en 1956, declarando su sentimiento de solidaridad con el oprimido pueblo y la iglesia de Ucrania.
79 arriba -	El grupo de participantes de la “Semana de Estudios” organizada por la Asociación de Estudiantes Ucranianos Católicos “Obnova” en Madrid en septiembre de 1951. Sentado en el centro D. José María Otero Navascués – presidente de la O. C. A. U.
79 abajo -	Algunos participantes de la “Semana de Estudios” durante su excursión a Toledo.
82 arriba -	Un grupo de estudiantes ucranianos de Madrid en Fátima, Portugal, donde participaron en el Congreso de “Pax Romana”; 1954.
82 centro -	Los estudiantes ucranianos durante la procesión en Santiago de Compostela.
82 abajo -	La delegación y los estudiantes ucranianos en Fátima, Portugal, durante el Congreso de “Pax Romana” en 1956.
85 arriba -	Un grupo de estudiantes ucranianos participa en una manifestación en Madrid protestando las persecuciones por el comunismo.
85 abajo -	Los estudiantes ucranianos durante otra manifestación en Madrid.

Página	Explicación
86 arriba -	El arzobispo ucraniano Mons. Maksym Hermaniuk de Canadá expresa su gratitud por la recepción organizada por los estudiantes ucranianos en el Colegio Mayor Santiago Apóstol; 1957.
86 abajo -	Reverendo padre Mariano Davydko, recién ordenado (1961) sacerdote, ex-becario de la O.C.A.U., quien, después de terminar brillantemente los estudios en la facultad de Veterinaria en Madrid, decidió dedicar su vida al servicio de Dios y se fué a Roma para seguir los estudios de teología. Al acabarlos y en su viaje con destino a Canadá, se detuvo en Madrid para celebrar la misa en su querido Colegio.
89 -	El arzobispo ucraniano Mons. Ivan Buchko de Roma celebrando una Misa Pontifical en la iglesia de San Francisco el Grande.
96 arriba -	El grupo de primeros estudiantes ucranianos en España pasando las vacaciones de verano en una finca en Vitigudino, Salamanca.
96 centro -	Algunos estudiantes y los miembros de la colonia ucraniana en Madrid gozando de un pasatiempo; 1956.
96 abajo -	El último día en España y la despedida de Mariano Davydko (sentado en el centro) antes de su partida a Roma para empezar los estudios de teología, 1954.
98 -	La vista general de Toledo.
104 arriba -	El coro de estudiantes ucranianos en los estudios de Radio Nacional en Madrid; Alejandro Bilyk el director del coro.
104 abajo -	Dr.Dmytro Buchynsky, destacado filólogo ucraniano y director de las emisiones ucranianas de Radio Nacional de Madrid.
112 arriba -	Los estudiantes y algunos miembros de la colonia ucraniana en Madrid reunidos para celebrar la boda de su compañero, ingeniero de montes Nestor Romanyk; 1954.
112 abajo -	Un momento de la boda de un otro ex-becario de la O.C.A.U. ingeniero de minas Teodoro Barabash con Maria del Carmen Bustelo; la boda ha sido celebrada por el reverendo padre doctor Myroslaw Marusyn de Roma en 1952.

Página	Explicación
113 arriba -	La colonia ucraniana en Madrid reunida para celebrar la fiesta de Resurrección en 1952.
113 centro -	Un “Carro de Ucrania” participa en la cabalgata durante la fiesta de San Isidro en Madrid; 1953.
113 abajo -	Algunos estudiantes y los miembros de la colonia ucraniana en Madrid frente de la entrada al Colegio Mayor Santiago Apóstol con el capellán del Colegio padre Segundo Benito Galindo; 1954.
117 arriba -	La llegada del cardenal ucraniano S.Em. Joseph Slipy a España; en el aeropuerto de Madrid reciben al ilustre jerarca el arzobispo de Madrid-Alcalá Mons. Casimiro Morcillo (a la derecha) y el monseñor Segundo Benito Galindo, párroco de los ucranianos católicos en España; abril de 1970.
117 abajo -	El cardenal ucraniano S.Em. Joseph Slipy entre los miembros de la colonia ucraniana en Madrid.
128 arriba -	Un momento histórico, memorable y más feliz en la vida de los ucranianos en España – primera visita oficial del presidente de Ucrania libre Leonid Kuchma a Madrid en octubre de 1996. Junto al presidente aparece el alcalde de Madrid D.José Maria Alvarez del Manzano y algunos miembros de la colonia ucraniana.
128 abajo -	Intercambio de conocimientos tecnológicos; dos ingenieros principales e investigadores de Ucrania frente de la máquina de toma de muestras en el yacimiento aurífero Caledonia, Filón Sur, en España.
143 -	Alcazar de Toledo.
157 arriba -	Facultad de Medicina en Madrid.
157 centro -	Fachada de un edificio de la universidad de Salamanca.
157 abajo -	Escuela Superior de Ingenieros de Minas en Madrid.

